

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และนวัตกรรม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

KALASIN UNIVERSITY JOURNAL OF
HUMANITIES SOCIAL SCIENCES AND INNOVATION

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2568
Vol.4. No.2. July - December 2025
ISSN: 2821-9635 (Online)

hsi_journal@ksu.ac.th

https://so02.tci-thaijo.org/index.php/hsi_01

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และนวัตกรรม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Kalasin University Journal of Humanities Social Sciences and Innovation

วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และนวัตกรรม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ได้จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของนักวิจัยและนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศในสาขาอาชีพต่าง ๆ โดยเผยแพร่บทความวิจัย (research article) และบทความวิชาการ (academic article) ที่สะท้อนมุมมองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางวิชาการ ซึ่งวารสารได้รับบทความวิจัยและบทความวิชาการโดยเป็นงานวิชาการที่ได้รับการพิจารณาเป็นอย่างดี เพื่อให้ผลงานวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ที่มีความหลากหลายของเนื้อหา หวังว่าผู้อ่านทุกท่านจะได้ประโยชน์จากงานวิชาการเหล่านี้ กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้นิพนธ์ทุกท่านเป็นอย่างสูง ขอให้สร้างผลงานด้านวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติต่อไป

วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ นวัตกรรม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ฉบับนี้ได้รับรวบรวมบทความเพื่อตีพิมพ์ สำหรับปีที่ 4 ฉบับที่ 2 จำนวน 18 บทความ ดังนี้ 1) เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้ใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับสมาร์ท ทีชชิง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้นิพนธ์ พิระดา วงษ์ชาติ ชุลิตา เหมตะศิลป์ และ ตะวัน ทองสุข 2) เรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านสระในภาษาไทยด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้นิพนธ์ ปรียานนท์ คุณแสน ณิชภาภักดิ์ กันขุนทด และ นาทยา หกพันนา 3) เรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี ผู้นิพนธ์ พรรณวรินทร์ ชานาดา ณิชภาภักดิ์ กันขุนทด และ นาทยา หกพันนา 4) เรื่อง การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม ผู้นิพนธ์ กุลธิดา มาคำ ณิชภาภักดิ์ กันขุนทด และ นาทยา หกพันนา 5) เรื่อง Understanding Tourist Motivations and Challenges in Buriram, Thailand, Using the Theory of Planned Behavior ผู้นิพนธ์ Iqbal Reza Pratama and Wittika Thangchan 6) เรื่อง การศึกษาผลการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา SK1 SAFETY MODEL “ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE)” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผู้นิพนธ์ ประภัศร สรวนรัมย์ 7) เรื่อง บทบัญญัติพื้นฐานทางศาสนา : แนวคิดการสร้างสันติในสังคมไทย ผู้นิพนธ์ วราทิต อาทิตวโร มีชัย กิจจสารไพบรียติ พุทธิคุณ บัวพันธ์ ฉนทมโม และ อุมารินทร์ เลิศสหพันธ์ 8) เรื่อง ศึกษาวัฒนธรรมตามแนวทางวัฒนธรรมศึกษา ผู้นิพนธ์ พัฒน์ วัฒนสินธุ์ 9) เรื่อง การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ รายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร สำนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้นิพนธ์ เฉลิมศักดิ์ บุตรพวง 10) เรื่อง การทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนกับบทบาทพระสังฆาธิการต่อการตัดสินใจทางการเมืองในอำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ ผู้นิพนธ์ อภิชาติ เย็นใจ และ อลงกรณ์ อรรคแสง 11) เรื่อง การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย ผู้นิพนธ์ นันทนฤกษ์ เวียงอินทร์ วาโร เฟ่งสวัสดิ์ วันเพ็ญ นันทะศรี วรภูมิ อินตะชัย และ ญัฐพล

วงศ์ประทุม 12) เรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ผู้นิพนธ์ กุลณัฐ ศรีประชุม 13) เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น ผู้นิพนธ์ สุดารัตน์ เสมอใจ และ จักรวาท บุษดี 14) เรื่อง การพัฒนาบทเรียนออนไลน์สองภาษา ไทย-พม่า รายวิชาภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร สำนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้นิพนธ์ ธน อี ซอว์ และ เฉลิมศักดิ์ บุตรพวง 15) เรื่อง การรับรู้ทางสังคมเพื่อป้องกันและรับมือกับการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ในนักเรียนประถมศึกษา ผู้นิพนธ์ ธันยาภักดิ์ คมธัชนิธิชัยวัศ วลัยนิภา ฉลากบาง และ พรเทพ เสถียรนพเก้า 16) เรื่อง การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร ผู้นิพนธ์ ธันยาภักดิ์ คมธัชนิธิชัยวัศ วาโร เฟิงสวัสดิ์ วันเพ็ญ นันทะศรี อำนาจ ไชยสงค์ และ อาจารย์ นวภัทรภิญญา 17) เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiID ในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร ผู้นิพนธ์ ธันยชนก จันกัน 18) เรื่อง การศึกษาการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ผู้นิพนธ์ ชาตรี ไมยวิสัย

โดยบทความในฉบับนี้ มาจากนักวิจัยและนักวิชาการที่มีความหลากหลายสังกัด และบทความได้ผ่านการกลั่นกรองและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มาจากหลากหลายหน่วยงาน และไม่ได้อยู่ในสังกัดเดียวกันกับผู้นิพนธ์ โดยมอบให้ผู้นิพนธ์นำบทความไปปรับปรุงแก้ไขให้เป็นการเรียบร้อยก่อนเข้าสู่กระบวนการเผยแพร่ของวารสาร

ในโอกาสนี้ ขอขอบคุณคณาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจทุกท่านที่ให้ความสนใจร่วมส่งบทความเผยแพร่ในวารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และนวัตกรรม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ และขอขอบคุณกองบรรณาธิการ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินและตรวจสอบบทความทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณทุกท่าน
อาจารย์อภิเชษฐ เสมอใจ
บรรณาธิการวารสาร

เจ้าของวารสาร

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.สุพรรณ สุตสนธิ์

รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา บุโธสง

อธิการบดีมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

บรรณาธิการ

อาจารย์อภิเชษฐ เสมอใจ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณธิดา ยลวิลาศ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรพิทักษ์ เข็มบาลัตย์

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำกองบรรณาธิการวารสาร

ศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ

ศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง

ศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท้วมสุข

รองศาสตราจารย์ ดร.พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์

รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาธน์ เนื่องเฉลิม

รองศาสตราจารย์ ดร.สุพรรณ เอี่ยมวิจารณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์

รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติ กิตติเลิศไพศาล

รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชา มารี เคน

รองศาสตราจารย์ ดร.ธเนศ วัฒนกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร รัตนสุธีระกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิลัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำภาศรี พอค้า

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำวารสาร

ศาสตราจารย์นาวาอากาศโท ดร.สุมิตร สุวรรณ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาธน์ เนื่องเฉลิม

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา วรรณกิตร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
รองศาสตราจารย์ ดร.ดนิดา ดวงวิไล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศานิตย์ ศรีคุณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤต โสดาลี	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา บุญสม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิกานต์ ผลเจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรพงศ์ ไชยฤกษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวน	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ วงศ์จินดา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศรุต พยุงเกียรติคุณ	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารียา ป้องศิริ	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิชาภาภ์ กันขุนทด	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายหยุด ภูปัญ	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิลัน	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนล สวนประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิระพร ชะโน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถิตย์ ภาคมฤค	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริพัฒน์ ลาภจิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงจันทร์ แก้วกวางพาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ว่าที่ร้อยตรีพงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดณัย ลามคำ	วิทยาลัยพิษณุพนิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วุฒิพงศ์ บุษราคัม	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พุ่มเกียรติ มหิพันธ์	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
อาจารย์ ดร.อ้อต โนนกระยอม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
อาจารย์ ดร.ขจรอรุณพน พงศ์วิริทธิ์ธร	วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น
อาจารย์ ดร.จารุวรรณ เขียวน้ำชุม	มหาวิทยาลัยนครพนม
อาจารย์ ดร.สุทธิลักษณ์ สวรรยาวิสุทธิ	มหาวิทยาลัยนครพนม
อาจารย์ ดร.ธีระ ภูดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
อาจารย์ ดร.บุญเพ็ง สิทธิวงษา	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
อาจารย์ ดร.อาทิตย์ แสงแฉวง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

เลขานุการ

นางสาวนภัทรธิดา พรหมดีราช

พิธีจันอักษรภาษาอังกฤษ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศาดรา สหัทธิน

Mr.Jonathan Wary

อาจารย์นฤตา หงษ์ษา

ออกแบบหน้าปก

นางสาวนภัทรธิดา พรหมดีราช

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

สารบัญ

บทบรรณาธิการ

ข้อมูลวารสาร

1. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้
ใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับสมรรถ ทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 1-8
 ทัศนา วงษ์ธาดู
 ชุติดา เหมตะศิลป์
 ตะวัน ทองสุข
2. การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านสระในภาษาไทยด้วยการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 9-21
 ปริยานนท์ คุณแสน
 ณิชภาพัท กันขุนทด
 นาดยา หกพันนา
3. การพัฒนาทักษะการอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 22-32
 โดยใช้กิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี
 พรรณวรินทร์ ชานาดา
 ณิชภาพัท กันขุนทด
 นาดยา หกพันนา
4. การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 33-46
 โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม
 กุสธิดา มาคำ
 ณิชภาพัท กันขุนทด
 นาดยา หกพันนา
5. Understanding Tourist Motivations and Challenges in Buriram, Thailand, 47-65
 Using the Theory of Planned Behavior
 Iqbal Reza Pratama
 Wittika Thangchan

6. การศึกษาผลการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา SK1 SAFETY MODEL “ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE)” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 66-77
ประภัสสร สรวนรัมย์
7. บทบัญญัติพื้นฐานทางศาสนา : แนวคิดการสร้างสันติในสังคมไทย 78-92
วราทิศ อาทิตวโร
มีชัย กิจจุสาโร
ปรียัติ พุทธิคุณ
บัวพันธ์ ฉนุทรมโม
อุมารินทร์ เลิศสหพันธ์
8. ศึกษาวัฒนธรรมตามแนวทางวัฒนธรรมศึกษา 93-102
พัฒน วัฒนสินธุ์
9. การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ รายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร สำนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 103-115
เฉลิมศักดิ์ บุตรพวง
10. การทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนกับบทบาทพระสังฆาธิการต่อการตัดสินใจทางการเมือง ในอำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ 116-128
อภิชาติ เย็นใจ
อลงกรณ์ อรรคแสง
11. การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย 129-143
นันทณัฐ เวียงอินทร์
วาโร เพ็งสวัสดิ์
วันเพ็ญ นันทะศรี
วรวิมล อินต๊ะชัย
ณัฐพล วงศ์ประทุม

<p>12. แนวทางการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1</p> <p style="padding-left: 40px;">กุลณัฐ ศรีประชุม</p>	144-156
<p>13. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้าง
สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น   สุดาร์ตน์ เสมอใจ
จักรวรุธ บุษดี</p>	157-173
<p>14. การพัฒนาบทเรียนออนไลน์สองภาษา ไทย-พม่า รายวิชาภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร
สำนักเรียนทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม   ธุน อี ซอว์
เฉลิมศักดิ์ บุตรพวง</p>	174-190
<p>15. การรับรู้ทางสังคมเพื่อป้องกันและรับมือกับการกลั่นแกล้งทางออนไลน์
ในนักเรียนประถมศึกษา   ธันยาภักค์ คมธัญนิธิชยวัศ
วัลนิกา ฉลากบาง
พรเทพ เสถียรนพแก้ว</p>	191-205
<p>16. การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
ในจังหวัดสกลนคร   ธันยาภักค์ คมธัญนิธิชยวัศ
วาโร เฟิงสวัสต์
วันเพ็ญ นันทะศรี
อำนาจ ไชยสงค์
อาจารย์ นวภัทรอภิญญา</p>	206-221
<p>17. แนวทางการส่งเสริมการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiD ในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา
จังหวัดกำแพงเพชร</p> <p style="padding-left: 40px;">ธันย์ชนก จันทัน</p>	222-239

18. การศึกษาการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเลย เขต 1 240-252
ชาตรี ไม้วิสัย

บทความวิจัย (Research article)

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้
ใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับสมาร์ท ทีชชิง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
Developing Science Academic Achievement through Problem-Based
Learning Integrated with Smart Teaching for 9th Grade Students

ปิระดา วงษ์ธาดู^{1*} ชุลิดา เหมตะศิลปิน¹ และ ตะวัน ทองสุข¹

Pirada Wongthat^{1*}, Chulida Hemtasin¹ and Tawan Thongsuk¹

วันที่รับบทความ (Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)

11 กุมภาพันธ์ 2567

27 กุมภาพันธ์ 2568

28 กุมภาพันธ์ 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) ร่วมกับ Smart Teaching ในหัวข้อ "ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์" การวิจัยเป็นแบบทดลองโดยใช้รูปแบบ One Group Pre-test Post-test Design กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 21 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ PBL ร่วมกับ Smart Teaching และ แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าสถิติที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอยู่ที่ 7.24 (S.D. = 1.58) และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 11.67 (S.D. = 1.24) ผลการทดสอบค่าทีพบว่า $t = 11.80$, $p = .00$ ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ที่ $.05$ ($p < .05$) แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ PBL ร่วมกับ Smart Teaching ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การเพิ่มขึ้นของคะแนนเฉลี่ยและความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างก่อนและหลังเรียนสะท้อนให้เห็นว่าแนวทางการสอนนี้ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและสามารถเชื่อมโยงความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ดีขึ้น

คำสำคัญ : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน, สมาร์ท ทีชชิง

¹คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

¹Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University

*Corresponding author email: pirada.wo@ksu.ac.th

Abstract

This research aimed to study the academic achievement of ninth-grade students who received Problem-Based Learning (PBL) with Smart Teaching on "Electricity and Electronics". The research was an experimental design using the One Group Pre-test Post-test Design. The sample group was 21 ninth-grade 3/1 students selected by cluster random sampling using the classroom as the random unit. The research instruments were the PBL learning management plan with Smart Teaching and the pre-and post-tests examined for content validity by experts. The results showed that the average score before the class was 7.24 (S.D. = 1.58), and the average score after the class increased to 11.67 (S.D. = 1.24). It shows that learning management using PBL combined with Smart Teaching significantly improves students' academic achievement. The increase in the mean score and the apparent differences between before and after learning reflect that this teaching approach helps students learn deeper and are better able to connect knowledge to real situations.

Keywords: Academic achievement, Problem-based learning, Smart teaching

บทนำ

ปัจจุบัน การวางรากฐานทางการศึกษาให้แก่เยาวชนถือเป็นการลงทุนที่มีผลยั่งยืนต่ออนาคตของชาติ การพัฒนาการศึกษาจึงมีความสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนประเทศสู่ความเจริญก้าวหน้า อย่างไรก็ตาม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไทยยังคงเป็นประเด็นที่น่ากังวล เนื่องจากเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่สะท้อนทั้งความเข้าใจและความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวัน ปัญหานี้มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกับหลายปัจจัย ทั้งข้อจำกัดในการเข้าถึงการเรียนรู้ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงระบบสนับสนุนที่ยังไม่เพียงพอ สะท้อนชัดจากผลการประเมิน PISA ปี 2022 ที่พบว่านักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยด้านวิทยาศาสตร์ 409 คะแนน ลดลง 17 คะแนนเมื่อเทียบกับปี 2018 โดยมีสาเหตุสำคัญจากความท้าทายในการจัดการเรียนรู้ช่วงวิกฤตโควิด-19 ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริงจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่ออนาคตการศึกษาไทย (PISA THAILAND, 2022)

ท่ามกลางความท้าทายดังกล่าว การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสถานการณ์จริง (จิรัชญา นวนกระโทก และคณะ, 2562) การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 ที่เต็มไปด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสาร ทำให้ระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากการถ่ายทอดความรู้แบบดั้งเดิม (ศิริวรรณ หล้าคอม และศิริพงษ์ เพียศิริ, 2557) ส่งผลให้ PBL กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับความซับซ้อนของสังคมปัจจุบัน (พิมพ์ใจ เกตุการณ์ และคณะ, 2560)

ประสิทธิภาพของ PBL ได้รับการยืนยันจากงานวิจัยจำนวนมาก โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาในวิชาวิทยาศาสตร์และสังคมศึกษา การศึกษาของ รัชณี เกษศิริ และคณะ (2560) แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เรียนด้วย PBL ไม่เพียงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการสอนแบบปกติ แต่ยังมีความใฝ่รู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Treepob et al. (2023) ที่พบว่า PBL มีส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ โดยผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปวิเคราะห์และแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

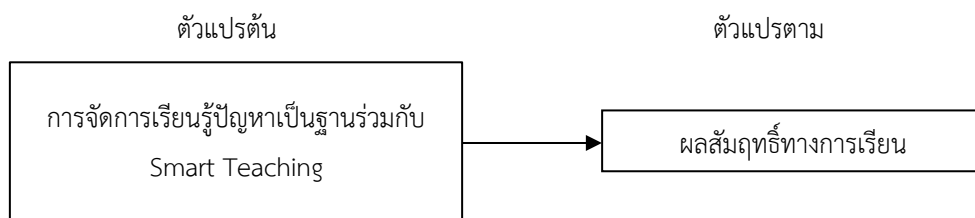
นอกจาก PBL แล้ว การจัดการเรียนรู้แบบ Smart Teaching (วัชรพร วงศ์กัณหา และคณะ, 2567) ยังเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่น่าสนใจ ประกอบด้วยกระบวนการ 8 ขั้นตอนที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ 1) แนวคิดเนื้อหาที่น่าสนใจ 2) การเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ 3) การสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรม 4) การสร้างแรงจูงใจในการเรียน 5) การพัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญอย่างต่อเนื่อง 6) การให้ผลสะท้อนกลับเพื่อการพัฒนา 7) การสร้างบรรยากาศชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และ 8) การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน รูปแบบการเรียนรู้เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนและกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้

จากความสำคัญของทั้งสองแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงเห็นโอกาสในการบูรณาการจุดแข็งของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับ Smart Teaching เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมุ่งหวังว่าการผสมผสานแนวทางการสอนทั้งสองรูปแบบจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังใช้การจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Smart Teaching

กรอบแนวคิดการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

วิธีการวิจัยหรือระเบียบวิธีวิจัย

แบบแผนการวิจัย เป็นวิจัยเชิงทดลองการศึกษาแบบกลุ่มเดียวที่มีการทดสอบก่อนและหลังการศึกษา (One Group Pre-test Post-test Design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 87 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 21 คนได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มด้วยการสุ่มมา 1 ห้องเรียนจากห้องเรียนทั้งหมด ซึ่งนักเรียนแต่ละห้องมีผลการเรียนไม่ต่างกัน เนื่องจากทางโรงเรียนได้จัดห้องเรียนความสามารถของนักเรียนได้กลุ่มตัวอย่าง 1 ห้องเรียนโดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการทดลอง เป็นขั้นที่ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ โดยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1.1 แผนการจัดการการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานร่วม Smart Teaching ที่ผ่านผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม

1.2 แบบทดสอบความรู้ก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) เป็นแบบทดสอบ แบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ คะแนนเต็ม 15 คะแนน กำหนดเกณฑ์การตรวจไว้ดังนี้ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 โดยให้สอดคล้องกับเนื้อหากิจกรรมการเรียนรู้ จากนั้นตรวจสอบความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อคัดเลือกข้อสอบนั้นไปใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยได้

1.3 ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยและอธิบายวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยใช้จัดการการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานผสมผสานการสอนแบบทรงพลังให้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างและให้นักเรียนทำแบบทดสอบความรู้ก่อนจัดการเรียนรู้ (Pre-test) ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ 30 นาที แล้วตรวจและบันทึกคะแนนไว้

2. ขั้นระหว่างการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานผสมผสาน Smart teaching

3. ขั้นหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบความรู้แบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ คะแนนเต็ม 15 คะแนน กำหนดเกณฑ์การตรวจไว้ดังนี้ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ 30 นาที แล้วตรวจและบันทึกคะแนนไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ผลคะแนนของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Smart Teaching ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเรื่องไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์พัฒนามีความสำคัญโดยการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการเรียนแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการพัฒนาที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามข้อมูลที่แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนการจัดการเรียนรู้	21	15	7.24	1.58	11.80*	.00
หลังการจัดการเรียนรู้	21	15	11.67	1.24		

*ระดับนัยสำคัญที่ .05

จากข้อมูลที่แสดงในตารางที่ 1 พบว่าในการศึกษานี้ได้ทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Smart Teaching ในหัวข้อ "ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์" โดยมีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 21 คน คะแนนเต็มของการทดสอบเท่ากับ 15 คะแนน

ผลการวิเคราะห์พบว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ 7.24 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.58 ในขณะที่คะแนนเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นเป็น 11.67 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานลดลงเหลือ 1.24 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังด้วยสถิติค่า t (t-test) ให้ค่า t เท่ากับ 11.80 และค่า p เท่ากับ .00 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ .05 ($p < .05$)

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Smart Teaching มีผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การเพิ่มขึ้นของคะแนนเฉลี่ยและความแตกต่างที่ชัดเจนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้สะท้อนถึงประสิทธิภาพของวิธีการเรียนการสอนนี้ในการช่วยให้นักเรียนเข้าใจและเรียนรู้เนื้อหาในหัวข้อดังกล่าวได้ดีขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยนี้สามารถสรุปได้ว่า PBL ร่วมกับ Smart Teaching เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูง สามารถช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการทำงานร่วมกัน การที่ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินปัญหา ค้นคว้าหาคำตอบ และนำเสนอแนวทางแก้ไข ทำให้พวกเขาเกิดความมั่นใจในการเรียนรู้ และมีทักษะการแก้ปัญหาที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1. นักเรียนบางคนที่ยังมีคะแนนการทดสอบที่ต่ำ อาจเนื่องจากระยะเวลาที่มีจำกัด ดังนั้นครูผู้สอนควรใช้เวลาให้มากขึ้น หรืออาจฝึกสอดแทรกทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียนเพิ่มเติม
2. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการสอนในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ในวิธีการสอนแบบอื่น ๆ แล้วนำไปสร้างวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ เพิ่มเติม
2. ควรจัดการบริหารจัดการ ความร่วมมือและประสานงานกันระหว่างวิชาหรือครูในหน่วยงาน

ตลอดจนการวางแผนที่เหมาะสมจะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (ร่วมกับ Smart Teaching) สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในหัวข้อ "ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์" ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผลการวิเคราะห์คะแนนก่อนและหลังการเรียนของนักเรียน 21 คน พบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอยู่ที่ 7.24 และเพิ่มขึ้นเป็น 11.67 หลังเรียน แสดงให้เห็นว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น

การลดลงของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานยังสะท้อนให้เห็นถึงความสม่ำเสมอของความเข้าใจในกลุ่มผู้เรียน ซึ่งอาจเป็นผลจากการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการ คิดวิเคราะห์ ค้นคว้า และลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความลึกซึ้งมากกว่าการท่องจำเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ รูปแบบการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการระบุปัญหาและค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ยังช่วยกระตุ้นแรงจูงใจในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความเข้าใจเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณะ ประณิมมะ และ เอี่ยมพร หลินเจริญ (2567) ซึ่งศึกษาการใช้ PBL ในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่องปริมาณทางไฟฟ้า พบว่าผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจสูงต่อการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ ผลลัพธ์ที่คล้ายคลึงกันยังพบในงานวิจัยของ พุทธชาติ ทองโคตร (2567) ซึ่งใช้ PBL ร่วมกับกรณีศึกษาในระดับอุดมศึกษา พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และยังช่วยส่งเสริมทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนในเชิงบวก แสดงให้เห็นว่า PBL เป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้ได้กับทุกระดับการศึกษา และมีศักยภาพในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ถูกออกแบบให้สอดคล้องกับกระบวนการ PBL ทั้ง 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดปัญหา 2) การระดมสมอง 3) การวิเคราะห์ปัญหา 4) การศึกษาค้นคว้า 5) การประยุกต์ใช้ข้อมูลเพื่อแก้ปัญหา และ 6) การสรุปผลและรายงานผล ซึ่งผสมผสานเข้ากับแนวทางของ Smart Teaching ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการกระตุ้นความคิด โดยเริ่มต้นด้วย การเล่าเรื่อง ครูผู้สอนเล่าเรื่องให้ผู้เรียนฟังโดยไม่ระบุปัญหาอย่างชัดเจน วิธีนี้ช่วยให้นักเรียนเกิด ความอยากรู้อยากเห็น และกระตุ้นให้พวกเขาวิเคราะห์เนื้อหาและค้นหาประเด็นของปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง

แต่ละขั้นตอนของ PBL ในการศึกษาครั้งนี้เชื่อมโยงกับแนวคิด Smart Teaching ได้อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจาก การกำหนดปัญหา ซึ่งช่วยให้นักเรียนเชื่อมโยงปัญหาจากเรื่องเล่ากับความรู้เดิมของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิด Smart Teaching ที่เน้นการกระตุ้นการเรียนรู้จากประสบการณ์เดิม จากนั้นในขั้นตอนการระดมสมอง นักเรียนได้ร่วมกันอภิปรายเพื่อกำหนดปัญหาที่สำคัญ ซึ่งเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ

การคิดวิเคราะห์ ส่วน การวิเคราะห์ปัญหา ทำให้นักเรียนสามารถใช้ความรู้เดิมมาสังเคราะห์เป็นแนวทางการแก้ปัญหา ซึ่งเชื่อมโยงกับแนวคิดของ Smart Teaching ที่เน้น การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์

ในขั้นตอน การศึกษาค้นคว้า ผู้เรียนได้รับโอกาสให้ค้นหาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นหนังสือเรียน อินเทอร์เน็ต หรือแอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วยส่งเสริมให้เกิด การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) ตามหลักของ Smart Teaching จากนั้นในขั้นตอน การประยุกต์ใช้ข้อมูลเพื่อแก้ปัญหา ผู้เรียนได้นำข้อมูลที่ค้นคว้ามาสร้างองค์ความรู้ใหม่ พร้อมเลือกวิธีการนำเสนอที่เหมาะสม เช่น การทำแผนผังแนวคิด การทดลองจริง หรือการจำลองวงจรไฟฟ้าด้วยซอฟต์แวร์ ซึ่งสอดคล้องกับ Smart Teaching ที่เน้น การนำความรู้ไปใช้ในบริบทที่หลากหลาย ขั้นตอนสุดท้าย การสรุปผลและรายงานผล นักเรียนได้ทำการ Peer Assessment เพื่อประเมินการนำเสนอของตนเองและเพื่อนร่วมชั้น ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการสะท้อนคิด (Reflection) และเป็นไปตามหลักการของ Smart Teaching ที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ผ่านการประเมินและปรับปรุงตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- ภุชณะ ประณิมะ และ เอื้อมพร หลินเจริญ. (2567). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ปริมาณทางไฟฟ้า สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารการพัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่*, 9(2), น.58-63.
<http://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/handle/123456789/5922>
- จิรัชญา นวนกระโทก และคณะ (2562). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้คำถามระดับสูงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อาหารกับการดำรงชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 21(4), น.93-96. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/92143
- พิมพ์ใจ เกตุการณ์ และคณะ (2560). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ความสามารถในการแก้ปัญหา และเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 19(1), น.77-80.
<file:///C:/Users/admin/Downloads/thitiyab,+Journal+manager,+77-89.pdf>
- พุทธชาติ ทองโคตร. (2567). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 18(1), น.35-41. <https://so09.tci-thaijo.org/index.php/JOEMSU/article/view/3149>

- รัชนี เกษศิริ และคณะ (2560). ผลการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศึกษานารีวิทยา. *วารสาร Veridian E-Journal*, 10(1), น.1908-1911. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/download/103477/82757>
- ศิริวรรณ หล้าคอม และ ศิริพงษ์ เพียศิริ. (2557). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 37(1), น.141-143. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDKKUJ/article/download/50780/48540>
- วัชรพร วงศ์กัณหา และคณะ (2567). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบละครเวทีสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับ สมาร์ท ทีชชิ่งเพื่อส่งเสริมทักษะด้านวรรณคดีไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหนองหญ้าไซ. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 7(8), 979-992. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsa-journal/article/download/265361/180853/1054513>
- PISA THAILAND. (2022). *Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology*. Retrieved Feb 10, 2024, from <https://pisathailand.ipst.ac.th/news-21/>

บทความวิจัย (Research article)

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านสระในภาษาไทยด้วยการจัดกิจกรรม

การเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

The Development of Thai Vowel Reading Skills Through Learning

Activities Using Bingo Games for Grade 1 Students

ปริยานนท์ คุณแสน^{1*}, นิชาภา กันขุนทด¹ และ นาทยา หกพันนา¹

Preeyanon Kunsae^{1*}, Nichapha Kankhunthod¹ and Nataya Hokpanna¹

วันที่รับบทความ (Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)

11 ธันวาคม 2567

19 กุมภาพันธ์ 2568

24 กุมภาพันธ์ 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย เรื่อง การอ่านสระในภาษาไทย ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสระของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน และ 3) เปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้หลังผ่านไป 2 สัปดาห์เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียว โดยทำการทดสอบก่อนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสีแยมสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง จังหวัดกาฬสินธุ์ เขต 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแผนการเรียนรู้ 6 แผน และแบบทดสอบการอ่านออกเสียงสระ 20 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test (Dependent Samples) ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย เรื่อง การอ่านสระในภาษาไทย ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโกมีประสิทธิภาพ 82.86/84.29 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 2) นักเรียนมีความสามารถในการอ่านสระในภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 9.950$, $p = .004$) และ 3) ความคงทนในการเรียนรู้หลังผ่านไป 2 สัปดาห์ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 4.583$, $p = .004$)

คำสำคัญ : การพัฒนาทักษะการอ่าน, การอ่านสระในภาษาไทย, กิจกรรมการเรียนรู้, เกมบิงโก

¹คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

¹Education and Educational Innovation, Kalasin University

*Corresponding author e-mail : preeyanon.ku@ksu.ac.th

Abstract

This research aims to: 1) develop a Thai language learning plan on vowel reading in Thai using a Bingo game activity for first-grade students with an efficiency criterion of 80/80, 2) compare the vowel reading ability of first-grade students before and after learning, and 3) evaluate the retention of learning two weeks after instruction, with a benchmark of 80%. This study employs a one-group experimental design with pre-test and post-test measurements. The sample consists of seven first-grade students from Ban Si Yak Somdet School, under the jurisdiction of the Kalasin Primary Educational Service Area Office 3, during the first semester of the 2024 academic year, selected through purposive sampling. The research instruments include six lesson plans and a 20-item vowel pronunciation test. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and dependent samples t-test. The research findings reveal that: (1) The Thai language learning plan on vowel reading using a Bingo game activity achieved an efficiency of 82.86/84.29, surpassing the 80/80 criterion. (2) Students' vowel reading ability significantly improved after learning, with a statistical significance level of .05 ($t = 9.950$, $p = .004$). (3) Learning retention after two weeks remained significantly above the 80% benchmark, with a statistical significance level of .05 ($t = 4.583$, $p = .004$).

Keywords : Reading skill development, Thai Vowel Reading, Learning Activities, Bingo Games

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน สังคม และชาติ ประเทศไทยมุ่งพัฒนาการศึกษาภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2560–2579) เพื่อให้คนไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาทักษะ 3R ได้แก่ การอ่าน การเขียน การคำนวณ และ 8C เช่น การคิดวิเคราะห์ การสร้างนวัตกรรม และการรู้เท่าทันข้อมูล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560; พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์, 2561)

การอ่านเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นต่อการพัฒนาตนเองและสังคม โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดให้การอ่านในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นรากฐานของการเรียนรู้ทุกวิชา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังเผชิญปัญหาเด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ซึ่งมีปัจจัยสำคัญ เช่น ความสามารถของครู การใช้สื่อการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และการสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน (ณัฐพงศ์ เชื้อเพชร และ ยรวัฒน์ คล้ายมงคล, 2561) ผลการศึกษาพบว่า ครูบางส่วนขาดความรู้และวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (พินสุตา ศิริรังษศรี, 2557) อีกทั้งนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ยังมีปัญหาการอ่านและเขียนสะกดคำในระดับไม่คล่องแคล่ว (ณริณัฐพัชร คงแสงจันทร์ และเด่นดาว ชลวิทย์, 2566) กระทรวงศึกษาธิการ (2565) จึงกำหนดนโยบายสำคัญ

ให้ผู้เรียนทุกระดับชั้น “อ่านออกเขียนได้” เพื่อสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง ภายใต้นโยบาย “เด็กไทย วิถีใหม่ อ่านออกเขียนได้ทุกคน”

จากข้อมูลรายงานผลการประเมินความสามารถด้านการอ่าน (Reading Test: RT) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสีแยมสมเด็จ ปีการศึกษา 2566 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรวมทั้งสองด้าน (การอ่านออกเสียงและการอ่านรู้เรื่อง) อยู่ที่ร้อยละ 77.28 ซึ่งจัดอยู่ในระดับคุณภาพ "ดี" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) นักเรียนบางส่วนจำพยัญชนะและสระไม่ได้ โดยเฉพาะสระเสียงยาว เช่น สระอา สระอี สระอุ ส่งผลต่อความมั่นใจและประสิทธิภาพการอ่าน ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับรายงานการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ยังคงเป็นปัญหาสำคัญในประเทศไทย การวิจัยหนึ่งพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหานี้ ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ครอบครัว การศึกษา สภาพแวดล้อม และการสอน โดยพบว่าเด็กอ่านไม่ออก 3.46% (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2565) ผู้วิจัยจึงเน้นการพัฒนาโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดึงดูดความสนใจ เช่น เกมบิงโก

เกมบิงโกเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน สร้างแรงจูงใจ และส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาและจดจำได้ดียิ่งขึ้น (Grambs, 1970) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บุญฤดี คำดี (2565) พบว่าการใช้เกมบิงโกช่วยพัฒนาทักษะการอ่านคำอักษรนำของนักเรียนให้ดีขึ้นหลังเรียน ขณะที่ Freitas et al. (2024) ยืนยันว่าเกมบิงโกช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นการใช้เกมบิงโกเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา เนื่องจากช่วยเสริมสร้างความสนุกสนาน พร้อมกระตุ้นการเรียนรู้ภาษาไทยผ่านกิจกรรมที่เน้นการฝึกปฏิบัติ และสามารถแก้ปัญหการอ่านไม่ออกส่งผลกระทบอย่างมากต่อการเรียนรู้ในวิชาอื่น ๆ เนื่องจากการอ่านเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจเนื้อหาในทุกวิชา นักเรียนที่มีปัญหาการอ่านมักประสบความยากลำบากในการทำ ความเข้าใจโจทย์คณิตศาสตร์ วิเคราะห์เนื้อหาในวิชาวิทยาศาสตร์ หรือแม้แต่การเรียนรู้ภาษาอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังส่งผลต่อความมั่นใจในตนเองและการสื่อสารในชีวิตประจำวัน และพัฒนาการทางภาษาต่อเนื่องในระดับที่สูงขึ้น งานวิจัยหลายฉบับระบุว่าสาเหตุหลักมาจากรูปแบบการสอนที่ไม่ดึงดูดความสนใจ การขาดสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และความแตกต่างของทักษะนักเรียนในห้องเรียน

ผู้วิจัยในฐานะนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีความสนใจพัฒนาความสามารถด้านการอ่านสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสีแยมสมเด็จ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโก เพื่อเสริมทักษะการอ่าน ความคงทนในการเรียนรู้ และสร้างความสนุกสนานในชั้นเรียน โดยมุ่งให้นักเรียนเห็นคุณค่าของภาษาไทยและสามารถต่อยอดการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น พร้อมเป็นแนวทางพัฒนากิจกรรมการสอนสำหรับเนื้อหาอื่นในอนาคต

คำถามการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย เรื่อง การอ่านสระในภาษาไทย ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 ตามเกณฑ์หรือไม่

2. ความสามารถด้านการอ่านสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโกแตกต่างกันหรือไม่

3. ความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโก เรื่อง การอ่านสระภาษาไทย หลังผ่านไป 2 สัปดาห์ เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 แตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย เรื่อง การอ่านสระในภาษาไทย ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 ตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโก

3. เพื่อเปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโก เรื่อง การอ่านสระภาษาไทย หลังผ่านไป 2 สัปดาห์ เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80

สมมติฐานการวิจัย

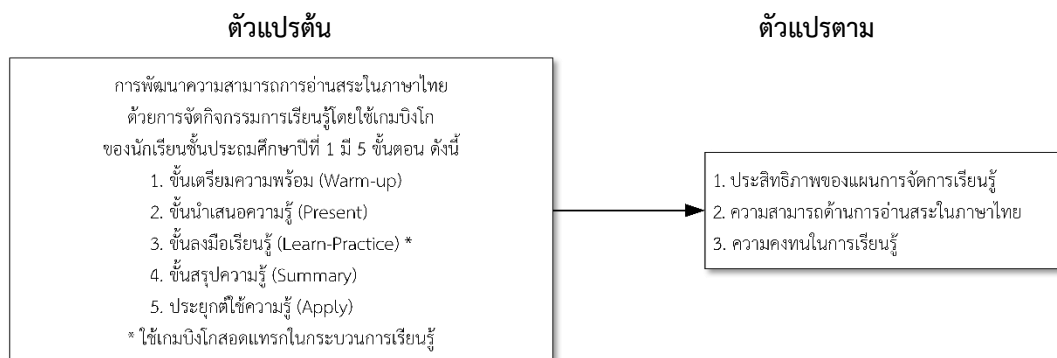
1. แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย เรื่อง การอ่านสระในภาษาไทย ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 ตามเกณฑ์ 80/80

2. ความสามารถด้านการอ่านสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโกสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความคงทนในการเรียนรู้เรื่องการอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโกหลังผ่านไป 2 สัปดาห์ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านสระในภาษาไทยด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีและรูปแบบการจัดการเรียนรู้มาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านสีแยกสมเด็จ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำนวน 1 ห้อง รวม 32 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนบ้านสีแยกสมเด็จ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำนวน 7 คน คัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกนักเรียนที่อ่านสระภาษาไทยไม่ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และได้รับการอนุญาตในการใช้เด็กในการทดลองจากผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ปกครองของเด็กในการเป็นกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้

2. เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 ผู้วิจัยจัดทำแผนการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐาน ท 11101 ภาษาไทย เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนบ้านสีแยกสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัด สพ.ก.กาฬสินธุ์ เขต 3 โดยออกแบบจำนวน 6 แผน รวม 6 ชั่วโมง ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเกมบิงโก ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนด้วยเกมบิงโก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการค้นคว้าและพัฒนา

2.1.2 วิเคราะห์แนวคิดการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เส้นทางการเรียนรู้ และแนวทางการประเมิน โดยรวบรวมเนื้อหาและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง พร้อมจัดทำคำถามเพื่อทบทวนความรู้ และออกแบบการทดสอบประมวลผลการเรียนรู้ โดยอ้างอิงจากมาตรฐานและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รายวิชาพื้นฐาน ท 11101 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2.1.3 ออกแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโก ประยุกต์จากเอกสารและงานวิจัย สรุปขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมความพร้อม 2) ขั้นนำเสนอความรู้ 3) ขั้นลงมือเรียนรู้ 4) ขั้นสรุปความรู้ และ 5) ประยุกต์ใช้ความรู้ ในทุกขั้นตอนการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้ระบบสะสมแต้มด้วยสแตมป์แทนคะแนนสะสม โดยนักเรียนจะได้รับสแตมป์จากการทำกิจกรรมภายในเวลาที่กำหนดหรือปฏิบัติตามเงื่อนไข เช่น เข้าเรียนตรงเวลา ส่งงานตรงเวลา ทำแบบฝึกหัดถูกต้อง ตอบคำถามได้ หรือชนะเกมบิงโกในบทเรียน เมื่อสะสมสแตมป์ครบตามจำนวน นักเรียนสามารถแลกของรางวัลที่แบ่งตามระดับความยาก-ง่ายและความท้าทาย นอกจากนี้ มีการจัดอันดับคะแนนรายวันเพื่อกระตุ้นนักเรียนที่คะแนนต่ำให้พัฒนาตนเองและส่งเสริมให้นักเรียนที่คะแนนสูงพัฒนาต่อไป

2.1.4 กำหนดเนื้อหา เวลาเรียน และกิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงสื่อการเรียนรู้และวิธีการวัดผล และสร้างแผนการเรียนรู้จำนวน 6 แผน รวมเวลา 6 ชั่วโมง ได้แก่ 1) การอ่านออกเสียงสระอา 2) การอ่านออกเสียงสระอี 3) การอ่านออกเสียงสระอุ 4) การอ่านออกเสียงสระอือ 5) การอ่านออกเสียงสระเอ และ 6) การอ่านออกเสียงสระโอ

2.1.5 นำแผนการเรียนรู้และสื่อไปตรวจสอบกับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุง

2.1.6 นำแผนไปตรวจสอบกับผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยใช้ดัชนี IOC เพื่อประเมินความสอดคล้องของแผน

2.1.7 คำนวณค่าเฉลี่ยคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญและนำแผนที่ผ่านมาตรฐาน ($IOC \geq 0.50$) ไปใช้

2.1.8 ปรับแก้แผนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2.1.9 ทดลองใช้แผนการเรียนรู้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ผ่าน 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ทดลองหนึ่งต่อหนึ่ง (3 คน) ได้ผล $E_1/E_2 = 82.22/83.33$ 2) ทดลองกลุ่มเล็ก (9 คน) ได้ผล $E_1/E_2 = 82.60/82.78$ 3) ทดลองภาคสนาม (15 คน) ได้ผล $E_1/E_2 = 83.56/85.67$

2.1.10 แก้ไขแผนตามผลการทดลองและจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (7 คน)

2.2 แบบทดสอบการอ่านออกเสียงสระในภาษาไทยก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 20 ข้อ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.2.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระภาษาไทย มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด รวมถึงแนวการจัดการเรียนรู้และการวิเคราะห์ตัวชี้วัดรายปี

2.2.2 ศึกษาหลักการและแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2551)

2.2.3 ศึกษาวิธีการและทฤษฎีการวัดผลการศึกษา รวมถึงเทคนิคการเขียนข้อสอบเพื่อสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่าน

2.2.4 ศึกษาเอกสารและวิเคราะห์เนื้อหาการเรียนรู้เกี่ยวกับการอ่านสระในภาษาไทย

2.2.5 กำหนดแบบทดสอบอ่านออกเสียง 30 ข้อ แต่ใช้จริง 20 ข้อ

2.2.6 สร้างแบบทดสอบการอ่านออกเสียงสระในภาษาไทย 30 ข้อ และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านเพื่อประเมินความถูกต้องและความสอดคล้อง (IOC) โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 แล้วปรับปรุงตามคำแนะนำ

2.2.7 นำแบบทดสอบที่ผ่านการพิจารณาเลือก 20 ข้อ มาทดลองใช้กับนักเรียน 20 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ค่าความยากง่ายและอำนาจจำแนก

2.2.8 วิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และอำนาจจำแนก (r) โดยคัดเลือกข้อสอบที่ได้ค่าใช้วัดได้ ($p = 0.45-0.70$, $r = 0.30-0.70$)

2.2.9 คัดเลือก 20 ข้อที่ผ่านเกณฑ์มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.843

2.2.10 จัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 7 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ปฐมนิเทศนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 7 คน จากโรงเรียนบ้านสี่แยกสมเด็จ คัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ในชั่วโมงภาษาไทย ชี้แจงบทบาทของครูและนักเรียนในการทำกิจกรรมร่วมกัน และการพิทักษ์สิทธิ์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test): ใช้แบบทดสอบการอ่านออกเสียงสระในภาษาไทย 20 ข้อ บันทึกผลเป็นคะแนนเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐาน ใช้เวลา 20 นาที

3.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้เกมบิงโกในการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รวม 6 ชั่วโมงตามแผนการจัดการเรียนรู้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

4.1 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ของแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเรื่องการอ่านสระในภาษาไทยโดยใช้เกมบิงโก ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

4.2 การเปรียบเทียบความสามารถก่อนและหลังเรียน: เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน ด้วยการทดสอบ t-test (Dependent sample) ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

4.3 การเปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้: เปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้หลังผ่านไป 2 สัปดาห์ เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ด้วยการทดสอบ t-test (Dependent sample) ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.2 สถิติที่ใช้กับเครื่องมือ ได้แก่

5.2.1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) ใช้การให้คะแนนดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2553)

+1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามในแบบทดสอบนั้นมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามในแบบทดสอบนั้นมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

-1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามในแบบทดสอบนั้นไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

แบบประเมินจะมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาหากค่า IOC ≥ 0.50 หากต่ำกว่าตัดออก

5.2.2 ค่าความยากง่าย (p) อำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ คำนวณจากจำนวนคนที่ตอบถูกในกลุ่มสูงและต่ำ นำผลการสอบมาวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อหาค่าความยากง่าย (p) อำนาจจำแนก (r) ที่นำมาคัดเลือกไปใช้ได้ คือค่าความยากง่าย (p) มีค่าตั้งแต่ 0.20-0.70 และค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าตั้งแต่ 0.22-1.00 (อนวัติ คุณแก้ว, 2558) ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านที่เข้าเกณฑ์ไว้ จำนวน 20 ข้อ ที่นำมาคัดเลือกไปใช้ได้ คือ ค่าความยากง่าย (p) มีค่าตั้งแต่ 0.45-0.70 และค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าตั้งแต่ 0.30-0.70

เกณฑ์การพิจารณา

ค่า p	น้อยกว่า 0.20	เป็นข้อสอบที่ยากเกินไปใช้ไม่ได้
ค่า p	0.20-0.70	เป็นข้อสอบที่ใช้ได้
ค่า p	มากกว่า 0.70	เป็นข้อสอบที่ง่ายเกินไปใช้ไม่ได้
ค่า r	น้อยกว่า 0.22	ไม่สามารถจำแนกคนเก่งและคนอ่อนได้จึงใช้ไม่ได้
ค่า r	อยู่ในช่วง 0.22-1.00	สามารถจำแนกคนเก่งและคนอ่อนได้จึงใช้ได้

5.2.3 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ (KR-20) โดยการคัดเลือกข้อสอบที่เข้าเกณฑ์จำนวน 20 ข้อ มาหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตร KR 20 ของ Kuder-Richardson (อนวัติ คุณแก้ว, 2558) ผลปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.843

5.2.4 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ คำนวณจากคะแนนรวมของการทดสอบระหว่างเรียนและหลังเรียน ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในกระบวนการเรียนการสอนและผลลัพธ์ โดยกำหนดเกณฑ์ไว้ที่ 80/80 (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

5.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

5.3.1 การเปรียบเทียบความสามารถก่อนและหลังเรียน ใช้ t-test แบบ Dependent Sample เพื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังเรียน (สมโภช อเนกสุข, 2554)

5.3.2 การเปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้: ใช้ t-test แบบ Dependent Sample เพื่อทดสอบความคงทนของการเรียนรู้หลังจาก 2 สัปดาห์เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 (สมโภช อเนกสุข, 2554)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย เรื่อง การอ่านสระในภาษาไทย ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 ตามเกณฑ์ 80/80

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย เรื่อง การอ่านสระในภาษาไทย โดยใช้เกมบิงโกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 การวิเคราะห์ค่า E_1 ใช้คะแนนจากแบบประเมินทักษะการอ่านสระในภาษาไทย คำนวณเป็นคะแนนเฉลี่ยและร้อยละ ส่วนการวิเคราะห์ค่า E_2 ใช้คะแนนจากการทดสอบการอ่านออกเสียงสระในภาษาไทย คำนวณเป็นคะแนนเฉลี่ยและร้อยละ ผลลัพธ์แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย เรื่อง การอ่านสระในภาษาไทย ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสีแยกสมเด็จ ตามเกณฑ์ 80/80 ($n = 30$)

คะแนนระหว่างเรียน ของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ (5 คะแนน)						คะแนนแบบทดสอบ หลังเรียน
แผนที่ 1	แผนที่ 2	แผนที่ 3	แผนที่ 4	แผนที่ 5	แผนที่ 6	84.29
80.00	82.86	88.57	85.71	80.00	80.00	
รวมเฉลี่ยร้อยละ = 82.86						
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1/E2) = 82.86/84.29						ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ = 84.29

จากตารางที่ 1 ผลประสิทธิภาพของกระบวนการแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1) เท่ากับ 83.57 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 84.29 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโก

การวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ใช้การแจกแจง t แบบ Dependent Sample โดยนำคะแนนจากแบบทดสอบการอ่านออกเสียงสระในภาษาไทยมาทดสอบค่าสถิติ (t -dependent test) ผลลัพธ์ปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสี่แยกสมเด็จ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กลุ่มทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D	df	t	P
ก่อนเรียน	7	12.14	3.44	6	9.950*	.000
หลังเรียน	7	16.86	2.41			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลคะแนนความสามารถด้านการอ่านสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 12.14 คะแนน หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 16.86 คะแนน และผลเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านสระในภาษาไทยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโก นักเรียนมีคะแนนความสามารถด้านการอ่านสระในภาษาไทยสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 9.950$, $p = .000$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโก เรื่อง การอ่านสระภาษาไทย หลังผ่านไป 2 สัปดาห์ เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ดำเนินการโดยเปรียบเทียบคะแนนระหว่างหลังเรียนและคะแนนหลังเรียนเมื่อผ่านไป 2 สัปดาห์ โดยใช้การแจกแจง t แบบ Dependent Sample จากคะแนนแบบทดสอบการอ่านออกเสียงสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการทดสอบค่าสถิติ (t-dependent test) ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโก เรื่อง การอ่านสระภาษาไทย หลังผ่านไป 2 สัปดาห์ เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 (14 คะแนนจากคะแนนเต็ม 20 คะแนน)

กลุ่มทดลอง	n	เกณฑ์	$\bar{X}$	S.D	df	t	P
หลังเรียน	7	14	16.86	2.41	6	4.583*	.004
หลังเรียน 2 สัปดาห์	7	14	17.86	1.95			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโก เรื่อง การอ่านสระภาษาไทย หลังผ่านไป 2 สัปดาห์ แล้วสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 4.583$, $p = .004$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สรุปและอภิปรายผล

1. แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย เรื่อง การอ่านสระในภาษาไทย ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.57/84.29 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่า แผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีความเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการพัฒนาที่เป็นระบบ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์หลักสูตรและเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ การออกแบบกิจกรรม เช่น เกมบิงโก ช่วยเพิ่มความสุข กระตุ้นความสนใจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน พร้อมทั้งจัดลำดับเนื้อหาอย่างชัดเจน เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจและจดจำเนื้อหาได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุชาติพิทย์ เวชกิจ (2562) ที่พบว่าแผนการเรียนรู้และแบบฝึกหัดเรื่องสระในภาษาไทยด้วยเกมบิงโกมีประสิทธิภาพ 81.25/83.61 โดยการพัฒนาแผนการเรียนรู้ 6 แผน ได้รับการตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยของ บุญฤดี คำดี (2565) และ จีรภา อ่อนจร (2566) ก็สนับสนุนความเหมาะสมและประสิทธิภาพของกิจกรรมที่ใช้เกมบิงโก ซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามเป้าหมายและเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. ความสามารถด้านการอ่านสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโกสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 9.950, p = .000$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยก่อนเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 12.14 คะแนน และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 16.86 คะแนน แสดงให้เห็นว่าการใช้เกมบิงโกในการเรียนรู้เรื่องสระภาษาไทยช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านคำที่ประสมด้วยสระต่าง ๆ ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกมช่วยเพิ่มความสุข กระตุ้นความสนใจ และส่งเสริมการแสดงออกทำให้การเรียนรู้ไม่เบื่อหน่ายและช่วยพัฒนาทักษะการใช้ภาษาได้ดีขึ้น ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2560) ที่ระบุว่าเกมช่วยให้การเรียนรู้สนุกสนานและกระตุ้นการมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับการศึกษา สุชาติพิทย์ เวชกิจ (2562, Freitas et al. (2024) และ Qomariyah (2020) ที่พบว่าเกมบิงโกช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการอ่านและการจำคำศัพท์ นักเรียนที่ใช้เกมบิงโกในการเรียนรู้สระภาษาไทยมีความสามารถสูงขึ้นหลังการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ความคงทนในการเรียนรู้เรื่อง การอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมบิงโก หลังผ่านไป 2 สัปดาห์ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 4.583, p = .004$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยที่นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 หลังจากเรียนรู้ด้วยเกมบิงโกเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ แสดงให้เห็นว่า เกมบิงโกมีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างความคงทนในการเรียนรู้การอ่านสระภาษาไทย โดยช่วยกระตุ้นการเรียนรู้และการทบทวนคำศัพท์อย่างสนุกสนาน ทำให้ข้อมูลการเรียนรู้ถูกเก็บรักษาในความจำได้ดีขึ้น และสามารถนำไปใช้ได้ในระยะยาว สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จีรภา อ่อนจร (2566) พบว่า นักเรียนที่ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกมบิงโกมีความคงทนในการจำคำศัพท์สูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ 9.92 คะแนน หลังผ่านไป 60 วัน ซึ่งแสดงว่าเกมบิงโกช่วยเพิ่มความคงทนในการจำได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการเน้นย้ำข้อมูลในขณะที่เล่น และ

ผลการวิจัยของ อารณศิริ พลรักษา (2561) พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สามารถจำคำศัพท์ได้ดีขึ้น หลังเรียนผ่านไป 14 วัน การศึกษานี้จึงสนับสนุนว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเกมบิงโก มีความคงทนในการเรียนรู้การอ่านสระในภาษาไทยหลังจาก 2 สัปดาห์ และมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า 70% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนควรเข้าใจปัญหาของวิชาและเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม เช่น เกมบิงโก โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของกิจกรรมและวัยของนักเรียน เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมและไม่เบื่อหน่าย

1.2 ควรวางแผนการจัดกิจกรรมเกมบิงโกอย่างต่อเนื่อง เพื่อเชื่อมโยงสมองทั้งสองซีก โดยกำหนดเวลาให้เหมาะสมในแต่ละขั้นตอน

1.3 ครูผู้สอนควรสังเกตพฤติกรรม การโต้ตอบของนักเรียนในการเล่น เกม เพื่อตรวจสอบความสามารถในการอ่านสระและปรับปรุงการสอนเสริมตามความต้องการ

2. ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการใช้เกมบิงโกในการพัฒนาการอ่านสระในภาษาไทยกับนักเรียนในระดับชั้นหรือวิชาอื่นเพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์

2.2 ควรศึกษาความแตกต่างในการใช้เกมบิงโกในแต่ละช่วงวัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

2.3 ควรพัฒนาเกมบิงโกในรูปแบบออนไลน์หรือแอปพลิเคชันเพื่อเพิ่มความน่าสนใจและเข้าถึงนักเรียนในยุคดิจิทัล

2.4 ควรพัฒนาชุดกิจกรรมที่ใช้เกมบิงโกร่วมกับกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อเพิ่มความหลากหลายในการเรียนรู้

2.5 ควรทำการวิจัยการใช้เกมบิงโกในเนื้อหาภาษาไทยอื่น ๆ เช่น การสะกดคำ การจำคำศัพท์ หรือการฝึกทักษะการเขียน

เอกสารอ้างอิง

จิรา อ่อนจร. (2566). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โดยจัดการเรียนรู้แบบโปรแกรม ร่วมกับบัตรเกมบิงโก ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านในหุบ จังหวัดชุมพร [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ณรินทร์พัชร คงแสงจันทร์ และเด่นดาว ชลวิทย์. (2566). การเปรียบเทียบความสามารถการอ่านและเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบ Picture Word Inductive Model (PWIM) กับวิธีการสอนปกติ. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 5(2), น.111-121. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/article/download/263293/177326>

- ณัฐพงศ์ เชื้อเพชร และ ยุวัฒน์ คล้ายมงคล. (2561). สภาพและแนวทางแก้ไขปัญหาการอ่านสะกดคำและเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 13(3), น.82-95. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/OJED/article/view/189149/132532>
- ทิตนา แวมมณี .(2560). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 20). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). บริษัท. สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- บุญฤดี คำดี. (2565). *การพัฒนาทักษะการอ่านคำอักษรนำด้วยเกมบิงโกทรรษา*. โรงเรียนวัดป่าไผ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2. น.6. https://www.filesthai-school.com/files/uppic/19101170/news/19101170_1_20220408-113337.pdf
- พินสุดา ศิริรังศรี. (2557). *การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21*. สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.).
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2561). *7 ทักษะของครูยุค 4.0*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2553). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 11). สุวีริยาสาส์น.
- สมโภช อนนกุลสุข. (2554). *การวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุชาติพิทย์ เวชกิจ. (2562). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องสระในภาษาไทยโดยใช้เกมประกอบการสอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. ใน รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ ครุศาสตร์ศึกษา ครั้งที่ 2 (Proceedings). ณ ห้องคอนเวนชันฮอลล์ ศูนย์วัฒนธรรมภาคเหนือตอนล่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (ส่วนวังจันทน์), น.122-136.
- อนูวัติ คุณแก้ว. (2558). *การวัดผลและประเมินผลการศึกษาแนวใหม่*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาภรณ์ศิริ พลรักษา. (2561). *การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนเชิงใหม่พัฒนา อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]* มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

บทความวิจัย (Research article)

การพัฒนาทักษะการอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

โดยใช้กิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี

Development of Thai vowel reading skills of primary school students
in grade 1 using color-based letter reading exercise activitiesพรรณวรินทร์ ชานาตา^{1*}, นิชาภา กันขุนทด¹ และ นาทยา หกพันนา¹Panwarin Chanata^{1*}, Nichapha Kankhunthod¹ and Nataya Hokpanna¹

วันที่รับบทความ (Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)

11 ธันวาคม 2567

27 กุมภาพันธ์ 2568

28 กุมภาพันธ์ 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านสีแยกสมเด็จ จำนวน 180 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสีแยกสมเด็จ จำนวน 29 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี จำนวน 6 แผน 2) แบบทดสอบการอ่านสระในภาษาไทย ก่อนเรียนและหลังเรียนปรนัย 20 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลพัฒนาทักษะการอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี พบว่า หลังการจัดกิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวม เท่ากับ 93.44 2) ผลเปรียบเทียบทักษะการอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีทักษะการอ่านสระในภาษาไทย สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การพัฒนาทักษะ, ทักษะการอ่านสระ, แบบฝึกการอ่าน, การอ่านอักษรด้วยสี

¹คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์¹Education and Educational Innovation, Kalasin University^{*}Corresponding author e-mail : panwarin.ch@ksu.ac.th

Abstract

The objectives of this research were 1) to develop the vowel reading skills in Thai of first-grade students through color-based reading practice activities and 2) to compare their vowel reading skills in Thai before and after participating in the color-based reading practice activities. The research population consisted of 180 first-grade students from Ban Si Yaek Somdet School during the first semester of the 2024 academic year. The sample group comprised 29 first-grade students from the same school, selected using purposive sampling. The research instruments included 1) six lesson plans based on color-based reading practice activities and 2) a pre-test and post-test consisting of 20 multiple-choice questions on vowel reading skills in Thai. The statistical methods used were percentage, mean, and standard deviation. The findings were as follows: 1) After participating in the color-based reading practice activities, the first-grade students showed an average score of 93.44, indicating significant improvement in their vowel reading skills. 2) A comparison of the students' vowel reading skills before and after the activities revealed a statistically significant improvement at the .05 level.

Keywords : Skills Development, Vowel reading skills, Reading practice, Reading letters by color

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรม อันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจธุระ การงานและดำเนินชีวิตร่วมกันใน สังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุขและเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จาก แหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ ให้ ทนต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้าน วัฒนธรรม ประเพณี สุนทรียภาพเป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติ ไทยตลอดไป กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น.37)

การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญทักษะหนึ่ง เป็นการรับรู้ความหมาย และเข้าใจความหมายจาก สารที่เป็นลายลักษณ์อักษร การเรียนรู้ และฝึกฝนให้มีความสามารถในการอ่านเป็นเหมือนการคิด ตีความหาปัญหา และสร้างความเข้มแข็งในการดำรงชีวิต นอกจากนั้นการอ่านยังเป็นการเพิ่มพูน ประสบการณ์ แม้ไม่ใช่ประสบการณ์โดยตรงแต่ก็ทำให้ผู้ที่ได้อ่านมากเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ สิ่งต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้นการอ่านเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนโดยเฉพาะนักเรียนและนักศึกษาเพราะ ความสำเร็จ และสัมฤทธิ์ผลของการศึกษาขึ้นอยู่กับความสามารถทางการอ่านของผู้เรียนเป็นสำคัญการอ่านเป็นทักษะที่จำเป็นต้องฝึกฝนเพื่อใช้ในการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ความเข้าใจ ของตนเองออกมา ซึ่งในการจัดกระบวนการเรียนการสอนทุกวิชาต้อง อาศัยการอ่านนักเรียนที่มีพื้นฐานทักษะด้านการอ่านจะส่งผลต่อการรับรู้ข่าวสาร แสวงหา ความรู้และศึกษาเล่าเรียนใน

สาขาวิชาต่าง ๆ อีกทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ในการ พูดและการเขียน ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในการศึกษาระดับสูงต่อไป (พรทิพย์ ศิริสมบุญณเวช, 2560)

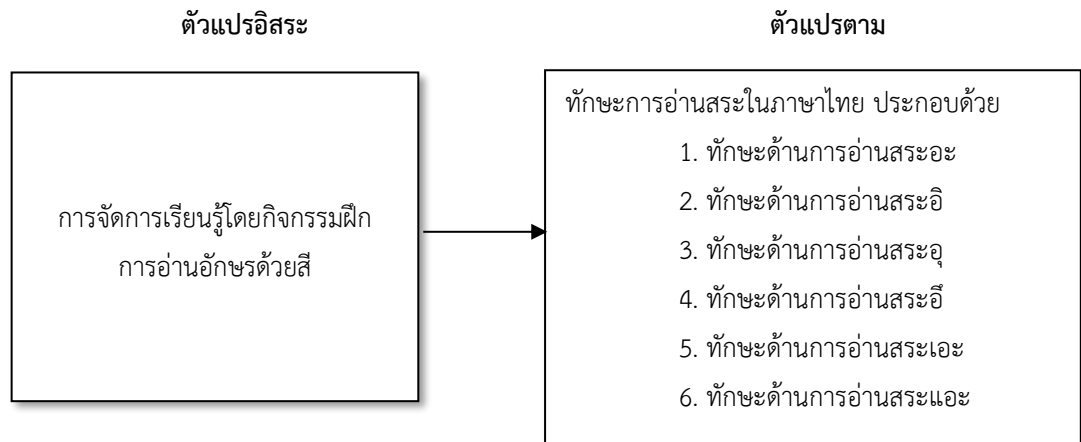
ทฤษฎี Brain-based Learning (BBL) โดยใช้สี ในการแยก พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และตัวสะกด โดยนำมาผสมกันให้เป็นคำและนำมาทำเป็นบัตรคำ ให้นักเรียนได้ฝึกอ่าน เพราะนักเรียนช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 จะให้ความสนใจสี สีของตัวอักษรจะสร้างความกระตุ้น และดึงดูดความสนใจของนักเรียน สร้างความจำให้กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 เป็นอย่างดีการใช้แบบฝึกทักษะด้วยสีจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในการสะกดคำมากขึ้น เพราะผู้วิจัยได้แยกสีขององค์ประกอบของคำไว้ชัดเจน ด้วยสีสันท่าน่าอ่าน เพื่อดึงดูดความน่าสนใจของแบบฝึกทักษะและ ง่ายต่อการฝึกสะกดคำ ง่ายต่อการจำตัวสะกด และสามารถใช้ได้กับผู้เรียนในห้องเรียนปกติและห้องเรียนรวมอีกด้วย ปัญหาการอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ นับเป็นปัญหาขั้นพื้นฐานในระบบการศึกษาของ ประเทศไทย ซึ่งในพื้นที่ต่างจังหวัดยังมีนักเรียนจำนวนมากที่ไม่สามารถอ่านออกและเขียนภาษาไทยได้

ดังนั้นจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการเรียนการสอนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสีแยกสมเด็จ อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าทักษะการอ่านสระในภาษาไทย อยู่ในระดับต่ำ ส่งผลให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาทักษะการอ่านสระในภาษาไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อให้ นักเรียน มีการพัฒนาบรรลุตรงตามวัตถุประสงค์ และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดทำให้นักเรียนอ่านคำ และการสะกดคำได้ ถูกต้อง รวมถึงการประสมคำที่มี พยัญชนะ สระ ตัวสะกดและวรรณยุกต์ ส่งผลให้นักเรียนอ่านหนังสือ ได้ถูกต้อง เรียนได้ตามปกติ กับเพื่อนในระดับเดียวกัน เกิดประสิทธิภาพและต่อยอดในการเรียนรู้ในวิชาอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี

กรอบแนวคิดการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

แบบแผนการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบแผนการทดลอง แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง (One Group Pretest-Posttest Design) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

กลุ่ม	Pre - test	Treatment	Post - test
R	T ₁	X	T ₂
R	แทน	กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย	
T ₁	แทน	การทดสอบก่อนการทดลอง (Pre - test)	
X	แทน	การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี	
T ₂	แทน	การทดสอบหลังการทดลอง (Post - test)	

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านสีแยกสมเด็จ อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 180 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านสีแยกสมเด็จ อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 29 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงจากนักเรียนในห้องที่ผู้วิจัยเป็นผู้สอนที่มีผลคะแนนการทดสอบ เรื่อง การอ่านสระในภาษาไทยต่ำกว่าร้อยละ 50

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี จำนวน 6 แผน แผนละ 50 นาที โดยจัดการเรียนรู้สัปดาห์ละ 2 ครั้ง

เครื่องมือการวิจัยที่ใช้และการสร้างเครื่องมือ

1. แผนการจัดกิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสีเพื่อเป็นแนวทางการสร้างแผนการจัดกิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี

1.2 สร้างกิจกรรมการอ่านอักษรด้วยสี เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

1.3 สร้างแบบแผนการจัดกิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 6 แผน แต่ละแผนประกอบด้วยจุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและอุปกรณ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ทั้ง 6 แผน การจัดการเรียนรู้จะเรียงลำดับจากกิจกรรมที่มีความง่ายไปหากิจกรรมที่มีความยากขึ้น

1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความสอดคล้องและส่วนประกอบต่าง ๆ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ภาษา และด้านการวัดผลและประเมินผลการวิจัยเมื่อได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้ว นำมาหาค่าเฉลี่ยมีเกณฑ์การประเมินโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert บุญชม ศรีสะอาด (2560, น.121)

เกณฑ์การให้คะแนน

ความคิดเห็น	คะแนน
เหมาะสมมากที่สุด	5 คะแนน
เหมาะสมมาก	4 คะแนน
เหมาะสมปานกลาง	3 คะแนน
เหมาะสมน้อย	2 คะแนน
เหมาะสมน้อยที่สุด	1 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยเหมาะสม ดังนี้

ระดับคะแนนค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.51-5.00	หมายถึง เหมาะสมในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.51-4.50	หมายถึง เหมาะสมในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.51-3.50	หมายถึง เหมาะสมในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.51-2.50

หมายถึงเหมาะสมในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00-1.50

หมายถึง เหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

1.6 ปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี ตามคำแนะนำ ของผู้เชี่ยวชาญ

1.7 นำแผนการจัดกิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นนักเรียน โรงเรียน บ้านสี่แยกสมเด็จ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

2. สร้างแบบทดสอบการอ่านสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเกมการศึกษาจับคู่ประสมคำกับภาพ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบการอ่านสระในภาษาไทย ดังนี้

1.1.1 คู่มือหลังสูตรแกนกลางการศึกษา พุทธศักราช 2551

1.1.2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการอ่านสระในภาษาไทย

1.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างแบบทดสอบการอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

1.3 นำแบบทดสอบการอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาภาษาไทยจำนวน 3 คน เพื่อหาดัชนีความสอดคล้อง มีการพิจารณา คะแนนดังต่อไปนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าแผนการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแผนการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

-1 หมายถึง แน่ใจว่าแผนการจัดกิจกรรมไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

โดยค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ เนื้อหาการดำเนินกิจกรรม สื่อการเรียนรู้และ การประเมินผล (IOC) ต้องมีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไป จึงจะสามารถนำแบบทดสอบการอ่านสระ นำไปใช้ได้

1.4 นำแบบทดสอบการอ่านสระของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มาปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำ ของผู้เชี่ยวชาญ

1.5 นำแบบทดสอบการอ่านสระของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ปรับปรุงแล้ว จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ ไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ขั้นตอนในการทดลอง

1. ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบการอ่านสระ ก่อนการทดลอง โดยใช้กิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี โดยผู้วิจัยเป็นผู้ทดสอบด้วยตนเอง

2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรม โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 6 แผน แผนละ 1 วัน ๆ ละ 50 นาที รวม 6 วัน

3. เมื่อสิ้นสุดการทดลองผู้วิจัยดำเนินการทดสอบการอ่านสระหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี ชุดเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบการอ่านสระ ก่อนการทดลอง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ทดสอบด้วยตนเอง

4. เปรียบเทียบทักษะการอ่านสระก่อนและหลังการใช้กิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี สำหรับกำหนดการจัดกิจกรรม

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาพัฒนาทักษะการอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี เป็นการนำคะแนนด้านการอ่านสระของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้จากการทดสอบ หลังจากการใช้กิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี มาหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ เฉลี่ยและค่าร้อยละ ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของคะแนนทักษะการอ่านสระ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้จากการทดสอบ หลังจากการใช้กิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี

คะแนนทักษะการอ่านสระ						
	1	2	3	4	5	6
$\bar{X}$	2.93	3	3.37	3	3	3.37
S.D.	0.25	0	0.56	0	0	0.49
ร้อยละ	97.70	100	84.48	100	100	84.48

หมายเหตุ: 1 หมายถึง ด้านการอ่านสระอะ

2 หมายถึง ด้านการอ่านสระอิ

3 หมายถึง ด้านการอ่านสระอุ

4 หมายถึง ด้านการอ่านสระอี

5 หมายถึง ด้านการอ่านสระเอะ

6 หมายถึง ด้านการอ่านสระแอะ

จากตารางที่ 1 พบว่า หลังจากการใช้กิจกรรมฝึกการอ่านอักษรด้วยสี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสีแยกสมเด็จ อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละการอ่านสระ โดยรวมเท่ากับ 93.44 เมื่อพิจารณา พบว่า การอ่านสระอิ สระอี และ สระเอะ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด เท่ากับ 100 ร่องลงมา คือ การอ่านสระอะ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 97.70 และส่วนการอ่านสระอุ และสระแอะ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุด เท่ากับ 84.48

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังจากการใช้กิจกรรมแบบฝึกการอ่านอักษรด้วยสี

การเปรียบเทียบทักษะการอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสีแยมสมเด็จพระ อำเภอสว่าง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้กิจกรรมแบบฝึกการอ่านอักษรด้วยสี เป็นการนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบทักษะการอ่านสระ ก่อนและหลัง การใช้กิจกรรมแบบฝึกการอ่านอักษรด้วยสี มาหาผลต่าง ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ร้อยละของผลต่างคะแนนการอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมแบบฝึกการอ่านอักษรด้วยสี

	คะแนนเปรียบเทียบการอ่านสระก่อนและหลังการจัดกิจกรรม		ผลต่างของคะแนน
	ก่อนจัดกิจกรรม	หลังจัดกิจกรรม	
รวม	239	542	303
ค่าเฉลี่ย	8.24	18.68	10.44
ร้อยละ	41.2	93.4	52.24
S.D.	2.40	0.92	1.48

จากตารางที่ 2 พบว่า หลังการจัดกิจกรรมแบบฝึกการอ่านอักษรด้วยสี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสีแยมสมเด็จพระ อำเภอสว่าง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ด้านการอ่านสระอิ สระอี และ สระเอะ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงที่สุด เท่ากับ 100 รองลงมา คือ ด้านการอ่านสระอะ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 97.70 และส่วนด้านการอ่านสระอุ และสระเอะ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุด เท่ากับ 84.48 ทักษะการอ่านสระ เพิ่มขึ้นจากก่อนการจัดกิจกรรมแบบฝึกการอ่านอักษรด้วยสี ร้อยละ 52.24 ของคะแนนเต็ม

สรุปและการอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลพัฒนาทักษะการอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสีแยมสมเด็จพระ อำเภอสว่าง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้แบบฝึกการอ่านอักษรด้วยสี พบว่า หลังการจัดกิจกรรมโดยใช้แบบฝึกการอ่านอักษรด้วยสี นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสีแยมสมเด็จพระ อำเภอสว่าง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีคะแนน ด้านการอ่านสระอิ สระอี และ สระเอะ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงที่สุด เท่ากับ 100 รองลงมา คือ ด้านการอ่านสระอะ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 97.70 และส่วนด้านการอ่านสระอุ และสระเอะ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุด เท่ากับ 84.48 เมื่อพิจารณานักเรียนเป็นรายบุคคลพบว่า ทักษะการอ่านสระในภาษาไทย เมื่อนำคะแนนร้อยละไปเทียบเกณฑ์ที่กำหนด คือ ร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์ จำนวน 29 คน

2. ผลเปรียบเทียบทักษะการอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้แบบฝึกการอ่านอักษรด้วยสี พบว่า ด้านการอ่านสระอิ สระอี และ สระเอะ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงที่สุด เท่ากับ 100 รองลงมา คือ ด้านการอ่านสระอะ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 97.70 และส่วนด้าน

การอ่านสระอู และสระอะ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุด เท่ากับ 84.48 ทักษะการอ่านสระ เพิ่มขึ้น จากก่อนการจัดกิจกรรมแบบฝึกการอ่านอักษรด้วยสี ร้อยละ 52.24 ของคะแนนเต็ม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีทักษะการอ่านสระในภาษาไทย สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมโดยใช้แบบฝึกการอ่านอักษรด้วยสี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

1. ผลพัฒนาทักษะการอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสี่แยกสมเด็จ อำเภอสเม็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้แบบฝึกการอ่านอักษรด้วยสี พบว่า หลังการจัดกิจกรรมโดยใช้แบบฝึกการอ่านอักษรด้วยสี นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสี่แยกสมเด็จ อำเภอสเม็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีคะแนน ด้านการอ่านสระอิ สระอี และ สระอะ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงที่สุด เท่ากับ 100 รองลงมา คือ ด้านการอ่านสระอะ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 97.70 และส่วนด้านการอ่านสระอู และ สระอะ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุด เท่ากับ 84.48 เมื่อพิจารณานักเรียนเป็นรายบุคคลพบว่า ทักษะการอ่านสระในภาษาไทย เมื่อนำคะแนนร้อยละไปเทียบเกณฑ์ที่กำหนด คือ ร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์ จำนวน 29 คน ซึ่งนักเรียนสามารถอ่านออกเสียงประสมคำที่มีพยัญชนะ สระ ได้ถูกต้องมากขึ้นรวมถึงการ ส่งผลให้นักเรียนอ่านคำได้ถูกต้องตามหลักภาษาไทย เกิดประสิทธิภาพและต่อยอดในการเรียนรู้ในวิชาอื่น ๆ ต่อไป โดยสังเกตได้จากแบบทดสอบการอ่านสระ เนื่องจากกิจกรรมฝึกอ่านอักษรด้วยสี เป็นกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ช่วยฝึกทักษะให้นักเรียนเกิดความคิด แยกแยะสีของพยัญชนะและสระที่กำหนดให้ได้ กำหนดให้สีแดงคือสระอิ สีน้ำเงินสระอี สีชมพูสระอะ สีเขียวสระอะ สีเหลืองสระอู และสีฟ้าสระอะ ตามทฤษฎี Brain-based Learning (BBL) โดยใช้สีในการแยกพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และตัวสะกด โดยนำมาผสมกันให้เป็นคำและนำมาทำเป็นบัตรคำ ให้นักเรียนได้ฝึกอ่าน เพราะนักเรียนช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 จะให้ความสนใจของตัวอักษรจะสร้างความกระตือรือร้น และดึงดูดความสนใจของนักเรียน สร้างความจำให้กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 เป็นอย่างดีการใช้แบบฝึกทักษะด้วยสีจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในการสะกดคำมากขึ้นเพราะผู้วิจัยได้แยกสีองค์ประกอบของคำไว้ชัดเจนด้วยสีสันที่น่าอ่าน เพื่อดึงดูดความสนใจของแบบฝึกทักษะและง่ายต่อการฝึกสะกดคำ ง่ายต่อการจำตัวสะกด สามารถใช้ได้กับนักเรียนในห้องเรียนปกติและห้องเรียนรวมอีกด้วย ปัญหาการอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ นับเป็นปัญหาขั้นพื้นฐานในระบบการศึกษาของ ประเทศไทย ซึ่งในพื้นที่ต่างจังหวัด ยังมีนักเรียนจำนวนมากที่ไม่สามารถอ่านออกและเขียนภาษาไทยได้ สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ (2558) ได้ศึกษาการใช้ชุดฝึกการอ่านที่ใช้สีแยกองค์ประกอบของคำภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่านักเรียนมีความสามารถในการอ่านสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ศุภลักษณ์ ทองจันทร์ (2560) ทำวิจัยเรื่อง "การพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำภาษาไทยโดยใช้แบบฝึกอักษรสี" ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกอักษรสีช่วยให้นักเรียนสามารถจำแนกองค์ประกอบของคำได้ดีขึ้น ดวงใจ วรรณสังข์ (2562) ได้ศึกษา "ผลการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสระในภาษาไทยโดยใช้สีแยกสระประเภทต่างๆ" พบว่านักเรียนสามารถจำแนกประเภทของสระและอ่านคำที่มีสระต่างๆ ได้ดีขึ้น

2. ผลเปรียบเทียบทักษะการอ่านสระในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้แบบฝึกการอ่านอักษรด้วยสี พบว่า ด้านการอ่านสระอิ สระอี และ สระเอะ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงที่สุด เท่ากับ 100 รองลงมา คือ ด้านการอ่านสระอะ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 97.70 และส่วนด้านการอ่านสระอุ และสระแอะ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุด เท่ากับ 84.48 ทักษะการอ่านสระเพิ่มขึ้น จากก่อนการจัดกิจกรรมแบบฝึกการอ่านอักษรด้วยสี ร้อยละ 52.24 ของคะแนนเต็ม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีทักษะการอ่านสระในภาษาไทย สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมโดยใช้แบบฝึกการอ่านอักษรด้วยสี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนด้วยการทำกิจกรรมในการฝึกปฏิบัติเป็นสิ่งที่ดีเพราะนักเรียนจะเกิดความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ควรมีการศึกษาหน่วยการเรียนรู้ภาษาไทยเกี่ยวกับการการอ่านสระบูรณาการเชื่อมโยง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551)*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ขวัญญา บุญนิธิ. (2564). *การพัฒนาทักษะด้านการอ่านสะกดคำ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แบบฝึกวินิจฉัยรายบุคคล* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- จิราพร บุตติอ้วน. (2564). *การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องมาตราตัวสะกด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนประโยคของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองบัวงาม* [สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ] [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จุติมา พรหมศร. (16 กุมภาพันธ์ 2568). *การจัดการเรียนการสอนแบบ BBL (Brain-Based Learning)*. GotoKnow. <https://www.gotoknow.org/posts/427696>
- ดวงใจ วรณสังข์ (2562). การใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสระในภาษาไทยโดยใช้สีแยกสระประเภทต่าง ๆ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 11(7), น.2730-2740.
- ทิตนา ขมมณี. (2561). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 21). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นวรรตน์ จอห์นัม และ กฤษฎา สังขมจล. (2562). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านช่อง (ประชากรบำรุง). *วารสารวิชาการครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/ssru-edu/article/download/256144/173391>
- ปาลิดา อธิธา. (2564). *การสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนมาตราตัวสะกดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านมุขเซอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปรียาพร พนาผดุงธรรม. (2565). *การพัฒนาความสามารถการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พรทิพย์ ศิริสมบุญณเวช. (2560). การพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 9(2), 56-72. <https://dept.npru.ac.th/jssr/data/files/jssr9.2.pdf>
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2554). นวัตกรรมการสอนอ่านภาษาไทยโดยใช้แผนภูมิสี่โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม. *Journal of Administration and Development, Mahasarakham University*, 3(2), 28-36. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/admin_develop_journal/article/view/12161
- วรรณภรณ์ พระเมเด. (2562). *การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยเพื่อแก้ปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ศุภลักษณ์ ทองจันทร์ (2560). *การพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำภาษาไทยโดยใช้แบบฝึกอักษรลี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อรอนงค์ ฤทธิ์ฤทัย, สันติเวช, และ นิธิวดี ทองป้อง. (2560). จิตวิทยาสีกับห้องเรียน BBL. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 40(1), 1–14. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDKKUJ/issue/archive/4>
- Chao, L., Liu, J., Li, K., Kong, F., Zhao, X., & Li, D. (2022). The effect of classroom wall color on learning performance: A virtual reality experiment. *Learning Environments Research*, 25(1), 123-136. <https://shorturl.asia/CcyM9>
- Garaparp, P., & Sitthichai, L. (2022). The development of learning activities based on brain-based learning (BBL). *Journal of Educational Research and Practice*, 42(2), 89-105. <https://doi.org/10.1016/j.jerp.2022.01.005>

บทความวิชาการ (Academic article)

การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม

The Development spelling skills on word spelling for
prathomsuksa 3 students by package with games

กุลธิดา มาคำ^{1*}, นิชาภา กันขุนทด¹ และ นาทยา หกพันนา¹

Kunthida Makham^{1*}, Nichapha Kankhunthod¹ and Nataya Hokpanna¹

วันที่รับบทความ (Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)
13 ธันวาคม 2567 27 กุมภาพันธ์ 2568 28 กุมภาพันธ์ 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำตรงตามมาตรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ชุดกิจกรรมร่วมกับเกม ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนสะกดคำตรงตามมาตรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสามัคคีบัวขาว จำนวน 34 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 2) แบบทดสอบวัดทักษะการเขียนสะกดคำก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมร่วมกับเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก 20 ข้อ วิเคราะห์แบบทดสอบโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 92.95/89.25 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีทักษะการเขียนสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การพัฒนาทักษะ, การเขียนสะกดคำ, ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เกม

¹คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

¹Education and Educational Innovation, Kalasin University

^{*}Corresponding author e-mail;kunthida.ma@ksu.ac.th

Abstract

This research aimed to 1) develop a set of activities combined with games to improve the spelling skills of third-grade students, meeting the 70/70 criteria, and 2) compare the spelling skills of third-grade students before and after using the set of learning activities combined with games. The sample group consisted of 34 third-grade students at Samakkeebouakhao School, Kalasin Province, during the first semester of the 2023 academic year. The research instruments included: 1) a set of learning activities combined with games for third-grade students and 2) a 20-item four-choice multiple-choice test to measure spelling skills before and after using the set of learning activities combined with games. Data were analyzed using mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.). The results revealed that 1) the set of learning activities combined with games for third-grade students was practical at 92.95/89.25, and 2) third-grade students' spelling skills after the intervention were significantly higher than before at the .05 level.

Keywords: The Development skills, spelling, package with games

บทนำ

ปัจจุบันภาษาไทยเป็นวิชาที่สำคัญสำหรับคนไทยในด้านการอ่าน การเขียน การฟัง การดูและการพูด ให้สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องคล่องแคล่ว นอกจากจะใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารแล้วยังใช้ภาษาไทยในการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ เพราะฉะนั้นการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยควรมุ่งเน้นให้นักเรียนมีพัฒนาการทางภาษาที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล และให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง ตามที่กระทรวงศึกษาได้จัดวิชาภาษาไทยให้เป็นสาระการเรียนรู้หนึ่งในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ทักษะที่สำคัญและจำเป็นต้องฝึกฝนเพื่อใช้ในการสื่อความหมายได้อย่างถูกต้องคือ ทักษะการสื่อสาร โดยเฉพาะทักษะการเขียน เพราะการเขียนเป็นการถ่ายทอดความคิดเห็น ความรู้สึก ความเข้าใจของตนเองออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อสื่อความหมายให้ผู้อ่านเข้าใจ และสามารถเก็บไว้เป็นหลักฐานอ้างอิงได้ในการเขียนนั้นผู้เขียนต้องเขียนสะกดคำให้ถูกต้อง เนื่องจากหากเขียนสะกดคำผิดจะทำให้การสื่อความหมายผิดไป ดังที่ กำชัย ทองหล่อ (2552, น.148) ได้กล่าวไว้ว่า ภาษาเขียนจะทำให้เข้าใจความหมายกันได้ การเขียนคำจึงนับว่าเป็นความสำคัญ ส่วนหนึ่งในการใช้ภาษา ถ้าเขียนผิด ความหมายก็แปรเปลี่ยนไป หรืออาจจะไม่มี ความหมายเลยก็ได้ สอดคล้องกับ พรทิพย์ แผงสุด (2559, น.5) ที่กล่าวว่า การเขียนสะกดคำให้ถูกต้องนับว่ามี ความสำคัญมากในการใช้ภาษาไทย ทั้งนี้เพราะข้อความที่มีถ้อยคำที่สะกดผิดอาจทำให้เกิดความเข้าใจที่ คลาดเคลื่อนเกิดผลเสียต่อการสื่อสาร ดังนั้นการเขียนสะกดคำให้ถูกต้องนับว่าเป็นสิ่งสำคัญมากในการเขียนครู จึงต้องมีหน้าที่ช่วยฝึกฝน และหาปัญหาว่าสิ่งใดคือสิ่งที่ปัญหาในการเขียนสะกดคำของนักเรียน

จากการศึกษาปัญหาและสาเหตุการเรียนวิชาภาษาไทย พบว่า การจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จะพัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ได้นั้น

ควรให้ความสำคัญกับสื่อการเรียนรู้ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนด้วย เนื่องจากสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจจะเป็นตัวกลางกระตุ้นความสนใจในการเรียนของนักเรียน เนื่องจากสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในการเรียนการสอนนั้นจะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ครูผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการจัดทำ พัฒนา และเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมกับความแตกต่างทางการเรียนของผู้เรียน นอกจากนี้ การเลือกใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพนั้นยังช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจ ใฝ่เรียนรู้ และสามารถจดจำได้นานยิ่งขึ้น ซึ่งสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมนั้นคือ ชุดกิจกรรมการสอนภาษาไทย การนำชุดกิจกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ด้านหลักภาษาในเรื่องชนิดของคำของนักเรียน เนื่องจากผู้เรียนจะได้ใช้ความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยสามารถสรุปความรู้ที่ได้เรียนรู้ รวมทั้งการทบทวนในชุดกิจกรรมการสอนที่อยู่ในชุดกิจกรรมจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะการคิดเป็น วิเคราะห์และแก้ปัญหาได้ (สว พักขาว, 2551, หน้า 21) ดังนั้นกิจกรรมที่ถูกออกแบบไว้ในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้กับนักเรียน จึงเป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพควบคู่กันไปด้วย

การจัดการเรียนรู้ด้วยเกมจะทำให้ให้นักเรียนทุกคนสนุกตื่นเต้นและท้าทายความสามารถของนักเรียน ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมเกมต่าง ๆ ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนกระตือรือร้นในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสนใจสนุกสนาน และเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีในการเรียน ดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2560, น.365) กล่าวว่าวิธีสอนโดยใช้เกมเป็นวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างสนุกสนานและท้าทายความสามารถ โดยผู้เรียนเป็นผู้เล่นเองทำให้ได้รับประสบการณ์ตรงเป็นวิธีการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนสูง นอกจากนั้น อุทัยวรรณ ปิ่นประชาสรรค์ (2557, น.18) ก็ยังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การจะสอนวิชาภาษาไทยให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนานนั้น ครูต้องสรุปเนื้อหาสิ่งที่เรียนไปแล้ว โดยใช้เกมมาประกอบ เป็นการเล่นอย่างมีความรู้แน่นเอง และการนำเกมมาใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทยนั้น ก่อให้เกิดความสนุกสนานส่งเสริมการเรียนการสอนให้เกิดผลสำเร็จ

ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการใช้ภาษาไทยในเรื่องการเขียนสะกดคำ เนื่องจากเป็นเรื่องที่สำคัญ และต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจตลอดจนทักษะทางภาษาไทยหลาย ๆ ด้าน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้ร่วมกับเกมเพื่อเสริมทักษะการเขียนสะกดคำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมนั้น จะช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถเรียนด้วยชุดกิจกรรมตามความสามารถและประสบการณ์ของนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้ นักเรียนสามารถประกอบกิจกรรม แก้ปัญหาค้นคว้าหาคำตอบ สรุปความคิดรวบยอด และประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งจะก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น และเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำตรงตามมาตรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนสะกดคำตรงตามมาตรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม

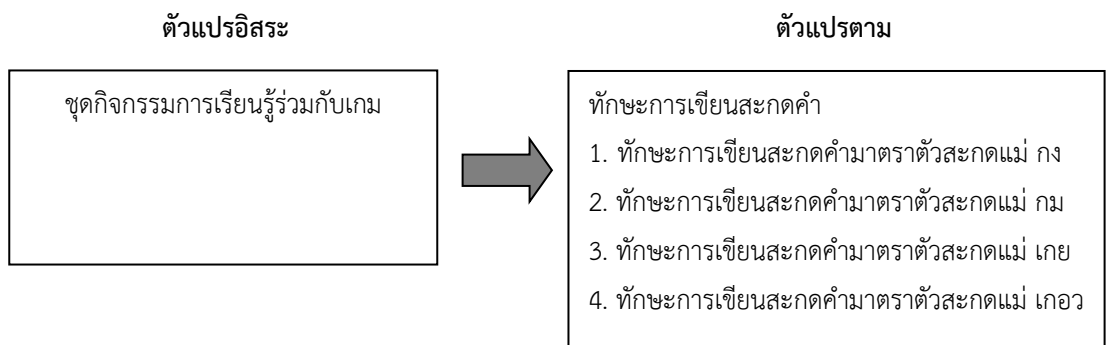
สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำตรงตามมาตรา โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสามัคคีบัวขาว

ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานไว้ดังนี้

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีทักษะการเขียนสะกดคำตรงตามมาตราหลังการใช้ชุดกิจกรรมร่วมกับเกมสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมร่วมกับเกม

กรอบแนวคิดการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสามัคคีบัวขาว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังศึกษา ในภาคเรียนที่ 1

ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสามัคคีบัวขาว จำนวน 34 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงจากนักเรียนทุกคนในห้องเรียนที่ผู้วิจัยเป็นผู้สอน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
2. แบบทดสอบทักษะการเขียนสะกดคำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้

การสร้างชุดกิจกรรมร่วมการเรียนรู้ สร้างโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเขียนสะกดคำตรงตามมาตรฐานภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1.2 สร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนสะกดคำตรงตามมาตรฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 4 ชุด ประกอบด้วย

1.2.1 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง มาตรฐานตัวสะกดแม่ กง

1.2.2 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง มาตรฐานตัวสะกดแม่ กม

1.2.3 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง มาตรฐานตัวสะกดแม่ เกย

1.2.4 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง มาตรฐานตัวสะกดแม่ เกว

1.3 นำชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินปรับปรุง แก้ไขโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประเมินความเหมาะสมด้านเนื้อหา ด้านสื่อและนวัตกรรม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน มีระดับการประเมิน 5 ระดับ

คะแนน 5 หมายถึง ความเหมาะสมมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง ความเหมาะสมมาก

คะแนน 3 หมายถึง ความเหมาะสมปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง ความเหมาะสมน้อย

คะแนน 1 หมายถึง ความเหมาะสมน้อยที่สุด

1.4 ปรับปรุงชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนสะกดคำ ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสามัคคีบัวขาว

2. สร้างแบบทดสอบทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

การสร้างแบบทดสอบทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบทักษะการเขียนสะกดคำ ดังนี้

1.1.1 คู่มือหลักสูตรแกนกลางการศึกษา พุทธศักราช 2551

1.1.2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการเขียนสะกดคำ

1.2 วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง จุดประสงค์การเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

1.3 สร้างแบบทดสอบให้สอดคล้องกับการวัดทักษะการเขียนสะกดคำจำนวน 20 ข้อ เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก

1.4 นำแบบทดสอบวัดทักษะทางด้านการเขียนคำในภาษาไทย เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาความสอดคล้องกับทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์

1.5 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสามัคคีบัวขาว

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบแผนการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบแผนการทดลอง แบบกลุ่มเดียวทดสอบ ก่อน - หลัง (one Group Pre-Test post-test Design) (ลิ้น สหายศ และ อังคณา สามยศ. 2538, น.216)

ตารางที่ 1 แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบ ก่อน - หลัง

กลุ่ม	Pre - test	Treatment	Post - test
N	T ₁	X	T ₂

N แทน กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

T₁ แทน การทดสอบก่อนการทดลอง (Pre - test)

X แทน การจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้

T₂ แทน การทดสอบหลังการทดลอง (Post - test)

2. ขั้นตอนในการทดลอง

2.1 ผู้วิจัยดำเนินการดำเนินการทดสอบทักษะการเขียนสะกดคำก่อนการทดลอง โดยใช้แบบทดสอบทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้วิจัยเป็นผู้ทดสอบด้วยตนเอง

2.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรม โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 4 ชุด

2.3 เมื่อสิ้นสุดการทดลองผู้วิจัยดำเนินการทดสอบทักษะการเขียนสะกดคำ หลังการจัดกิจกรรมโดยใช้แบบทดสอบทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชุดเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนการทดลอง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ทดสอบด้วยตนเอง

2.4 เปรียบเทียบทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้เกมสำหรับกำหนดการจัดกิจกรรม

ตารางที่ 2 กำหนดการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม

ครั้ง	วัน/วันที่	เวลา	ชื่อเรื่อง
1	วันจันทร์ ที่ 16 ก.ย. 67	13.30 – 14.30 น.	ทดสอบก่อนการทดลอง
2	วันอังคาร ที่ 17 ก.ย 67	12.30 – 13.30 น.	ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง มาตราตัวสะกดแม่ กง
3	วันพุธ ที่ 18 ก.ย 67	12.30 – 13.30 น.	ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง มาตราตัวสะกดแม่ กง
4	วันพฤหัสบดี ที่ 19 ก.ย. 67	10.30 - 11.30 น.	ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง มาตราตัวสะกดแม่ กม
5	วันศุกร์ ที่ 20 ก.ย 67	08.30 - 09.30 น.	ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง มาตราตัวสะกดแม่ กม
6	วันจันทร์ ที่ 23 ก.ย 67	09.30 – 10.30 น.	ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง มาตราตัวสะกดแม่ เกย
7	วันอังคาร ที่ 24 ก.ย 67	08.30 - 09.30 น.	ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง มาตราตัวสะกดแม่ เกอว
8	วันพุธ ที่ 25 ก.ย 67	10.30 - 11.30 น.	ทดสอบหลังการทดลอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสามัคคี บัวขาว การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมร่วมกับเกม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ตอน ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม

ผลการศึกษาทักษะการเขียนสะกดคำตรงตามมาตราของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ชุดกิจกรรมร่วมกับเกม เป็นการนำคะแนนด้านการเขียนสะกดคำ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้จากชุดกิจกรรม หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมร่วมกับเกม มาหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ เฉลี่ยและค่าร้อยละ ดังปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของคะแนนชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการเขียนสะกดคำตรงตามมาตราของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

คะแนนชุดกิจกรรมการเรียนรู้	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องมาตราตัวสะกดแม่ กง	4.73	0.45	94.60
ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องมาตราตัวสะกดแม่ กม	4.61	0.49	92.20
ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องมาตราตัวสะกดแม่ เกย	4.52	0.51	90.40
ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องมาตราตัวสะกดแม่ เกว	4.70	0.46	94.00

จากตารางที่ 3 พบว่า หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสามัคคีบัวขาว มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละการเขียนสะกดคำ โดยรวม เท่ากับ 92.95 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเขียนสะกดคำมาตราแม่ กง มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงที่สุด เท่ากับ 94.60 รองลงมา คือ ด้านการเขียนสะกดคำมาตราแม่ เกว มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 94.00 ด้านการเขียนสะกดคำมาตราแม่ กม มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 92.20 และส่วนด้านการเขียนสะกดคำมาตราแม่ เกย มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุด เท่ากับ 90.40 เมื่อพิจารณานักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า ทักษะการเขียนสะกดคำ มีคะแนนร้อยละระหว่าง 70.00 – 90.00 และเมื่อนำคะแนนร้อยละไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด คือ ร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์ จำนวน 34 คน

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม

การเปรียบเทียบทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสามัคคีบัวขาว โดยใช้ชุดกิจกรรมร่วมกับเกม เป็นการนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบทักษะการเขียนสะกดคำ ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมร่วมกับเกมมาหาผลต่าง ดังปรากฏในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ร้อยละของผลต่างคะแนนการเขียนสะกดคำตรงตามมาตรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมร่วมกับเกม

	คะแนนแบบทดสอบวิชาภาษาไทย		ผลต่างของคะแนน
	ก่อนจัดกิจกรรม (20 คะแนน)	หลังจัดกิจกรรม (20 คะแนน)	
รวม	318	607	289
ค่าเฉลี่ย	9.35	17.85	8.50
ร้อยละ	46.75	89.25	42.50
S.D.	4.40	1.79	2.61

จากตารางที่ 4 พบว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสามัคคีบัวขาว มีคะแนนทักษะการเขียนสะกดคำตรงตามมาตราเพิ่มขึ้นจากก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม ร้อยละ 42.50 ของคะแนนเต็ม (20 คะแนน) เพื่อเป็นการทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยจึงนำคะแนนทักษะการเขียนสะกดคำก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมมาเปรียบเทียบอันดับที่ของผลต่างด้วยสถิติทดสอบ Wilcoxon Matched Pairs Signed Ranks Test ดังปรากฏในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบคะแนนการเขียนสะกดคำตรงตามมาตรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม

คนที่	คะแนนการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทย		ผลต่างของคะแนน	ลำดับที่ของผลต่าง	ลำดับที่เป็น +	ลำดับที่เป็น -
	ก่อนจัดกิจกรรม (20 คะแนน)	หลังจัดกิจกรรม (20 คะแนน)				
1	7	16	9	18	18	
2	4	17	13	31	31	
3	14	20	6	9.5	9.5	
4	6	18	12	27.5	27.5	
5	8	16	8	13.5	13.5	
6	5	17	12	27.5	27.5	
7	7	16	9	18	18	
8	3	17	14	33.5	33.5	
9	8	16	8	13.5	13.5	
10	17	20	3	3.5	3.5	

คนที่	คะแนนการพัฒนาทักษะการเขียน ภาษาไทย		ผลต่างของ คะแนน	ลำดับที่ของ ผลต่าง	ลำดับที่เป็น +	ลำดับที่เป็น —
	ก่อนจัดกิจกรรม (20 คะแนน)	หลังจัดกิจกรรม (20 คะแนน)				
11	10	15	5	7.5	7.5	
12	6	16	10	22.5	22.5	
13	19	20	1	1	1	
14	7	17	10	22.5	22.5	
15	12	16	4	5.5	5.5	
16	9	19	10	22.5	22.5	
17	8	17	9	18	18	
18	2	15	13	31	31	
19	4	16	12	27.5	27.5	
20	5	19	14	33.5	33.5	
21	9	20	11	25	25	
22	17	20	3	3.5	3.5	
23	6	18	12	27.5	27.5	
24	14	19	5	7.5	7.5	
25	12	16	4	5.5	5.5	
26	6	16	10	22.5	22.5	
27	10	18	8	13.5	13.5	
28	10	17	7	11	11	
29	14	20	6	9.5	9.5	
30	7	20	13	31	31	
31	18	20	2	2	2	
32	12	20	8	13.5	13.5	
33	11	20	9	18	18	
34	11	20	9	18	18	
รวม					$T^+ = 595$	$T = 0$

จากตารางที่ 5 นำมาวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- 1) H_0 = คะแนนจากการทดสอบหลังเรียน มีค่าเท่ากับคะแนนทดสอบก่อนเรียน
 H_1 = คะแนนจากการทดสอบหลังเรียน มีค่าสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียน
- 2) กำหนดให้ $\alpha = .05$
- 3) เอาค่า T^+ หรือ T^- ที่มีค่าน้อยกว่าไปเปรียบเทียบกับค่า T ตาราง
 (กำหนด $\alpha = .05$) ในที่นี้คือ $T^- = 0$
- 4) นำ N ของจำนวนลำดับที่ ที่มีอยู่ทั้งหมดไปเปิดตาราง (ไม่รวม ties)
 ในที่นี้ $N = 10$ ได้ค่า $T_{(0.05, 10)} = 5$
- 5) จะปฏิเสธ H_0 ถ้า T คำนวณ น้อยกว่าหรือเท่ากับ T ตาราง
- 6) ค่า T คำนวณ (0) น้อยกว่า T ตาราง (5) จึงปฏิเสธ H_0

ดังนั้น แสดงว่า ทักษะการเขียนสะกดคำตรงตามมาตรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม สูงกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

นั่นแสดงว่า การใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม ทำให้ทักษะการเขียนสะกดคำตรงตามมาตรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสามัคคีบัวขาว มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละการเขียนสะกดคำโดยรวม เท่ากับ 92.95 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเขียนสะกดคำมาตราแม่ กง มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงที่สุด เท่ากับ 94.60 รองลงมา คือ ด้านการเขียนสะกดคำมาตราแม่ เกอว มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 94.00 ด้านการเขียนสะกดคำมาตราแม่ กม มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 92.20 และส่วนด้านการเขียนสะกดคำมาตราแม่ เกย มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุด เท่ากับ 90.40 เมื่อพิจารณานักเรียน เป็นรายบุคคล พบว่า ทักษะการเขียนสะกดคำ มีคะแนนร้อยละระหว่าง 70.00 – 90.00 และเมื่อนำคะแนนร้อยละไปเทียบเกณฑ์ที่กำหนด คือ ร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์ จำนวน 34 คน

2. ผลเปรียบเทียบทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม พบว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีทักษะการเขียนสะกดคำสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม มีคะแนนเฉลี่ย 9.35 และหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม มีคะแนนเฉลี่ย 17.85 ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 8.50 คิดเป็นร้อยละ 42.50 ของคะแนนเต็ม (20 คะแนน)

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์การวิจัยในชั้นเรียนเรื่องการพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม ผู้วิจัยขออภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความบกพร่องทางการเขียนสะกดคำ จำนวน 4 ชุด มีประสิทธิภาพ 92.95/89.25 หมายถึง นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย จากการทำชุดกิจกรรมการเรียนรู้การเขียนทั้ง 4 ชุด คิดเป็นร้อยละ 92.95 และได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน เรื่องมาตราตัวสะกดตรงตามมาตรา คิดเป็นร้อยละ 89.25 แสดงว่าการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความบกพร่องทางการเขียนสะกดคำ โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 70/70 ที่ได้ตั้งไว้ อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการและขั้นตอนในการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งได้จากการวัดประเมิน ทำการตรวจสอบ แนะนำ ทำการแก้ไขข้อบกพร่อง และประเมินความถูกต้องเหมาะสม จากผู้เชี่ยวชาญ อีกทั้งยังผ่านการทดลองใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขชุดแบบฝึกทักษะให้มีความสมบูรณ์ ก่อนที่จะนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำชุดกิจกรรมการเรียนรู้การเขียนสะกดคำ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความบกพร่องทางการเขียนสะกดคำ ตามแนวทางการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ ซึ่งการทำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ขึ้นนั้นช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น ส่งผลให้เขียนสะกดคำได้ถูกต้องจดจำคำศัพท์ได้นานและคงทน รวมทั้งยังสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติทางด้าน ต่าง ๆ ของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำชุดกิจกรรมการเรียนรู้การเขียน สะกดคำ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความบกพร่องทางการเขียนสะกดคำ ตามแนวทางการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 34 คน มีการพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำ หลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม สูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการใช้กิจกรรมเกม เป็นกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ การเล่นเกมเป็นส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติของเด็กช่วยให้เด็กได้ทดลอง ค้นพบและปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว เพิ่มความหลากหลายให้บทเรียน และช่วยสร้างแรงจูงใจ รวมทั้งกระตุ้นให้เด็ก ๆ ได้ใช้ภาษาที่เป็นเป้าหมายซึ่งสอดคล้องสอดคล้องกับ อุทัยวรรณ ปิ่นประชาสร (2557, น.25-26) ที่กล่าวว่า ลักษณะของเกม ควรมีดังนี้ 1) ควรเป็นเกมที่ต้องทำเป็นกลุ่ม ตั้งแต่กลุ่มเล็กที่สุด คือ 2 คน กลุ่มใหญ่ 5-6 คน จนถึงกลุ่มที่ร่วมกันทั้งชั้น 2) เกมที่มาใช้ประกอบการเรียนการสอน ควรเน้นตัวผู้เรียนเป็นหลัก 3) ช่วยลดภาระของครูในการเตรียมการสอนให้น้อยลง 4) ควรเป็นเกม ที่มีลักษณะกระตุ้นเร้าให้ผู้เรียนให้อยากมีส่วนร่วมปฏิบัติ 5) เกมที่เลือกมาใช้ประกอบการสอนมีความยากง่ายเหมาะสมกับระดับความสามารถ การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำตรงตามมาตรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกม ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนสะกดคำตรงตามมาตรา ของนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โดยพิจารณาจากคะแนนของแบบทดสอบก่อนเรียน เรื่อง มาตราตัวสะกดตรงตามมาตราของนักเรียนที่มีคะแนนต่ำกว่า 10 คะแนน จำนวน 19 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 2) แบบทดสอบวัดทักษะการเขียนสะกดคำก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมร่วมกับเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก 20 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานด้วยสอบค่าที่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 92.95/89.25 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีทักษะการเขียนสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 นิภา อุ่นถา (2551) ที่ได้ศึกษาการสร้างและพัฒนาชุดฝึกทักษะการใช้ภาษาไทย เรื่อง การเขียนสะกดคำ ด้วยเกมปริศนาคำทาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการเขียนสะกดคำของนักเรียน หลังจากใช้ชุดฝึกทักษะการใช้ภาษาไทย เรื่อง การเขียนสะกดคำด้วยเกมปริศนาคำทาย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เฉลี่ยร้อยละ 85.31 นอกจากนี้ นภาพร พรมจันทร์ (2550, น.109) ได้วิจัย ผลการใช้เกมการศึกษาที่คัดสรรต่อการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า ผลการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาที่คัดสรรทำให้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของเด็กปฐมวัยเพิ่มสูงขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 พฤติกรรมกลุ่มของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาที่คัดสรร มีพฤติกรรมกลุ่ม ด้านความสนใจในการร่วมกิจกรรมคิดเป็นร้อยละ 92.86 ด้านการร่วมกิจกรรมกับเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 85.11 และด้านการแสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมคิดเป็นร้อยละ 78.57

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในทั่วไป

1. สามารถนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเกมไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาภาษาไทยระดับประถมศึกษาได้ กิจกรรมที่มีการใช้เกมอาจช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างนักเรียน โดยเฉพาะในกิจกรรมที่ต้องทำงานเป็นกลุ่ม การทำงานร่วมกันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้จากเพื่อนร่วมชั้น ส่งผลให้เกิดทักษะการสื่อสารและการแก้ปัญหาาร่วมกัน
2. ครูผู้สอนควรเลือกเกมที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของนักเรียน มีการติดตามผลการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างใกล้ชิด และการฝึกทักษะการสะกดคำในหลาย ๆ รูปแบบ เพื่อให้ผลลัพธ์การพัฒนาทักษะการสะกดคำมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ กับเรื่องอื่น ๆ หรือรูปแบบการสอนอื่น ๆ เพื่อเป็นการศึกษาว่ากิจกรรมข้างต้นมีผลต่อการนำไปใช้ต่อไป

2. ควรมีการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเพศ วัย และระดับความสามารถในการเรียนของนักเรียน หากเนื้อหาที่นักเรียนมีความสนใจ นักเรียนก็จะเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ที่เพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*.

กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. สำหรับ

นักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. โรงพิมพ์ชุมนุม

สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ. 16 กรกฎาคม 2567 2561. *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*

(ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2560). <https://shorturl.asia/o8rpE>

กำชัย ทองหล่อ. (2552). *หลักภาษาไทย*. รวมสาส์น.

ทิพย์ฉัตร พลพะพล. (2562). การพัฒนาชุดการสอนภาษาไทย เรื่อง ชนิดของคำ สำหรับนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ทิตินา แคมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภาพร พรหมจันทร์. (2550). *ผลการใช้เกมการศึกษาที่คัดสรรต่อการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย*. [วิทยานิพนธ์,

ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

นิภา อุ่นถา. (2551). *การสร้างและพัฒนาชุดฝึกทักษะการใช้ภาษาไทย เรื่อง การเขียนสะกดคำด้วยเกมปริศนา*

คำทาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (รายงานวิจัย). สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาป่านาน เขต 1.

พรทิพย์ แฟงสุด. (2559). *การเขียนสะกดคำให้ถูกต้อง*. สำนักพิมพ์ฟิลิกส์เซ็นเตอร์.

ล่อน สายยศ และ อังคนา สามยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. สุวีริยาสาส์น.

ไสว พักขาว. (2551). *หลักการสอนสำหรับการเป็นครูมืออาชีพ*. เอ็มพันธ์, น.21.

Research article

Understanding Tourist Motivations and Challenges in Buriram, Thailand, Using the Theory of Planned Behavior

Iqbal Reza Pratama^{1*} and Wittika Thangchan¹

Received
April 25, 2025

Revised
May 9, 2025

Accepted
June 11, 2025

Abstract

Buriram, emerging as a prominent sports city in Thailand, is rapidly developing a reputation for hosting international sporting events and attracting significant tourism. However, as competition intensifies among global sports destinations. Understanding the behavior of its visitors is essential to improve tourist experiences and sustain a competitive edge. This study aims to identify the key factors that encourage and discourage tourists from visiting Buriram as a sports hub, utilizing the Theory of Planned Behavior (TPB). Employing a qualitative approach, semi-structured in-depth interviews were conducted with seven stakeholders in Buriram who were either directly or indirectly involved with Buriram's "Sports City" initiative. The participants were chosen using judgmental (purposive) sampling, based on their roles and expertise, level of experience with the initiative, and willingness to participate. Data were analyzed using Atlas.ti 24, was explored through the core constructs of the TPB. Findings reveal that tourists are attracted by Buriram's world-class sports facilities, high-profile events such as MotoGP and Buriram United football matches, and strategic social media sports marketing. Conversely, issues such as limited accommodation during peak seasons, transportation challenges, and the capacity of Buriram International Airport serve as barriers to visitation. The research provides valuable insights for marketers and policymakers to better promote Buriram as a leading sports tourism destination by improving visitor experiences and addressing key challenges.

Keywords : tourist motivations, Buriram, Thailand, theory of planned behavior

¹Faculty of Business Administration and Accountancy, Khon Kaen University

*Corresponding author email: iqbalreza.p@kkumail.com

Introduction

Tourist motivation has long intrigued researchers, with numerous studies exploring related factors which influence travel behavior such as psychological, social, and cultural aspects (Bui, 2022a, 2022b; Prayag et al., 2015). The existence of these factors have provided valuable insights into how internal character traits, psychographic attributes, and external social and cultural forces shape tourists' motivations to visit a destination (Ulker-Demirel & Ciftci, 2020). As a form of tourism, sports tourism activities involve traveling to participate in or watch sports activities, events, or venues (Higham, 2021). Sports tourism can have various economic, social, cultural, and environmental impacts on the host destinations and communities, depending on the type, scale, and frequency of the sports activities or events (Herbold et al., 2020). It is also influenced via various factors, such as motivation, travel behavior, destination image, satisfaction, and loyalty (Higham, 2021). To understand the motivations behind tourists' decisions, behavioral theories are suitable to be employed as the theories provide fundamental baseline on how these motivations help generate tourist attitudes and how these attitudes contribute to behavioral intentions (Adel et al., 2021).

One such theory, the Theory of Planned Behavior (TPB), considers both social and psychological variables in the decision-making process of individuals. TPB has been widely adopted to predict behaviors such as destination choice, accommodation preference, and other social psychology studies (Abbasi et al., 2021; Kan & Fabrigar, 2017). The theory's emphasis on volitional control makes it particularly relevant for studying behaviors that individuals consciously decide upon, such as travel intentions (Abd Hamid & Mohd Isa, 2015). By incorporating three key components—attitude toward the behavior, subjective norms, and perceived behavioral control—TPB provides a comprehensive framework for understanding how individuals form intentions and ultimately engage in specific behaviors. Attitude reflects an individual's evaluation of the behavior, where positive or negative perceptions influence their likelihood of acting upon it. (Kan & Fabrigar, 2017). Subjective norms capture the perceived social pressure from others, such as family, friends, or society, which can encourage or discourage a particular action (Abbasi et al., 2021). Meanwhile, perceived behavioral control refers to an individual's belief in their ability to perform the behavior, which is shaped by both internal factors, such as self-efficacy, and external constraints, such as resources or situational barriers (Abd Hamid & Mohd Isa, 2015).

In the context of tourism, motivational drivers can be categorized into push and pull factors. Push factors are internal desires that motivate tourists to seek new experiences, such

as the need for relaxation, adventure, or social interaction. Pull factors are external attributes of a destination that attract tourists, such as natural beauty, cultural heritage, or recreational facilities (Abbasi et al., 2021). Despite these appealing pull factors, several barriers may deter tourists from visiting a destination. These barriers could include perceived safety concerns, lack of awareness about the destination, inadequate infrastructure, or negative social influences (Abd Hamid & Mohd Isa, 2015).

Buriram is the first province in Thailand to use sports tourism as a strategy for city development (Thanachit & Trimek, 2022). Located in the lower part of the Northeastern region, about 410 kilometers from Bangkok, the province covers a total area of 10,322 square kilometers. Buriram is known for its motto: "The city of sandstone sanctuaries, land of volcanoes, beautiful silk, rich culture, and the best city of sport" (Buriram Provincial Authorities 2022). Originally a rice-farming area famous for its Khmer relics and native crafts such as silk weaving, Buriram has transformed into a regional sports hub with modern infrastructure, including the "Chang Arena" stadium, officially opened in 2012. Adjacent to the stadium is the Chang International Circuit, Thailand's first Formula One-certified track, which became an official leg of the prestigious MotoGP in 2018. Although the Thailand MotoGP Grand Prix was canceled in 2020 and 2021 due to the COVID-19 pandemic, it resumed in 2022, attracting 178,463 attendees and raising four billion baht (The Nation, 2022).

The "sport city" concept in Buriram entails developing innovative models for hosting international sports events to attract tourists interested in sports and culture (Thirachaya & Leruksa, 2020). Both municipal and provincial government agencies have played significant roles in advancing sports and their potential as travel destinations. In 2017, the Buriram Provincial Administrative Sports City Act was established by the Buriram Provincial Administration Organization (PAO) to promote and support the development of sports tourism in Buriram province (Thirachaya & Leruksa, 2020). Buriram's emerging reputation as a sports hub presents a unique pull factor that can attract sports enthusiasts and fans to the region.

This research aimed to explore the key drivers and barriers influencing tourists' intentions to visit Buriram as a sports hub in Thailand. TPB was applied as a fundamental concept to gain deep understanding on exploring how attitudes towards Buriram, subjective norms from social circles, and perceived control over the travel decision affect visit intentions. The outcomes of the research are hoped to be beneficial in providing actionable insights for destination marketers and policymakers to devise strategies that can effectively promote Buriram as a premier sports tourism destination in Thailand.

Objectives

This study is conducted with the following objectives:

1. To explore the key motivating factors that attract tourists to visit Buriram as a sports hub in Thailand
2. To identify the primary barriers or challenges that discourage tourists to visit Buriram as a sports hub in Thailand

Literature Review

Theory of Planned Behavior (TPB)

The Theory of Planned Behavior (TPB) is a well-established psychological concept that helps us understand and predict human behavior. This theory postulates that behavior is determined by two main factors: behavioral intentions and perceived behavioral control (Kan & Fabrigar, 2017). Behavioral intentions refer to the individual's motivations and willingness to perform a certain behavior (Abbasi et al., 2021). Three key factors influence an individual's intentions: attitudes, subjective norms, and perceived behavioral control. Attitudes involve evaluating the behavior under consideration as positive or negative. Subjective norms involve perceiving what others expect of them. Perceived behavioral control involves assessing the ease or difficulty of performing the behavior (Abbasi et al., 2021; Kan & Fabrigar, 2017).

TPB builds upon the Theory of Reasoned Action (TRA) by recognizing the limitations of assuming all behaviors are under complete volitional control (Ajzen, 1985, 1991). Since it does not consider non-volitional factors like resources and opportunities that can have an impact on behavior. As a result, some researchers suggest extending the TRA model to include both volitional and non-volitional aspects. This is where the TPB comes in, which builds upon the TRA by also considering Perceived Behavioral Control (PBC) (Ajzen, 1985, 1991). The TPB offers a robust framework for understanding human behavior through multiple psychological dimensions (Kan & Fabrigar, 2017).

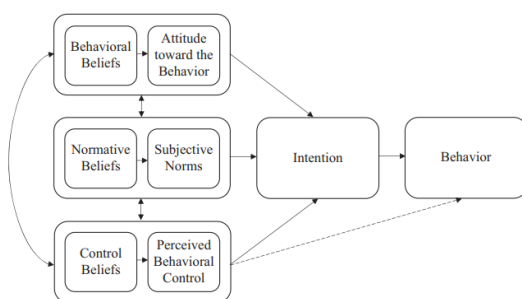

Figure 1 Theory of Planned Behavior (TPB) Framework

(Source: Kan & Fabrigar, 2017)

The TPB has been extensively utilized to unpack the complexities of tourist behavior. (Luu, 2018) applied the TPB framework to study visitor behavior at the Glaciers in Westland National Park, New Zealand, showcasing its practicality in real-world settings. Empirical investigation by Anantamongkolkul (2021) have highlighted that tourist attitudes, subjective norms, and perceptions of behavioral control positively impact the likelihood of travel. Bui (2022) further corroborated that perceptions of behavioral control directly boost tourist behavior intent. Research by Soliman (2021) suggested expanding the TPB model to enhance its predictive power within tourism contexts. Abbasi et al. (2021) supported this notion, noting that incorporating additional constructs into the TPB model provides deeper insights into tourist behavior. Previous studies have shown that TPB's predictive accuracy improves when new antecedents are added, thereby contributing significantly to understanding travel intentions and actual tourist behaviors (Bayramov, 2022).

Sports Tourism

Gibson (1998) was among the first to systematically define sport tourism as “leisure-based travel that takes individuals temporarily outside their home communities to participate in physical activities, to watch physical activities, or to venerate attractions associated with physical activities.”. Higham and Hinch (2009) introduced the concept of sportscape, emphasizing how the design, atmosphere, and cultural elements of sporting destinations shape tourist experience and satisfaction. Weed and Bull (2004) provide a socio-cultural perspective, examining how sport tourism serves as a mechanism for identity formation, social integration, and even political diplomacy. According to UNWTO (2022) definition, sports tourism includes all forms of sports, whether direct or indirect, official, or unofficial.

Gratton and Taylor (2000) argue that sport tourism significantly contributes to local and national economies through direct spending on accommodation, transport, food, and event tickets, as well as through long-term investments in infrastructure and job creation. This aligns with the multiplier effect theory in tourism economics, where initial spending by visitors leads to broader economic benefits across sectors. In the context of sustainability, Higham and Hinch (2011) also stress the importance of aligning sport tourism development with ecological and cultural sustainability principles. Their framework suggests that poorly managed sports events can lead to negative environmental impacts, displacement of local communities, and cultural homogenization—issues that planners must address through inclusive and sustainable tourism strategies.

Mesci et al. (2021) has defined two types of sports tourism based on the purpose of the sport. The first type is "Sport for Health", which involves tourists traveling with the primary goal of exercising by playing sports such as golfing, diving, rowing, and other similar activities. The second type is "Sport to Compete In", which involves athletes traveling to compete in national and international competitions, and tourists who indirectly benefit from better health. It not only provides a recreational experience, but also has significant economic and social benefits for the host country, local businesses, and politics. It helps to enhance cultural identity and social interaction as well.

The Role of Social Influence and Engagement in Sports

Rai et al. (2023) emphasize the strong link between fan engagement, particularly through social media, and favorable perceptions of event credibility and brand image. Their findings suggest that increased online involvement contributes to social validation and influences participation decisions, aligning with the subjective norm construct in the Theory of Planned Behavior (TPB). Similarly, Park et al. (2021) found that informational and motivational content posted on official marathon Facebook pages significantly enhanced user engagement and behavioral intention, especially when events had high prestige and the audience demonstrated strong involvement. These effects were further influenced by the perceived image of the event and the degree of user interaction, suggesting a socially driven dynamic in decision-making. Complementing these insights, Morgan et al. (2021) argue that destination branding, particularly when integrated with co-branding efforts, fosters customer engagement and strengthens intention to visit, as engagement acts as a mediator between branding and behavior.

The Perceived Control in Driving Participation

Park et al. (2021) observed that the availability of timely and relevant information through social media enhances individuals' ability to prepare for and attend sports events. When participants feel informed and equipped—especially through motivational and practical content—their likelihood to engage increases. This highlights the importance of communication clarity, infrastructure readiness, and access to real-time updates in empowering tourists to overcome participation barriers. Moreover, Rai et al. (2023) emphasized that fan involvement in sporting events positively influences the event's reputation and brand image, which in turn enhances fans' intentions to participate and make purchases, reflecting the role of perceived control in shaping behavior.

Research Methodology

Research Design

The study utilized a qualitative research design. This approach was selected because it allows for an in-depth exploration of complex phenomena that are not easily quantifiable. The nuanced understanding of tourists' motivations, attitudes, and perceptions requires a flexible and detailed method of data collection, which qualitative research provides. Participants were chosen using a judgmental or purposive sampling technique (Creswell, 2014).

Data Collection Method

The primary data collection method employed was semi-structured interviews. To ensure the validity and reliability of the interview instrument, the semi-structured interview guidelines were developed based on the constructs of the Theory of Planned Behavior (TPB) and refined through a formal evaluation process. The initial set of interview questions underwent Item-Objective Congruence (IOC) evaluation by three experts in the fields of tourism, behavioral studies, and qualitative research. Based on the IOC results, all questions were accepted by the experts, though several required revisions in sentence structure and phrasing to improve clarity and flow.

The targeted stakeholders comprised government officials, business owners, media representatives, sports event organizers, local sports clubs and organizations, as well as customers. At least one representative from each stakeholder group was intended to be interviewed. In this context, the selection focused on individuals capable of providing rich and insightful perspectives on Buriram's "Sports City" initiative. Participants were chosen based on

several criteria: their role and expertise, ensuring representation from a diverse range of stakeholder groups; their experience with the "Sports City" initiative, whether through direct or indirect involvement, to ensure the depth of insight; and their availability and willingness to participate. However, after conducting the data collection in period of July - August 2024, seven participants were available for interviews (Table 1).

Table 1 Interviewee List

Interviewee	Background	Country
Person 1 (P1)	Government (Department of Sports and Tourism, Buriram Province)	Thailand
Person 2 (P2)	Media Representatives (Owner of Welcome to The Buriram Facebook Page)	France
Person 3 (P3)	Owner of Chanthana Boutique Hotel	Thailand
Person 4 (P4)	International Fans	USA
Person 5 (P5)	International Fans	France
Person 6 (P6)	Thai Fans	Thailand
Person 7 (P7)	Thai Fans	Thailand

Source: Authors (2024)

Conceptual Framework

The conceptual framework of this study is grounded in the Theory of Planned Behavior (TPB) and is applied during the data analysis phase to structure the interpretation of qualitative insights. After completing the transcription of interview data, the transcripts were imported into Atlas.ti 24, which facilitated systematic coding and theme identification. The initial coding process allowed for the extraction of key patterns, recurring themes, and notable stakeholder perspectives related to Buriram's development as a sports tourism destination.

These codes were then categorized and analyzed using the three core constructs of the TPB. First, Attitudes encompassed participants' personal evaluations and emotional responses toward Buriram's sports facilities, events, and branding strategies. Second, Subjective Norms included social influences such as peer encouragement, community pride, and social media endorsement that shape an individual's intention to participate in sports events. Third, Perceived Behavioral Control reflected the degree to which individuals felt capable of attending

or participating in sports activities, influenced by logistical factors such as transportation, accommodation, and access to timely information.

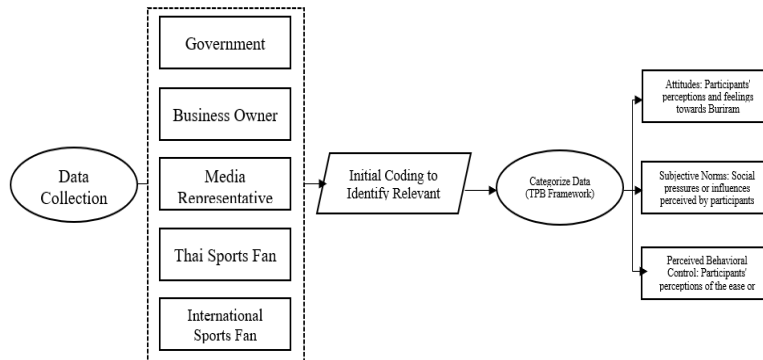

Figure 2 Data Analysis Processes

(Source: Authors, 2024)

Research results

This section presents the findings derived from the semi-structured interviews conducted with seven key stakeholders involved in Buriram's "Sports City" initiative. Specifically, the findings are presented in two parts: first, the motivating factors that attract tourists to Buriram's sports events and the barriers or challenges that may discourage visitation.

Tourist Motivations for Visiting Buriram as a Sports Hub

Participants expressed a consistently positive outlook toward Buriram's transformation into a sports city, viewing it as both a cultural and economic catalyst for the region. They showed enthusiasm for the city's modern sports facilities, strategic branding, and the vibrant atmosphere created by local sports events. Iconic venues such as Chang Arena and Chang International Circuit were frequently mentioned as key attractions that have elevated Buriram's profile as a sports destination. One participant remarked, "*Buriram has attractions like the Chang Arena and Chang International Circuit, which have been crucial in establishing the city as a sports destination. (P3)*" These venues not only symbolize the city's ambition but also serve as landmarks that attract visitors who might not otherwise consider Buriram as a travel destination.

International recognition of Buriram's sports appeal was also noted, with one tourist stating, "*As an international visitor, I've been here twice, and I think Buriram is a fantastic place. It's known for its soccer stadium and motorsport circuit, which are significant on a global scale.*

(P4)” This global appeal has contributed to a rising number of foreign visitors, a trend noted by another interviewee: *“Back then, only a few foreigners came to Buriram, but now, I see a lot more people coming.* (P5)” The hosting of major events such as MotoGP and Buriram United football matches has become a significant driver of tourism and local business growth, particularly during peak seasons when hotels and local shops benefit from increased footfall and consumer spending.

Beyond infrastructure and events, participants highlighted the social and emotional experience of attending sports events in Buriram. One stated, *“I enjoy the fun and sense of community involvement that comes with attending these events.* (P6)” Sports were seen as not only entertainment but also a medium to strengthen community bonds. This sense of belonging was further reinforced through social media, which plays a vital role in shaping engagement and decision-making. One participant noted, *“Social media helps me stay updated with news and information about sports events in Buriram.* (P6)” Platforms like Facebook were cited as tools that enhance trip planning and fan interaction.

Participants reported regularly engaging with sports content by liking, commenting, and sharing posts, which helped maintain a virtual sense of community and sustained interest in events even among those who could not attend physically. As one put it, *“I usually like, comment on, and share interesting sports content.* (P6)” This digital engagement complemented physical attendance, creating a broader and more inclusive sports culture.

Social dynamics were also identified as motivators, with several participants stating that they attend events primarily because friends or family do. *“I usually go with friends and family, which makes it even more fun.* (P7)” This indicates that peer influence and group participation significantly enhance the overall experience. Furthermore, the influence of local sports leadership, particularly Buriram United’s club president, was acknowledged as shaping community norms around sports. One participant shared, *“The club president’s idea is to strengthen the community by promoting community-based tourism, making local communities a part of the events.* (P1)”

Participants also noted that large events such as MotoGP often serve as gateways to explore Isan culture, making sports tourism in Buriram a bridge between leisure and cultural immersion. As one interviewee stated, *“For smaller events, like BRIC, people usually stay only for the weekend. But for MotoGP, they often reach out to me to plan trips around Buriram, including exploring Isan culture.* (P2)” This combination of sports and culture further reinforces Buriram’s appeal as a multidimensional destination.

Barriers to Sports Event Participation in Buriram

While the findings reveal many positive aspects of Buriram's growth as a sports destination, participants also identified several barriers that hinder participation, especially during large-scale events. One of the most frequently mentioned issues was the limited availability of accommodations during peak sports seasons. As one respondent pointed out, *"In terms of hotel accommodations, we don't have many rooms; even combining all, it's likely less than 10,000 rooms. (P1)"* The shortage of lodging options creates a significant challenge for visitors, particularly when international events attract large crowds. Another participant echoed this concern, stating, *"Sometimes it's a bit challenging to find suitable accommodations during peak times. (P7)"*

Beyond lodging, transportation difficulties were also identified as a major barrier. While Buriram has made improvements in transportation infrastructure, gaps remain—especially for those unfamiliar with the area or relying on public transport. These challenges are compounded by limited information availability, as several participants noted the difficulty of finding clear, updated details about accommodations and travel logistics. One participant expressed, *"Providing more information on travel and accommodation on websites would enhance the experience because sometimes I have to search last minute. (P7)"* This lack of centralized, user-friendly information can add to the planning burden and may discourage potential visitors.

Another recurring issue is the limited capacity of Buriram International Airport, particularly for international arrivals. While expansion plans are underway, the current volume of tourism flights remains insufficient. One participant stated, *"Tourism flights are still few, but now we're expanding Buriram International Airport. (P1)"* Until flight capacity increases, the accessibility gap for international tourists will continue to be a structural limitation, especially for those seeking convenience in travel.

Despite these challenges, participants widely acknowledged the enabling role of social media in overcoming some barriers. Platforms like Facebook and Agoda help users access real-time updates on event schedules, promotions, and available accommodations. *"Social media helps me stay updated with news and information about sports events in Buriram. (P6)"* This ease of access empowers visitors to plan with more confidence and stay engaged with the local sports scene, suggesting that digital tools may help mitigate some of the logistical shortcomings Buriram currently faces.

Conclusions

To summarize the findings, the key motivating factors and barriers influencing tourist participation in Buriram's sports tourism are presented in the following table.

Table 2 Motivating vs. Barriers Factors

Motivating Factors	Barriers
1. Iconic sports facilities (Chang Arena, Chang International Circuit)	1. Limited accommodation during peak seasons
2. High-profile sports events (MotoGP, Buriram United matches)	2. Transportation and public transit challenges
3. Social media as a tool for engagement and trip planning	3. Lack of centralized information on lodging and logistics
4. Digital interactions fostering fan identity and loyalty	4. Limited international flight options at Buriram Airport
5. Integration of sports events with local cultural exploration	

Discussions

The findings reveal that tourists are motivated by a blend of cultural, historical, and recreational interests. Buriram's rich cultural heritage and historical landmarks, such as the Phanom Rung Historical Park, are major attractions. However, the study also identifies significant challenges, including limited accessibility, language barriers, and a lack of diverse accommodation options. Overcoming these challenges is essential to boosting Buriram's appeal and ensuring visitor satisfaction.

From Passion to Participation: Exploring Tourist Motivation

From Table 2, five motivations were identified, generally it could be grouped into three major factors, namely City's sports facilities, major events, and social media utilization. Sports fans consistently express positive attitudes toward Buriram as a sports destination, largely due to iconic venues like Chang Arena and Chang International Circuit. These world-class facilities enhance fans' experiences and evoke a sense of pride. As highlighted by Zhang et al. (2019) emphasize that such facilities strengthen positive attitudes by providing high-quality activities.

Major events like MotoGP and Buriram United football matches further bolster these attitudes by offering thrilling, memorable experiences for fans.

Key factors driving positive perceptions of Buriram include the presence of top-tier facilities like Chang Arena and Chang International Circuit, which offer high-quality sports infrastructure and elevate fans' perceptions (Kalandides et al., 2012). These venues are not just places for events but are emblematic of Buriram's evolution into a global sports hub. By offering state-of-the-art amenities—such as comfortable seating, excellent acoustics, and superior visibility—these venues create a "stadium experience" that fans equate with prestige and modernity. Additionally, these facilities serve as economic and cultural anchors. For instance, the Chang International Circuit, by hosting MotoGP, positions Buriram prominently on the global stage, fostering local pride and attracting international media attention. Nurfadillah et al. (2023) elaborate on this by showing that in tourism, visitor satisfaction is strongly shaped by both the positive images projected of a destination and the actual quality of its facilities.

Major events like MotoGP and Buriram United football matches attract international attention and offer thrilling experiences for fans. These events also generate vicarious prestige. Fans associate themselves with Buriram's global recognition, which strengthens subjective norms. For example, attending a MotoGP race becomes a socially endorsed "bucket-list" activity within fan communities. Additionally, social media platforms provide real-time updates and information, enabling fans to plan and engage with events effectively. Platforms like Facebook and Twitter provide real-time engagement, allowing fans to track event updates, purchase tickets, and share experiences. This reduces uncertainty (a PBC factor) and fosters a sense of control. Social media amplifies subjective norms by creating virtual communities. When fans see peers posting about Buriram United's victories or MotoGP highlights, they perceive attendance as a socially validated behavior, as noted by Filo et al. (2015).

Subjective Norm, community norms, social media interactions, and social circles significantly impact fans' decisions to attend events and engage online. According to Ajzen's Theory of Planned Behavior (1991), subjective norms refer to the perceived social pressure to perform or not perform a specific behavior, highlighting the influence of one's immediate social environment—such as family, friends, and community—on decision-making processes. In Buriram, the leadership of Buriram United Football Club exemplifies this dynamic by establishing community norms that significantly impact fans' behavioral intentions. The club president's vision for integrating sports with local culture and tourism resonates deeply with community members, fostering a shared sense of purpose and identity. This alignment creates

a community-wide support system where attending events is not merely an individual choice but a collective endeavor endorsed by respected local figures. As Filo et al. (2015) suggest, strong connections within a social environment enhance fans' likelihood of engagement, and in Buriram, the club's leadership effectively mobilizes community support, cultivating an environment where attending events is socially encouraged and celebrated.

Social media platforms further amplify the effects of subjective norms by providing digital spaces where fans can interact, share experiences, and reinforce their commitment to sports events in Buriram. The active use of social media among fans serves multiple functions that collectively enhance the perceived social pressure to participate (Rai et al., 2023; Rayo et al., 2024). Firstly, social media facilitates the creation of virtual communities where fans engage with each other and event organizers. By following the social media pages of Buriram's sports entities, fans are continuously exposed to content that highlights community involvement, shared achievements, and collective enthusiasm, fostering a sense of belonging and reinforcing the desirability of participation. Additionally, social media interactions provide visible evidence of others' participation and support for events, serving as social proof that can influence individual behavior (Park et al., 2021; Rosdiana et al., 2025).

When potential attendees see their peers actively engaging with events online through likes, shares, comments, and event attendance posts, they are more likely to perceive participation as a normative and valued behavior within their social circles. Yeni & Wahap (2025) studied mobile marketing and digitalization's impact on purchasing decisions, their findings support the broader idea that digital platforms, driven by social factors, motivation, and attitudes, significantly influence consumer behavior and accelerate decision-making through easy information access. This principle applies to the observed influence of social media on event participation norms in Buriram. Moreover, social media also serves as a critical channel for disseminating information about upcoming events, accommodations, transportation, and other logistical details.

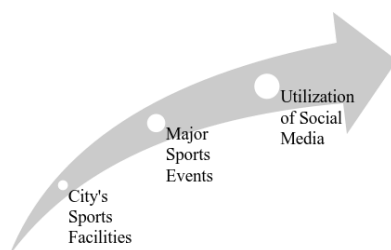

Figure 3 Key Drivers Summary

(Source: Authors, 2024)

Barriers to Engagement: What Holds Tourists Back from Visiting Buriram

Despite the significant appeal of Buriram's sports initiatives, three major barriers can deter tourists from attending events. One of the most pressing issues is the limited availability of lodging options during peak sports seasons, such as during MotoGP events. As noted by Herbold et al. (2020), the scarcity of hotel rooms can lead to inflated accommodation prices, which may force fans to settle for less desirable lodging options or even reconsider attending the events entirely. During peak seasons (e.g., MotoGP weekends), Buriram's limited hotel capacity creates a scarcity loop. Prices surge, and fans may settle for subpar lodging or avoid attending altogether. This scarcity not only affects domestic fans but also international visitors who might expect a range of accommodations from budget-friendly hostels to high-end hotels.

Additionally, transportation issues pose significant logistical challenges for both local and international visitors. Infrequent public transit options and traffic congestion during events can disrupt fan mobility, creating a stressful and inconvenient experience (Roche et al., 2013). Local fans who rely on public transportation or taxis may face significant delays, while international visitors may struggle with navigating unfamiliar transit systems. This situation is compounded by the limitations at Buriram International Airport, which offers limited international flights. As a result, many overseas fans are forced to travel through Bangkok, adding extra time, cost, and complexity to their journey. This "accessibility gap" not only diminishes PBC for fans but also makes the overall experience less attractive when weighed against the appeal of the events themselves.

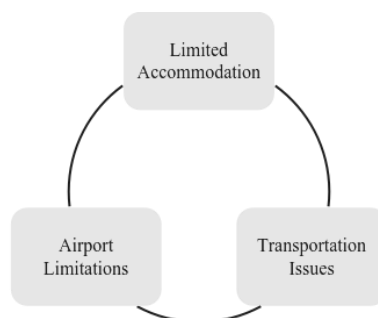

Figure 4 Key Barriers Summary

(Source: Authors, 2024)

Suggestions

Based on conclusion of this study, it is recommended to the stakeholders that in charge of sports tourism of the city to pay attention to in infrastructure development. Expand hotel capacity and diversify lodging options to address seasonal scarcity. Improve transportation networks, including public transit coordination and international flight access at Buriram Airport. Other important thing is leveraging social media use to reduce uncertainty and improve platforms that accommodate virtual fan communities. Future research should conduct tourists quantitative approach study to investigate the relationship between TPB variables and external factors such as cultural identity.

Reference

- Abbasi, G. A., Kumaravelu, J., Goh, Y. N., & Dara Singh, K. S. (2021). Understanding the intention to revisit a destination by expanding the theory of planned behaviour (TPB). *Spanish Journal of Marketing - ESIC*, 25(2), 282–311. <https://doi.org/10.1108/SJME-12-2019-0109>
- Abd Hamid, M., & Mohd Isa, S. (2015). The Theory of Planned Behaviour on Sustainable Tourism. *Journal of Biological and Environmental Sciences*. <https://www.researchgate.net/publication/330845549>
- Adel, A. M., Dai, X., & Roshdy, R. S. (2021). Investigating consumers' behavioral intentions toward suboptimal produce: an extended theory of planned behavior – a cross-cultural study. *British Food Journal*, 124(1), 99–139. <https://doi.org/10.1108/BFJ-03-2021-0211>
- Ajzen, I. (1985). From Intentions to Actions: A Theory of Planned Behavior. *Action Control*, 11–39. https://doi.org/10.1007/978-3-642-69746-3_2
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)
- Anantamongkolkul, C. (2021). Understanding the Travel Behaviors of Indian Tourists in Thailand: A Mixed Methods Research Approach. *The Journal of Behavioral Science (TJBS)*, 16(2), 99–113. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/IJBS/article/view/249241>
- Bayramov, E. (2022). Modelling travel intention in conflict-ridden destinations: the example of Turkey, 2020–2021. *Regional Statistics*, 12(2), 75–94. <https://doi.org/10.15196/RS120207>

- Bui, T. T. B. (2022a). An evaluation of the new tourist behavior model based on the extended theory of planned behavior. *Journal of Tourism, Heritage and Services Marketing*, 8(2), 48–57. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7358733>
- Bui, T. T. B. (2022b). Application of The Extended European Customer Satisfaction Index to Evaluate Tourist Loyalty. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 11(4), 1334–1349. <https://doi.org/10.46222/ajhtl.19770720.294>
- Buriram Provincial Authorities. (2022). *Buriram Report*. Buriram: Buriram Provincial Authorities.
- Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches* (4th ed.). Sage.
- Filo, K., Lock, D., & Karg, A. (2015). Sport and social media research: A review. In *Sport Management Review* (Vol. 18, Issue 2, pp. 166–181). Elsevier Ltd. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2014.11.001>
- Gibson, H. J. (1998). Sport tourism: A critical analysis of research. *Sport Management Review*, 1(1), 45–76. [https://doi.org/10.1016/S1441-3523\(98\)70099-3](https://doi.org/10.1016/S1441-3523(98)70099-3)
- Gratton, C., & Taylor, P. (2000). *Economics of sport and recreation*. London: E & FN Spon.
- Herbold, V., Thees, H., & Philipp, J. (2020). The Host Community and Its Role in Sports Tourism—Exploring an Emerging Research Field. *Sustainability* 2020, Vol. 12, Page 10488, 12(24), 10488. <https://doi.org/10.3390/SU122410488>
- Higham, J. (2021). Sport tourism: a perspective article. *Tourism Review*, 76(1), 64–68. <https://doi.org/10.1108/TR-10-2019-0424/FULL/XML>
- Higham, J., & Hinch, T. (2009). *Sport and tourism: Globalization, mobility and identity*. Elsevier.
- Higham, J., & Hinch, T. (2011). Sport and sustainable tourism. In D. Beech & S. Chadwick (Eds.), *The Business of Sport Management*, (2nd ed., (pp. 343–361)). Pearson Education.
- Kalandides, A., Kavaratzis, M., & Boisen, M. (2012). From “necessary evil” to necessity: Stakeholders’ involvement in place branding. *Journal of Place Management and Development*, 5(1), 7–19. <https://doi.org/10.1108/17538331211209013/FULL/PDF>
- Kan, M. P. H., & Fabrigar, L. R. (2017). Theory of Planned Behavior. In *Encyclopedia of Personality and Individual Differences* (pp. 1–8). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-28099-8_1191-1
- Luu, T. T. (2018). Activating tourists’ citizenship behavior for the environment: the roles of CSR and frontline employees’ citizenship behavior for the environment. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(7), 1178–1203. <https://doi.org/10.1080/09669582.2017.1330337>

- Mesci, M., Pekerşen, Y., & Mesci, Z. (2021). An overall assessment of sports tourism articles. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 4(5), 676–707.
<https://doi.org/10.1108/JHTI-04-2020-0054/FULL/XML>
- Morgan, A., Wilk, V., Sibson, R., & Willson, G. (2021). Sport event and destination co-branding: Analysis of social media sentiment in an international, professional sport event crisis. *Tourism Management Perspectives*, 40, 100848.
<https://doi.org/10.1016/j.tmp.2021.100848>
- Ñañez-Silva, M. V., Quispe-Calderón, J. C., Huallpa-Quispe, P. M., & Larico-Quispe, B. N. (2024). Analysis of academic research data with the use of ATLAS.ti. Experiences of use in the area of Tourism and Hospitality Administration. Data and Metadata, 3.
<https://doi.org/10.56294/DM2024306>
- Nurfadillah Putri, V., Roedjinandari, N., & Risfandini, A. . (2023). Pengaruh E-Wom, Citra Destinasi dan Fasilitas terhadap Kepuasan Wisatawan di Kebun Raya Purwodadi . *Studi Ilmu Manajemen Dan Organisasi*, 4(1), p.1–12. <https://doi.org/10.35912/simo.v4i1.1564>
- Park, S., Park, K., Park, J.-Y., & Back, R. M. (2021). Social media analytics in event marketing: Engaging marathon fans in Facebook communities. *Event Management*, 25(4), 329–345. <https://doi.org/10.3727/152599521X15905269863009>
- Prayag, G., Hosany, S., Muskat, B., & Del Chiappa, G. (2015). Understanding the Relationships between Tourists' Emotional Experiences, Perceived Overall Image, Satisfaction, and Intention to Recommend, 56(1), 41–54. <https://doi.org/10.1177/0047287515620567>
- Rai, J. S., Cho, H., Yousaf, A., & Itani, M. N. (2023). The influence of event-related factors on sport fans' purchase intention: a study of sponsored products during televised sporting events. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 36(1), 85–105.
<https://doi.org/10.1108/APJML-11-2022-0959/FULL/PDF>
- Rayo, E. F., Rayo, N. M. ., & Mandagi, D. W. (2024). Social Media Marketing as a Key Determinant of Brand Gestalt and Brand Personality. *Studi Ilmu Manajemen Dan Organisasi*, 5(2), p.299–316. <https://doi.org/10.35912/simo.v5i2.3542>
- Roche, S., Spake, D. F., & Joseph, M. (2013). A model of sporting event tourism as economic development. *Sport, Business and Management: An International Journal*, 3(2), p.147–157. <https://doi.org/10.1108/20426781311325078>

- Rosdiana, R., Rhian Indradewa, Edi Hamdi, & Ketut Sunaryanto. (2025). Marketing Strategy Implementation for Business Plan at Material Handling Rental Services Startup LogisMe. *Studi Ilmu Manajemen Dan Organisasi*, 6(1), 95–110.
<https://doi.org/10.35912/simo.v6i1.3595>
- Soliman, M. (2021). Extending the Theory of Planned Behavior to Predict Tourism Destination Revisit Intention. *International Journal of Hospitality and Tourism Administration*, 22(5), 524–549. <https://doi.org/10.1080/15256480.2019.1692755>
- Thanachit, N., & Trimek, J. (2022). The Development of Sports and the Innovation of Public Policy of Buriram Province. Ph.D. *Social Sciences Journal*, 12(3), 835–848.
<https://doi.org/10.14456/phdssj.2022.60>
- The Nation. (2022, October 3). Thailand Grand Prix delivers thrills, spills and THB4bn for Buriram. <https://www.nationthailand.com/lifestyle/sport/40020654>
- Thirachaya, C., & Leruksa, C. (2020). Ready to be a host?: The potential development guidelines of sport tourism in Buriram Province, Thailand. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure* (Vol. 9, Issue 1). <http://www.ajhtl.com>
- Ulker-Demirel, E., & Ciftci, G. (2020). A systematic literature review of the theory of planned behavior in tourism, leisure and hospitality management research. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 43, 209–219.
<https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2020.04.003>
- UNWTO. (2022). Sports Tourism. <https://www.unwto.org/sport-tourism>
- Weed, M., & Bull, C. (2004). Sports tourism: Participants, policy, and providers. Oxford: Elsevier.
- Yeni, Y. ., & Wahap, Z. . (2025). Perilaku Konsumen dan Mobile Marketing on Pembelian Pakaian Fashion di Shopee. *Studi Ilmu Manajemen Dan Organisasi*, 5(2), 389–400.
<https://doi.org/10.35912/simo.v5i2.4174>
- Zhang, B., Lai, K. hung, Wang, B., & Wang, Z. (2019). From intention to action: How do personal attitudes, facilities accessibility, and government stimulus matter for household waste sorting? *Journal of Environmental Management*, 233, 447–458.
<https://doi.org/10.1016/J.JENVMAN.2018.12.059>

บทความวิจัย (Research article)

การศึกษาผลการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา

SK1 SAFETY MODEL

“ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE)”

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

A Study of the Operational Results of SK1 SAFETY MODEL

Educational Management Model

“Through the 5-step Student Care System (S-CARE)”

under Buriram Primary Educational Service Area Office 2

ประภัศร สรวนรัมย์^{1*}

Prapatsorn Saruanram^{1*}

วันที่รับบทความ (Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)
8 มิถุนายน 2568 27 มิถุนายน 2568 2 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การดำเนินงานตามรูปแบบ SK1 SAFETY MODEL ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 และ 2) ความพึงพอใจการดำเนินงานตามรูปแบบ SK1 SAFETY MODEL ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 145 คน และครู 145 คน เครื่องมือที่ใช้คือ 1) แบบประเมินผลการดำเนินงานตามรูปแบบ SK1 SAFETY MODEL ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 และ 2) แบบประเมินความพึงพอใจการดำเนินงานตามรูปแบบ SK1 SAFETY MODEL ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการดำเนินงานตามรูปแบบ SK1 SAFETY MODEL ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือ

¹สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

¹Buriram Primary Educational Service Area Office 2

*Corresponding author email: wowba017@gmail.com

นักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 6 ด้าน เฉลี่ยเท่ากับ 4.91 ด้านการป้องกันและแก้ไขโรคติดต่อ (COVID 19) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เฉลี่ยเท่ากับ 4.92 รองลงมา คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม ด้านการป้องกันและแก้ไขสุขภาพอนามัยของนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขสัตว์มีพิษ เฉลี่ยเท่ากับ 4.91 และด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ เฉลี่ยเท่ากับ 4.89 ตามลำดับ และ 2) ผลการประเมินความพึงพอใจการดำเนินงานตามรูปแบบการดำเนินงานตามรูปแบบ SK1 SAFETY MODEL ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เฉลี่ยเท่ากับ 4.79 รองลงมา คือ ด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขโรคติดต่อ (COVID 19) เฉลี่ยเท่ากับ 4.78 และด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขสุขภาพอนามัยของนักเรียน เฉลี่ยเท่ากับ 4.77 ตามลำดับ

คำสำคัญ : ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, การศึกษา, รูปแบบ, SK1 safety model

Abstract

This research article aims to study: (1) the implementation of the SK1 SAFETY MODEL educational management approach through the 5-step Student Care System (S-CARE) in schools under the Buriram Primary Educational Service Area Office 2, and (2) satisfaction with the implementation of the SK1 SAFETY MODEL through the same system in those schools. The sample consisted of 145 school administrators and 145 teachers. The research instruments included: (1) an evaluation form assessing the implementation of the SK1 SAFETY MODEL through the 5-step Student Care System (S-CARE), and (2) a satisfaction assessment form regarding the same implementation. The research findings showed that: 1) The overall implementation across all six areas had an average score of 4.91. The area with the highest average score was the prevention and resolution of infectious diseases (COVID-19), with an average of 4.92. This was followed by disaster prevention and resolution, social problem prevention and resolution, student health and hygiene, venomous animal prevention and resolution (all averaging 4.91), and accident prevention and resolution (average of 4.89), and 2) In terms of satisfaction, the highest-rated area was disaster prevention and resolution (average score of 4.79), followed by the prevention and resolution of infectious diseases (COVID-19) with an average of 4.78, and student health and hygiene with an average of 4.77.

Keywords : Student support system, Education, Model, SK1 safety model

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูลที่ไร้ขีดจำกัดทำให้การพัฒนาวิทยาการและเทคโนโลยีเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การปรับตัวให้ทันต่อกับภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญและเร่งดำเนินการปรับปรุงด้านต่าง ๆ อย่างเร่งด่วน การพัฒนาระบบราชการเป็นหนึ่งในกลไกที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามที่ปรากฏในยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ.2556 - 2561 ซึ่งเป็นประเด็นในยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ (ยุทธศาสตร์หลัก) ภาครัฐมีความทันสมัย ภาครัฐสามารถปรับตัวได้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีขีดสมรรถนะสูงสามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่าเทียบได้กับมาตรฐานสากล สามารถรองรับกับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีความหลากหลายซับซ้อนมากขึ้น และทันการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2556)

การจัดการศึกษาในปัจจุบันต้องตอบสนองจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่กำหนดความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาว่าต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ยึดหลักการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยมีหลักในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 9 ได้กำหนดหลักการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบายและความหลากหลายในทางปฏิบัติให้มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้มีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด จากบทบัญญัติในกฎหมายดังกล่าวได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการบริหารและการจัดการศึกษาของประเทศเป็นอย่างมาก ทั้งการมอบอำนาจในระดับสถานศึกษา และมาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจาย อำนาจการบริหารจัดการศึกษาด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (ราชกิจจานุเบกษา, 2542)

จากสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน ซึ่งเป็นนักเรียนในสถานศึกษาของภาครัฐและเอกชน ได้รับอันตรายจากอุบัติเหตุ อุบัติภัย และปัญหาทางสังคมต่าง ๆ เช่น อุบัติเหตุจากการเดินทางไป-กลับ ระหว่างบ้านพักและสถานศึกษา จากการเล่นหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ในสถานศึกษาที่ชำรุดและไม่ได้มาตรฐาน จากการหกล้มหรือตกจากที่สูง จากการเล่นกีฬาและกิจกรรมนันทนาการ หรือจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักเรียนเอง การดูแลช่วยเหลือเป็นเรื่องที่สำคัญของเด็กและเยาวชนไทยในปัจจุบันอย่างมากที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาและสภาพแวดล้อมในสังคมที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้มีเด็กและเยาวชนในปัจจุบันมีพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากเด็กและเยาวชนในอดีตเป็นอย่างมาก ซึ่งหน่วยงานที่อยู่ใกล้กับนักเรียนมากที่สุดก็คือ โรงเรียนหรือสถานศึกษา ซึ่งโรงเรียนหรือสถานศึกษาจะต้องดำเนินการดูแลและช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นไปอย่างมีระบบ และมีกระบวนการดำเนินการดูแลช่วยเหลืออย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีหลักฐานในด้านปฏิบัติงาน มีรูปแบบ เทคนิค และวิธีการโดย

จะต้องศึกษาและเข้าใจปัญหา ทราบสาเหตุที่แท้จริงที่เกิดขึ้น และร่วมมือกันหาแนวทางแก้ไข โดยใช้กระบวนการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นตัวนำในการดำเนินงาน เพื่อส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนา ส่งผลให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ทั้งจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา มีความรู้ ความสามารถ มีทั้งคุณธรรมและจริยธรรม มีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังได้ ความปลอดภัยในสถานศึกษาหรือโรงเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่สถานศึกษาจะต้องจัดให้กับเด็กนักเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองเกิดความมั่นใจในการที่จะนำบุตรหลานเข้ามาศึกษาในสถานศึกษา ตรงกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) ที่กำหนดว่าหัวหน้าหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องดำเนินการรักษาความปลอดภัย และกำกับดูแลให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎกระทรวงและมติคณะรัฐมนตรี

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญในการพัฒนารูปแบบ แนวทางการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ ด้านอุบัติเหตุ ด้านปัญหาทางสังคม ด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน ด้านสัตว์มีพิษและด้านโรคติดต่อ โดยอาศัยแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ ภายใต้หลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมและยึดประโยชน์สูงสุดของนักเรียนเป็นสำคัญ เพราะความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาผลสัมฤทธิ์จะประสบความสำเร็จเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ที่มีความสุข จึงได้ใช้ศึกษาผลการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา SK1 SAFETY MODEL เป็นมาตรการรักษาความปลอดภัย การดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัด “ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE)” ที่ชัดเจน สามารถนำไปใช้ได้จริง เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ป้องกันความเสียหายที่จะเกิดกับผู้เรียน โดยแสดงดังภาพที่ 1

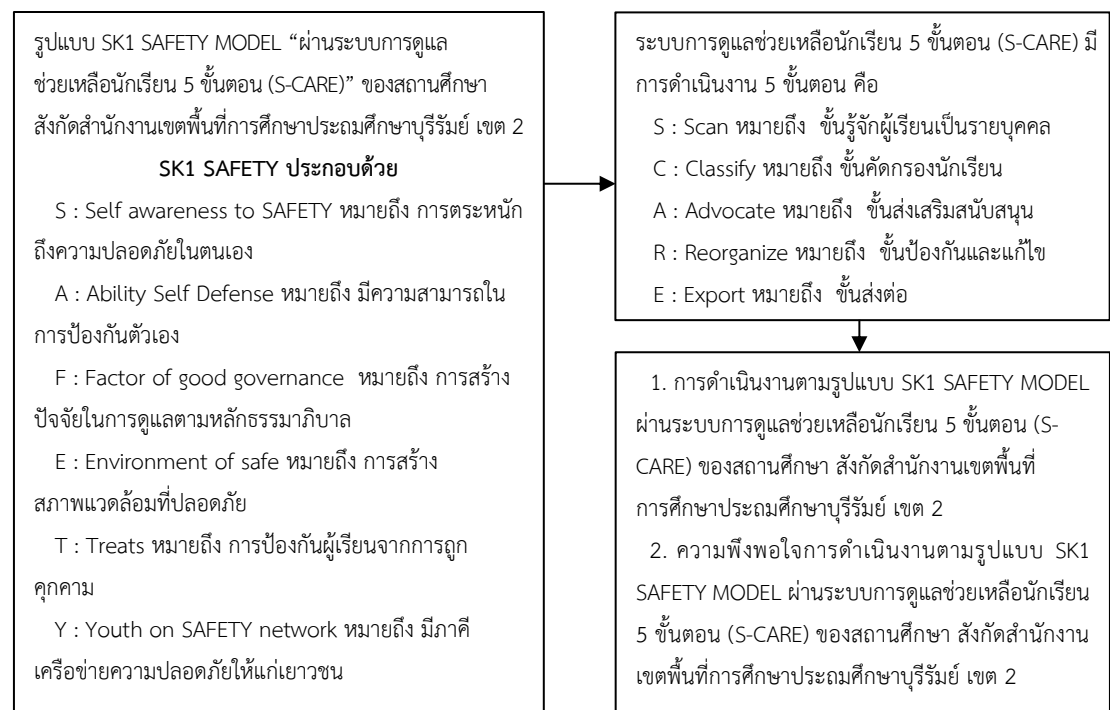
ภาพที่ 1 SK1 SAFETY MODEL “ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE)”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามรูปแบบ SK1 SAFETY MODEL ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE) ของครูผู้รับผิดชอบและผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด

2. เพื่อประเมินความพึงพอใจการดำเนินงานตามรูปแบบ SK1 SAFETY MODEL ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE) ของครูผู้รับผิดชอบและผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด

กรอบแนวคิดการศึกษา

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการศึกษา

วิธีการวิจัยหรือระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้รับผิดชอบ จำนวน 227 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 227 คน ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จำนวน 227 โรงเรียน ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรจำแนกตามขนาดสถานศึกษา และสถานภาพส่วนบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

ขนาดโรงเรียน	ผู้บริหาร	ครู	รวม
ขนาดเล็ก	88	88	176
ขนาดกลาง	135	135	270
ขนาดใหญ่	4	4	8
รวม	227	227	454

ขนาดโรงเรียน	ผู้บริหาร	ครู	รวม
รวมทั้งสิ้น		454	

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้รับผิดชอบ และผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie และ Morgan (1970 อ้างถึงใน ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์, 2555) แล้วทำการสุ่มแบบชั้นภูมิ ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 145 คน และครู 145 คน รวมจำนวน 290 คน โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนตัวอย่างจำแนกตามขนาดสถานศึกษา และสถานภาพส่วนบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

ขนาดโรงเรียน	ผู้บริหาร	ครู	รวม
ขนาดเล็ก	56	56	112
ขนาดกลาง	86	86	172
ขนาดใหญ่	3	3	6
รวม	145	145	290
เฉลี่ยรวม		290	

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1. แบบประเมินผลการดำเนินงานตามรูปแบบ SK1 SAFETY MODEL ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2
2. แบบประเมินความพึงพอใจการดำเนินงานตามรูปแบบ SK1 SAFETY MODEL ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามมาตรการจัดของลิเคอร์ท กำหนดน้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2551)

- 5 หมายถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานในระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอหนังสือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้วิจัยนำแบบประเมินผลการดำเนินงานและแบบประเมินความพึงพอใจทั้งหมดไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
3. นำแบบประเมินผลการดำเนินงานและแบบประเมินความพึงพอใจที่รวบรวมมาได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลทุกฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนระดับสภาพการดำเนินงานตามรูปแบบ SK1 SAFETY MODEL ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 แต่ละด้าน
 2. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนระดับความพึงพอใจการดำเนินงานตามรูปแบบ SK1 SAFETY MODEL ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2
- โดยใช้เกณฑ์การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล พิจารณาค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์จุดกลาง (Midpoint) มีการแปรผลข้อมูลโดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)
- 4.51 - 5.00 หมายความว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานระดับมากที่สุด
 - 3.51 - 4.50 หมายความว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานระดับมาก
 - 2.51 - 3.50 หมายความว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานระดับปานกลาง
 - 1.51 - 2.50 หมายความว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานระดับน้อย
 - 1.00 - 1.50 หมายความว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการดำเนินงาน และความพึงพอใจการดำเนินงานของรูปแบบ SK1 SAFETY MODEL ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE) ของสถานศึกษา การนำเสนอตารางและภาพ ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาการดำเนินงานตามรูปแบบ SK1 SAFETY MODEL ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE) ของสถานศึกษา

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1. การป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ	4.83	0.37	มากที่สุด
2. การป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ	4.85	0.36	มากที่สุด
3. การป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม	4.84	0.37	มากที่สุด

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
4. การป้องกันและแก้ไขสุขภาพอนามัยของนักเรียน	4.83	0.37	มากที่สุด
5. การป้องกันและแก้ไขสัตว์มีพิษ	4.86	0.35	มากที่สุด
6. การป้องกันและแก้ไขโรคติดต่อ (COVID 19)	4.92	0.27	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.86	0.35	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 แสดงผลการดำเนินงานตามรูปแบบ SK1 SAFETY MODEL ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยมีค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติงานรวมทั้ง 6 ด้าน เฉลี่ยเท่ากับ 4.86 ด้านการป้องกันและแก้ไขโรคติดต่อ (COVID 19) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เฉลี่ยเท่ากับ 4.92 รองลงมา คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขสัตว์มีพิษ เฉลี่ยเท่ากับ 4.86 และด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ เฉลี่ยเท่ากับ 4.85 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจการดำเนินงานตามรูปแบบตามรูปแบบ SK1 SAFETY MODEL ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE) ของสถานศึกษา

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
ด้านที่ 1 มาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ			
1. โครงสร้างของอาคารเรียน อาคารประกอบ	4.68	0.47	มากที่สุด
2. การใช้ครุภัณฑ์	4.73	0.45	มากที่สุด
3. อุปกรณ์ไฟฟ้า	4.78	0.42	มากที่สุด
4. ห้องเรียนและห้องปฏิบัติการ	4.72	0.45	มากที่สุด
5. ห้องน้ำห้องส้วม	4.79	0.41	มากที่สุด
6. รั้วและประตูสถานศึกษา	4.72	0.45	มากที่สุด
7. บ่อน้ำ สระน้ำ บ่อเลี้ยงปลา	4.79	0.41	มากที่สุด
8. เขตก่อสร้างและกองวัสดุขำรด	4.78	0.42	มากที่สุด
9. ต้นไม้	4.68	0.47	มากที่สุด
10. สนาม สนามเด็กเล่น สนามกีฬา และอุปกรณ์กีฬา	4.75	0.43	มากที่สุด
11. โอ่งน้ำ บ่อเกรอะ บ่อซึมถังเก็บน้ำ	4.75	0.43	มากที่สุด
12. เตาเผาขยะและที่ทิ้งขยะ	4.68	0.47	มากที่สุด
13. อุบัติเหตุจากสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา	4.78	0.42	มากที่สุด
14. อุบัติเหตุจากเครื่องมือ เครื่องใช้และอุปกรณ์ต่าง ๆ	4.79	0.41	มากที่สุด
15. การเดินทางเท้า	4.72	0.45	มากที่สุด
16. การเดินทางโดยยานพาหนะทางบก	4.79	0.41	มากที่สุด
17. การเดินทางโดยยานพาหนะทางน้ำ	4.72	0.45	มากที่สุด

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
18. อุบัติเหตุจากการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่	4.78	0.42	มากที่สุด
19. การแสดงของนักเรียนบนเวทีหรือกลางแจ้ง	4.73	0.45	มากที่สุด
20. การเดินทางครั้งลักษณะต่าง ๆ	4.68	0.47	มากที่สุด
21. การเล่นกีฬาและการแข่งขันกีฬา	4.68	0.47	มากที่สุด
22. การเข้าค่ายพักแรมลูกเสือ ยุวกาชาด	4.73	0.45	มากที่สุด
23. การเข้าร่วมพัฒนาชุมชน	4.78	0.42	มากที่สุด
24. การใช้ลูกโป่งอัดแก๊สในการเปิดงาน พิธีต่าง ๆ	4.72	0.45	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.76	0.43	
ด้านที่ 2 มาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ			
25. อัคคีภัย	4.79	0.41	มากที่สุด
26. วาตภัย	4.72	0.45	มากที่สุด
27. อุทกภัย	4.79	0.41	มากที่สุด
28. ธรณีพิบัติภัย	4.78	0.42	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.79	0.41	
ด้านที่ 3 มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางด้านสังคม			
29. การล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ	4.68	0.47	มากที่สุด
30. การทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตาย	4.75	0.43	มากที่สุด
31. สารเสพติด	4.75	0.43	มากที่สุด
32. การทะเลาะวิวาท	4.68	0.47	มากที่สุด
33. การถูกล่อลวงและลักพา	4.78	0.42	มากที่สุด
34. สื่อบลามกอนาจาร	4.79	0.41	มากที่สุด
35. อบายมุข	4.72	0.45	มากที่สุด
36. พฤติกรรมชั่วสาว	4.79	0.41	มากที่สุด
37. อินเทอร์เน็ตและเกม	4.72	0.45	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.75	0.43	
ด้านที่ 4 มาตรการป้องกันและแก้ไขสุขอนามัยของนักเรียน			
38. มลพิษจากสิ่งแวดล้อม	4.78	0.42	มากที่สุด
39. การอุปโภคบริโภค	4.73	0.45	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.77	0.42	

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
ด้านที่ 5 มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหามาจากสัตว์และแมลงมีพิษ			
40. การป้องกันและแก้ไขปัญหามาจากสัตว์และแมลงมีพิษ	4.68	0.47	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.71	0.46	
ด้านที่ 6 มาตรการป้องกันและแก้ไขด้านโรคติดต่อโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID 19)			
41. กำหนดมาตรการในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ โรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID 19)	4.73	0.38	มากที่สุด
42. ดำเนินการตามประกาศ คำสั่ง ข้อสั่งการของรัฐบาลกระทรวงศึกษาธิการ	4.79	0.41	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.78	0.42	
เฉลี่ยรวม	4.76	0.40	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจการดำเนินงานตามรูปแบบการดำเนินงานตามรูปแบบ SK1 SAFETY MODEL ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เฉลี่ยเท่ากับ 4.77 รองลงมา คือ การป้องกันและแก้ไขสุขภาพอนามัยของนักเรียน การป้องกันและแก้ไขโรคติดต่อ (COVID 19) เฉลี่ยเท่ากับ 4.76 และการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ การป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสังคม เฉลี่ยเท่ากับ 4.74 ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผล

1. จากผลการดำเนินงานตามรูปแบบ SK1 SAFETY MODEL ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่า ด้านการป้องกันและแก้ไขโรคติดต่อ (COVID 19) เป็นเรื่องที่สถานศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุดใน การดำเนินการป้องกันและแก้ไขโรคติดต่อ (COVID 19) ให้ความสำคัญและปฏิบัติตามมาตรการอย่างเคร่งครัด ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน รองลงมาเป็นด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสังคม ด้านการป้องกันและแก้ไขสุขภาพอนามัยของนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขสัตว์มีพิษ เฉลี่ยเท่ากับ 4.91 และด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ เฉลี่ยเท่ากับ 4.89 ตามลำดับ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ควรเพิ่มการอบรม/สัมมนา/ชี้แจงเกี่ยวกับมาตรการความปลอดภัยของสถานศึกษา ตามรูปแบบ SK1 SAFETY MODEL ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เพื่อความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้ในแนวทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อติศร ปานธรรม (2561) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม

ร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับ ญาดา สังขิณฺญ (2565) ที่ได้ศึกษารูปแบบการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้แนวคิดวงจรคุณภาพเดมมิ่ง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ซึ่งมีเนื้อหาของรูปแบบ มี 5 หน่วย ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ปัญหาและการส่งต่อ และ Flaherty L. T. (2015) ได้ศึกษาการประเมินความปลอดภัยในโรงเรียน ครู ผู้ปกครองและนักเรียนแสดงความกังวลเรื่องความปลอดภัยในสถานศึกษาเพิ่มมากขึ้นทุกขณะเนื่องจากมีภัยอันตรายเกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยเฉพาะการยิงกันที่มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้สถานศึกษาต่าง ๆ จึงมีการวางมาตรการความปลอดภัยที่เข้มงวดมากขึ้น เพื่อให้สถานศึกษามีความปลอดภัยมากที่สุด

2. จากผลการประเมินความพึงพอใจผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับมาตรการความปลอดภัยของสถานศึกษาตามรูปแบบ SK1 SAFETY MODEL ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน (S-CARE) พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างดี สอดคล้องกับบุญศรีศรี พันธ์วัฒน์ (2560) ที่ศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนพร้าวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การศึกษาความพึงพอใจในรูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนพร้าวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าครูกลุ่มบริหารงานกิจการนักเรียน มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียนโดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.74$) และสอดคล้องกับ อภิรมย์ สินธุ (2565) ที่พัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเป็นสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนพิมายดำรงวิทยาคม พบว่า ผู้ใช้รูปแบบมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.74$)

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเช่นกัน และเพื่อเป็นการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารควรมีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เครื่องมือ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เพื่อส่งผลให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัด

3. ควรศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษาในสังกัด

เอกสารอ้างอิง

- ญาดา สังขิณฺญ. (2565). รูปแบบการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้แนวคิดวงจรคุณภาพเดมมิ่งสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2551). *พื้นฐานการวิจัยการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์ประสานการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. (2555). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่10). สำนักพิมพ์คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- บุญศรีศรี พันธ์วัฒน์. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานคัดกรองนักเรียนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนพร้าววิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 21(2), 176-187.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, สิงหาคม 19). ราชกิจจานุเบกษา, 116(74 ก), 1-23.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *คู่มือข้อปฏิบัติและมาตรการในการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. กระทรวงศึกษาธิการ.*
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2556) *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ.2556 - พ.ศ.2561*. สำนักพิมพ์บริษัท วิชั่น พรินท์ แอนด์ มีเดีย.
- อดิสร ปานธรรม. (2561). *การพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- อภิรมย์ สินขุม. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเป็นสถานศึกษาปลอดภัยและอบายมุข โรงเรียนพิมายดำรงวิทยาคม. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 4(4), 1-14.
- <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JAPDEAT/article/view/260773>
- Flaherty, L. T. (2015). Safety assessment in schools: Beyond risk: The role of child psychiatrists and other mental health professionals. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, 24(2), 277-289.

บทความวิจัย (Research article)

บทบัญญัติพื้นฐานทางศาสนา : แนวคิดการสร้างสันติในสังคมไทย

Basic Provisions of Religions: The Concept of Peace Building in Thai Society

วราทิต อาทิตวโร^{1*}, มีชัย กิจจสาโร¹, ปรียัติ พุทธิคุณ¹, บัณฑิต อนุทรมโม¹ และ อุมารินทร์ เลิศสพพันธุ์¹
Waradit Aditavaro^{1*}, Meechai Kitchasaro¹, Pariyat Putthikhun¹, Buaphan Chandadhammo¹
and Umarin Letsahapan¹

วันที่รับบทความ (Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)
23 เมษายน 2568 30 มิถุนายน 2568 2 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบัญญัติพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม 2) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสันติของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม และ 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบัญญัติพื้นฐานของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ในฐานะรากฐานการสร้างสันติในสังคมไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีการลงพื้นที่เป้าหมาย 3 แห่ง คือหมู่บ้านพุทธ ที่บ้านเสียว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น และชุมชนวัดท่าการ้อง ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หมู่บ้านคริสต์ ที่บ้านสองคอน ตำบลปงขาม อำเภอห้วยใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร หมู่บ้านอิสลาม ที่มัสยิดกุฎีซ่อฟ้า ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า บทบัญญัติพื้นฐานของศาสนาพุทธ ได้แก่ ศีล 5 ของศาสนาคริสต์ คือ บัญญัติ 10 ประการ ของศาสนาอิสลาม คือ หลักปฏิบัติ 5 ประการ กระบวนการสร้างสันติของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม มีกระบวนการสร้างสันติตามบทบัญญัติพื้นฐานตามหลักศาสนาของตน คือมีการแนะนำให้มีความรู้เกี่ยวกับศาสนา ก่อน แล้วค่อยปลูกฝังไปเรื่อย ๆ ด้วยการปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น การวิเคราะห์บทบัญญัติพื้นฐานทางศาสนาพบว่า แต่ละศาสนาสอนให้ศาสนิกชนอยู่ด้วยกันอย่างสันติ มีความสุข ไม่มีความหวาดระแวงต่อกัน มีความไว้วางใจกัน ให้เกียรติแก่กันและกัน มีบทบัญญัติของศาสนาหลายข้อที่ตรงกัน

คำสำคัญ : บทบัญญัติพื้นฐาน, ศาสนา, แนวคิด, การสร้างสันติ, สังคมไทย

¹คณะพุทธศาสตร์ สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น จังหวัดกาฬสินธุ์

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen Sangha College Academic Resources Unit, Kalasin Province.

*Corresponding author email: waradisth@gmail.com

Abstract

This research has three objectives: 1) to study the basic provisions for coexistence in Buddhism, Christianity, and Islam, 2) to examine the peace-building processes in Buddhism, Christianity, and Islam, and 3) to analytically study the basic provisions of Buddhism, Christianity, and Islam as foundational elements for peace-building in Thai society. This is a qualitative field research conducted in three target areas: a Buddhist community in Ban Sieo, Wang Chai Sub-district, Nam Phong District, Khon Kaen Province, and the Wat Tha Karong community, Ban Pom Sub-district, Phra Nakhon Si Ayutthaya District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province; a Christian community in Ban Song Khon, Pong Kham Sub-district, Wan Yai District, Mukdahan Province; and a Muslim community at Kudee Chor Fa Mosque, Khlong Takian Sub-district, Phra Nakhon Si Ayutthaya District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The findings reveal that the basic provision of Buddhism is the Five Precepts; for Christianity, the Ten Commandments; and for Islam, the Five Pillars of Practice. The peace-building processes in all three religions are grounded in their respective core teachings. These processes begin with providing knowledge and understanding of the religion, followed by gradual internalization through practices aligned with local traditions and customs. The analysis of the basic religious provisions shows that each religion encourages its followers to coexist peacefully and happily, free from mutual suspicion, while fostering trust, mutual respect, and shared ethical values. Several core teachings among the three religions were found to be consistent and mutually reinforcing.

Keywords: Basic provisions, Religions, Concept, Peace Building, Thai Society

บทนำ

สันติภาพเป็นความต้องการพื้นฐานของสังคมมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันหลากหลายวัฒนธรรม เชื้อชาติ และศาสนา มีทฤษฎีทางตะวันตกหลายทฤษฎีที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพและสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา เช่น ทฤษฎีสันติภาพเชิงบวก (Positive Peace Theory) ของ Johan Galtung อธิบายว่า สันติภาพไม่ได้หมายถึงเพียงการไม่มีความรุนแรง (Negative Peace) แต่รวมถึงการสร้างความยุติธรรมในเชิงโครงสร้าง สังคมที่มีสันติภาพเชิงบวกคือสังคมที่มีความเท่าเทียม เคารพความหลากหลาย รวมถึงเสรีภาพทางศาสนา (Galtung J, 1996) ทฤษฎีพหุนิยมทางศาสนา (Religious Pluralism) แนวคิดที่ยอมรับว่าศาสนาทุกศาสนามีคุณค่าในตัวของมันเอง และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้ เน้นการเรียนรู้ข้ามศาสนา (interfaith dialogue) และการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Hick, J, 2004) ทฤษฎีสิทธิมนุษยชน (Human Rights Theory) เสรีภาพในการนับถือศาสนาเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานซึ่งได้รับการรับรองในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิ

มนุษย์ชน (Donnelly J, 2013) และรัฐธรรมนูญไทยทุกฉบับที่ผ่านมา มีบทบัญญัติคุ้มครองเสรีภาพทางศาสนา เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ก็ให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 31: ความว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา การปฏิบัติตามศาสนา และการเผยแพร่ศาสนา มาตรา 70: รัฐมีหน้าที่อุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น มาตรา 4: ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพของปวงชนชาวไทยต้องได้รับความคุ้มครองตามหลักประชาธิปไตย (รัฐสภาไทย, 2560, มาตรา 31, น.12-13), (มาตรา 70, น.16), (มาตรา 4, น.4) กฎหมายระดับล่าง เช่น พ.ร.บ. คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย / พ.ร.บ. ส่งเสริมกิจการฮินดู / กฎกระทรวงว่าด้วยโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา เป็นกฎหมายที่ส่งเสริมศาสนาอื่นในฐานะที่เท่าเทียมกับศาสนาพุทธ

เมื่อศึกษาประวัติศาสตร์ของชาติไทยจะเห็นว่า ประเทศไทยให้สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้นำศาสนาต่าง ๆ เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยอย่างแพร่หลาย เช่น ศาสนาคริสต์ อิสลาม ฮินดู ซิกข์ เป็นต้น จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้แสดงให้เห็นว่า ภาครัฐมีความประสงค์ให้คนไทยอยู่ด้วยกันอย่างสันติโดยไม่ให้การนับถือศาสนาเป็นเครื่องกั้น แต่ศาสนาในประเทศไทยที่มีคนนับถือมากมีอยู่ 3 ศาสนา คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม แต่ละศาสนาก็มีบทบัญญัติพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตไปสู่ความดีงาม ไปสู่เป้าหมายสูงสุดในศาสนาของตน เช่น ศาสนาพุทธ มีหลักศีล 5 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) รายละเอียดในพระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 7 ข้อ 311 น.124-126), เล่มที่ 27 ข้อที่ 37 น.16, เล่มที่ 10 ข้อที่ 148-150 น.93-95, เล่มที่ 11 ข้อที่ 286 น.159, เล่มที่ 31 ข้อที่ 41-42 น.62-63) ศาสนาคริสต์มีบัญญัติ 10 ประการ เป็นบทบัญญัติพื้นฐานซึ่งหลักดังกล่าวนี้พระเจ้าได้ประทานให้แก่โมเสสซึ่งเป็นผู้นำของชาวอิสราเอลในสมัยนั้น (สมาคมพระคริสตธรรมไทย, 1988) ส่วนศาสนาอิสลาม มีหลักปฏิบัติ 5 ประการ เป็นบทบัญญัติพื้นฐาน (ดูรายละเอียดใน สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย, ม.ป.ท. ม.ป.พ. 56, ซูเราะห์ 2 : น.183)

เมื่อนำหลักการสร้างสันติภาพมาเปรียบเทียบกับระหว่างหลักศาสนา กับกฎหมายของรัฐและบริบทของสังคมไทยแล้ว จะเห็นได้ว่า ด้านหลักการสร้างสันติ ศาสนาใช้ความเมตตา กรุณา และอหิงสา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2549) เป็นเครื่องมือ กฎหมายรัฐ ใช้เสรีภาพ สิทธิความเท่าเทียม สังคมไทย ใช้ความสามัคคีแบบพหุวัฒนธรรม ด้านการบังคับใช้ ศาสนา ใช้ศรัทธาและศีลธรรม กฎหมายรัฐ ใช้กฎหมายและบทลงโทษ สังคมไทย ใช้ค่านิยมและความเชื่อ ด้านปัญหาที่เกิดขึ้น ศาสนามีความสุดโต่ง การตีความแบบคับแคบ กฎหมายรัฐ คือการใช้สิทธิไม่เท่าเทียม สังคมไทย มีอคติระหว่างศาสนาหรือกลุ่ม (ธีรยุทธ บุญมี, 2547) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อเปรียบเทียบ: ระหว่างหลักศาสนา กฎหมายรัฐ และ สังคมไทย

ด้าน	ศาสนา	กฎหมายรัฐ	สังคมไทย
หลักการสันติ	เมตตา กรุณา อหิงสา	เสรีภาพ สิทธิ ความเท่าเทียม	ความสามัคคีแบบพหุวัฒนธรรม
การบังคับใช้	ด้วยศรัทธาและศีลธรรม	ด้วยกฎหมายและบทลงโทษ	ด้วยค่านิยมและความเชื่อ
ปัญหา	ความสุดโต่ง การตีความแบบคับแคบ	การใช้สิทธิไม่เท่าเทียม	อคติระหว่างศาสนา/กลุ่ม

บริบทของสังคมไทย ในบรรดาศาสนาทั้ง 3 ศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลักหรือจะว่าเป็นศาสนาประจำชาติก็ว่าได้ เพราะมีคนนับถือมากและอยู่มาก่อนศาสนาอื่น ๆ โดยศาสนิกทั้ง 3 ศาสนา อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขตั้งแต่โบราณกาล ไม่มีเรื่องความขัดแย้งกัน ถึงจะมีอยู่บ้างแต่ไม่รุนแรง ไม่ถึงกับเข่นฆ่ากัน แต่ปัจจุบันมีเหตุการณ์รุนแรงถึงกับเข่นฆ่ากัน โดยเฉพาะชาวไทยพุทธในบริเวณ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ถูกทำร้ายเกือบทุกวัน แต่ชาวไทยพุทธก็ไม่ได้ตอบโต้อะไร ยึดหลักอหิงสา ไม่เบียดเบียนผู้อื่นตามหลักคำสอนทางศาสนา แต่ปัญหาความรุนแรงก็ยังไม่ยี่หว่าลดลงแต่อย่างใด ชาวไทยพุทธ ทหาร ตำรวจ ครู และเป้าหมายที่อ่อนแอ ยังคงตกเป็นเป้าหมายการสร้างสถานการณ์ความรุนแรงของผู้ก่อการร้ายตลอดมา จากเหตุการณ์ความรุนแรงทางภาคใต้ทำให้กระแสความเกลียดชังมุสลิมแผ่ขยายวงกว้างขึ้นจนทั่วประเทศมีการออกมาประท้วงไม่เอามัสยิดทางภาคเหนือ ที่จังหวัดน่าน การต่อต้านไม่เอานิคมอุตสาหกรรมตราฮาลาลของชาวเชียงใหม่ เป็นต้น (Channel Alam1, 2568)

ผลกระทบของการไม่เข้าใจหรือไม่เคารพทบทวนปฏิบัติพื้นฐานทางศาสนาที่ตามมา คือความขัดแย้งระหว่างศาสนา การเลือกปฏิบัติทางศาสนา การละเมิดสิทธิเสรีภาพของกลุ่มชนกลุ่มน้อย การใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือทางการเมือง (ธีรยุทธ บุญมี, 2547) แนวทางในการพัฒนาในการสร้างสันติภาพ ผู้วิจัยเสนอว่า ต้องสร้างความรู้เท่าทันทางศาสนา (Religious Literacy) เช่น การเรียนการสอนศาสนาเชิงเปรียบเทียบในโรงเรียนแบบไม่ลำเอียง ส่งเสริมพื้นที่สาธารณะเพื่อการสนทนาระหว่างศาสนา เช่น เวทีเสวนาระหว่างศาสนา (Interfaith Dialogue) สร้างกลไกกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิทางศาสนาอย่างเท่าเทียม เช่น การตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนด้านศาสนาโดยเฉพาะบูรณาการหลักศาสนาเข้าสู่การพัฒนาสังคม เช่น ใช้หลักธรรมะจากศาสนาพุทธ คำสอนของศาสนาคริสต์ คำสอนของศาสนาอิสลาม ในการสร้างวัฒนธรรมสันติ (พระไพศาล วิสาโล, 2554) และ (สมภาร พรหมทา, 2548)

เหตุผลความจำเป็นในการศึกษาเรื่องนี้ คือ 1) ต้องการศึกษบริบทของสังคมไทยในอดีตถึงปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางศาสนา แต่ในหลายช่วงเวลามีความตึงเครียดหรือความเข้าใจผิดระหว่างกลุ่มศาสนาต่าง ๆ เช่น กรณีความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือกรณีการเลือกปฏิบัติในเชิงวัฒนธรรม และ 2) การศึกษาความสำคัญของศาสนาในฐานะ “ทุนทางวัฒนธรรม” ของสังคมไทย การใช้

หลักธรรมคำสอนของศาสนาส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความสันติได้จริง หากมีการเข้าใจอย่างถูกต้อง 3) ความจำเป็นในการออกแบบนโยบายสาธารณะเพื่อสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยต้องการเสนอแนวทางที่อิงทั้งหลักศาสนาและกฎหมายรัฐ เป็นสะพานเชื่อมโยงแนวทางพหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาสังคมไทย และ 4) ต้องการสื่อสารต่อสาธารณะว่า “สันติภาพต้องเริ่มจากความเข้าใจทบทวนวิถีพื้นฐานทางศาสนาอย่างถ่องแท้” หากประชาชนเข้าใจหลักการพื้นฐานของศาสนา ไม่ตัดสินกันด้วยอคติจะสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติในระยะยาวได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทบทวนวิถีพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม
2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสันติของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ทบทวนวิถีพื้นฐานของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ในฐานะรากฐานการสร้างสันติในสังคมไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีการลงพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งมีขอบเขตวิจัยดังนี้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาทบทวนวิถีพื้นฐานของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม เช่น ศีล 5 บัญญัติ 10 ประการ หลักปฏิบัติ 5 ประการ เป็นต้น ที่เกี่ยวกับแนวคิดการสร้างสันติเพื่อความอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมที่หลากหลายทางวัฒนธรรม โดยจำแนกขอบเขตของการศึกษาออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1.ขอบเขตด้านเอกสาร

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 คัมภีร์ไบเบิล คัมภีร์อัลกุรอาน เป็นเอกสารหลัก และข้อมูลทุติยภูมิที่เป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เอกสารวิชาการและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารวิชาการเกี่ยวกับสันติ เอกสารเกี่ยวกับความขัดแย้ง ความรุนแรง สันติวิธี และสันติภาพ รวมทั้งแนวคิดสันติทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

2.ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้ได้กำหนดเนื้อหาของการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องสันติ แนวคิดเกี่ยวกับสันติ ตามมุมมองของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม การสร้างสันติของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ดังนี้

1.ทฤษฎีการสร้างสันติในสังคมพุทธศาสนา หลักธรรมสำคัญที่นำมาใช้ในการสร้างสันติภาพ ได้แก่ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา), พรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา), สังคหวัตถุ 4 (การให้ การพูดจาดี การประพฤติประโยชน์ การวางตนเหมาะสม), อริยมรรคมีองค์ 8 (สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) สัมมาสังกัปปะ

(ความดำรงชอบ) สัมมาวาจา (วาจาชอบ) สัมมากัมมันตะ (การงานชอบ) สัมมาอาชีวะ (การเลี้ยงชีพชอบ) สัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ) สัมมาสติ (การระลึกชอบ) สัมมาสมาธิ (ความตั้งใจชอบ), (พระวิมาน คมกัปปญ โญ ตรีกมล, 2555), (ลลิตภัทร เจนจบ, 2565)

2. ทฤษฎีการสร้างสันติในสังคมชาวคริสต์ เน้นการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของพระเยซูคริสต์ โดยเฉพาะหลักเมตตาธรรมและความรักต่อเพื่อนมนุษย์ (หลักการสำคัญของทฤษฎี ได้แก่ การดำเนินชีวิตตามพระกิตติคุณ, การกลับใจ, การรับใช้ผู้อื่น, การส่งเสริมความสามัคคี, การเป็นผู้สร้างสันติ, การให้เกียรติและไม่จับผิด, การอ่อนน้อมถ่อมตน) (ซาร่าห์ แชนสัน, 2018) 3. ทฤษฎีการสร้างสันติในสังคมชาวอิสลาม หลักปฏิบัติพื้นฐาน ทั้ง 5 ประการของอิสลาม ซึ่งประกอบไปด้วย การเชื่อมั่น และศรัทธาในอัลลอฮ์และท่านรอซูล การละหมาด 5 เวลาต่อวัน การบริจาคทาน การถือศีลอด และการทำฮัจญ์, บทความเรื่องแนวคิดสันติภาพและการจัดการความขัดแย้งในอิสลาม (อิมรอน ซาเหาะ และ ยาสมิน ชัตตาร์, 2016 น.333–344) และ (อัลบะกอเราะฮ์ และ อิสมาอีลตุฟี, 2004 น.45)

3.ขอบเขตด้านพื้นที่

งานวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาออกเป็น 4 พื้นที่ คือ

- 1) ชุมชนชาวพุทธ บ้านเสียว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
- 2) ชุมชนชาวคริสต์ บ้านสองคอน ตำบลปงขาม อำเภอน้ำขุ่นใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร
- 3) ชุมชนชาวอิสลาม ชุมชนกุฎีซ้อฟ้า ตำบลคลองตะเคียน อำเภอมะนัง จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

- 4) ชุมชนชาวพุทธวัดท่าการ้อง ตำบลบ้านป้อม อำเภอมะนัง จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานวิจัย 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นกำหนดกรอบในการวิจัย

กำหนดกรอบเนื้อหาในการวิจัย โดยให้อยู่ในประเด็นเกี่ยวกับสันติภาพ ทั้งแนวคิดสันติภาพของนักปราชญ์ที่มีชื่อเสียงของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม และกำหนดกรอบเนื้อหาและพื้นที่เป้าหมายในการวิจัย โดยเน้นที่สภาพความขัดแย้ง ความรุนแรง และกระบวนการสร้างสันติภาพ โดยมุ่งเน้นศึกษาสันติภาพเชิงสังคมเป็นหลัก และคัดเลือกประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับความขัดแย้งในระดับที่ใช้ความรุนแรงต่อกันเป็นประเด็นหลัก ส่วนความขัดแย้งที่ไม่ถึงระดับใช้ความรุนแรงเป็นเพียงประเด็นรองในการศึกษาเท่านั้น และจะนำมาสนับสนุนการวิเคราะห์ผล 5 บัญญัติ 10 ประการ ในฐานะที่เป็นรากฐานของสันติภาพทั้งในระดับจุลภาคและระดับมหัพภาคต่อไป

ขั้นศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าเอกสารและรายงานวิจัย โดยค้นคว้าทั้งแนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพของนักคิดของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ความสัมพันธ์ระหว่างสันติภาพกับศีล 5 บัญญัติ 10 ประการ และมุมมองของนักปราชญ์ทางศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ต่อสันติภาพ เป็นต้น โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539 คัมภีร์ไบเบิล คัมภีร์อัลกุรอาน และศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงงานวิจัยที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยแยกการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- 1) กลุ่มศาสนาคริสต์ ได้แก่ นิกายคาทอลิก โอทอดอก และโปรเตสแตนต์
- 2) กลุ่มศาสนาอิสลาม ได้แก่ นิกายซุนหนี่ นิกายชีอะห์
- 3) กลุ่มแนวคิดผู้นำทางพุทธศาสนา โดยแบ่งเป็นผู้นำทางศาสนาชาวต่างชาติ ได้แก่ ทะไล ลามะ, ดิชนัท ฮันท์, และกลุ่มผู้นำทางศาสนาชาวไทย ได้แก่ พุทธทาสภิกขุ, พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต), พระไพศาล วิสาโร, พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส เป็นต้น

โดยอาศัยแหล่งข้อมูลจากหอสมุดกลางของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอน้ำน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยขอนแก่น และแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต, หนังสือพิมพ์, บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ขั้นการเก็บข้อมูลภาคสนาม

การเก็บข้อมูลภาคสนามมุ่งเน้นหาข้อมูลจากพื้นที่ศึกษาเป็นหลัก คือ หมู่บ้านชาวพุทธ ได้แก่ บ้านเสียว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น หมู่บ้านชาวคริสต์ ได้แก่ บ้านสองคอน ตำบลป่งขาม อำเภอน้ำโง จังหวัดมุกดาหาร และหมู่บ้านชาวมุสลิม ได้แก่ มัสยิดกุฎีซ่อฟ้า ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และชุมชนวัดท่าการ้อง ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ บาทหลวง อิมาม ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนทั่วไป ไม่น้อยกว่า 30 รูป/คน โดยให้ผู้นำชุมชนทั้ง 3 ชุมชนช่วยคัดเลือกชุมชนละ 10 รูป/คน โดยใช้วิธีการ คือ การสังเกต การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้คำถามแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง รวมทั้งการสนทนากลุ่ม และใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกข้อมูล และอนุทินการวิจัย เป็นต้น โดยมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวกับความขัดแย้งในระดับที่มีการใช้ความรุนแรงต่อกัน และมีผลกระทบในวงกว้างเป็นหลัก กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งรุนแรง และการนำศีล 5 บัญญัติ 10 ประการ หลักปฏิบัติ 5 ประการ มาเป็นเครื่องมือในการสร้างสันติ เพื่อนำไปเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์รากฐานของสันติตามแนวทางของศีล 5 บัญญัติ 10 ประการ หลักปฏิบัติ 5 ประการ ระดับมหัพภาคต่อไป

ขั้นวิเคราะห์และเรียบเรียงข้อมูล

นำข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามมาตรวจสอบให้ถูกต้อง เพื่อวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบ เชิงสังเคราะห์เนื้อหา อธิบายความให้เห็นข้อเท็จจริง และนำศีล 5 บัญญัติ 10 ประการ หลักปฏิบัติ 5 ประการ ไปบูรณาการเป็นรากฐานของสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อตอบโจทย์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเรียบเรียงเขียนงานวิจัยตามโครงสร้างเนื้อหา และนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปผลการวิจัยอภิปรายผลการวิจัย นำเสนอผลการวิจัยต่อสาธารณะต่อไป

เครื่องมือและวิธีการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สร้างแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับศีล 5 บัญญัติ 10 ประการ และหลักปฏิบัติ 5 แบ่งเป็น 3 ชุดตามจำนวนของศาสนาที่ศึกษา ชุดคำถามเหมือนกัน มีหัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อย ตัวอย่างคำถามเกี่ยวกับศีล 5 หัวข้อใหญ่คำถามเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการรักษาศีล 5 หัวข้อย่อย ข้อที่ 1.ท่านเข้าใจเกี่ยวกับศีล 5 มากน้อยเพียงใด? 2.ศีล 5 ประการ มีผลต่อการดำเนินชีวิตของท่านอย่างไร? 3. ศีล 5 นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริงหรือไม่? 4.แนวคิดของการรักษาศีล 5 สามารถนำไปสู่การสร้างสันติในสังคมได้หรือไม่? 5.ในกรณีที่มีการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นในชุมชนสามารถนำเอาหลักศีล 5 ประการ ไปแก้ไข ปัญหาหรือไปช่วยไกล่เกลี่ยได้ไหม? 6.จุดอ่อนจุดแข็งของของศีล 5 คืออะไรบ้าง? 7.ปัญหาและอุปสรรคของการรักษาศีล 5 มีอะไรบ้าง? หัวข้อใหญ่ ข้อที่ 2.คำถามอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศีล 5 ประการ หัวข้อย่อยที่ 1.ศีล 5 มีอะไรบ้าง? 2.ศีล 5 ข้อใดที่ท่านปฏิบัติได้อย่างเคร่งครัด? เพราะอะไร? 3.ศีล 5 ข้อใดที่ท่านไม่สามารถปฏิบัติได้เลย เพราะอะไร? 4.ประโยชน์ของการปฏิบัติตามศีล 5 มีอะไรบ้างที่เกิดกับท่านอย่างเป็นรูปธรรม? 5.ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง? ในชุดแบบสอบถามของศาสนาคริสต์ อิสลาม จะมีลักษณะคำถามเหมือนกัน

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาบทบัญญัติพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม พบว่า บทบัญญัติพื้นฐานทางศาสนาพุทธ ได้แก่ ศีล 5 ประกอบด้วย 1) การไม่ฆ่าสัตว์ 2) การไม่ลักทรัพย์ 3) การไม่ประพฤติในกาม 4) การไม่พูดเท็จ 5) การไม่ดื่มสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท บทบัญญัติพื้นฐานของศาสนาคริสต์ คือ บัญญัติ 10 ประการ ได้แก่ 1) จงนมัสการพระเจ้าแต่ผู้เดียว 2) อย่าออกพระนามพระเจ้าโดยไม่สมควร 3) วันพระเจ้าให้ถือเป็นวันศักดิ์สิทธิ์ 4) จงนับถือบิดามารดา 5) อย่าฆ่าคน 6) อย่าล่วงประเวณี 7) อย่าลักทรัพย์ 8) อย่าินทาวาร้ายผู้อื่น 9) อย่าคิดโลภในประเวณี 10) อย่าคิดโลภในสิ่งของของผู้อื่น บทบัญญัติพื้นฐานของศาสนาอิสลาม คือ หลักปฏิบัติ 5 ประการ ได้แก่ 1) การปฏิญาณตน 2) การละหมาด 3) การบริจาค 4) การถือศีลอด 5) การประกอบพิธีฮัจญ์

2. จากการศึกษากระบวนการสร้างสันติของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม พบว่า ชุมชนบ้านเสียว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง ขอนแก่น พระมหาอุทัยน จริยพจนโน เจ้าอาวาสวัดไชยศรี รองเจ้าคณะอำเภอน้ำพอง ปัจจุบันได้รับแต่งตั้งเป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ได้เชิญชาวบ้านมาให้ข้อมูลที่ศาลาการเปรียญ ได้ข้อมูลแนวทางการสร้างสันติในหมู่บ้านสรุปได้ว่า มีการตั้งระเบียบประจำหมู่บ้านขึ้น เสริมหลักศีลห้าอีกชั้นหนึ่งว่า ถ้าใคร

ฝ่าฝืนศีลห้าข้อใดข้อหนึ่งที่ทำให้คนอื่นเดือดร้อนจะต้องถูกตำหนิและถูกปรับสินไหมด้วย ถ้ามีกรณีเกิดความขัดแย้งกันจะมีคณะกรรมการช่วยไกล่เกลี่ย ชาวบ้านส่วนมากเข้าใจเกี่ยวกับศีลห้าเป็นอย่างดีเพราะเรียนรู้และปฏิบัติสืบกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เจ้าอาวาสวัดสองคอน ให้สัมภาษณ์ว่า บ้านสองคอนเป็นหมู่คริสต์นิกายคาทอลิก อยู่ท่ามกลางหมู่บ้านของชาวพุทธ จะมีกิจกรรมร่วมกันเมื่อมีงานสำคัญเช่นงานบุญประจำปี ชาวไทยพุทธก็จะมาเที่ยวที่บ้านสองคอน เมื่อชาวบ้านไทยพุทธจัดงาน ชาวไทยคริสต์ก็ไปร่วมเหมือนกัน ไม่เว้นแม้งานของทางวัดไทยพุทธ เช่น งานแสดงมูทิตาสักการะพระเถระที่ได้รับสมณศักดิ์ ชาวไทยคริสต์ก็จะให้ตัวแทนไปร่วมด้วย ที่มีสภิดกุฎีข้อฟ้า อิหม่าม อาซิม ฮานาฟี ให้ข้อมูลว่าเกี่ยวกับชุมชนอิสลามว่า มีการตั้งคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้บริหารโดยอิงหลักการของศาสนาและฝ่ายบ้านเมือง ถ้ามีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทกันของคนในชุมชน ถ้าตกลงกันไม่ได้ จะขอให้คณะกรรมการช่วยไกล่เกลี่ย และให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ชุมชนวัดท่าการ้อง ทั้งชาวพุทธ และอิสลาม อยู่ด้วยกันเป็นเวลายาวนาน วัดกับมัสยิดอยู่ติดกันทางวัดจะเอื้อเฟื้อแก่ชาวอิสลามเมื่อมีงานจะมาขออียิมสิ่งของจากวัด ซึ่งทางวัดมีตลาดน้ำอยู่ในแม่น้ำเจ้าพระยาติดกับวัดก็เปิดโอกาสให้แม่ค้าพ่อค้าชาวไทยมุสลิมมาขายของร่วมกันกับชาวไทยพุทธ ถ้าชาวไทยมุสลิมเดือดร้อนมาขอความช่วยเหลือทางวัดก็จะช่วยตามที่ช่วยได้ ความมีน้ำใจต่อกันจึงทำให้ชุมชนชาวไทยพุทธอยู่ร่วมกันกับชาวไทยมุสลิมอย่างมีความสุขไม่มีความขัดแย้งกัน เพราะชาวไทยมุสลิมมีความรู้สึกว่าเป็นคนไทย

3. จากการศึกษาทบทวนปฏิบัติพื้นฐานของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ในฐานะรากฐานการสร้างสันติในสังคมไทย ผลจากการวิเคราะห์ทบทวนปฏิบัติพื้นฐานทางศาสนาพบว่า แต่ละศาสนาสอนให้ศาสนิกชนอยู่ด้วยกันอย่างสันติ มีความสุข ไม่มีความหวาดระแวงต่อกัน มีความไว้วางใจกัน ให้เกียรติแก่กันและกัน มีทบทวนปฏิบัติของศาสนาหลายข้อที่ตรงกัน เช่น บทบัญญัติของพุทธกับคริสต์ สรุปลงในศีล 5 ดังนี้ ข้อที่ 1 ตรงกับข้อที่ 5 ของคริสต์ เว้นจากการฆ่าสัตว์ ข้อที่ 2 ตรงกับข้อที่ 7, 10 เว้นจากการลักขโมย ข้อที่ 3 ตรงกับข้อที่ 6, 6 เว้นจากการประพฤติผิดในกาม ข้อที่ 4 ตรงกับข้อที่ 8 เว้นจากการพูดเท็จ ข้อที่ 5 เว้นจากการดื่มเมาหรือเสพสิ่งเสพติดต่าง ๆ ส่วนอิสลามไม่มีข้อตรงแต่พออนุโลมเข้ากันได้ คือข้อการถือศีลอด ส่วนรายละเอียดปลีกย่อยมีอยู่ในหลักคำสอน ศาสดาแต่ละศาสนาก็เทศนาสั่งสอนศาสนิกชนในสังคมของตนจนถึงสังคมที่หลากหลายวัฒนธรรมคือสอนให้ศาสนิกชนของตนปฏิบัติตามถ้าไม่ปฏิบัติก็มีความผิด เป็นบาป ศาสนาอิสลามถือว่าบทบัญญัติของศาสนาเป็นกฎหมายด้วย เมื่อไม่ปฏิบัติตาม เป็นบาปด้วย ถูกปรับโทษด้วย

สรุปและอภิปรายผล

1. จากการศึกษาทบทวนปฏิบัติพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ผลจากการวิจัยพบว่า บทบัญญัติพื้นฐานทางศาสนาพุทธ ได้แก่ ศีล 5 ประกอบด้วย 1) การไม่ฆ่าสัตว์ 2) การไม่ลักทรัพย์ 3) การไม่ประพฤติผิดในกาม 4) การไม่พูดเท็จ 5) การไม่ดื่มสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท บทบัญญัติพื้นฐานของศาสนาคริสต์ คือ บัญญัติ 10 ประการ ได้แก่ 1) จงนมัสการพระเจ้าแต่ผู้เดียว 2) อย่าออกพระนามพระเจ้าโดยไม่สมควร 3) วันพระเจ้าให้ถือเป็นวันศักดิ์สิทธิ์ 4) จงนับถือบิดามารดา 5) อย่าฆ่าคน 6) อย่าล่วงประเวณี 7) อย่าลักทรัพย์ 8) อย่านิทาว่าร้ายผู้อื่น 9) อย่าคิดโลภในประเวณี 10) อย่าคิดโลภในสิ่งของของ

ผู้อื่น บทบัญญัติพื้นฐานของศาสนาอิสลาม คือ หลักปฏิบัติ 5 ประการ ได้แก่ 1) การปฏิญาณตน 2) การละหมาด 3) การบริจาคซะกาต 4) การถือศีลอด 5) การประกอบพิธีฮัจญ์ เมื่อพิจารณาบริบทของบทบัญญัติของศาสนาทั้ง 3 เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าบทบัญญัติของแต่ละศาสนามีความสอดคล้องกันหลายข้อ เช่น ศีลข้อ 2 กับบัญญัติข้อที่ 7 ของคริสต์ และหลักปฏิบัติข้อที่ 4 ของอิสลาม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Satit Kamara Pava ที่ว่า ศาสนาต่างมุ่งสอนให้คนเป็นคนดี ดังนั้น คำสอนแต่ละศาสนาย่อมมีหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องและมีหลักการที่สามารถปฏิบัติร่วมกันได้ ในที่นี้หมายถึง เกณฑ์ปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานสากลที่ทุกคนสามารถยอมรับกันได้ และใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินคุณธรรม หรือจำแนกความดี ความชั่วได้ เพราะศาสนาทุกศาสนามีคำสอนที่มุ่งสอนให้ทำความดีละเว้นความชั่ว ช่วยให้สมาชิกของสังคมสงบสุข เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดความสุข (Satit Kamara Pava, 2017 อ้างถึงใน พระมหาดวงเด่น รัฐญาโณ และคณะ, 2561, น.484) กล่าวโดยสรุป ศาสนาเป็นเรื่องของจิตใจและอารมณ์ความรู้สึก เมื่อบุคคลที่เกิดมาในศาสนาใดก็จะนับถือศาสนานั้น และมีความประพฤติตามศาสนาที่ตนนับถือ ศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และพฤติกรรมของมนุษย์ แม้ว่าศาสนาจะมีความแตกต่างกันในส่วนคำสอนที่มีมากมาย แต่ถึงอย่างนั้นก็ยังมีส่วนที่สามารถจัดได้ว่าเป็นคำสอนที่เป็นหลักสากลที่มีจุดมุ่งหมายอยู่บ้าง กล่าวคือ ทุกศาสนามีความสอดคล้อง กันในเรื่องการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

2. จากการศึกษากระบวนการสร้างสันติของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนชาวพุทธ ตั้งระเบียบประจำหมู่บ้านขึ้นมาเสริมหลักศีลห้าอีกชั้นหนึ่ง ถ้าใครฝ่าฝืนศีลห้าข้อใดข้อหนึ่งที่ทำให้คนอื่นเดือดร้อนจะต้องถูกตำหนิและถูกปรับสินไหมด้วย ถ้ามีการเกิดความขัดแย้งกันก็จะมีคณะกรรมการช่วยไกล่เกลี่ย ชุมชนชาวคริสต์ บ้านสองคอน นิายคาทอลิก ทำกิจกรรมร่วมกันกับชาวพุทธเมื่อมีงานสำคัญ เช่น งานบุญประจำปี ชาวไทยพุทธก็จะมาเที่ยวที่บ้านสองคอน เมื่อชาวบ้านไทยพุทธจัดงาน ชาวไทยคริสต์ก็ไปร่วม แม้งานของทางวัดไทยพุทธ เช่น งานแสดงมูทิตาสักการะพระเถระที่ได้รับสมณศักดิ์ ชาวไทยคริสต์ก็จะให้ตัวแทนไปร่วมด้วย ที่มีสยิดกุฎีข้อห้า มีการตั้งคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้บริหารโดยอิงหลักการของศาสนาและฝ่ายบ้านเมือง ถ้ามีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทกันของคนในชุมชน ถ้าตกลงกันไม่ได้ ก็จะขอให้คณะกรรมการช่วยไกล่เกลี่ย สอดคล้องกับบทความวิชาการของ ชัชวาล ชิงชัย เรื่อง การสร้างสันติภาพตามแนวพระพุทธศาสนา: ศึกษากรณีพระเจ้าพรหมทัตกับพระราชกุมารทิวา ความว่า เมื่อมีปัญหาความขัดแย้งกัน อันดับแรก ต้องนำคู่กรณีมาเผชิญหน้าพูดคุยกันให้ได้ ถ้าไม่มีการพูดคุยกันปัญหาย่อมไม่ได้รับการแก้ไขอย่างร่วมมือร่วมใจ ในเรื่องนี้พระเจ้าพรหมทัตกับทิวาภิรมย์ได้พูดคุยกันเบื้องต้นในฐานะเจ้านายกับลูกน้อง แต่เป็นการสนทนากันอีกฝ่ายหนึ่งคือทิวาภิรมย์รู้จักฐานะของพระเจ้าพรหมทัตแต่เพียงฝ่ายเดียว สุดท้ายทั้งสองได้มีการสนทนากันอีกครั้งหนึ่งแบบเปิดใจต่อกันและปรับทัศนคติให้ตรงกัน (ชัชวาล ชิงชัย, 2519) และสอดคล้องกับแนวคิดของ พุทธทาสภิกขุ ว่า การที่สันติภาพจะเกิดขึ้น และ สำเร็จผลตามที่ต้องการนั้น ปัจเจกบุคคล และสังคมโดยรวมต้องตั้งปณิธานร่วมกัน 3 ประการด้วยกัน (1) การทำให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตน (2) ทำความเข้าใจระหว่างศาสนา (3) ออกมาเสียจากอำนาจวัตถุนิยม “หลักความคิดหลักสากล 3 ประการ จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เกิดสันติภาพ กล่าวคือ (1) ความจริงที่เป็นสากล คือ หลักความจริงที่เป็นกลาง ๆ มีผลเสมอเหมือนกันแก่ทุกคนทุกที่

รวมทั้งทุกศาสนา (2) ความเป็นมนุษย์ที่เป็นสากล คือ ความเป็นมนุษย์ที่จะต้องมองเห็น เข้าใจ ให้ความ นับถือ เสมอกัน การทำร้ายและทำลายชีวิตมนุษย์ ไม่ว่าจะมีส่วนใดหรือไม่ (3) ความมีเมตตาที่เป็นสากล และหลักสาราณียธรรม 6 ประการ (พระมหาดวงเด่น รัฐญาโณ และคณะ, 2561) จากแนวคิดกระบวนการสร้างสันติที่ได้กล่าวอ้างมานี้แสดงให้เห็นว่าการที่สมาชิกในสังคมได้พูดคุยกันสนทนาทำความเข้าใจกันทำให้เกิดสันติภาพได้ทำเรื่องร้ายให้กลายเป็นดีได้

3. จากการศึกษาวิเคราะห์บทบัญญัติพื้นฐานของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ในฐานะรากฐานการสร้างสันติในสังคมไทย พบว่า บทบัญญัติพื้นฐานของศาสนาทั้ง 3 มีความสอดคล้องกัน หลักพื้นฐานของศาสนาพุทธกับศาสนาคริสต์มีบทบัญญัติที่ตรงกันหลายข้อเกือบครบทั้ง 5 ข้อ ขาดเฉพาะข้อที่ 5 การเสพสิ่งเสพติด หรือการดื่มสุราเมรัย ซึ่งในบัญญัติ 10 ประการของคริสต์ไม่ตรงกัน ส่วนหลักปฏิบัติ 5 ประการของอิสลาม ไม่ตรงกับบทบัญญัติของศาสนาพุทธ และคริสต์ แต่มีใจความใกล้เคียงกัน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกันแล้วสามารถประยุกต์เข้ากันได้ เช่น การถือศีลอด ของชาวมุสลิม เพราะใจความสำคัญของการถือศีลอด คือการงดเว้นจากการบริโภคอาหาร เครื่องดื่ม การร่วมสังวาส การรักษาอวัยวะทุกส่วนให้พ้นจากการทำชั่ว ทั้งด้านกายกรรม วาจากรรม และมโนกรรม ตั้งแต่แสงอรุณขึ้น จนกระทั่งหมดแสงพระอาทิตย์ตกดิน เมื่อได้บทบัญญัติที่เหมือนกันแล้ว จึงเอาศีล 5 เป็นแกนกลาง แล้ววิเคราะห์ความสัมพันธ์หรือจุดประสงค์ของการบัญญัติของแต่ละศาสนา ดังนี้

ศีลข้อที่ 1 ตรงกับบัญญัติข้อที่ 5 ของศาสนาคริสต์ คือ ห้ามฆ่าสัตว์ บทบัญญัติของพุทธบัญญัติไว้กว้าง ๆ ว่า ห้ามฆ่าสัตว์ แต่ในศาสนาคริสต์บัญญัติเฉพาะเจาะจงลงไปคือหมายเอามนุษย์เท่านั้น ศาสนาอิสลามถึงแม้ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรงแต่สามารถสังเคราะห์เข้ากับหลักปฏิบัติข้อ 4 การถือศีลอดได้ เพราะจุดประสงค์ของการถือศีลอด คือ การยอมทิวเพื่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจคนยากจน หรือเพื่อสำรวมกาย วาจาใจ ไม่ให้ทำความชั่ว ซึ่งมีเนื้อหาสาระครอบคลุมศีลทุกข้อ นอกจากนี้ยังมีหลักคำสอนเกี่ยวกับความเป็นสากลและเกียรติศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยอิสลามมองว่ามนุษย์ทุกคนต่างมีจุดกำเนิดเดียวกันและอย่างเท่าเทียมกัน เช่นหลักคำสอนตอนหนึ่งว่า “แท้จริงผู้ใดฆ่าชีวิตหนึ่งก็ประหนึ่งว่าเขาได้ฆ่ามนุษย์ทั้งมวล และหากผู้ใดรักษาชีวิตหนึ่งก็ประหนึ่งว่าเขาได้รักษาชีวิตมนุษย์ทั้งมวล” (อัล-กูรออัน , 2524), (สุชาติ เศรษฐมาลินี, 2559) ข้อนี้ศาสนาคริสต์หมายเอาเฉพาะการฆ่าคน ส่วนการฆ่าสัตว์ถือว่าไม่บาปเพราะสัตว์ทุกชนิดเป็นสิ่งที่พระเจ้าประทานให้มนุษย์ มนุษย์มีสิทธิฆ่าแล้วนำเอามาเป็นอาหารได้ แต่ถ้าแกล้งทำให้สัตว์ทรมานได้รับความเจ็บปวดถือเป็นบาป ในศาสนาพุทธรวมเอาสัตว์อื่น ๆ ที่มีลมปราณทั้งหมด ถ้าฆ่าให้ตายถือว่าเป็นบาป แต่บาปไม่เท่ากัน ฆ่ามนุษย์จะบาปมากกว่าฆ่าสัตว์ การฆ่าสัตว์ก็ถือเอาขนาดของตัวสัตว์ด้วย ถ้าฆ่าสัตว์ตัวใหญ่ก็บาปมากกว่าฆ่าสัตว์ตัวเล็ก ส่วนฆ่ามนุษย์ยึดเอาคุณธรรมเป็นหลัก ถ้าฆ่าผู้มีคุณธรรมสูงก็บาปกว่าฆ่าผู้มีคุณธรรมน้อย เช่น ฆ่าพระอรหันต์ ฆาตมารดา ฆาตบิดา ถือว่าเป็นบาปหนัก เรียกว่าอนันตริยกรรม ตายไปตกนรกอเวจีซึ่งเป็นนรกที่มีการลงโทษโหดร้ายที่สุดในบรรดานรกด้วยกัน ศาสนาอิสลาม ในซูเราะห์ที่ 5 อัลมาอิดะฮ์ ตอนว่าด้วย อาหาร มีโอองการใจความว่า “ได้อนุมัติแก่พวกเจ้า ซึ่งบรรดาปศุสัตว์ทั้งหลาย (คือสัตว์เลี้ยงทั้งหมด) ยกเว้นที่ถูกแกล้งแก่พวกเจ้า (ว่าเป็นสัตว์ต้องห้าม เช่น สุกร, สุนัข, เลือด, สัตว์ตายเอง, สัตว์บูชายันต์, สัตว์ถูกรัดคอตาย, สัตว์ถูกตีตาย เป็นต้น) แต่ก็ไม่ใช่เป็นที่อนุมัติการล่าสัตว์ ในขณะที่พวกเจ้ากำลังครองอิหมฺรอม แท้จริงอัลเลาะห์ทรงตัดสินไปตามที่พระองค์ทรง

ประสงค์” (ซูเราะฮ์ที่ 5 อัลมาอิดะฮ์, ยุซที่ 6, ข้อ 2, น.195) จากข้อความ โองการนี้ จะเห็นได้ว่า อาหารประเภท สัตว์ที่ต้องห้าม ได้แก่ สุกร, สุนัข, เลือด, สัตว์ตายเอง, สัตว์บูชายันต์, สัตว์ถูกรัดคอตาย, สัตว์ถูกตีตาย เป็นต้น) ส่วนสัตว์ที่อนุญาตคือสัตว์เลี้ยงที่นอกจากสัตว์ที่ทรงห้ามเหล่านี้ และไม่อนุญาตการล่าสัตว์ ในโองการถัดมาได้บัญญัติเพิ่มเติมอีกว่า ซึ่งซากสัตว์, เลือด, เนื้อสุกร, สัตว์ที่ถูกเปลี่ยนนามขณะเชือดเพื่ออื่นจากอัลเลาะห์ สัตว์ตาย เพราะถูกรัดคอ, สัตว์ตายเพราะถูกตี, สัตว์ตายเพราะตกจากที่สูง, สัตว์ตายเพราะสัตว์อื่นชน, สัตว์ที่สัตว์ร้ายอื่น ๆ กิน ยกเว้นที่พวกเจ้าเชือด (หัน) และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นบูชา, จากโองการนี้สรุปได้ว่า สัตว์อะไรก็แล้วแต่ที่ไม่ได้เชือดเอง เป็นสิ่งต้องห้าม ซึ่งพอเข้าใจง่าย แต่ข้อที่ว่า สัตว์ที่ถูกเปลี่ยนนามขณะเชือดเพื่ออื่นจากอัลเลาะห์ ข้อนี้พิสูจน์ได้ยาก รู้ได้ยากมาก การที่มีตราชะลาเก้กับไว้ก็สมเหตุผล ผล การสร้างสันติภาพในสังคมพุทธวัฒนธรรม การอยู่ด้วยกันในสังคม ศาสนิกแต่ละศาสนาต้องมีเมตตา กรุณาต่อกัน เอื้ออาทรต่อกันไม่คิดเอาเปรียบกันจึงจะอยู่ด้วยกันอย่างสันติในสังคมที่หลากหลายวัฒนธรรมซึ่งในแต่ละศาสนาก็มีหลักคำสอนเรื่องนี้อยู่แล้ว ในศาสนา พุทธมีปรากฏอยู่หลายแห่ง เช่น ในพรหมวิหารธรรม 4 เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ในเมตตาสูตรปาฐะตรัสถึง อานิสงส์ของเมตตา 11 อย่าง ในโอภาสสูตร (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 16 ข้อที่ 226 น.315) หลักคำสอน เหล่านี้ล้วนแต่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปของนักปราชญ์ทางศาสนา เช่น ไชยาคุ อีเค ดะ ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “พุทธศาสนามีพื้นฐานทางจิตใจที่มีความเมตตา กรุณา รู้จักอดกลั้นและปฏิเสธสงคราม กับการใช้ความรุนแรง จึงมีคุณค่าพิเศษในสถานการณ์โลกปัจจุบัน” (ไชยาคุ อีเคดะ, 2537) เป็นแนวทางในการ สร้างสันติภาพภายในของชาวพุทธ สอดคล้องกับงานวิทยานิพนธ์ของลลิตภัทร เจนจบ ว่า สันติภาพตาม วิทยาการสมัยใหม่ หมายถึง สภาวะแห่งสันติ หรือสถานะแห่งความสุขในบุคคล ซึ่งจัดเป็นสันติภาพภายนอก มุ่ง ขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมโลกที่เกิดจากการรุกรานลัทธิเสรีภาพทางเชื้อชาติ สีผิว วัฒนธรรม ทำให้เกิดความ เหลื่อมล้ำทางสังคม ความเป็นอยู่ สงครามเศรษฐกิจ และการขัดแย้งผลประโยชน์ มุ่งเน้นต่อด้านความอยู่ดีธรรม ด้วยการต่อสู้เรียกร้องให้เกิดสันติภาพขึ้นในสังคมโลก สันติภาพตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง ความสุข สงบ เย็น เป็นอิสระจากความทุกข์ มุ่งเน้นที่จิตใจมนุษย์อันเป็นสันติภาพภายใน สามารถพัฒนาสูงสุดสู่พระนิพพาน การสร้างสันติภาพภายในตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท อาศัยหลักธรรม คือ 1) ไตรสิกขา 2) เมตตา 3) การ เจริญสติ 4) การสร้างสันติในจิตใจ 5) การไม่ว่าร้ายผู้อื่น 6) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ โดยการฝึกอบรมจิตใจ ตั้งแต่วัยเยาว์ ผ่าน 3 สถาบันหลัก ได้แก่ บ้าน วัด และโรงเรียน (ลลิตภัทร เจนจบ, 2565) จากกรณีศึกษาครั้งนี้จะ เห็นว่าทั้ง 3 ศาสนามีบทบัญญัติพื้นฐานที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

1. ได้ทราบบทบัญญัติพื้นฐานทางศาสนาทั้ง 3 ศาสนา คือ บทบัญญัติพื้นฐานของศาสนาพุทธ ได้แก่ ศีล 5 ประกอบด้วย 1) การไม่ฆ่าสัตว์ 2) การไม่ลักทรัพย์ 3) การไม่ประพฤติในกาม 4) การไม่พูดเท็จ 5) การไม่ ดื่มสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท บทบัญญัติพื้นฐานของศาสนาคริสต์ ได้แก่ บัญญัติ 10 ประการ ประกอบด้วย 1) จงนมัสการพระเจ้าแต่ผู้เดียว 2) อย่าออกพระนามพระเจ้าโดยไม่สมควร 3) วันพระเจ้าให้ถือ เป็นวันศักดิ์สิทธิ์ 4) จงนับถือบิดามารดา 5) อย่าฆ่าคน 6) อย่าล่วงประเวณี 7) อย่าลักทรัพย์ 8) อย่านิินหาว่า

รายผู้อื่น 9) อย่าคิดโลกในประเวณี 10) อย่าคิดโลกในสิ่งของของผู้อื่น บทบัญญัติพื้นฐานของศาสนาอิสลาม คือ หลักปฏิบัติ 5 ประการ ได้แก่ 1) การปฏิญาณตน 1) การละหมาด 3) การบริจาคซะกาต 4) การถือศีลอด 5) การประกอบพิธีฮัจญ์

2. ได้ทราบกระบวนการสร้างสันติของชุมชนทั้ง 3 ชุมชนที่ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ดังนี้ ชุมชนชาวพุทธบ้านเสียว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง ขอนแก่น มีการตั้งระเบียบประจำหมู่บ้านขึ้นมเสริมหลักศีลห้าอีกชั้นหนึ่งว่า ถ้าใครฝ่าฝืนศีลห้าข้อใดข้อหนึ่งที่ทำให้คนอื่นเดือดร้อนจะต้องถูกตำหนิและถูกปรับสินไหมด้วย ถ้ามีกรณีเกิดความขัดแย้งกันก็จะมีคณะกรรมการช่วยไกล่เกลี่ย ชุมชนชาวคริสต์บ้านสองคอน มุกดาหาร สร้างสันติในการอยู่ร่วมกันกับชาวพุทธด้วยการร่วมกิจกรรมสำคัญ เช่น งานบุญประจำปีของชาวบ้านและงานทางศาสนา ชุมชนชาวมุสลิม ที่มีสยิดกุฎีซ่อฟ้า อุดรธานี มีการตั้งคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้บริหารโดยอิงหลักการของศาสนาและฝ่ายบ้านเมือง ถ้ามีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทกันของคนในชุมชน ถ้าตกลงกันไม่ได้ ก็จะขอให้คณะกรรมการช่วยไกล่เกลี่ย ชุมชนวัดท่าการ้อง ทั้งชาวพุทธ และอิสลาม อยู่ด้วยกันด้วยการเอื้อเฟื้อแก่กันและกันชาวอิสลามเมื่อมีงานก็จะมาขอยืมสิ่งของจากวัดทางวัดมีตลาดน้ำอยู่ในแม่น้ำเจ้าพระยาดัดกับวัดก็เปิดโอกาสให้แม่ค้าพ่อค้าชาวไทยมุสลิมมาขายของร่วมกันกับชาวไทยพุทธ

3. ได้ทราบว่าบทบัญญัติพื้นฐานทางศาสนาทั้ง 3 ศาสนามีความสอดคล้องกันในการสร้างสันติในสังคมไทย เช่น ศีลข้อที่ 1 ตรงกับบัญญัติข้อที่ 5 ของศาสนาคริสต์ คือห้ามฆ่าสัตว์ ศาสนาอิสลามถึงแม้ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรงแต่สามารถสงเคราะห์เข้ากับหลักปฏิบัติข้อ 4 การถือศีลอดได้ เพราะจุดประสงค์ของการถือศีลอดคือการยอมหิวเพื่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจคนยากจน หรือเพื่อสำรวมกาย วาจาใจ ไม่ให้ทำความชั่ว ซึ่งมีเนื้อหาสาระครอบคลุมศีลทุกข้อ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลควรมีนโยบายจัดกิจกรรมให้ศาสนิกของศาสนาทั้ง 3 ได้มีโอกาสมีส่วนร่วมด้วยกันบ่อย ๆ เพื่อให้เรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน เช่น กิจกรรมให้ยอมรับความหลากหลายของเชื้อชาติศาสนาและวัฒนธรรม จัดให้มีการเรียนวิชาศาสนาเปรียบเทียบตั้งแต่ชั้นประถมจนถึงชั้นมัธยม เพื่อให้เยาวชนได้รู้หลักคำสอนของศาสนาต่าง ๆ ของเพื่อนร่วมชั้นเรียน จะได้ตรวจสอบกันและกันไปในตัวถ้าเพื่อนต่างศาสนาทำผิดหลักศาสนาของตนก็จะได้เตือนกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ต่างฝ่ายก็จะระมัดระวังความประพฤติของตนเอง

ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ผู้นำศาสนาต้องอธิบายให้ศาสนิกชนของตนทราบและยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้เคารพสิทธิของกันและกันให้ความรักความเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน ไม่รังเกียจ เบียดเบียนกัน พึ่งพาอาศัยกัน พยายามหลีกเลี่ยงการใช้คำพูด ที่จะก่อให้เกิดความเกลียดชังกัน ประกอบอาชีพด้วยความสุจริตไม่เอาเปรียบกัน เคารพกฎหมายอันเดียวกัน ศึกษาหลักคำสอนในศาสนาของตนให้เข้าใจแล้วนำมาเป็นแนวทางดำเนินชีวิตของตน ปลุกฝังเยาวชนให้มีความรักเพื่อนร่วมชาติ แต่ต่างศาสนา ต่างวัฒนธรรม ให้มีจิตสำนึกกว่า เป็นชนชาติเดียวกัน รัฐควรนำเอาบทบัญญัติพื้นฐานของ

ศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม มาผสมผสานกันแล้วเลือกเอาเฉพาะข้อที่ตรงกันแล้วออกมรณรงค์ให้ศาสนิกชนทั้ง 3 ศาสนาปฏิบัติร่วมกันเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยชิ้นนี้ได้ศึกษาวิจัย เกี่ยวกับบพบัญญัติพื้นฐานของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ในฐานะเป็นรากฐานของการสร้างสันติในการอยู่ร่วมกันในสังคมไทย จากการศึกษาพบว่า บพบัญญัติบางอย่างไม่ตรงกัน ข้อห้ามบางอย่างในบางศาสนาไม่มีในบพบัญญัติ แต่มีในหลักธรรมคำสอน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคิดว่า น่าจะมีการศึกษาหลักคำสอนของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ที่เป็นแนวทางการสร้างสันติในสังคมไทย โดยตั้งชื่อว่า “หลักคำสอนของศาสนา : แนวทางการสร้างสันติในสังคมไทย” เหตุผลดังที่กล่าวแล้วในเบื้องต้นว่า หลักคำสอนบางอย่างไม่ได้เป็นบพบัญญัติ เช่น ข้อห้ามดื่มสุรา ไม่มีในบพบัญญัติของศาสนาอิสลามแต่มีอยู่ในคำสอน ถ้าใครขึ้นทำก็เป็นบาปเหมือนกัน มีผลเสียต่อสุขภาพร่างกายด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ชัชวาล ชิงชัย. (2562). การสร้างสันติภาพตามแนวพระพุทธศาสนา: ศึกษากรณีพระเจ้าพรหมทัตกับพระราชกุมารทิวา. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ*, 26 (1), มกราคม-มิถุนายน., น.76-77
- ซาราร์ แชนซัน, (2018). *Peace in the World vs. Peace in Christ*. สืบค้น 29 พฤษภาคม 2567, <https://www.churchofjesuschrist.org>.
- ไฉซากุ อีเคตะ. (2537). *สันติภาพนิรันดร์*. เคล็ดไทย.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2547). *การเมืองเรื่องศาสนา*. สำนักพิมพ์มติชน.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2549). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2554). *สันติภาพเริ่มที่ใจ*. สำนักพิมพ์สวนเงินมีมา. 31 มีนาคม 2559.
- พระมหาดวงเด่น จิตญาโณ (ตุนิน) และคณะ (2561). การบูรณาการองค์ความรู้หลักการและ วิถีปฏิบัติตามแนวทางศาสนา เพื่อการพัฒนากระบวนการสร้างสันติภาพ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 6(2). <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/108490/95635>
- พระวิมาน คมภิโรปัญญา (ตริกมล). (2555). *การศึกษาวิเคราะห์ศีล 5 ในฐานะเป็นรากฐานสันติภาพ*. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ลลิตภัทร เจนจบ. (2565). *การสร้างสันติภาพภายในตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท*. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
ดุขฎฐิปันนิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. [https://so02.tci-
thaijo.org/index.php/JGSR/article/download/257836/181434/1151762](https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JGSR/article/download/257836/181434/1151762)
- วินัย สะมะอุณ . (2524). *อัลกุรอาน*. ฉบับแปลภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ส. วงศ์เสงี่ยม.
- สมภาร พรหมทา. (2548). *พุทธศาสนากับสันติภาพโลก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
น.89–92.
- สุชาติ เศรษฐมาลินี. (2559). *การสร้างสันติภาพและสันติวิธีในวิถีอิสลาม*. สถาบันศาสนา วัฒนธรรมและ
สันติภาพ มหาวิทยาลัยพายัพ. <http://www.deepsouthwatch.org/node/5622>.
- สมาคมพระคริสตธรรมไทย. (1988). *พระคริสตธรรมคัมภีร์ภาคพันธสัญญาเดิมและพันธสัญญาใหม่*. Thailand
Bible Society.
- Donnelly, J. (2013). *Universal Human Rights in Theory and Practice* (3rd ed.). Ithaca, NY:
Cornell University Press.
- Channel Alam1 (2025). *บริบทของสังคมไทย ในศาสนาทั้ง 3*.
<http://www.thealami.com/main/index.php>
- Galtung, J. (1996). *Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and
Civilization*. Oslo: International Peace Research Institute.
- Hick, J. (2004). *An Interpretation of Religion: Human Responses to the Transcendent* (2nd ed.).
New Haven: Yale University Press.

บทความวิชาการ (Academic article)

ศึกษาวัฒนธรรมตามแนวทางวัฒนธรรมศึกษา Studying Culture through Cultural Studies

พัฒน์ วัฒนสินธุ์^{1*}Pat Watanasin^{1*}

วันที่รับบทความ (Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)
2 พฤษภาคม 2568 26 มิถุนายน 2568 30 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ

วัฒนธรรมศึกษาเป็นสหสาขาวิชาที่ศึกษากระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง การรักษา การมีลักษณะร่วมกัน และการผลิตซ้ำของวัฒนธรรม นอกจากนั้นยังทำการศึกษาผลกระทบของระบบอำนาจในสังคมที่ไม่เท่าเทียมกัน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอัตลักษณ์ทางสังคม ในการศึกษาตามแนวทางวัฒนธรรมศึกษานั้น จะมีการวิเคราะห์ตัวบทในทุกบริบทที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง อาจสรุปได้ว่าวัฒนธรรมศึกษาถือเป็นสหวิชาที่พิจารณาวัฒนธรรมในทุกแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คน และมองว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่หยุดนิ่ง โดยมีจุดสนใจในกระบวนการถูกกดขี่และการต่อต้านที่เกิดขึ้นในสังคม ดังคำที่ว่า เป็นเรื่องการเมืองในเรื่องวัฒนธรรม

คำสำคัญ : วัฒนธรรม, วัฒนธรรมศึกษา, อำนาจ

Abstract

This academic article explores cultural studies as an interdisciplinary field that focuses on the processes of creating, maintaining, sharing, and reproducing culture in society. It emphasizes the analysis of social, economic, and political contexts in relation to various forms of cultural texts. Cultural studies also places particular attention on the influence of unequal power structures in society, especially concerning issues of social identities such as class, gender, race, and ethnicity. From this perspective, culture is not viewed as static, but as a dynamic and continually changing process. It is understood as a space of negotiation, domination, and

¹คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

¹Faculty of Humanities, Naresuan University

*Corresponding author email: patwatanasin@gmail.com

resistance, reflecting the political processes of everyday life. As often stated, “culture is politics by other means.” In summary, cultural studies does not only aim to understand culture as a human product but also focuses on analyzing the power relations embedded within culture, with the goal of uncovering and questioning the structures that produce inequality in society.

Keywords : Cultural, Cultural Studies, Power

บทนำ

วัฒนธรรมศึกษา (cultural studies) เป็นแนวทางหนึ่งในการศึกษาสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา สืบทอดมาจาก ทฤษฎีวิพากษ์และได้พัฒนาให้กว้างขวางออกไป โดยนำเอาทฤษฎีทั้งทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มา ผสมผสาน ทำให้เกิดแนวทางในการเข้าสู่ปัญหาในแบบที่เป็นสหวิทยาการ เพื่อให้เกิดพลังในการอธิบาย ปรากฏการณ์ทางสังคมให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด (กาญจนา แก้วเทพ, สมสุข หินวิมาน และ กัจจร หลุยยะพงศ์, 2560) อีกประเด็นหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นจุดเด่นของแนวคิดนี้ คือ ได้ขยายประเด็นจากเรื่องความขัดแย้ง ทางชนชั้นจากมิติทางเศรษฐกิจ มายังมิติทางด้านอื่น ๆ เช่น เพศสภาพ อายุชาติพันธุ์ เชื้อชาติ ศาสนา อาจถือ ว่า เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมอย่างเป็นองค์รวมและเมื่อทำการศึกษาแล้วก็มีการตัดสินคุณค่า และนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แนวทางการศึกษานี้สนใจมิติเชิงอำนาจใน การครอบงำมนุษย์ และในเวลาเดียวกันในช่วงหลังก็เริ่มพัฒนาเพิ่มเติมว่า มนุษย์ก็มีอำนาจในการต่อสู้ต่อรองได้ เช่นเดียวกัน (กัจจร หลุยยะพงศ์, 2562)

สมสุข หินวิมาน (2559) ได้สรุปลักษณะสำคัญของสำนักวัฒนธรรมศึกษาว่า นักวัฒนธรรมศึกษา ปฏิเสธความคิดที่เชื่อว่าประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และความจริงของมนุษย์มีลักษณะที่หยุดนิ่งหรือเป็นหนึ่งเดียว ตรงกันข้ามปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางวัฒนธรรมจะมีทั้งลักษณะทั้งที่ย้อนแย้ง หรือปรากฏให้เห็นความขัดแย้งที่ไม่ น่าจะเกิดขึ้นด้วยกัน แต่ดำรงอยู่ด้วยกันแม้แต่ในพื้นที่เดียวกันและลักษณะที่แตกต่างกัน หรือการที่สัญลักษณ์หรือ ความหมายหนึ่ง ๆ ได้แยกแตกตัว และสร้างตัวมันเองไปได้อย่างไม่สิ้นสุด และยังมีลักษณะเป็นความไม่แน่นอนที่ เชื่อว่า สรรพสิ่งล้วนไม่จีรัง และแม้แต่กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคมก็สามารถถูกตั้งคำถามหรือท้าทายได้เช่นกัน

อาจสรุปได้ว่า ทฤษฎีทางวัฒนธรรมศึกษา มีรากฐานมาจากปรัชญาแห่งการตีความ และเป็นการหา ความรู้ที่มองมาจากมุมมองของผู้ที่เสียเปรียบจากระบบที่เป็นอยู่ ตามแนวทางของทฤษฎีวิพากษ์ และปรัชญายุค หลังสมัยใหม่ ที่เน้นการวิพากษ์สัญลักษณ์ซึ่งเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมเพื่อแสดงอัตลักษณ์ของตนเอง วัฒนธรรมศึกษา จึงถือกำเนิดขึ้นมาจากการต่อต้านสาขาวิชาเดิม ๆ ที่มีข้อจำกัดในการศึกษาชีวิตประจำวันของกลุ่มคนทุกคนใน สังคม นักวัฒนธรรมศึกษาในยุคแรก ไม่ว่าจะเป็น Raymond Williams, Stuart Hall และ Richard Hoggart พยายามที่จะลดช่องว่างระหว่างวัฒนธรรมชั้นสูงและวัฒนธรรมชั้นต่ำ แทนที่จะให้เรื่องวัฒนธรรมเป็นเรื่องของ คนที่ได้ชื่อว่าเป็นกลุ่มชนชั้นสูงในสังคมเท่านั้น พวกเขาทำให้การศึกษาเรื่องวัฒนธรรมมีความเป็นประชาธิปไตย มากขึ้น โดยทำการตรวจสอบความหลากหลายในการที่คนกลุ่มต่าง ๆ ได้แสดงออกในสิ่งที่แสดงความเป็นตัวตน

ของตนเอง การสร้างภาพตัวแทนในสื่อต่าง ๆ หรือแม้แต่ทางวัฒนธรรมประชานิยม ซึ่งมีผลต่อโครงสร้างทางอำนาจของพวกเขาในสังคม

ด้วยเหตุนี้ นักวัฒนธรรมศึกษาจึงสนใจการวิเคราะห์วัฒนธรรมด้วยทัศนะเชิงวิพากษ์ และทำการศึกษาวิจัยวัฒนธรรมร่วมสมัยเป็นหลัก ในระยะแรกแนวทางการศึกษาของกลุ่มนี้ยังคงเน้นเรื่องการครอบงำทางอุดมการณ์ โดยเฉพาะอุดมการณ์ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของสื่อมวลชน แต่ทว่าในขั้นต่อมาก็เริ่มศึกษาประสบการณ์การใช้สื่อในชีวิตประจำวันของคนกลุ่มต่าง ๆ โดยมีทิศทางการศึกษาว่า จะต้องใช้มุมมองในการศึกษาสองทิศทาง กล่าวคือมองจากมุมมองของการครอบงำว่าได้ใช้กลไก วิธีการ และกลยุทธ์อย่างไร ในการผนวกเอาผู้คนกลุ่มต่าง ๆ เข้ามาอยู่ภายใต้การครอบงำเดียวกัน ในอีกด้านหนึ่งก็ต้องพิจารณาดูด้วยว่าคนกลุ่มต่าง ๆ เหล่านั้นได้คัดค้าน ต่อต้าน การครอบงำดังกล่าวอย่างไรบ้าง (กาญจนา แก้วเทพ, 2552)

ความเป็นมาของสำนักวัฒนธรรมศึกษา

สำนักวัฒนธรรมศึกษา หรือที่รู้จักกันในชื่อ สำนักเบอร์มิงแฮม ก่อตัวขึ้นมาตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1960 ในประเทศอังกฤษ ทั้งด้วยเหตุผลจากการที่อังกฤษถูกรุกรานทางวัฒนธรรมจากอเมริกา การล่มสลายของศิลปะวัฒนธรรม การเติบโตของภาคอุตสาหกรรมและการบริโภควัฒนธรรมประชานิยม ทำให้เกิดการปรับตัวของทฤษฎีมาร์กซิสม์ที่หันมาสนใจมิติทางวัฒนธรรมและอุดมการณ์เพิ่มขึ้น ตลอดจนการเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมมากมายในทวีปยุโรป โดยที่จุดยืนของทฤษฎีวัฒนธรรมศึกษา จะเลือกสนใจวิเคราะห์การผลิตและผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมผ่านสื่อ มากกว่าที่จะดูที่ตัวผลผลิตทางวัฒนธรรม (สมสุข หินวิมาน, 2562)

ความหมายของวัฒนธรรมตามแนวทางวัฒนธรรมศึกษา

เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นคำศัพท์ที่มีการนิยามความหมายกันอย่างหลากหลาย สำนักวัฒนธรรมศึกษาจึงต้องนิยามคำว่า วัฒนธรรม ของตนไว้อย่างชัดเจน ดังต่อไปนี้ 1) ในแต่ละสังคม มีหลายหลายวัฒนธรรม มิได้มีเพียงวัฒนธรรมเดียว 2) ท่ามกลางวัฒนธรรมที่หลากหลายนี้ บางวัฒนธรรมก็จะมีการส่งเสริมแลกเปลี่ยนสนับสนุนกัน แต่บางวัฒนธรรมก็มีความแตกต่างขัดแย้งกัน ตัวอย่างเช่น ความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมหลักกับวัฒนธรรมย่อย ในท่ามกลางความขัดแย้งนี้ แต่ละวัฒนธรรมจึงต้องต่อสู้ ต่อรอง คัดง้าง ปิดกั้น วิพากษ์ต่อต้าน เพื่อช่วงชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรมของสังคมและพื้นที่ในความคิดจิตใจของผู้คนหรือเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่วัฒนธรรมของตน และ 3) สำหรับคำนิยามของคำว่า วัฒนธรรม นั้น สำนักวัฒนธรรมศึกษา ได้ยกเลิกคำนิยามที่ว่า วัฒนธรรมหมายถึงสิ่งที่ดีที่สุดใน หมายถึง วัฒนธรรมชั้นสูง หรือหมายถึง ศิลปะวัฒนธรรม แต่นิยามว่า วัฒนธรรมหมายถึง วิถีชีวิตประจำวันธรรมดา เป็นชีวิตวัฒนธรรม หรือวัฒนธรรมร่วมสมัย หรือวัฒนธรรมประชานิยม (กาญจนา แก้วเทพ, 2561)

นั่นก็แสดงว่า นักวัฒนธรรมศึกษา ได้นิยามความหมายของคำว่า วัฒนธรรม เสียใหม่ว่า ไม่ใช่งานที่เรียกว่า ศิลปะวัฒนธรรมแบบชนชั้นสูงเท่านั้นที่จะเรียกว่า วัฒนธรรม แต่รวมถึง วัฒนธรรมที่เป็นปกติธรรมดาและดำรงอยู่ในชีวิตประจำวัน ก็ถือว่าควรค่าแก่การศึกษาด้วยเช่นกัน สำหรับนักวัฒนธรรมศึกษา มองวัฒนธรรม

ในความหมายของการต่อสู้เชิงอำนาจ โดยถือว่า วัฒนธรรมเป็นปฏิบัติการทางสังคมทุกอย่างซึ่งก่อตัวมาจากสภาพความเป็นจริงของสังคมแต่ละแห่ง โดยเน้นในสิ่งที่คนในสังคมกำลังปฏิบัติอยู่ ในความหมายนี้วัฒนธรรมจึงไม่ใช่สิ่งที่ตายไปแล้ว (สุชาติ พงศ์กิตติวิบูลย์, 2559)

ยิ่งไปกว่านั้น นักวัฒนธรรมศึกษายังให้คำนิยามวัฒนธรรมในแง่ของ กระบวนการทางวัฒนธรรม โดยมีแนวคิดว่าการสร้างสรรค์วัฒนธรรมจำเป็นต้องมีการผลิตและผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมเพื่อสืบทอด และมองว่าวัฒนธรรมไม่ได้มีนัยยะถึงลักษณะร่วมกันของคนในสังคมที่มีเอกภาพและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมนั้นมิใช่เป็นของคนทั้งชาติ เนื่องจากในแต่ละสังคมล้วนมีกลุ่มคนต่าง ๆ ที่อาจจะมีผลประโยชน์ขัดแย้งกันบางประการและมีวัฒนธรรมย่อยที่แตกต่างกัน และมีการปะทะสังสรรค์กันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แลกเปลี่ยน ครอบงำ หรือกลืนกลาย กันบ้าง ดังนั้น สนามรบทางวัฒนธรรมจึงเป็นสงครามการต่อสู้เพื่อแย่งชิงจัดจบบพื้นที่ทางวัฒนธรรมของกลุ่มต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา (สุชาติ พงศ์กิตติวิบูลย์, 2559) จอห์น โมนาแฮน (2563) ได้สรุปว่า การปฏิเสธความหมายของวัฒนธรรมในฐานะสิ่งที่ผู้คนหรือปัจเจกชนคนหนึ่งมีมาน้อยต่างกัน ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการที่โลกหลังสมัยใหม่มองสังคมต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง

วิธีการศึกษาตามแนวทางวัฒนธรรมศึกษา

จากความเป็นสหวิชาของวัฒนธรรมศึกษา สะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนผ่านการที่ไม่มีแนวคิดทฤษฎีและวิธีวิทยาที่พัฒนาขึ้นมาเป็นของตนเอง ทว่านักวัฒนธรรมศึกษามักทำงานวิชาการผ่านการใช้แนวคิด วิธีการศึกษาของสาขาวิชาอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็น จิตวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ภาษาศาสตร์ บรรณกรรมวิจารณ์ ฯลฯ มาดัดแปลงเป็นเครื่องมือของการศึกษาที่เห็นว่าเหมาะสม สอดคล้องไปกับเป้าหมายการสร้างสรรค์ผลงานและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของตน (วสันต์ ปัญญาแก้ว, 2560)

นักวัฒนธรรมศึกษา มักเลือกใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ อาทิ แนวทางชาติพันธุ์วรรณา ซึ่งสนใจทั้งมุมมองของคนวงนอกและที่อยู่ภายในของวัฒนธรรมที่ศึกษา เช่น นักวิจัย กับ ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย กำจร หลุยยะพงศ์ (2562) ได้กล่าวว่า การศึกษาแนวทางนี้มักจะนิยมการศึกษากลุ่มคนในวัฒนธรรมต่าง ๆ และเพื่อจะเข้าใจกลุ่มคนอย่างละเอียดจำเป็นต้องใช้วิธีเข้าไปศึกษาในวัฒนธรรมหรือพื้นที่จริงตามแนวทางสำนักปรากฏการณ์วิทยา เพราะแนวคิดนี้เชื่อว่าการเข้าร่วมในพื้นที่วัฒนธรรมจริงเสมือนสมาชิกวงในจะทำให้เข้าใจความหมายของวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันตลอดจนวิธีคิดจากมุมมองของคนใน หลังจากนั้นจึงนำความรู้ดังกล่าวมาเขียนขึ้นและพัฒนากลายเป็นองค์ความรู้จากฐานราก ยุคติ มุกดาวิจิตร (2564) ได้ยกตัวอย่างการศึกษาด้านชาติพันธุ์วรรณาจากบทความของ Hall เรื่องชาติพันธุ์ศึกษาแบบใหม่เพื่อเตือนคนผิวดำว่า ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของการเสนอภาพตัวแทนความเป็นคนผิวดำนั้น ไม่จำเป็นแต่อย่างใดที่จะต้องเสนอภาพคนดำแบบเดียวเป็นเอกภาพเสมอไป หากแต่ด้วยเงื่อนไขของการเป็นคนผิวดำในแต่ละประเทศ แต่ละชนชั้น และแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกัน คนดำจึงไม่จำเป็นต้องเหมือนกันหมด ที่สำคัญสังคมของคนนอกกลุ่มก็ควรเข้าใจด้วยความเป็นคนดำ หรือความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใดก็ตาม ไม่ได้หยุดนิ่งตายตัวเสมอไป

นอกจากนั้น นักวัฒนธรรมศึกษายังเห็นว่าเพียงการวิเคราะห์ตัวบทเพื่อหาความหมายและรหัสต่าง ๆ อาจไม่เพียงพอ เพราะความหมายมีได้อยู่ที่ตัวบทเท่านั้น หากแต่ยังต้องผ่านการตีความและถอดรหัสโดยผู้รับสารเสียก่อน Hall จึงได้เสนอแบบจำลองการสื่อสารที่ชื่อ การเข้ารหัสและถอดรหัส คือ มีการสร้างความหมาย 2 ขั้นตอนในการสื่อสาร คือ เริ่มจากขั้นตอนแรกความหมายถูกสร้างขึ้นในกระบวนการเข้ารหัสของผู้ส่งสาร และในขั้นตอนที่สองความหมายจะถูกสร้างขึ้นอีกครั้งในกระบวนการถอดรหัสของผู้รับสาร และได้จำแนกประเภทของการอ่านออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) dominant meaning ได้แก่ วิธีการอ่านความหมายที่เป็นไปตามความประสงค์ของผู้ส่งสาร หรือเรียกว่า preferred reading 2) negotiated meaning ได้แก่ ความหมายที่ผู้รับสารเริ่มต่อรองโดยนำกรอบแห่งการตีความอันอื่น ๆ มาใช้ แต่ทว่ายังเป็นกรอบอีกแบบหนึ่งที่มีใช่เป็นการปฏิเสธโดยตรง วิธีการอ่านแบบนี้เรียกว่า alternative reading และ 3) oppositional meaning หมายถึง ความหมายที่ผู้ส่งสารไม่ได้ตั้งใจเข้ารหัส แต่ผู้รับสารได้อ่านระหว่างบรรทัด และได้ตีความในลักษณะที่ตรงกันข้ามกับที่ผู้ส่งสารต้องการ (กาญจนา แก้วเทพ, 2552)

Hall อธิบายเพิ่มเติมว่าในกระบวนการถอดรหัสสารนั้น ไม่ได้หมายความว่ามนุษย์จะหลุดพ้นจากโครงสร้างอำนาจทั้งหมด เพราะในอีกด้านหนึ่งก็มีการกำหนดความหมายอย่างเข้มงวด ด้วยเหตุนี้ ถึงแม้ว่าการอ่านความหมายในซีกของผู้รับสารจะสามารถอ่านความหมายได้หลากหลาย แต่โดยส่วนใหญ่มักจะอ่านความหมายตรงตามที่ผู้ส่งสารต้องการ มีเพียงบางส่วนที่อาจปฏิเสธ และบางส่วนที่อาจตีความหมายแบบต่อรอง (กำจร หลุยยะพงศ์, 2559) นอกจากนี้แล้ว สมสุข หินวิมาน (2560) ยังระบุว่า ระบบรหัสของผู้ส่งสารและผู้รับสารไม่จำเป็นต้องเป็นรหัสการสื่อสารชุดเดียวกันและจุดยืนการตีความทั้ง 3 แบบนี้เกิดขึ้นตลอดเวลาในทุกเวทีการสื่อสาร เพียงแต่ว่าสัดส่วนของแต่ละจุดยืนจะมากน้อยเพียงไรเท่านั้น ดังนั้น ในการศึกษาตามแนวทางวัฒนธรรมศึกษาจึงใช้ทั้งการวิเคราะห์ตัวบทและการวิเคราะห์ผู้รับสารที่อ่านตัวบทนั้นมาเปรียบเทียบกับอยู่เสมอ

สุรเดช โชติอุดมพันธ์ (2560) ได้ยกตัวอย่างการศึกษาวรรณกรรมตามแนวทางวัฒนธรรมศึกษา ซึ่งมุ่งเปิดประเด็นการอ่านเพื่อหาคุณค่าโดยเชื่อมโยงการวิจารณ์วรรณกรรมกับภูมิหลังหรือบริบททางสังคมไม่ว่าจะเป็นบริบทของผู้สร้างหรือบริบทของผู้เสพ โดยพินิจว่าวรรณกรรมถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาในโครงข่ายของอำนาจอย่างไร นำเสนอภาพแทนในมิติต่าง ๆ อย่างไร และภาพแทนดังกล่าวสัมพันธ์กับอุดมการณ์ใดที่ไหลเวียนในสังคมบ้าง การศึกษาวรรณกรรมในแง่นี้จึงเป็นการอ่านที่ลึกกว่าระดับพื้นผิว หากวิเคราะห์ไปถึงการเมืองเรื่องวัฒนธรรม ซึ่งมุ่งเน้นแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมที่ถูกรังสรรค์ขึ้นนั้น ไม่ได้เป็นเพียงแค่ผลงานการสร้างสรรคจากอัจฉริยภาพของศิลปิน หากมีแง่มุมทางการเมืองซ่อนเร้นอยู่ เนื่องจากวัฒนธรรมต่างเกิดขึ้นในสายสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างคนหลายกลุ่มและต่างส่งอิทธิพลต่อคนหลายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการตอกย้ำ ผลิตซ้ำ ค่านิยมที่ไหลเวียนอยู่ซึ่งดำรงไว้ซึ่งอำนาจของคนกลุ่มหนึ่ง หรือเป็นการนำเสนอค่านิยมที่ต่อต้าน ด้านทาน หรือต่อรองค่านิยมที่ไหลเวียนอยู่ก็ได้เช่นกัน

ในประเด็นที่นักวัฒนธรรมศึกษาสนใจที่จะศึกษานั้น สมัชชา นิลปัทม์ (2559) ได้กล่าวว่า นักวัฒนธรรมศึกษาสนใจศึกษาเรื่องวัฒนธรรมที่ยังมีชีวิตอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้คนธรรมดา เช่น คนขายของ ทั้งยังให้ความสำคัญกับปัจเจกในฐานะผู้กระทำที่สามารถสร้างความหมายขึ้นรอบตัวเราตามทัศนะแบบนีโอ มาร์ก

ซิสต์ และยังมองวัฒนธรรมในฐานะพื้นที่ของการต่อสู้ ต่อรองทางอุดมการณ์ ที่ถือว่าเป็นแนวรบด้านวัฒนธรรมที่ใช้วัฒนธรรมนำหน้า แต่ทว่าแนวคิดเศรษฐกิจการเมืองไว้เบื้องหลัง ยิ่งไปกว่านั้น ยังให้ความสำคัญกับการศึกษาหัสในการกำหนดความหมายที่ยอมรับเป็นกระแสหลักที่มีอำนาจในการแยกแยะ กดทับ กีดกัน สิ่งที่มีความหมายตรงกันข้ามไม่ให้ความชอบธรรม ซึ่งในบทความนี้ จะได้ยกตัวอย่างบางหัวข้อที่นักวัฒนธรรมศึกษาสนใจศึกษามาอภิปรายเพิ่มเติม คือ สัญญะ อุดมการณ์ อัตลักษณ์ และภาพตัวแทน

1) แนวความคิดเรื่องสัญญะ

กาญจนา แก้วเทพ (2553) ได้ให้ความหมายของคำว่า สัญญะ ว่าหมายถึง สรรพสิ่งทุกอย่างที่มีความหมายมากไปกว่าตัวของมันเอง อาทิ กาแฟแก้วหนึ่งเป็นเพียงเครื่องดื่มชนิดหนึ่ง กาแฟนั้นก็ยังมีใช้สัญญะ แต่หากว่าเมื่อใดกาแฟถูกมอบหมายความหมายให้กลายเป็นเครื่องเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างหนุ่มสาวในที่ทำงานผ่านสเปคตหนังโฆษณาในโทรทัศน์ เมื่อนั้นกาแฟนั้นก็เป็น อะไรที่มากกว่ากาแฟ ไปแล้ว และทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นวัตถุสิ่งของ คน เหตุการณ์ สถานที่ ก็สามารถแปรสภาพเป็นสัญญะได้ทั้งสิ้นภายใต้เงื่อนไขเดียวกันคือ การถูกมอบหมาย

ดังนั้น นักวัฒนธรรมศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาเนื้อหาของตัวบทในเชิงคุณภาพ อันได้แก่ การวิเคราะห์สัญญะและความหมายของสัญญะต่าง ๆ ภายใต้แนวคิดที่ว่า หากความหมายใดถูกติดตั้งรหัสเอาไว้แล้ว ไม่ว่าจะเปิดรับด้วยปริมาณความถี่มากหรือน้อยเพียงใด ก็ย่อมถอดรหัสความหมายนั้นออกมาได้เช่นนั้นทุกครั้ง หรือไม่ก็ในตัวบทต่าง ๆ มีสัญญะอะไรประกอบอยู่บ้าง และสัญญะเหล่านั้นประกอบสร้างความหมายได้อย่างไร (กาญจนา แก้วเทพ, 2557)

2) แนวความคิดเรื่องการถ่ายทอดและการต่อสู้ทางอุดมการณ์

สำนักวัฒนธรรมศึกษาให้ความสนใจการศึกษาเรื่องอุดมการณ์เป็นอย่างมาก จนอาจกล่าวได้ว่า แนวทางหลักของวัฒนธรรมศึกษาก็คือ การศึกษาอุดมการณ์ นั่นเอง (กาญจนา แก้วเทพ, 2553) นักวัฒนธรรมศึกษาให้ความหมายของอุดมการณ์ว่าหมายถึง กรอบแนวคิดในการเข้าใจตัวเรา เข้าใจโลก และเข้าใจสังคม (กาญจนา แก้วเทพ, 2557) สุภากร จันทวานิช (2555) สรุปรว่า อุดมการณ์ไม่ใช่จิตสำนึกที่ผุดพลาดจากการที่ชนชั้นนายทุนครอบงำและหลอกลวงชนชั้นแรงงาน แต่เป็นกรอบแนวคิดที่บุคคลใช้ในการกำหนดความสัมพันธ์กับความเป็นจริงทางสังคม เป็นตัวก่อรูปจิตสำนึกและก่อรูปความเป็นผู้กระทำของบุคคลในโครงสร้างความสัมพันธ์ที่ช่วยดำรงความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้น ทำให้บุคคลเกิดอัตลักษณ์สำหรับการกระทำสิ่งต่าง ๆ

นอกจากนั้น นักวัฒนธรรมศึกษามีวิธีในการศึกษาเรื่องอุดมการณ์โดยการวิเคราะห์กลไกการทำงานของอุดมการณ์ตามขั้นตอนของกระบวนการทางวัฒนธรรม อันประกอบไปด้วย ขั้นตอนการผลิต ขั้นตอนการแพร่กระจาย ขั้นตอนบริโภคร่วมกับกระบวนการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอีกด้วย ในการวิเคราะห์อุดมการณ์จะมีการสร้างความสัมพันธ์แบบชั่วคราวข้าม ซึ่งหมายความว่า ความหมายของสิ่งหนึ่งจะเกิดขึ้นได้จากการแยกชั่วคราวความสัมพันธ์เชิงตรงกันข้ามกับสิ่งอื่น และเมื่อเกิดการจำแนกความสัมพันธ์แล้ว ก็จะเริ่มมีการจัดวางลำดับคุณค่าเอาไว้ว่า

อะไรดีกว่าอะไร และเมื่อความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามถูกสร้างขึ้นมาแล้ว ความหมายในเชิงอุดมการณ์ดังกล่าวก็จะถูกเผยแพร่ไปอย่างกว้างขวางจนบางครั้งอาจเกิดการยอมรับโดยคนส่วนใหญ่หรือกลายเป็นสามัญสำนึกของผู้คนจำนวนมากในสังคม แต่ถึงแม้ว่าสังคมจะทำหน้าที่ผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์หลักเอาไว้อย่างต่อเนื่อง นักวัฒนธรรมศึกษาเห็นว่า ไม่เคยมีอุดมการณ์หลักใด ๆ ที่จะดำรงการครองความเป็นเจ้าได้ยาวนานตลอดไป แต่จะต้องต่อสู้แย่งชิงพื้นที่กับอุดมการณ์ทางเลือกหรืออุดมการณ์ต่อต้าน (สมสุข หินวิมาน, 2560)

3) แนวความคิดเรื่องการสร้างและดำรงอัตลักษณ์

กัจจกร หลุยยะพงศ์ (2559) ระบุว่า แนวความคิดหนึ่งที่นักวัฒนธรรมศึกษาสนใจคือ อัตลักษณ์ หรือตัวตนของมนุษย์ โดยจะทำการศึกษาดำเนินไปจากการศึกษาอัตลักษณ์ในอดีตที่มองว่าอัตลักษณ์หรือตัวตนของมนุษย์มีอยู่เพียงหนึ่งเดียว แต่สำหรับนักวัฒนธรรมศึกษากลับมองว่า อัตลักษณ์ของมนุษย์มีความหลากหลายและมีการเปลี่ยนแปลงได้ อัตลักษณ์จึงเป็นกระบวนการกำหนดตัวตนที่ไม่สิ้นสุด นั่นก็หมายความว่า คนเราหนึ่งคนอาจมีอัตลักษณ์ได้หลากหลายเปลี่ยนแปลงได้หลายโฉมหน้าและขึ้นอยู่กับสถานการณ์ได้เช่นกัน นอกจากนั้น นักวัฒนธรรมศึกษายังสนใจว่า อัตลักษณ์เป็นเรื่องของอำนาจและการกำหนดความหมาย ในด้านหนึ่งอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่สังคมกำหนดความหมายให้กับมนุษย์และมนุษย์ก็เรียนรู้ความหมายนั้น แต่ในอีกด้านหนึ่งมนุษย์ก็มีอำนาจที่จะสามารถต่อสู้ ต่อรองและกำหนดความหมายของตนเองได้เช่นเดียวกัน ซึ่งอาจจะปฏิเสธความหมายที่สังคมกำหนดขึ้นมา และกำหนดความหมายของตนเองได้ สรุปได้ว่า การที่สังคมสร้างความหมายให้เราก็คือการที่สังคมเรียกเราว่าอะไร แต่ในอีกด้านหนึ่ง ภายใต้อำนาจกำหนดนั้น ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนจะบริโภค รวมไปถึงสื่อสารเพื่อสร้างความหมายตัวตนเพื่อการต่อรองได้หรือไม่อย่างไร

สมสุข หินวิมาน (2560) อธิบายเพิ่มเติมว่า แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์เป็นหนึ่งในข้อเสนอที่ถูกพัฒนาขึ้นมาอย่างจริงจังโดยนักวัฒนธรรมศึกษา เพื่อตอบคำถามว่า เรากลายมาเป็นตัวเราทุกวันนี้ได้อย่างไร และเราสามารถระบุชี้ความเป็นเราที่เหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่นได้อย่างไร ยิ่งไปกว่านั้น อัตลักษณ์ของคนเราไม่ได้เป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด หากแต่เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากสังคมในภายหลัง และการจะนิยามตัวเราว่าเป็นใครนั้น จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อเราเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์หรือสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ ด้านหนึ่งอัตลักษณ์จึงเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เราารู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกับคนอื่น กับอีกด้านหนึ่งคนอื่นก็ต้องรู้สึกเช่นเดียวกับเราด้วย ดังนั้น อัตลักษณ์จึงเป็นตัวกำหนดขอบเขตว่า เราเป็นใคร เราเหมือนหรือต่างจากคนอื่นอย่างไร มีใครเป็นสมาชิกกลุ่มเดียวกับเราบ้าง เราควรมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ อย่างไร และคนอื่น ๆ ควรจะสานสัมพันธ์กับเราอย่างไรและกระบวนการหนึ่งที่คนเราก่อรูปตัวตนหรือประกอบสร้างอัตลักษณ์ขึ้นมานั้น อาจดูได้จากกิจกรรมการบริโภคในชีวิตประจำวันของผู้คน ซึ่งได้ขยายไปสู่ความสนใจการบริโภคในเชิงสัญลักษณ์ด้วยก็ได้

4) แนวความคิดเรื่องการสร้างภาพตัวตน

ความสนใจพิเศษอีกประการหนึ่งของนักวัฒนธรรมศึกษาคือการศึกษาเรื่องภาพตัวตน หรือการวิเคราะห์ว่า โลกรอบตัวเราถูกประกอบสร้างขึ้นโดยสังคมและสืบทอดเผยแพร่โดยตัวเราหรือมาถึงตัวเราได้หรือไม่ (สมสุข หินวิมาน, 2562) จากทฤษฎีภาพตัวตนที่เชื่อว่า ความจริงไม่ได้ดำรงอยู่ แต่ขึ้นกับการประกอบ

สร้างขึ้นมาจากคนและสังคมและมีการกำหนดคุณค่าของบางอย่างลงในกระบวนการประกอบสร้างภาพตัวแทนดังกล่าว

ขจิตขวัญ กิจวิสาละ (2562) ชี้ว่า ภาพตัวแทนเป็นมิติที่มีเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อภาพตัวแทนนั้นถูกประกอบสร้างขึ้นให้กลายเป็นภาพตายตัวจะมีลักษณะลดทอนคุณลักษณะอันหลากหลายของมนุษย์ ในขณะเดียวกันก็ขยายคุณลักษณะทางลบให้มากเกินไปจนความเป็นจริง และเป็นคุณสมบัติที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ เป็นสิ่งที่มาตามธรรมชาติ การสร้างภาพตายตัวนั้นจึงเป็นกลยุทธ์ที่แบ่งแยกผู้คนที่ถูกนิยามว่าปกติว่าเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ ออกจากผู้คนที่ถูกสร้างความหมายว่าเป็นสิ่งที่ไม่ปกติ เป็นสิ่งที่ไม่สามารถยอมรับได้ ภาพตายตัวจึงเป็นสิ่งที่รักษาการจัดลำดับทางสังคมในเชิงสัญญาและมักจะเกิดขึ้นในพื้นที่ที่ไม่มีความเท่าเทียมกันทางอำนาจ

บทสรุป

จุดเด่นของสำนักวัฒนธรรมศึกษา คือ การวิเคราะห์เรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ดำรงอยู่ในวัฒนธรรมของมนุษย์ วัฒนธรรมศึกษาซึ่งมีฐานคิดมาจากทฤษฎีวิพากษ์ และมองวัฒนธรรมในฐานะพื้นที่ที่ต่อรองทางอำนาจของวัฒนธรรมย่อยต่าง ๆ ในสังคม นอกจากนั้น เบื้องหลังวัฒนธรรมเหล่านั้นยังมีเรื่องของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองแอบแฝงอยู่เสมอ แต่การพบกันของวัฒนธรรมใหญ่กับวัฒนธรรมย่อยไม่จำเป็นต้องไปตีความสัมพันธ์ระหว่าง 2 วัฒนธรรมจะมีเพียงด้านเดียว คือ การครอบงำ เพราะความสัมพันธ์ระหว่าง 2 วัฒนธรรมมีรูปแบบที่หลากหลายและมีพลวัต เช่น วัฒนธรรมเล็กอาจปฏิเสธต่อต้าน ต่อรอง หรือแม้กระทั่งโต้กลับไปได้ ผลสุดท้ายจึงไม่จำเป็นต้องจบลงด้วยชัยชนะของวัฒนธรรมใหญ่เสมอ นอกจากนั้น ยังมีการวิเคราะห์อุดมการณ์ ซึ่งก็คือวิธีคิด และมีการทำการวิเคราะห์กระบวนการในการติดตั้งวิธีคิดดังกล่าวคือ ผ่านภาคปฏิบัติการณ์ที่มีชีวิตอยู่ในชีวิตประจำวัน โดยวิธีการที่คนเราทำความเข้าใจกับการกระทำของตนเอง คิดถึงตนเอง คิดถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวเองกับสังคม ซึ่งก็คือ อุดมการณ์ นั้นเอง โดยพิจารณาจากกลไกทางสังคมทั้ง 2 แบบ คือ กลไกด้านการควบคุม และ กลไกด้านอุดมการณ์ นอกจากนั้น หน้าที่หนึ่งของอุดมการณ์ในการเรียกและสร้างภาพตัวแทนของคน นั่นก็คือ อุดมการณ์ไม่เพียงแต่จะสร้างจิตสำนึกที่เป็นวัฒนธรรมของสังคมเท่านั้น แต่ทว่ายังสร้างสำนึกเกี่ยวกับตัวบุคคลเองที่เรียกว่า อัตลักษณ์ อีกด้วย (สมัชชา นิลปัทม์, 2559).

วสันต์ ปัญญาแก้ว (2564) สรุปว่า วัฒนธรรมศึกษาเน้นวิเคราะห์ศึกษาปรากฏการณ์สังคมร่วมสมัยเชิงวิพากษ์ เป็นเรื่องการเมืองของวัฒนธรรม ซึ่งได้เปิดที่ทางของการศึกษาประเด็นปัญหาใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพัวพันไปกับความขัดแย้งในสังคมร่วมสมัย ด้วยการยึดมั่นในอุดมการณ์ซ้ายใหม่ พันธกิจของนักวัฒนธรรมศึกษาที่พึงมีต่อสังคมในฐานะปัญญาชนสาธารณะจึงหมายถึง การเลือกข้างคนจน ประชาชนผู้ยากไร้ คนชายขอบที่ถูกกีดกันเบียดขับออกไปจากสังคมอย่างไม่เป็นธรรม มุ่งผลิตผลงานที่มีเป้าหมายเปิดโปงกลไกการทำงานของอำนาจที่ปฏิบัติการผ่านกลไกเชิงสถาบันต่าง ๆ ในระดับชีวิตประจำวัน อาทิ สื่อสมัยใหม่ สถาบันการศึกษา และวัฒนธรรมสมัยนิยม วิธีการอ่านตัวบท ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาอันโดดเด่นของวัฒนธรรมศึกษาถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวัฒนธรรมสมัยนิยม คัลเลอร์ โจนาทาน (2561) เน้นว่า การทำงานในสาขาวัฒนธรรมศึกษาเกี่ยวข้องกับลึกซึ้งกับการถกเถียงเชิงทฤษฎีในเรื่องความหมาย อัตลักษณ์ ภาพตัวแทน และผู้กระทำ วัฒนธรรมศึกษาจึงเป็น

การทำความเข้าใจบทบาทการทำงานของวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกสมัยใหม่ ผลผลิตทางวัฒนธรรมทำงานอย่างไร และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของปัจเจกกับกลุ่มต่าง ๆ ก่อรูปและจัดระเบียบอย่างไรในโลกที่เต็มไปด้วยชุมชนหลากหลายซึ่งเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน รวมถึงอำนาจรัฐ อุตสาหกรรมสื่อ และบริษัทข้ามชาตินอกจากนั้น พนม คล้ายยา (2565) ย้ำว่า วัฒนธรรมศึกษาพยายามชี้ให้เห็นการครอบงำทางอำนาจและความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมศึกษา ถือเป็นสหวิทยาการที่ศึกษาวัฒนธรรมในกระบวนการผลิต คงอยู่ เผยแพร่ และผลิตซ้ำ นอกจากนั้นยังศึกษาระบบโครงสร้างอำนาจในสังคมที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการดังกล่าว เป็นแนวคิดการเมืองเรื่องอัตลักษณ์ที่มีอิทธิพลต่อมิติต่าง ๆ อาทิ เชื้อชาติ เพศ ชนชั้น ความพิการ อย่างเป็นองค์รวมและมองว่าวัฒนธรรมได้เข้ามามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมนุษย์ในทุกแง่มุม และมนุษย์ทุกคนก็ตกอยู่ในโครงสร้างอำนาจอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ นักวัฒนธรรมศึกษา ถือว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตสำหรับคน ๆ หนึ่ง หรือกลุ่มคน ๆ หนึ่ง หรือ ประเทศ ๆ หนึ่ง หรือ ทั้งของมวลมนุษยชาติ ก็ได้ และเน้นย้ำว่าวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่ไม่เคยหยุดนิ่งอยู่กับที่ มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ในการศึกษาตามแนวทางวัฒนธรรมศึกษานั้น จะต้องวิเคราะห์ความหมายของตัวบทโดยพิจารณาในบริบทของเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และสนใจในประเด็นระบบโครงสร้างอำนาจในสังคม โดยเฉพาะมิติการต่อต้านการมีอำนาจนำในสังคมของกลุ่มวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งที่มีักเป็นวัฒนธรรมหลักในสังคมนั้น เป็นการต่อสู้ทางวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันโดยจะนิยามวัฒนธรรมคือ สนามแห่งการสู้รบระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ ดังนั้นกลุ่มคนที่มีอำนาจในสังคมจึงพยายามครอบงำทางวัฒนธรรม ในเวลาเดียวกัน คนกลุ่มอื่น ๆ ก็พยายามต่อสู้เพื่อรักษาวัฒนธรรมของกลุ่มตนไว้ ถือว่าเป็นการวิเคราะห์วัฒนธรรมด้วยทัศนะเชิงวิพากษ์โดยเชื่อมโยงกับมิติทางการเมือง และมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและส่งเสริมความเท่าเทียมกันในสังคมอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กำจร หลุยยะพงศ์. (2559). ทฤษฎีการสื่อสารกับการพัฒนาชุมชน. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นการสื่อสารชุมชน*. (น. 1-56). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กำจร หลุยยะพงศ์. (2562). ผู้รับสาร. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2, น. 1-59). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กำจร หลุยยะพงศ์. (2566). *ก้าวใหม่การสื่อสารกับชุมชนศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2552). *สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). *แนวพินิจใหม่ในสื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2557). *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2561). การสื่อสารกับการพัฒนาศาสนาและวัฒนธรรม. ใน *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการสื่อสารกับการพัฒนา*. (น. 1-70). นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

กาญจนา แก้วเทพ, สมสุข หินวิมาน และกำจร หลุยยะพงศ์. (2560). ทฤษฎีการสื่อสารตามทัศนะของสำนักทฤษฎีวิพากษ์. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีการสื่อสาร*. (น. 5-91). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ขจิตขวัณ กิจวิสาละ. (2562). เนื้อหาสื่อ. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อศึกษา*. (น. 1-75). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

คัลเลอร์ โจนาธาน. (2561). *ทฤษฎีวรรณคดี ความรู้ฉบับพกพา* (สุนันทา วรรณสินธ์ เบล, แปล). กรุงเทพฯ: บุ๊คสเคป.

จอห์น โมนาแฮน. (2563). *มานุษยวิทยา ความรู้ฉบับพกพา* (วิภาส ปรัชญาภรณ์, แปล). กรุงเทพฯ : บุ๊คสเคป.

พนม คล้ายยา. (2565). กระบวนทัศน์ทางเลือกใหม่และวิธีการวิจัยทางนิเทศศาสตร์. ใน พนม คล้ายยา (บรรณาธิการ), *นิเทศศาสตร์กระบวนทัศน์ทางเลือกใหม่และวิธีวิทยาการวิจัย* (น. 1-22). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยุกติ มุกดาวิจิตร. (2564). *วิวาทะมานุษยวิทยา: วิถีทฤษฎีและวิธีวิทยา*. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.

วสันต์ ปัญญาแก้ว. (2560). *วัฒนธรรมศึกษาเบื้องต้น*. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.

วสันต์ ปัญญาแก้ว. (2564). พัฒนาการของศาสตร์สังคมวิทยา. ใน วสันต์ ปัญญาแก้ว (บรรณาธิการ), *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 4, น. 27-56). เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมสุข หินวิมาน. (2560). ทฤษฎีสำนึกวัฒนธรรมศึกษา. ใน *ประมวลสาระชุดวิชา ปรัชยานิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร* (พิมพ์ครั้งที่ 2, น. 6-73). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สมสุข หินวิมาน. (2562). แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อศึกษา. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชา สื่อศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2, น. 1-47). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สมัชชา นิลปัทม์. (2559). การสื่อสารชุมชนกับการพัฒนาการเมืองชุมชน. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นการสื่อสารชุมชน* (น. 1-61). นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์. (2559). การสื่อสารชุมชนกับการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นการสื่อสารชุมชน* (น. 1-50). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุภากร จันทวานิช. (2555). *ทฤษฎีสังคมวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2560). จากวัฒนธรรมศึกษาสู่วรรณกรรมวิจารณ์. ใน รื่นฤทัย สัจจพันธ์ (บรรณาธิการ), *ทฤษฎีกับการวิจารณ์ศิลปะ ทัศนะของนักวิชาการไทย* (น. 532-593). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นาคร.

บทความวิจัย (Research article)

การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ รายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร

สำนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Development of Online Instructional Lessons for Lao Language for

Communication at the Office of General Studies,

Mahasarakham University

เฉลิมศักดิ์ บุตรพวง^{1*}

Chalernsak Bootphuang^{1*}

วันที่รับบทความ (Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)

18 มิถุนายน 2568

1 กรกฎาคม 2568

4 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอนแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer-Assisted Instruction lesson : CAI lesson) สำหรับรายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร และเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตใช้บทเรียน CAI lesson กับนิสิตที่เรียนด้วยวิธีการปกติ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนิสิต 400 คน จาก 5 ห้องเรียน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลอง แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการทดสอบค่า t-test

ผลการวิจัยพบว่า นิสิตที่เรียนด้วยบทเรียน CAI มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ นิสิตยังให้ความคิดเห็นว่าบทเรียน CAI lesson มีความน่าสนใจ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้แบบโต้ตอบ และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองในเวลาที่เหมาะสม โดยเพิ่มแบบฝึกหัดเชิงโต้ตอบและการสนทนาออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของนิสิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ : สื่อการเรียนรู้, วิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร, สำนักศึกษาทั่วไป

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

*Corresponding author email : chalernsak450000@gmail.com

Abstract

This study aimed to develop Computer-Assisted Instruction (CAI) lessons for the Lao Language for Communication course and to compare the learning achievement of students using the CAI lessons with those studying through conventional methods. The sample group consisted of 400 students from five classrooms in the second semester of the 2024 academic year. The study employed an experimental research design with a control group and an experimental group. Data were collected using pre-tests and post-tests to measure learning achievement and were analyzed using descriptive statistics and t-test analysis.

The research findings revealed that students who studied using the CAI lessons had significantly higher learning achievement than those who learned through conventional methods, with statistical significance at the .05 level. In addition, the students expressed that the CAI lessons were interesting, promoted interactive learning, and allowed for self-directed study at their convenience. The incorporation of interactive exercises and online discussions was suggested to enhance the effectiveness of the learning experience.

Keywords : Computer-Assisted Instruction, Lao Language for Communication, Higher education

บทนำ

ภาษาลาวเป็นภาษาที่มีความสำคัญทั้งในเชิงวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ โดยเป็นภาษาหลักที่ใช้สื่อสารในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและยังเป็นภาษาที่มีความใกล้เคียงกับภาษาไทย โดยเฉพาะภาษาไทยอีสานที่ใช้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (Enfield, 2007) นอกจากนี้ ภาษาลาวยังมีความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียน (ASEAN) เนื่องจากประเทศไทยและลาวมีความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า และการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ความสามารถในการใช้ภาษาลาวจะช่วยส่งเสริมโอกาสทางอาชีพและการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศในอนาคต (สำนักงานเลขาธิการอาเซียน, 2558)

นอกจากนี้ การเรียนภาษาลาวยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และวิถีชีวิตของชาวลาวได้ดีขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ (Holm, 2012) การเรียนรู้ภาษาเพิ่มเติมยังเป็นการส่งเสริมทักษะด้านภาษาของผู้เรียน ทำให้สามารถใช้ภาษาได้อย่างคล่องแคล่วและเปิดโอกาสให้สามารถทำงานในหน่วยงานระหว่างประเทศหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือไทย-ลาวได้มากขึ้น (Sidwell, 2009)

ด้วยเหตุนี้ การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาลาวในระดับอุดมศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยที่มีการร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยชั้นนำในประเทศลาวหลายแห่ง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงสามารถเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างไทยและลาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงบทเรียนได้ง่ายและมีความเข้าใจในภาษาลาวมากขึ้น (Narkhede, 2014)

ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบการศึกษา โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้แบบออนไลน์ (Anderson, 2008) การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์สามารถเข้าถึงได้สะดวกและช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความต้องการของตนเอง นอกจากนี้ การนำระบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI lesson) มาใช้ในการเรียนการสอนช่วยเพิ่มความสามารถในการโต้ตอบของผู้เรียนกับเนื้อหา ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Mayer, 2009)

การเรียนภาษาต่างประเทศเป็นสิ่งสำคัญในโลกปัจจุบัน โดยเฉพาะภาษาลาว ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงและประเทศอาเซียน การเรียนภาษาลาวไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารกับประเทศเพื่อนบ้านได้ดีขึ้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมความเข้าใจทางวัฒนธรรมและความร่วมมือระหว่างประเทศ (Halliday, 1978) สำหรับนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้เล็งเห็นความสำคัญของการเรียนการสอนภาษาลาว จึงได้พัฒนาและนำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI lesson) มาประยุกต์ใช้กับรายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

การเรียนการสอนภาษาลาวในปัจจุบันแม้จะมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นในบริบทของความร่วมมือทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของอาเซียน แต่ยังคงพบปัญหาเฉพาะหลายประการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้ ทั้งในด้านของเนื้อหาภาษา ผู้เรียน ครูผู้สอน และสื่อการเรียนการสอน อีกทั้งหนึ่งในปัญหาสำคัญ คือ ความคล้ายคลึงระหว่างภาษาลาวกับภาษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบเสียง รูปแบบการเขียน และคำศัพท์ที่มีความใกล้เคียงกันอย่างมาก ทำให้ผู้เรียนที่เป็นคนไทยมีแนวโน้มที่จะเกิดความสับสนระหว่างสองภาษา ตัวอย่างเช่น การใช้คำหรือวลีที่คล้ายกันแต่มีความหมายต่างกัน หรือการออกเสียงที่อาจทำให้ความหมายเพี้ยนไปโดยไม่รู้ตัว ปัญหานี้ทำให้ผู้เรียนมักใช้ภาษาไทยโดยไม่สามารถแยกแยะลักษณะเฉพาะของภาษาลาวได้อย่างถูกต้องและถ่องแท้ในด้านของเนื้อหาและสื่อการเรียนการสอน พบว่าหลายหลักสูตรยังคงใช้ตำราแบบดั้งเดิมที่ไม่สอดคล้องกับบริบทสมัยใหม่ ผู้เรียนบางกลุ่มรู้สึกว่าการเรียนไม่น่าสนใจ และไม่เห็นภาพการประยุกต์ใช้ภาษาลาวในชีวิตจริงหรือในสายอาชีพ อีกทั้งยังขาดสื่อเสริม เช่น วิดีโอ บทสนทนา แอปพลิเคชัน หรือสื่ออินเทอร์เน็ตที่สามารถช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ให้มีชีวิตชีวามากยิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

การศึกษานี้มุ่งเน้นการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI lesson) และวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตที่เรียนผ่านระบบ CAI lesson เปรียบเทียบกับนิสิตที่เรียนด้วยวิธีปกติ ผลการศึกษานี้จะช่วยชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการเรียนการสอนผ่านสื่อดิจิทัล และสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้อื่นๆ ที่ทันสมัยและเหมาะสมกับผู้เรียนในยุคปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอนแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน รายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกับวิธีการสอนแบบปกติ รายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร

สมมติฐานในการศึกษา

สมมติฐานหลัก (Main Hypothesis)

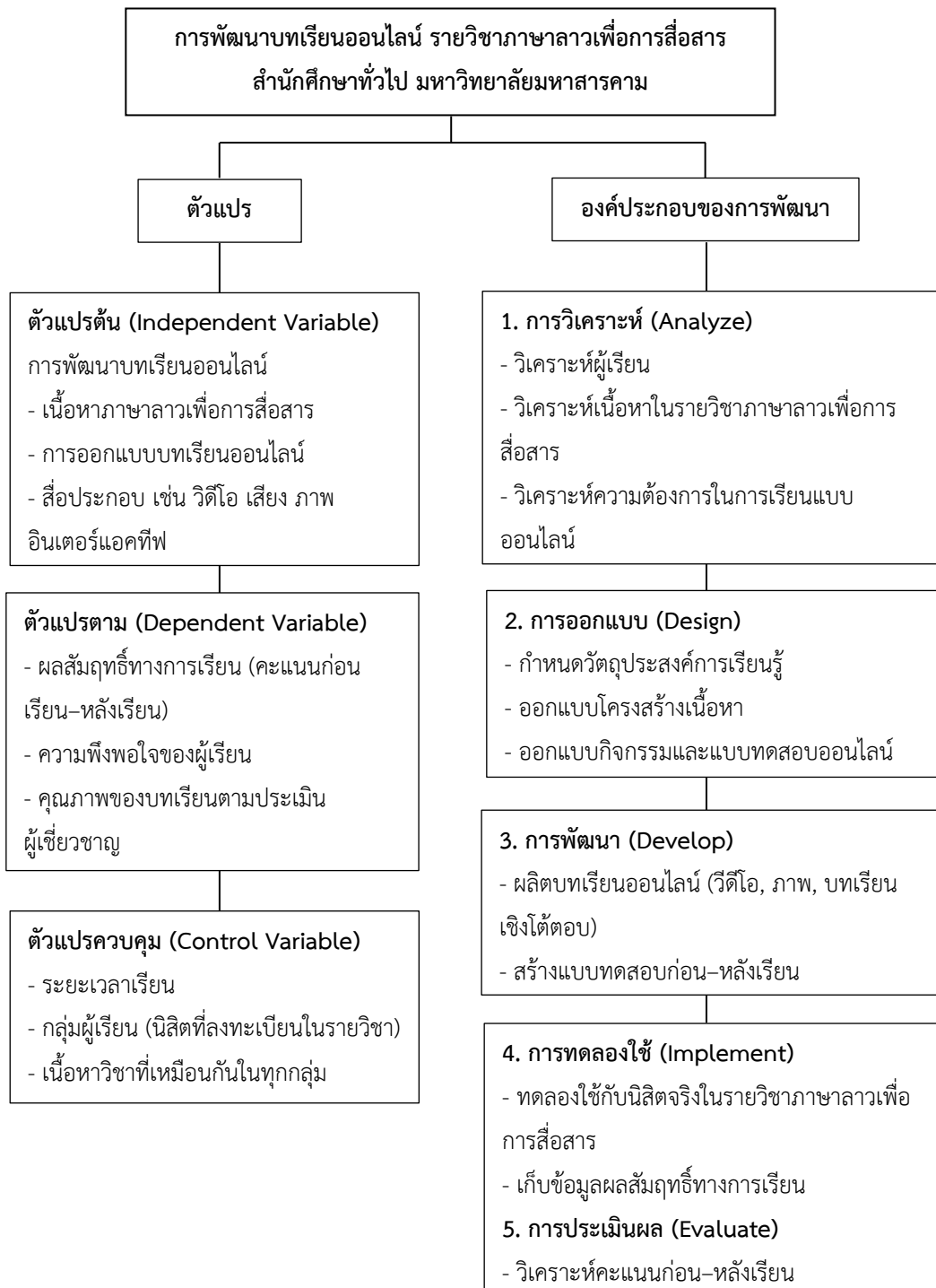
1. การเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ในรายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนิสิตที่เรียนด้วยวิธีปกติและนิสิตที่เรียนด้วย CAI lesson มีผลสัมฤทธิ์ที่แตกต่างกัน

สมมติฐานเฉพาะ (Sub-Hypotheses)

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตหลังเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ รายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. บทเรียนออนไลน์ที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
3. บทเรียนออนไลน์ มีความเหมาะสมด้านเนื้อหา การออกแบบ และการใช้งาน ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

กรอบแนวคิดการศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย “การพัฒนาบทเรียนออนไลน์รายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม” โดยมีการอ้างอิงกรอบแนวคิดของ Richard Mayer ที่เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ผ่านสื่อมัลติมีเดีย โดยเน้นว่า ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อข้อมูลถูกนำเสนอในรูปแบบที่ สอดคล้องกับการทำงานของสมอง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 สมมติฐานหลักประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ และองค์ประกอบของการพัฒนาในรูปแบบเชิงโครงสร้าง ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

วิธีการวิจัยหรือระเบียบวิธีวิจัย

การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ รายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร สำนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม การศึกษาเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอนแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer-Assisted Instruction lesson : CAI lesson) สำหรับรายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสารนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นิสิตระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร สำนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิต 400 คน จาก 5 ห้องเรียน คัดเลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลองที่ใช้บทเรียน CAI lesson และกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีการปกติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI lesson) รายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสารที่พัฒนาขึ้น จำนวน 7 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

- 1.1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พยัญชนะและสระภาษาลาว
- 1.2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วรรณยุกต์ ตัวเลข และเครื่องหมายวรรคตอน
- 1.3 หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 **สະບາຍດີ** (สบายดี)
- 1.4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 **ອາຫານລາວ** (อาหารลาว)
- 1.5 หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 **ເຄື່ອງດົມ** (เครื่องด้ม)
- 1.6 หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 **ຄອບຄົວຂອງຂ້ອຍ** (ครอบครัวของฉัน)
- 1.7 หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 **ຈັກໂມງແລ້ວ** (ก็โมงแล้ว)

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

2.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนถูกออกแบบเพื่อประเมินความเข้าใจของนักศึกษาในรายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสารก่อนและหลังการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI lesson) โดยมีโครงสร้างดังนี้

Pre-test: ข้อสอบก่อนเรียนมีจำนวน 30 ข้อ ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับพื้นฐานไวยากรณ์ คำศัพท์ และทักษะการสื่อสารภาษาลาว ถูกออกแบบให้วัดความรู้พื้นฐานของนิสิตก่อนเข้าเรียน

Post-test: ข้อสอบหลังเรียนมีจำนวน 30 ข้อ เช่นเดียวกับข้อสอบก่อนเรียน แต่เนื้อหาจะเน้นวัดผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากบทเรียน CAI lesson

2.2 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) : แบบทดสอบถูกตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาศาสตร์และเทคโนโลยีการศึกษา 3 ท่าน โดยใช้ดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ที่มีค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 0.75

2.3 เกณฑ์การให้คะแนน : ใช้ระบบคะแนนเต็ม 30 คะแนน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนระหว่าง Pre-test และ Post-test ด้วยสถิติ t-test เพื่อหาความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ประเภท แบบทดสอบ	จำนวน ข้อ	เนื้อหาในการประเมิน	การวิเคราะห์ข้อมูล
Pre-test	30 ข้อ	ประเมินความรู้พื้นฐานด้านไวยากรณ์ คำศัพท์ และทักษะการสื่อสารภาษาลาว ก่อนใช้สื่อ CAI lesson	วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน
Post-test	30 ข้อ	ประเมินผลการเรียนรู้หลังใช้บทเรียน CAI lesson	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนน Pre-test และ Post-test ด้วย t-test

กระบวนการทดลอง

1. ดำเนินการทดลองในช่วงภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567
2. กลุ่มทดลองเรียนผ่านบทเรียน CAI lesson ในขณะที่กลุ่มควบคุมเรียนด้วยวิธีการปกติ
3. การเรียนการสอนดำเนินไปเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ โดยใช้เนื้อหาเดียวกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นิสิตทำการเรียนบทเรียน CAI lesson ตามที่อาจารย์ผู้สอนได้กำหนดไว้ในแต่ละบทเรียน โดยมีตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างการสร้างบทเรียน Computer-Assisted Instruction lesson

ภาพที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 สะบายดี (สะบายดี)

ภาพที่ 2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 อาหารลาว (อาหารลาว)

- เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยบทเรียน Computer-Assisted Instruction lesson
2. ใช้สถิติทดสอบค่า การวิเคราะห์ค่าความยาก-ง่ายของแบบทดสอบ (Difficulty Index)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยบทเรียน CAI เพิ่มขึ้นจาก 52.30 เป็น 78.50 ในขณะที่กลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีปกติมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 51.80 เป็น 65.40 ซึ่งผลการทดสอบค่า t-test พบว่าความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างสองกลุ่มมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียนผ่าน CAI lesson มีประสิทธิภาพสูงกว่าวิธีการเรียนแบบปกติ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	จำนวน (คน)	ค่าเฉลี่ยก่อน เรียน	ค่าเฉลี่ยหลัง เรียน	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	t- test	ระดับ นัยสำคัญ
กลุ่มทดลอง (CAI)	200	52.30	78.50	8.12	5.67	.05
กลุ่มควบคุม (ปกติ)	200	51.80	65.40	7.95	-	-

การวิเคราะห์ค่าความยาก-ง่าย ของแบบทดสอบ (Difficulty Index) ค่าความยาก (P) ของข้อสอบแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 0.70 - 0.80 ซึ่งอยู่ในระดับที่เหมาะสมสำหรับการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ค่าความยาก-ง่ายของแบบทดสอบ (Difficulty Index)

ข้อที่	จำนวนผู้ทำแบบทดสอบ	จำนวนผู้ตอบถูก	ค่าความยาก (P)
1	400	320	0.80
2	400	280	0.70
3	400	290	0.73
...	...	...	...
30	400	310	0.78

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Mayer (2016) ที่ระบุว่า การใช้สื่อดิจิทัลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ จากผลที่ได้รับเสนอแนะให้มีการพัฒนาเพิ่มเติมโดยเพิ่มแบบฝึกหัดเชิงโต้ตอบและการสนทนาออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งการสรุปและอภิปรายผลผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ รายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยแยกตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอนแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer-Assisted Instruction lesson : CAI lesson) รายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร

บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI lesson) รายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร ได้รับการพัฒนาโดยใช้แนวทางเชิงระบบตามกระบวนการออกแบบการเรียนการสอนสมัยใหม่ ซึ่งมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (learner-centered) และผสมผสานสื่อมัลติมีเดีย เช่น วิดีโอ เสียง ภาพนิ่ง และกิจกรรมตอบโต้แบบโต้ตอบได้ (interactive tasks) โดยมีการทดลองใช้งานจริง และปรับปรุงตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาศาสตร์และเทคโนโลยีการศึกษา ผลประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับ "ดีมาก" โดยเฉพาะในด้านการออกแบบเนื้อหาและความสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ (CLOs)

ผลการพัฒนาบทเรียนแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มเชิงบวกในด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนรูปแบบ CAI lesson ที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นตามจังหวะของผู้เรียน (self-paced learning) โดยเฉพาะในบริบทของภาษาลาวที่มีความซับซ้อนในด้านเสียงและความหมาย อีกทั้งสื่อ CAI lesson นี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงตัวอย่างการออกเสียงและบทสนทนาในสถานการณ์จริงได้ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในปัจจุบันที่ชี้ว่า สื่อการเรียนรู้อิงดิจิทัลสามารถเพิ่ม engagement และผลสัมฤทธิ์ในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย (Lee & Kim, 2022; Wang & Lin, 2021)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 5 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 400 คน โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI lesson)

จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิต 5 ห้องเรียน (400 คน) พบว่าคะแนนหลังเรียนโดยใช้ CAI lesson สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยค่าเฉลี่ยก่อนเรียน = 42.30 และหลังเรียน = 79.45 ผลการวิเคราะห์ด้วย t-test แสดงให้เห็นว่า CAI มีผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์อย่างชัดเจนในทุกห้องเรียน

บทเรียน CAI lesson รายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร มีผลต่อการเรียนรู้ของนิสิตอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Chen et al. (2020) ที่ชี้ว่า บทเรียนแบบ CAI lesson ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ลึกซึ้งขึ้น และเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น โดยเฉพาะในวิชาที่ต้องการการฝึกฝนทักษะการสื่อสารและการฟังพูด การใช้เทคโนโลยีช่วยสอนยังช่วยลดความแตกต่างระหว่างผู้เรียนที่มีพื้นฐานแตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Suh & Park, 2023)

นอกจากนี้ ผลการศึกษาที่ยืนยันว่า CAI lesson มีศักยภาพในการใช้งานในระดับมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะในรายวิชาทักษะภาษา ซึ่งต้องการรูปแบบการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์และการฝึกซ้ำ (drill and practice) ที่สามารถทำได้สะดวกผ่านระบบดิจิทัล

ดังนั้น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI lesson) สำหรับรายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสารมีคุณภาพดี และสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนถึงความเหมาะสมของการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในบริบทของการเรียนรู้ภาษาลาวในระดับอุดมศึกษา ซึ่งผู้เรียนต้องการสื่อการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล และสามารถเรียนรู้ซ้ำได้ตามต้องการ

ข้อเสนอแนะ

1. การพัฒนาสื่อการเรียนรู้เพิ่มเติม ควรมีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนอื่น ๆ เช่น วิดีโอแอนิเมชัน หรือแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่สามารถโต้ตอบกับผู้เรียนได้มากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้
2. การขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่าง ควรศึกษาผลของบทเรียน CAI lesson กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยอื่น ๆ หรือผู้เรียนที่อยู่ในบริบทการศึกษาที่แตกต่างกัน
3. การวิเคราะห์ระยะยาว ควรมีการติดตามผลการเรียนรู้ของนักศึกษาในระยะยาวเพื่อตรวจสอบว่าความรู้ที่ได้รับจากบทเรียน CAI lesson ยังคงอยู่ในระดับที่มีประสิทธิภาพหลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอน
4. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ควรพิจารณาการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และความจริงเสมือน (VR) เพื่อเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีความน่าสนใจและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการต่อยอดการวิจัยครั้งต่อไป

1. การออกแบบบทเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ควรศึกษาความต้องการของผู้เรียน (Needs Analysis) เพื่อพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมออกแบบบทเรียนให้มีความยากง่ายที่เหมาะสมและเป็นขั้นตอนการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย
2. ควรพัฒนาแพลตฟอร์มที่ใช้งานง่าย รองรับทั้งคอมพิวเตอร์และมือถือ ควรเพิ่มสื่อมัลติมีเดีย เช่น วิดีโอ เสียง และแบบฝึกหัดเชิงโต้ตอบการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ตามแนวทางสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551)
3. ควรมีระบบสนทนา (Chat) หรือฟอร์มให้ผู้เรียนสามารถพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอาจใช้เกม บทสนทนาเสมือนจริง หรือแบบทดสอบแบบ Interactive เพื่อเพิ่มความน่าสนใจในการประเมินผลและพัฒนาต่อเนื่องโดยอ้างอิงงานวิจัย สุวรรณิ ฉัตรภรณ์. (2553) โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและได้เสนอขั้นตอนการออกแบบและพัฒนา CAI lesson อย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมทั้งด้านเนื้อหา การออกแบบเชิงโครงสร้าง การเลือกใช้เทคโนโลยี และการพัฒนาอินเทอร์เฟซที่

เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมเน้นความสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบทเรียน (interactive learning) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึก (สุวรรณณี ฉัตรภรณ์, 2553)

4. ควรมีการทดสอบบทเรียนกับกลุ่มตัวอย่างก่อนนำไปใช้จริง ควรมีแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนเพื่อนำไปปรับปรุงการบูรณาการกับวัฒนธรรมและบริบททางสังคมที่นอกจากสอนภาษา ควรมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและมารยาททางสังคมของลาวและควรใช้สถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงกับการใช้งานจริง โดยศึกษาเพิ่มเติมจากบทความวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกับผู้เรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติที่แสดงให้เห็นว่า การเรียนด้วย CAI lesson มีประสิทธิภาพมากกว่าวิธีปกติ ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการเรียนผ่านสื่อคอมพิวเตอร์และแนะนำให้นำ CAI lesson มาใช้เสริมในห้องเรียนเพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น (อัมพร มณฑาทิพย์, 2556)

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ สำนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นอย่างสูง ที่ได้ให้การสนับสนุนทุนวิจัยในโครงการ “การพัฒนาบทเรียนออนไลน์รายวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร” ภายใต้งบประมาณประจำปี พ.ศ. 2568 ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญที่เอื้อให้การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้สามารถสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่วางไว้

การสนับสนุนจากสำนักศึกษาทั่วไป ไม่เพียงแต่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการเรียนรู้ แต่ยังเป็นแรงผลักดันสำคัญในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาลาวเพื่อการสื่อสารในรูปแบบออนไลน์ อันจะช่วยเพิ่มช่องทางในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ทั้งในด้านความสะดวก ความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ภาษาลาวซึ่งเป็นภาษาของประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประเทศไทย ได้รับการเรียนรู้และเผยแพร่อย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

ข้าพเจ้าขอแสดงความขอบคุณในความอนุเคราะห์และการส่งเสริมโอกาสทางวิชาการจากสำนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มา ณ โอกาสนี้ด้วยความซาบซึ้งใจเป็นอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *แนวทางการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2551). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการอาเซียน. (2558). *แนวทางการพัฒนาภาษาร่วมในภูมิภาคอาเซียน*. สำนักพิมพ์แห่งชาติ.
- สุวรรณณี ฉัตรภรณ์. (2553). *การพัฒนาและประเมินผลบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัมพร มณฑาทิพย์. (2556). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและการเรียนแบบปกติ. *วารสารการศึกษาไทย*, 8(2), 45–60.

- Anderson, T. (2008). *The theory and practice of online learning* (2nd ed.). Athabasca University Press.
- Chen, C. H., Wang, K. H., & Hung, I. C. (2020). Effects of digital learning on students' learning motivation and outcomes: A meta-analysis. *Educational Technology & Society*, 23(1), 1–13.
- Clark, R. C., & Mayer, R. E. (2016). *E-learning and the science of instruction: Proven guidelines for consumers and designers of multimedia learning* (4th ed.). Wiley.
- Enfield, N. J. (2007). *A grammar of Lao*. Mouton de Gruyter.
- Halliday, M. A. K. (1978). *Language as social semiotic: The social interpretation of language and meaning*. Edward Arnold.
- Holm, D. (2012). *Languages and identities in historical and contemporary Laos*. In N. J. Enfield (Ed.), *Dynamics of human diversity: The case of mainland Southeast Asia* (pp. 171–191). Pacific Linguistics.
- Lee, M. J., & Kim, S. H. (2022). The effectiveness of interactive multimedia-based instruction in language learning. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 31(2), 145–162.
- Mayer, R. E. (2009). *Multimedia learning* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Narkhede, S. (2014). Effectiveness of computer-assisted instruction (CAI) on students' academic achievement. *International Journal of Education and Psychological Research*, 3(2), 1–5.
- Sidwell, P. (2009). *Classifying the Austroasiatic languages: History and state of the art*. LINCOM Europa.
- Suh, H. J., & Park, Y. J. (2023). Personalized computer-assisted instruction in university settings: Impacts on student achievement. *International Journal of Instructional Media*, 50(1), 32–49.
- Wang, Y. F., & Lin, C. C. (2021). Digital tools for foreign language education: Current trends and implications. *Language Learning & Technology*, 25(2), 88–102.

บทความวิจัย (Research article)

การทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนกับบทบาทพระสงฆ์ในการตัดสินใจทางการเมืองในอำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ

The Role of Buddhists and Monastic Authorities in Political Decision-Making in Hua Taphan District, Amnat Charoen Province.

อภิชาติ เย็นใจ^{1*} และ อลงกรณ์ อรรคแสง¹Apichat Yenjai^{1*} and Alongkorn Akkasaeng¹

วันที่รับบทความ (Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)
19 มิถุนายน 2568 6 กรกฎาคม 2568 7 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้วิธีการแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยศึกษากลุ่มตัวอย่าง 400 คนในอำเภอห้วยตะพาน ซึ่งเป็นผู้เข้าวัดเป็นประจำ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 รูป/ท่าน ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่มีกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ เช่น เข้าวัด ตักบาตร ฟังเทศน์ สะท้อนความผูกพันทางศาสนาในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุและผู้มีรายได้น้อย อีกทั้งมีความคิดเห็นระดับ “ปานกลางถึงมาก” (ค่าเฉลี่ย 2.75) ต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการชี้นำด้านศีลธรรมในการเลือกตั้ง โดยมองว่าพระสงฆ์ควรส่งเสริมการตัดสินใจอย่างมีคุณธรรม มากกว่าการสนับสนุนทางการเมืองโดยตรง ผลการวิจัยเชิงคุณภาพสนับสนุนข้อค้นพบข้างต้น โดยชี้ว่า พระสงฆ์ระดับพระสงฆ์การมีบทบาทเป็นผู้นำทางจิตใจ สร้างความตระหนักรู้ด้านศีลธรรมในกระบวนการเลือกตั้ง ส่งเสริมความเป็นหนึ่งเดียวในชุมชน อย่างไรก็ตาม ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการที่พระสงฆ์แสดงบทบาททางการเมืองโดยเปิดเผย สรุปได้ว่า พุทธศาสนาและพระสงฆ์ยังมีอิทธิพลเชิงจริยธรรมและวัฒนธรรมต่อการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชน แม้ไม่ได้มีบทบาททางการเมืองโดยตรง แต่มีศักยภาพในการเป็นกลไกทางสังคมที่ส่งเสริมการตัดสินใจอย่างมีคุณภาพ และนำไปสู่สังคมที่สงบสุขและยั่งยืน

คำสำคัญ : อำเภอห้วยตะพาน, จังหวัดอำนาจเจริญ, การทำหน้าที่พุทธศาสนิกชน, บทบาทพระสงฆ์, การตัดสินใจทางการเมือง

¹วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹College of Politics and Governance, Mahasarakham University

*Corresponding author email : 66011381014@msu.ac.th

Abstract

This study employed a mixed methods research approach, incorporating both quantitative and qualitative methodologies. The quantitative component involved a sample of 400 regular temple-goers in Hua Taphan District, while the qualitative component engaged 15 key informants, including senior Buddhist monks. The quantitative findings revealed that the majority of Buddhist adherents regularly participated in religious activities such as visiting temples, making merit, offering alms, and listening to sermons. These behaviors reflect a deep-rooted religious attachment in daily life, particularly among the elderly and low-income groups. Moreover, participants expressed a “moderate to high” level of agreement (mean score of 2.75) regarding the role of senior monks in providing moral and ethical guidance in the context of elections. The general consensus emphasized that monks should encourage ethical decision-making rather than directly supporting political parties or candidates. The qualitative findings supported these results, indicating that senior monks serve as respected spiritual leaders capable of fostering moral awareness during the electoral process and promoting community unity. However, the majority of respondents opposed monks taking an explicit political stance or openly endorsing political entities. In conclusion, Buddhism and the monastic community continue to exert moral and cultural influence on the political decision-making of the public. Although monks may not play a direct political role, they hold potential as social mechanisms that support ethical decision-making and contribute to a peaceful and sustainable society.

Keywords : Hua Taphan District, Amnat Charoen Province, Duties of Buddhist, Roles of Sangha Administrative Monks, Political Decision-Making

บทนำ

ตลอดระยะเวลากว่า 2,600 ปี พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในสังคมไทย ทั้งในยุคสมบูรณาญาสิทธิราช และในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะ “พระสังฆาธิการ” ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการกำกับดูแลกิจการคณะสงฆ์ ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2558) เมื่อสังคมไทยเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย บทบาทของพระสงฆ์จึงเผชิญกับความท้าทายใหม่ ทั้งในเรื่องความสัมพันธ์กับสถาบันหลักของชาติ และการมีส่วนร่วมในประเด็นสาธารณะ โดยเฉพาะข้อเสนอให้มีการกระจายอำนาจภายในคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรม (คู่มือพระสังฆาธิการ, 2562) แม้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 จะกำหนดชัดเจนว่าพระภิกษุสามเณรต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองโดยตรง (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2560) แต่ยังคงเปิดโอกาสให้พระสงฆ์มีบทบาททางอ้อมผ่านการให้คำแนะนำทางศีลธรรม การสอนธรรมะ และการส่งเสริมคุณธรรมในระบอบประชาธิปไตย เช่น ความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส

และความรับผิดชอบ ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจริยธรรม เป็นการวางตนในฐานะ “ผู้นำทางศีลธรรม” ที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด แต่ใช้หลักธรรมชี้นำประชาชนให้มีจิตสำนึกสาธารณะ และเข้าใจในสิทธิหน้าที่ของตนในฐานะพลเมือง (พระอดุลย์ กุศลจิตโต, 2561)

กรณีศึกษาในอำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองของชาวบ้านอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การชี้นำให้เลือกผู้สมัครที่มีคุณธรรม มากกว่าการชักจูงด้วยผลประโยชน์ (สิทธิพร เขาอูน และคณะ, 2566) อย่างไรก็ตาม การอนุญาตให้พรรคการเมืองใช้พื้นที่วัดหาเสียง กลับก่อให้เกิดความขัดแย้งและการฟ้องร้อง ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นที่พระสงฆ์จะต้องวางตัวอย่างเป็นกลาง เพื่อธำรงไว้ซึ่งความศรัทธาของสาธุชน

ในด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย พระสงฆ์สามารถมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ เช่น การเทศน์สอนเรื่องความซื่อสัตย์ การไม่ซื้อสิทธิขายเสียง และการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสาธารณะในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักคุณธรรมทางการเมือง อันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมือง (Civic Participation) ที่มีคุณภาพ

จากบทบาทสำคัญดังกล่าว การศึกษานี้จึงมุ่งวิเคราะห์ความคิดเห็นของการเข้าถึงพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในอำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ และความคิดเห็นของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในอำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการตัดสินใจทางการเมือง โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อประชาธิปไตย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ เพื่อความมั่นคงของระบอบประชาธิปไตยทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของการเข้าถึงพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในอำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในอำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการตัดสินใจทางการเมือง

กรอบแนวคิดการศึกษา

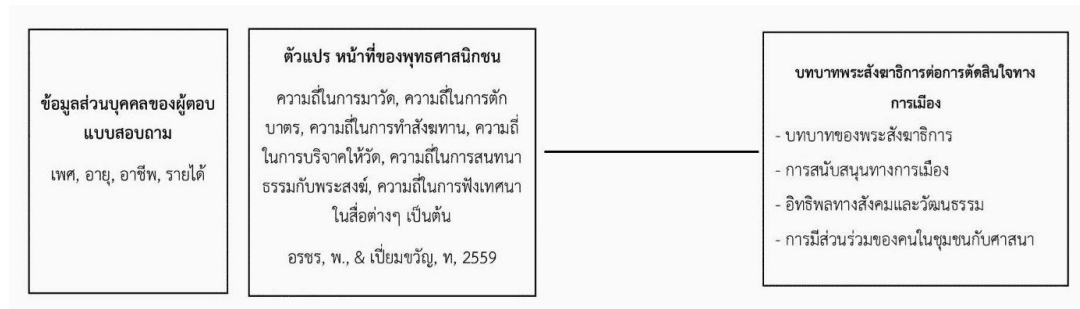
วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษา เรื่องการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนกับบทบาทพระสงฆ์ต่อการตัดสินใจทางการเมืองในอำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research)

ตัวแปรการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนในอำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (Independent Variables) ได้แก่ เพศ, อายุ, อาชีพ, รายได้

ตัวแปรการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนในอำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ ได้แก่ ความถี่ในการไปวัด, ความถี่ในการตักบาตร, ความถี่ในการทำสังฆทาน, ความถี่ในการบริจาคให้วัด, ความถี่ในการสันทนาธรรมกับพระสงฆ์, ความถี่ในการฟังเทศนาในสื่อต่าง ๆ เป็นต้น

ตัวแปรความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนเกี่ยวกับบทบาทของสังฆาธิการต่อการตัดสินใจทางการเมือง ส่งผลต่อความคิด ความเชื่อ และการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในอำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ ได้แก่

- บทบาทของพระสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการ
- การสนับสนุนทางการเมือง
- อิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรม
- การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนกับศาสนา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัยหรือระเบียบวิธีวิจัย

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในเชิงปริมาณโดยใช้สูตรการหาขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เท่ากับ 398 คน เพื่อเป็นการป้องกันความคาดเคลื่อนผู้วิจัยของเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 คน แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 100 คน และเพศหญิง จำนวน 300 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ทราบจำนวนประชากรแบบแบ่งชั้นผู้ทำแบบสอบถามที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป โดยใช้การสุ่มตามความสะดวก (Convenience Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามความสะดวกในการเก็บแบบสอบถามประชาชนกลุ่มตัวอย่างในอำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มาวัดเป็นประจำ และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อเป็นข้อมูลในเชิงลึก โดยกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวนทั้งสิ้น 15 คน โดยให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Samplings) แบ่งออกเป็นพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัด จำนวน 1 คน ระดับเจ้าคณะอำเภอ 1 รูป ระดับเจ้าคณะตำบล 4 รูป และระดับเจ้าอาวาส 4 รูป พร้อมด้วยไวยาวัจกรผู้ทำหน้าที่ช่วยงานพระจำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือหลักสองประเภท ได้แก่ แบบสอบถาม (เชิงปริมาณ) และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (เชิงคุณภาพ) ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยอิงตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

- ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ เช่น เพศ อายุ อาชีพ รายได้
- ความดีในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา เช่น การมาวัด ตักบาตร ฟังเทศน์

- ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการตัดสินใจทางการเมือง ใช้มาตราวัดแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ
- ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อประเมินความถูกต้องของเนื้อหาและภาษา พร้อมพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป เพื่อให้มั่นใจว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับกลุ่มตัวอย่างในอำเภอหัวตะพาน โดยออกแบบคำถามให้เป็นกลางและเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับมุมมอง ความเชื่อ และการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชน ซึ่งช่วยเสริมความสมบูรณ์ของผลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้แบ่งออกเป็นสองส่วนหลัก ได้แก่ การเก็บแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการเก็บแบบสอบถามดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในอำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและพระผู้ใหญ่ในพื้นที่ ผ่านการขออนุญาตอย่างเป็นทางการจากวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม แบบสอบถามถูกแจกจ่ายทั้งในรูปแบบเอกสารและอิเล็กทรอนิกส์ พร้อมกำหนดวันคืนแบบสอบถามภายใน 15 วัน หากมีฉบับที่ยังไม่ได้ส่งคืน จะมีการติดตามและแจกซ้ำจนครบถ้วน จากนั้นตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ ก่อนดำเนินการลงรหัสและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS

การสัมภาษณ์ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยพระสังฆาธิการในระดับต่าง ๆ และไวยาวัจกรในท้องถิ่น โดยทำหนังสือขออนุญาตจากหน่วยงานต้นสังกัด และนัดหมายวันเวลาที่สะดวกสำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกอย่างรอบด้าน ภายหลังการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์และจัดประเภทเนื้อหาเพื่อสังเคราะห์ประเด็นสำคัญให้เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์และการแปลความหมายข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลเชิงปริมาณได้มาจากการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ โดยนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS) เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางการเมือง โดยใช้เครื่องมือทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยพระสังฆาธิการในระดับต่าง ๆ และไวยาวัจกร รวม 15 คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินไปตามขั้นตอนที่มีความเป็นระบบ

การวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูลในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการใช้ทั้งแนวทางเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกันเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับการศึกษาประเด็นที่มีความซับซ้อนเชิงสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะในเรื่องของบทบาทพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนต่อการตัดสินใจทางการเมือง ผลการวิเคราะห์จะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนกับบทบาทพระสังฆาธิการต่อการตัดสินใจทางการเมืองในอำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ สามารถจำแนกผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่หนึ่ง เพื่อศึกษาความคิดเห็นของการเข้าถึงพระพุทธรูปของพุทธศาสนิกชนในอำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในแบบสอบถามนี้เป็นผู้หญิงและผู้สูงอายุ ซึ่งอาจเป็นเพราะมีเวลาว่างและความพร้อมในการตอบแบบสอบถามมากกว่าคนวัยทำงานหรือวัยรุ่น

อาชีพ * เพศ พบว่า เพศหญิงมีจำนวนมากที่สุด (286 คน) และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร (160 คน) คิดเป็นร้อยละ 52 และ ข้าราชการ (94 คน) สะท้อนให้เห็นว่าเพศหญิงมีบทบาทสำคัญในภาคเกษตรและราชการ ขณะที่เพศชายตอบแบบสอบถามน้อยกว่า (114 คน) และกระจายอยู่ในหลายอาชีพ โดยบางอาชีพมีเฉพาะเพศชาย เช่น ข้าราชการบำนาญ และพนักงานเอกชน ทั้งนี้ข้อมูลสะท้อนลักษณะประชากรของพื้นที่ที่เก็บข้อมูลว่าเพศหญิงและอาชีพภาคเกษตรมีบทบาทเด่นที่สุด

* รายได้ต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงที่มีรายได้ค่อนข้างต่ำ สะท้อนถึงโครงสร้างเศรษฐกิจของกลุ่มประชากรในพื้นที่ที่เก็บข้อมูล โดยมีความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างเพศอย่างเห็นได้ชัด

อาชีพ * รายได้ต่อเดือน * เพศ พบว่า อาชีพเกษตรกร มีจำนวนผู้ตอบมากที่สุด (208 คน) และส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาทต่อเดือน ซึ่งสะท้อนว่า กลุ่มอาชีพและรายได้หลักของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในภาคเกษตรและมีรายได้ค่อนข้างต่ำ

อายุ * รายได้ต่อเดือน * เพศ พบว่า การเข้าถึงพระพุทธรูปของพุทธศาสนิกชนในอำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ ส่วนใหญ่เป็น ผู้หญิง ผู้สูงอายุ อาชีพเกษตรกร และมีรายได้ค่อนข้างต่ำ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มประชากรเหล่านี้มีความผูกพันและมีบทบาทสำคัญต่อพระพุทธรูปในระดับท้องถิ่น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่สอง เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในอำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญต่อบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการตัดสินใจทางการเมือง

พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำจิตใจและแบบอย่างทางศีลธรรม ซึ่งส่งผลทางอ้อมต่อการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะการให้คำแนะนำตามหลักธรรม ส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักถึงคุณธรรมของผู้สมัคร เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และการทำงานเพื่อส่วนรวม แม้ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าพระสงฆ์ควรวางตัวเป็นกลางทางการเมือง แต่ก็ยอมรับว่าแนวคิดและคำสอนของท่านมีอิทธิพลต่อการเลือกตั้ง โดยช่วยส่งเสริมการตัดสินใจที่มีเหตุผล ไม่ถูกครอบงำจากการแบ่งฝักฝ่าย อีกทั้งยังสร้างความสามัคคีในชุมชนในช่วงที่มีการแข่งขันทางการเมือง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา เช่น งานบุญหรือพิธีกรรม ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน และเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองอย่างไม่เป็นทางการ อย่างไรก็ตาม ยังมีบางความคิดเห็นที่มองว่าการเลือกตั้งเป็นเรื่องส่วนบุคคลที่ขึ้นอยู่กับข้อมูลและเหตุผลมากกว่าความเชื่อทางศาสนา

โดยสรุป บทบาทของพระสังฆาธิการในอำเภอห้วยตะพานมีอิทธิพลทางจิตใจและศีลธรรมต่อการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชน แม้ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเมือง แต่สามารถส่งเสริมทัศนคติทางการเมืองที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมและความสามัคคีในชุมชน

สรุปและอภิปรายผล

สรุปและอภิปรายผลการวิจัยการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนในอำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่หนึ่ง เพื่อศึกษาความคิดเห็นของการเข้าถึงพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในอำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ

พบว่า เพศหญิงมีความถี่ในการมาวัด ตักบาตร ทำสังฆทาน และบริจาคให้วัดสูงกว่าเพศชายในทุกช่วงอายุ โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ 61–70 ปี ที่มีความสม่ำเสมอและความผูกพันกับวัดอย่างชัดเจน กลุ่มนี้มักเข้าวัดและทำกิจกรรมทางศาสนาเป็นประจำ ทั้งในระดับทุกวันและทุกวันพระ ส่วนผู้ชายวัย 71 ปีขึ้นไปก็มีแนวโน้มปฏิบัติเช่นเดียวกันแต่ความถี่ต่ำกว่า

ในวัยทำงานและวัยรุ่น พฤติกรรมเข้าวัดและทำบุญจะลดลง โดยวัยทำงานมักเข้าวัดเฉพาะโอกาสสำคัญ ขณะที่วัยรุ่นและวัยสูงมากบางส่วนมักมาวัดนาน ๆ ครั้ง สะท้อนภาระหน้าที่และข้อจำกัดด้านสุขภาพหรือความสนใจ

เมื่อพิจารณาตามอาชีพ พบว่า เกษตรกรหญิงมีความถี่ในการเข้าวัดและทำกิจกรรมทางศาสนาสูงสุด ขณะที่ข้าราชการหญิงมีกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ ส่วนกลุ่มอื่น ๆ เช่น นักเรียน พนักงานราชการ และรับจ้างทั่วไป มีความถี่น้อยกว่าชัดเจน

ข้อมูลทั้งหมดชี้ให้เห็นว่า ศาสนายังคงเป็นศูนย์กลางทางจิตใจสำคัญของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะเพศหญิงที่มีบทบาทสำคัญในการรักษาและสืบทอดขนบธรรมเนียมทางศาสนา ขณะเดียวกัน ยังสะท้อนความจำเป็นในการออกแบบกิจกรรมและสื่อที่ตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์ของวัยรุ่นและวัยทำงาน เพื่อส่งเสริมความผูกพันกับพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในทุกช่วงวัย

ข้อสังเกตเพิ่มเติมคือ พฤติกรรมทางศาสนาของกลุ่มเกษตรกร เช่น ความถี่ในการมาวัด, ตักบาตร, ทำสังฆทาน, บริจาคให้วัด, สนทนาธรรมกับพระสงฆ์ และฟังเทศนาในสื่อต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีค่าความถี่สูงกว่าอาชีพอื่น ๆ แสดงถึงการมีส่วนร่วมทางศาสนาอย่างแข็งขัน แต่ในทางตรงกันข้าม กลับมีระดับความเห็นสนับสนุนบทบาทพระสงฆ์ในการตัดสินใจทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลางหรือต่ำกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งอาจสะท้อนถึงทัศนคติที่แยกแยะบทบาททางศาสนาและบทบาททางการเมืองอย่างชัดเจนในกลุ่มนี้ พุทธศาสนิกชนที่มีกิจกรรมทางศาสนาเข้มข้นส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรและเกษตรกร แต่บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ได้รับการรับรู้และสนับสนุนมากที่สุดจากกลุ่มรายได้ปานกลางและเพศชาย ซึ่งอาจบ่งบอกถึงความแตกต่างของมุมมองทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนกับบทบาทพระสงฆ์ต่อการตัดสินใจทางการเมืองในอำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้มีการให้ผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านสามารถมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ต่อการตัดสินใจทางการเมืองในอำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนมุมมองของประชาชนเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนกับบทบาทพระสงฆ์ต่อการตัดสินใจทางการเมืองในอำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งจากการที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้มีข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นสามารถแบ่งออกได้ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่เห็นด้วยว่าพระสงฆ์ควรมีอิทธิพลทางการเมืองและกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยว่าพระสงฆ์ควรมีอิทธิพลทางการเมือง ข้อมูลที่ได้จากข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจะถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นแนวโน้มความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามและเป็นแนวทางในการปฏิบัติตัวของพระสงฆ์ด้านการเมืองและการเลือกตั้งให้มีความถูกต้องและเป็นกลางทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่สอง เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในอำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการตัดสินใจทางการเมือง

กลุ่มที่เห็นด้วยว่าพระสงฆ์ควรมีอิทธิพลทางการเมือง

ในประเด็นที่พระสงฆ์ควรมีสถานีในการเลือกตั้งและมีบทบาทในกิจกรรมทางการเมืองนั้น มีกลุ่มหนึ่งเห็นว่าพระสงฆ์ควรได้รับสิทธิทางการเมืองเหมือนประชาชนทั่วไป โดยเชื่อว่าการที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งและแสดงความคิดเห็นทางการเมืองจะช่วยเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคม โดยไม่จำเป็นต้องฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง กลุ่มนี้มองว่าพระสงฆ์ควรได้รับสิทธิในการเลือกตั้งเหมือนกับประชาชนทั่วไป เพื่อให้พระสงฆ์สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ โดยไม่จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงการมีสิทธิในการเลือกตั้ง ตัวอย่างเช่น ความคิดเห็นที่กล่าวว่า “พระสงฆ์ควรรับและมีสิทธิในการเลือกตั้งเหมือนประชาชนทั่วไป” ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อที่ว่าพระสงฆ์เป็นพลเมืองของประเทศและมีสิทธิในการตัดสินใจทางการเมืองเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ซึ่งพระมหาไพโรวสิริ วรคุณโณ ให้เหตุผลว่า การไม่ให้พระเลือกตั้งเป็นการจำกัดสิทธิพลเมือง และเป็นการตีกรอบบทบาทของพระมากเกินไป ทั้งที่พระสงฆ์ก็มีความรู้ความเข้าใจใน

บ้านเมืองและปัญหาสังคม และยังมีข้อเสนอว่า การที่พระสงฆ์มีสิทธิเลือกตั้งไม่ได้แปลว่าท่านจะ “ฝักใฝ่การเมือง” เพราะสิทธิกับการใช้สิทธินั้นมีความแตกต่างกัน (มติชนออนไลน์, 2566) และ Marshall, T. H. (1950) ได้กล่าวว่า พระสงฆ์ในฐานะพลเมืองของประเทศ ควรได้รับสิทธิทางการเมืองเหมือนประชาชนทั่วไป รวมถึงสิทธิเลือกตั้งเพื่อไม่เป็นการปิดกั้นสิทธิของพระสงฆ์ถือเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะที่มองว่าพระสงฆ์สามารถมีบทบาทสำคัญในการสอนธรรมเพื่อให้ประชาชนสามารถตัดสินใจในการเลือกตั้งได้อย่างยุติธรรม โดยไม่ฝักใฝ่การเมืองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ความเห็นในลักษณะนี้กล่าวว่า “ขอให้พระสงฆ์เทศนาในปัญหาธรรมให้พ่อ แม่ พี่น้องทุกคนให้รู้จักในการเลือกตั้ง” ซึ่งแสดงถึงความเชื่อที่ว่าพระสงฆ์สามารถใช้หลักธรรมในการชี้นำประชาชนให้เข้าใจความยุติธรรมในการเลือกตั้งได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชน

อีกหนึ่งมุมมองที่ได้กล่าวถึงคือ ความสำคัญของบทบาทของพระสงฆ์ในชุมชน โดยบางคนเห็นว่าพระสงฆ์มีอิทธิพลต่อทัศนคติและการตัดสินใจทางการเมืองของชาวบ้านในชุมชน เนื่องจากพระสงฆ์มักเป็นผู้นำทางจิตใจและเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อทัศนคติทางการเมืองของประชาชนได้ ความคิดเห็นที่กล่าวว่า “พระสงฆ์มีอิทธิพลต่อทัศนคติของชาวบ้านเป็นอย่างมาก” สะท้อนถึงการรับรู้ถึงความสำคัญของบทบาทของพระสงฆ์ในการกำหนดทัศนคติและความคิดของชาวบ้านเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเมือง

จากข้อเสนอแนะเหล่านี้จะเห็นได้ว่ากลุ่มที่เห็นว่าพระสงฆ์ควรมีสิทธิในการเลือกตั้งและสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมีมุมมองที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความยุติธรรมในสังคม โดยมองว่าพระสงฆ์สามารถมีบทบาทในการสอนธรรมเพื่อช่วยให้ประชาชนตัดสินใจในการเลือกตั้งได้อย่างถูกต้องและยุติธรรม โดยไม่จำเป็นต้องฝักใฝ่การเมืองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยว่าพระสงฆ์ควรมีอิทธิพลทางการเมือง

ในประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในกิจกรรมทางการเมืองและการเลือกตั้ง โดยกลุ่มนี้มองว่าพระสงฆ์ไม่ควรมีอิทธิพลหรือยุ่งเกี่ยวกับการเมือง เพราะเชื่อว่าอาจส่งผลกระทบต่อความบริสุทธิ์ทางจริยธรรมและศีลธรรมของพระสงฆ์รวมถึงทำให้เกิดผลกระทบทางลบต่อศาสนา

หลายคนในกลุ่มนี้เห็นว่าการที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการเลือกตั้งหรือกิจกรรมทางการเมืองอาจทำให้เกิดความเสื่อมเสียทั้งในด้านจริยธรรมและภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในสังคม ตัวอย่างเช่น ความคิดเห็นที่ระบุว่า “พระสงฆ์ไม่ควรไปเลือกตั้ง” หรือ “พระสงฆ์ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการเมืองทุกระดับ” ซึ่งสะท้อนถึงความกังวลว่าหากพระสงฆ์เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง อาจทำให้เกิดการแย่งชิงผลประโยชน์ทางการเมืองที่ไม่เหมาะสมและขัดต่อจริยธรรมของศาสนา Swidler, L. (1985) มองว่าพระสงฆ์ควรรักษาความเป็นกลาง ไม่เลือกข้างทางการเมือง เพื่อส่งเสริมความสมานฉันท์ในสังคม หากการแสดงออกทางการเมืองของพระสงฆ์อาจเป็นการแบ่งแยกชุมชนและสร้างความขัดแย้ง

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะที่เห็นว่าพระสงฆ์ควรปฏิบัติตามศีลที่เหมาะสมและรักษาความเป็นกลางในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งไม่ควรแทรกแซงหรือมีอิทธิพลทางการเมือง ตัวอย่างเช่น ความเห็นที่ว่า “ควรปฏิบัติตามข้อปฏิบัติของศีลที่เหมาะสม” หรือ “ไม่ควรไปยุ่งกับการเมือง” ซึ่งแสดงถึงความเชื่อที่ว่าพระสงฆ์ควรมุ่งเน้นการปฏิบัติธรรมและดูแลรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธศาสนา โดยไม่ควรเข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมทางการเมืองที่อาจทำให้เกิดความขัดแย้งหรือสูญเสียความน่าเชื่อถือจากพุทธศาสนิกชน Rawls, J. (1993) ได้กล่าวว่า การเมืองควรเป็นเรื่องของภาครัฐและพลเมืองทั่วไป โดยศาสนาและพระสงฆ์ควรแยกออกจากกิจกรรมทางการเมือง เพื่อรักษาความสงบและความบริสุทธิ์ของศาสนา

อีกหนึ่งมุมมองที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มนี้คือ ความสำคัญของการเป็นกลางทางการเมืองพระสงฆ์ในชุมชนมีอิทธิพลต่อความคิดและการตัดสินใจของประชาชน ดังนั้นจึงควรยึดหลักการของความเป็นกลางเพื่อไม่ให้เกิดการแสดงออกทางการเมืองของพระสงฆ์ส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นของประชาชนและการเลือกตั้ง ตัวอย่างเช่น ความเห็นที่กล่าวว่า “พระสงฆ์ต้องปฏิบัติตัวให้มีความเป็นกลางทางการเมือง เพื่อสร้างความสมานฉันท์” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ควรหลีกเลี่ยงการแสดงออกที่อาจนำไปสู่การแบ่งแยกหรือความขัดแย้งทางการเมืองในชุมชน

จากมุมมองเหล่านี้ จะเห็นได้ว่ากลุ่มที่เห็นด้วยกับพระสงฆ์ไม่ควรมีอิทธิพลทางการเมืองนั้นให้ความสำคัญกับการรักษาความบริสุทธิ์ทางศีลธรรมและจริยธรรมของพระสงฆ์ รวมถึงการเป็นกลางทางการเมืองเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อการตัดสินใจของประชาชนและการเลือกตั้ง

สรุปได้ว่า ข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถามสะท้อนให้เห็นถึง มุมมองที่หลากหลายและขัดแย้งกัน อย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและการเลือกตั้ง ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มที่คัดค้าน และ กลุ่มที่เห็นด้วย หรือมีท่าทีที่เปิดกว้างมากขึ้น

กลุ่มที่คัดค้าน มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าพระสงฆ์ ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการเมือง และ ไม่ควรมีอิทธิพลในการชี้นำสิทธิการเลือกตั้ง โดยให้เหตุผลว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นการ ผิดจริยธรรม และทำให้ศาสนา เสื่อมเสีย ความคิดเห็นในกลุ่มนี้เน้นย้ำว่าหน้าที่ของพระสงฆ์คือการปฏิบัติตามศีลและภารกิจของสงฆ์อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะการเทศนาสั่งสอนธรรมะเพื่อให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่ดีและใช้หลักธรรมในการพิจารณาเลือกตั้งอย่างเป็นกลาง แต่ในทางกลับกัน ยังมีข้อเสนอแนะจากผู้ตอบบางส่วนที่สะท้อนถึงมุมมองที่ ให้ความเคารพอย่างสูง และ ไว้วางใจ ในพระสงฆ์ โดยมองว่าพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความบริสุทธิ์และไม่มีความบกพร่อง นอกจากนี้ยังมีความเห็นที่ เปิดกว้าง ต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง โดยเสนอว่าพระสงฆ์ควรเทศนาในปัญหาธรรม เพื่อแนะนำให้ประชาชนรู้จักการเลือกตั้งอย่างถูกต้องและเป็นไปอย่างยุติธรรม ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความคาดหวังว่าพระสงฆ์จะสามารถเป็นที่พึ่งทางปัญญาและเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณได้แม้ในเรื่องทางการเมือง

ดังนั้น ผลสรุปจากข้อเสนอแนะเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าสังคมไทยยังคงมีการถกเถียงและมองว่าขอบเขตของบทบาทพระสงฆ์ในเรื่องการเมืองยัง ไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจน โดยมีทั้งกลุ่มที่เชื่อว่าพระสงฆ์ควรแยกขาดจาก

การเมืองอย่างสิ้นเชิง และกลุ่มที่มองว่าพระสงฆ์สามารถมีส่วนร่วมได้ในฐานะผู้ให้ความรู้และแนวทางที่อยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมอย่างเป็นกลาง

อภิปรายผล

ความคิดเห็นของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในอำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญตบตาของพระสังฆาธิการต่อการตัดสินใจทางการเมือง พบว่า ความเชื่อทางศาสนาและความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับคนในชุมชนมีผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองอย่างชัดเจน เนื่องจากพระสงฆ์เป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพและเชื่อถือ หลักธรรมคำสอนของท่านช่วยชี้แนะให้ชุมชนเลือกผู้แทนที่มีคุณธรรมและทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม นอกจากนี้ ความศรัทธาและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพระสงฆ์กับชุมชนยังช่วยสร้างความสามัคคีและส่งเสริมทัศนคติทางการเมืองที่ช่วยส่งเสริมความสามัคคี ความเป็นหนึ่งในชุมชน และเน้นการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา เช่น งานบุญและพิธีกรรมต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งในเชิงบวก โดยช่วยสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนและเสริมสร้างความเชื่อมั่นในหลักธรรมคำสอนของพระสงฆ์ ซึ่งเน้นย้ำถึงความสำคัญของการเลือกผู้นำที่มีคุณธรรม พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง โดยการส่งเสริมให้ชุมชนเลือกผู้นำที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและมุ่งมั่นในการสร้างสังคมที่สงบสุขและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ยังมีความคิดเห็นบางส่วนที่มองว่า กิจกรรมทางศาสนาไม่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางการเมือง เพราะประชาชนเชื่อว่าการเลือกตั้งเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับการใช้เหตุผลส่วนบุคคล ข้อมูลนโยบาย และความสามารถของผู้สมัครมากกว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา แม้ว่าในบางมุมมอง การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาไม่จำเป็นต้องมีผลโดยตรงกับการตัดสินใจเลือกตั้ง เนื่องจากการเลือกตั้งมีพื้นฐานมาจากข้อมูลของผู้สมัครและนโยบายที่เสนอ แต่การใช้กิจกรรมทางศาสนาอาจเป็นเวทีพบปะพี่น้องประชาชนและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จึงอาจมีผลในการช่วยให้ชุมชนพิจารณาเลือกผู้สมัครได้ง่ายขึ้นในบางกรณี เช่น การพิจารณาความสามารถและนโยบายของผู้สมัคร การลงพื้นที่ ความสม่ำเสมอในการให้ความช่วยเหลือ รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับชุมชนอีกด้วย จากการศึกษาของ สิทธิพร เขาอูน และคณะ (2566) พบว่าในมุมมองของสังคมไทยแบบจารีต พระสงฆ์ถูกมองว่าเป็นบุคคลที่บริสุทธิ์ ไร้มลทิน และไม่ควรเกี่ยวข้องกับการเมืองที่อาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย ทั้งต่อตัวพระสงฆ์เองและต่อพระพุทธศาสนา กล่าวว่าการมีบทบาทของพระสงฆ์ในกิจกรรมทางการเมืองสะท้อนถึงความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งระหว่างความเชื่อทางศาสนาและการตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งในกรณีนี้ พระสงฆ์มีศักยภาพในการส่งเสริมคุณธรรมในการเลือกตั้งและการปกครอง ซึ่งอาจช่วยให้สังคมไทยมีการเมืองที่ดีขึ้นและสะอาดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1) ควรส่งเสริมให้วัดมีการจัดภูมิทัศน์และบริเวณโดยรอบให้มีความสงบร่มรื่น เพื่อให้พุทธศาสนิกชนเกิดความรู้สึกสงบทางจิตใจ และมีความศรัทธาในการเข้าวัด รวมถึงเปิดโอกาสให้มีการสนทนาธรรมกับพระสงฆ์มากขึ้น

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในกลุ่มอายุและอาชีพต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นและนักการเมือง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความถี่ในการทำบุญน้อย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะ ช่วงอายุ 18-25 ปี และ นักการเมือง เพื่อทำความเข้าใจถึงสาเหตุที่ทำให้คนกลุ่มนี้มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมทางศาสนาน้อยกว่ากลุ่มอื่น และนำข้อมูลที่ได้มาออกแบบกิจกรรมให้ตอบโจทย์ความต้องการของพวกเขาได้อย่างแท้จริง

2) ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น ทัศนคติที่มีต่อพระสงฆ์ ความเชื่อส่วนบุคคล หรือผลกระทบจากสื่อและเทคโนโลยี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถนำไปวางแผนพัฒนาศาสนากิจให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2540). *เอกสารการศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา*. กระทรวงศึกษาธิการ.

คู่มือพระสังฆาธิการ. (2562). *คู่มือพระสังฆาธิการ*. สำนักพิมพ์พระพุทธศาสนา.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2563). *การศึกษาเรื่องศาสนาในสังคมไทย*. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2568, จาก

<https://www.matichon.co.th>.

พระธรรมโกศาจารย์. (2561). *พระพุทธศาสนาและสังคม*. สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2558). *บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาพลเมืองของรัฐตามระบอบประชาธิปไตย*.

สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2568 ,จาก <http://www.ps.mcu.ac.th>

พระมหาวิเชียรวิชญ์โม . (2564). *บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทยยุคปัจจุบัน*. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 3(6) ,42-49.

พระอดุลย์ กุศลจิตโต (ภักดีกุล). (2561). *บทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปกครองคณะสงฆ์ในเขตการปกครองจังหวัดเลย* (วิทยานิพนธ์ระดับรัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, วิทยาเขตศรีล้านช้าง.

ภททวีโส พ. (2023). *บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในปัจจุบัน*. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 6(3), 237–251.

มติชนออนไลน์. (2566). *สิทธิเลือกตั้งของพระ*. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2568, จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_3937528

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2564). *บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ:

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2564). *การศึกษาพระปริยัติธรรมในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ:

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). ระบบการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภากับพัฒนาการทางการเมืองของประเทศไทย. *วารสารจุลนิติ*, 12(2)

สิทธิพร เขาอ่อนและคณะ. (2566). การเลือกตั้งกับพระสงฆ์ไทย. *วารสารปราชญ์ประชาคม*, 1(2), 15–28.

Kiyosaki, R. T., & Lechter, S. L. (2010). *Fu ba ba xiong ba ba [Rich dad, poor dad]* (L. Qinggi & S. L. Zhu, Trans.). Hai Kou: Nan Hai Chu Ban She.

Marshall, T. H. (1950). *Citizenship and social class and other essays*. Cambridge University Press.

Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods* (3rd ed.). Sage Publications.

Rawls, J. (1993). *Political liberalism*. Columbia University Press.

Swidler, L. (1985). Culture in action: Symbols and strategies. *American Sociological Review*, 51(2), 273–286.

บทความวิจัย (Research article)

การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย

The Study of Systemic Leadership Components in the Context of Thai Higher Education

นันทณัฐ เวียงอินทร์^{1*} วาโร เพ็งสวัสดิ์¹ วันเพ็ญ นันทะศรี¹ วรุฒิ อินตะชัย¹ และ ณัฐพล วงศ์ประทุม¹Nanthanut Wiangin^{1*}, Waro Phengsawat¹, Wanpen Nanthasri¹, Worawut Aintachai¹and Natthapon Wongprathum¹

วันที่รับบทความ (Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)

18 มิถุนายน 2568

30 กรกฎาคม 2568

31 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาองค์ประกอบจากเอกสารวิชาการและงานวิจัยจำนวน 10 แหล่ง เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบ 2) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบ และ 3) ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทยประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบ 2) วิสัยทัศน์ 3) การวางแผนกลยุทธ์ 4) ความมุ่งมั่น 5) วัฒนธรรมองค์การ 6) การเป็นที่ปรึกษา/ช่วยเหลือ/สนับสนุน และ 7) การเรียนรู้และพัฒนา และมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.65$, $SD = 0.44$) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.57$, $SD = 0.44$)

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำเชิงระบบ, การอุดมศึกษาไทย

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

¹Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

*Corresponding author email : Nanthanut.wi@ksu.ac.th

Abstract

This research aimed to examine the components of systemic leadership within the context of Thai higher education using a mixed-methods approach, which was conducted in three phases, (1) A document and literature review of 10 academic sources to synthesize the components of systemic leadership, (2) In-depth interviews with five experts to further explore these components, and (3) An evaluation of the appropriateness and feasibility of the identified components by five specialists. The research instruments included a document analysis form, a semi-structured interview guide, and a five-point Likert scale questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation. The findings revealed that systemic leadership in the Thai higher education context comprises six key components, 1) Responsibility, 2) Vision, 3) Strategic Planning, 4) Commitment, 5) Organizational Culture, 6) Mentorship/Support /Assistance and 7) Learning and Development. The appropriateness of these components was rated at the highest level ($M = 4.65$, $SD = 0.44$), and their feasibility was also rated at the highest level ($M = 4.57$, $SD = 0.44$).

Keywords : Leadership, System leadership, Thai Higher Education

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมได้ก่อให้เกิดสภาวะ VUCA World ซึ่งประกอบด้วย ความผันผวน ความไม่แน่นอน ความซับซ้อนและความคลุมเครือซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบการศึกษา โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษาที่ต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วนเพื่อรองรับความต้องการของสังคมโลกในอนาคต ดังนั้น ผู้นำในองค์กรจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงระบบ (Systemic Leadership) ซึ่งเป็นแนวคิดร่วมสมัยที่เชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ ขององค์กรอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่องทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร (กรัณฐรัตน์ จำเริญพันธุ์ และคณะ, 2566) ผู้นำในลักษณะนี้จะต้องมีคุณลักษณะ เช่น มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายขององค์กร มีความรับผิดชอบในการขับเคลื่อนเชิงกลยุทธ์และสามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

งานวิจัยในช่วงไม่เกิน 10 ปี ที่ผ่านมามีได้เสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงระบบอย่างเป็นรูปธรรม เนตรนภิส นพเกตุ และคณะ (2563) ได้พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงระบบของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรับผิดชอบ วิสัยทัศน์ ความมุ่งมั่น การวางแผนกลยุทธ์ การสนับสนุนและโค้ชชิ่ง การเป็นผู้เรียนรู้และการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิรับรองว่ามีความเหมาะสมในการผานแนวคิดเชิงวัฒนธรรม กรัณฐรัตน์ จำเริญพันธุ์ และคณะ (2566) ได้นำหลักปาปนิกรรม มาประยุกต์ใช้ โดยเน้น 3 คุณลักษณะของผู้นำ ได้แก่ จักขุมา (วิสัยทัศน์ไกล), วิธูโร (ความสามารถเชิงบริหาร), และ นิสสยสัมปันโน (ความสามารถในการประสานสัมพันธ์) ซึ่งสะท้อนความจำเป็นในการใช้ทั้งทักษะเทคนิคและ

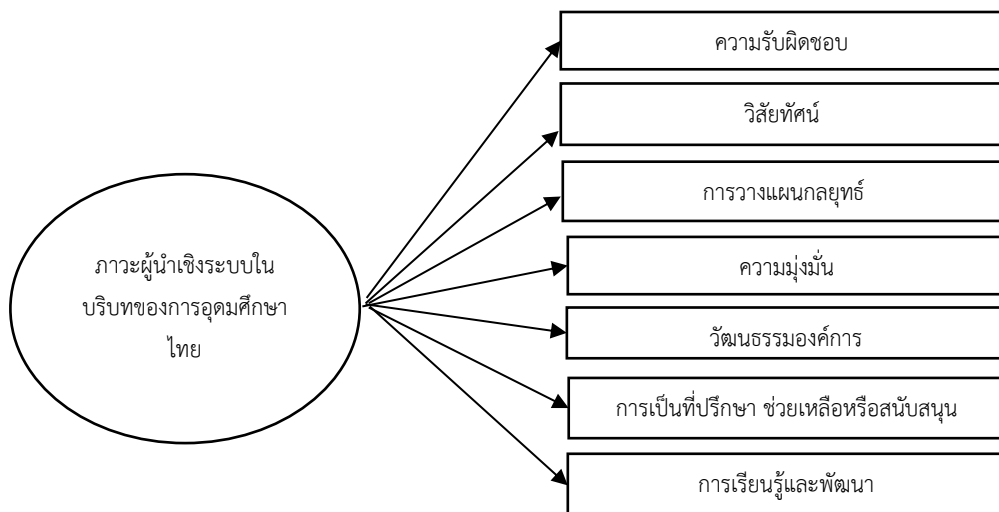
อารมณียุคปัจจุบัน ขณะเดียวกัน อธิพงษ์ เพชรสุทธิ (2567) ได้พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับแนวคิดเชิงระบบโดยชี้ว่าผู้นำที่มีโครงสร้างชัดเจนสามารถขับเคลื่อนองค์กร ให้พ้นจากข้อจำกัดระบบเดิมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม แม้แนวคิดนี้เริ่มปรากฏในระดับพื้นฐานแต่ยัง ขาดการศึกษาอย่างชัดเจนในบริบทของอุดมศึกษาโดยเฉพาะการวิเคราะห์และจำแนกองค์ประกอบที่เหมาะสม กับวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยไทย

ดังนั้น งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการ อุดมศึกษาไทยที่สอดคล้องกับบริบทโลกยุคใหม่เพื่อพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่ใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพและ ยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบท ของการอุดมศึกษาไทย

1.1 การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีของภาวะผู้นำเชิงระบบ

ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิดและองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงระบบที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ บทความวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องจำนวนทั้งสิ้น 10 แหล่ง เพื่อรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงระบบที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทของอุดมศึกษาไทย

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสารซึ่งพัฒนาขึ้นจากกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีรายการสำหรับบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบ คำนิยามและคำอธิบายของภาวะผู้นำเชิงระบบที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัยแต่ละแหล่ง

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลได้ถูกรวบรวมจากแหล่งเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือกตามเกณฑ์คุณภาพ เช่น ความน่าเชื่อถือ ความเกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยและการเผยแพร่ในวารสารทางวิชาการหรือสถาบันที่เชื่อถือได้ ข้อมูลจากแต่ละแหล่งจะถูกบันทึกอย่างเป็นระบบลงในแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวทางของ ชีระนันต์ โมธรรม และคณะ (2566) โดยดำเนินการจัดระเบียบข้อมูล แยกหมวดหมู่ สังเคราะห์เนื้อหาและสรุปองค์ประกอบเบื้องต้น จากนั้นจึงนำองค์ประกอบที่ปรากฏจากหลายแหล่งมาเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบและจัดทำเป็นตารางสังเคราะห์องค์ประกอบเพื่อหาจุดร่วมที่สอดคล้องกัน

1.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การแจกแจงความถี่ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณาว่าองค์ประกอบใดปรากฏในเอกสารไม่น้อยกว่า 3 ครั้ง หรือเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 30 ของแหล่งข้อมูลทั้งหมดจึงจะคัดเลือกมาเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย (เนตรนภิส นพเกตุ, 2562)

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการบริหารในระดับอุดมศึกษา เพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารในขั้นตอนที่ 1 โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย โดยนำองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

2.1.1 อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนทางการบริหาร การศึกษาหรือการบริหารทั่วไปไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีคุณวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาเอกหรือมีตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป จำนวน 1 คน

2.1.2 ผู้บริหารระดับสูงของสถาบันอุดมศึกษา เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การบริหารไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีคุณวุฒิทางการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน

2.1.3 ผู้บริหารระดับสูงของสถาบันอุดมศึกษา เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การบริหารไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีคุณวุฒิทางการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาเอกทางรัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.2.1 เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอ้างอิงจากองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1

2.2.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยร่างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทยและนำร่างแบบสัมภาษณ์ให้ประธานคณะกรรมการและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของประธานคณะกรรมการและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเองและมีการนัดหมายไว้ล่วงหน้า (สัมภาษณ์, 29 เมษายน, 2568)

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

2.4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวិเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารโดยการจัดระเบียบข้อมูล กำหนดรหัสข้อมูล แยกหมวดหมู่และสังเคราะห์ออกมาเป็นองค์ประกอบพร้อมนิยามเชิงปฏิบัติการและพฤติกรรมตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย

2.4.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์ โดยเริ่มจากการถอดเทปเสียงสัมภาษณ์แล้วทำการจัดระเบียบข้อมูล กำหนดรหัสข้อมูล ซึ่งกำหนดจากคำสำคัญในคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ หลังจากการจัดระเบียบข้อมูลแล้ว ได้สร้างข้อสรุปเบื้องต้นเพื่อกำหนดองค์ประกอบและนิยามเชิงปฏิบัติการองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย

2.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การแจกแจงความถี่เป็นสถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนับจำนวนครั้งที่มีการกล่าวถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงระบบแต่ละข้อ จากนั้นพิจารณาคัดเลือกเฉพาะองค์ประกอบที่ปรากฏอย่างน้อย 3 ครั้งขึ้นไป จากจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความสำคัญและจัดลำดับความเด่นชัดขององค์ประกอบที่เหมาะสมในบริบทของการอุดมศึกษาไทย

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทยโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วย

3.1.1 อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนทางด้านการบริหาร การศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีคุณวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาเอก หรือดำรงตำแหน่งทางวิชาการระดับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป จำนวน 1 คน

3.1.2 ผู้บริหารระดับสูงของสถาบันอุดมศึกษา เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การบริหารไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีคุณวุฒิทางการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน

3.1.3 ผู้บริหารระดับสูงของสถาบันอุดมศึกษา เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การบริหารไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีคุณวุฒิทางการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาเอกทางด้านรัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทยซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท โดยกำหนดคะแนนไว้ 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3.2.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาจัดทำร่างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบดังกล่าว จากนั้นจึงนำร่างแบบสอบถามไปตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจนของถ้อยคำและความสมบูรณ์ของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องก่อนดำเนินการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย และนำแบบประเมินที่ได้รับคืนมาวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ยและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำค่าเฉลี่ยไปแปลความหมายโดยเทียบกับเกณฑ์การประเมิน โดยเลือกองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมมากหรือมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป เพื่อให้ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทยโดยการแปลผลข้อมูลจากการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามช่วงคะแนน โดยกำหนดช่วงค่าเฉลี่ยไว้ 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (รณกฤต ผลแน่น และ มาลีรัตน์ ขจิตเนติธรรม, 2567)

ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 4.51 ถึง 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.51 ถึง 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมและเป็นไปได้มาก

ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 2.51 ถึง 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับปานกลาง

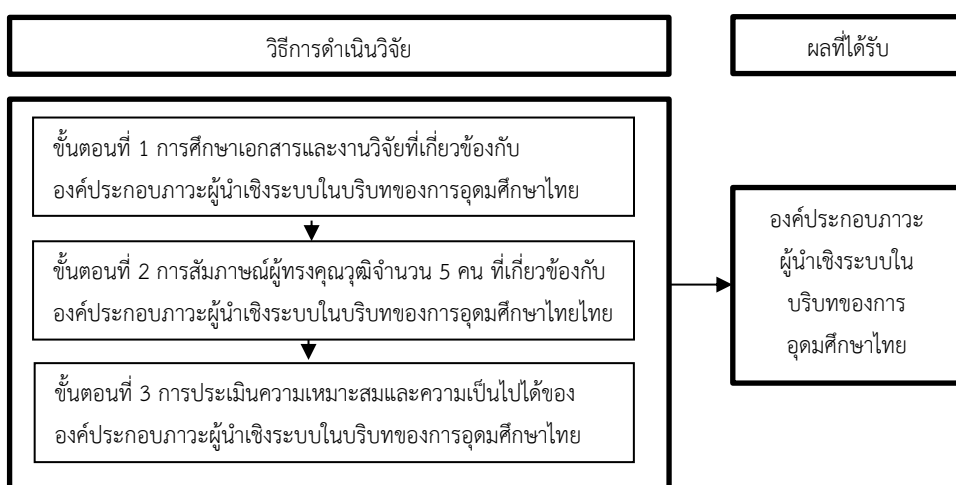
ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1.51 ถึง 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1.00 ถึง 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับน้อยที่สุด

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อแสดงระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบในแต่ละข้อ

ในการดำเนินการวิจัยเพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการและผลที่ได้รับชัดเจน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามภาพประกอบที่ 1 ซึ่งแสดงวิธีการดำเนินการวิจัยเรื่องการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย

ภาพที่ 2 วิธีการดำเนินการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย

1.1 ผลการสังเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย แสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สั้งเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย

แหล่งข้อมูล	นักวิชาการ/นักการศึกษา										ความถี่	การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ					ความถี่	องค์ประกอบที่ศึกษา
	1.Sperry and Cunliffe (2004)	2. Hopkins and Higham (2007)	3.Bartlett (2007)	4.Higham et al. (2009)	5.OLeary and Bringham (2009)	6. Fullan (2011)	7.เนตรนภิต นพเกตุ (2562)	8.กรันทรรัตน์ จำเียรพันธุ์ และคณะ (2562)	9.อิทธิพงษ์ เพชรสุทธิ (2567)	10.สุดารัตน์ พรหมสิงห์ และปาริยพิพชา ก้านจักร (2568)		ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3	ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4	ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5		
องค์ประกอบ																		
1. ความรับผิดชอบในวิชาชีพ		/	/	/	/	/	/	/	/	/	9	/	/	/		/	4	/
2. วิสัยทัศน์	/	/		/	/		/	/	/	/	8	/	/		/	/	4	/
3. ความมุ่งมั่น	/	/	/	/		/	/	/		/	8		/	/		/	3	/
4. การวางแผนกลยุทธ์	/			/	/	/	/	/	/	/	8	/		/		/	3	/
5. ด้านควบคุมและประเมินกลยุทธ์									/		1							
6.การเป็นที่ปรึกษา/ช่วยเหลือ/สนับสนุน	/	/	/				/				4	/			/	/	3	/
7. การเรียนรู้และพัฒนา	/				/		/		/		4		/	/		/	3	/
8. วัฒนธรรมองค์การ	/	/						/			3	/	/			/	3	/
9. บุคคลแห่งการเรียนรู้						/					1							
รวม	6	5	3	4	4	4	6	4	5	4		5	5	4	2	7		

จากตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย ซึ่งได้จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารสู่ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบ โดยใช้ความถี่ตั้งแต่ 3 ขึ้นไป ซึ่งเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 30 ของความถี่ทั้งหมดมาเป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย พบว่ามี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบ (Responsibility) 2) วิสัยทัศน์ (Vision) 3) การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) 4) ความมุ่งมั่น (Commitment) 5) การเป็นที่ปรึกษา ช่วยเหลือหรือสนับสนุน (Mentorship, Assistance, and Support) 6) วัฒนธรรมองค์การ (Organizational culture) และ 7) การเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Development)

1.2 องค์ประกอบ นิยามปฏิบัติการและพฤติกรรมบ่งชี้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย

ผู้วิจัยนำผลการสังเคราะห์องค์ประกอบ มาจัดทำเป็นนิยามเชิงปฏิบัติการและพฤติกรรมบ่งชี้ องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย มี 7 องค์ประกอบ 35 ตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 องค์ประกอบ นิยามเชิงปฏิบัติการและพฤติกรรมบ่งชี้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	พฤติกรรมบ่งชี้
1. ความรับผิดชอบ	แนวทางการปฏิบัติของผู้บริหารที่แสดงถึงความตระหนักในพันธกิจของมหาวิทยาลัย ยึดมั่นในจริยธรรม ความโปร่งใสและความถูกต้อง พร้อมทั้งกล้าตัดสินใจและยอมรับผลจากการดำเนินงานอย่างสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาาระบบติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้สอดคล้องกับพลวัตของอุดมศึกษาไทยอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน	1) ปฏิบัติงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยอย่างครบถ้วน 2) ตัดสินใจโดยยึดหลักจริยธรรม ความถูกต้องและผลประโยชน์ขององค์กรเป็นสำคัญ 3) แสดงความโปร่งใสในการบริหารงาน 4) ส่งเสริมและพัฒนาาระบบตรวจสอบและประเมินผลภายในองค์กร 5) ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของนโยบายและบริบทอุดมศึกษาได้อย่างเหมาะสม
2. วิสัยทัศน์	ความสามารถของผู้บริหารในการกำหนดเป้าหมายร่วมขององค์กรอย่างเป็นระบบ แปลงเป็นกลยุทธ์ที่ปฏิบัติได้จริง โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วม ความคิดสร้างสรรค์และการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์อย่างยั่งยืน	1) กำหนดทิศทางและเป้าหมายขององค์กรได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ 2) ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ 3) ถ่ายทอดวิสัยทัศน์อย่างชัดเจนและสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากร 4) แปลงวิสัยทัศน์เป็นกลยุทธ์และแผนการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม 5) ใช้ข้อมูลและระบบติดตามผลเพื่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์อย่างต่อเนื่อง
3. การวางแผนกลยุทธ์	ความสามารถของผู้บริหารในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางขององค์กรการอุดมศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยวิเคราะห์สภาพแวดล้อมรอบด้าน สร้างแผนที่ปฏิบัติได้จริง ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและปรับแผนให้	1) กำหนดเป้าหมายและทิศทางขององค์กรได้อย่างชัดเจน 2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกได้อย่างรอบด้าน 3) จัดทำแผนกลยุทธ์ที่เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	พฤติกรรมบ่งชี้
	สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อความยั่งยืนขององค์กร	4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ 5) จัดระบบติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงแผนกลยุทธ์อย่างต่อเนื่อง
4. ความมุ่งมั่น	การแสดงออกถึงเจตคติเชิงบวกของผู้บริหารที่เปี่ยมด้วยความตั้งใจ อุทิศตน และทุ่มเทในการขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบด้วยความกระตือรือร้น รอบคอบ มีเหตุผล และมุ่งมั่นสู่เป้าหมายขององค์กรเพื่อสร้างความสำเร็จร่วมกันอย่างมั่นคงและยั่งยืน	1) แสดงความตั้งใจและความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน 2) อุทิศเวลาและพลังงานเพื่อขับเคลื่อนภารกิจขององค์กร 3) ดำเนินงานด้วยความกระตือรือร้น รอบคอบและมีเป้าหมายที่ชัดเจน 4) ใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ 5) มุ่งส่งเสริมความสำเร็จร่วมกันขององค์กร
5. การเป็นที่ปรึกษา/ช่วยเหลือ/สนับสนุน	ความสามารถของผู้บริหารในการทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาทางวิชาชีพ โดยให้คำปรึกษา สนับสนุนและส่งเสริมบุคลากรอย่างเป็นธรรม ผ่านการจัดสรรทรัพยากร การพัฒนาศักยภาพและสร้างระบบการทำงานร่วมกันเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพและความก้าวหน้าในวิชาชีพทั้งในระดับบุคคลและองค์กร	1) ให้คำปรึกษาเชิงระบบต่อเนื่องเพื่อพัฒนางานและวิชาชีพ 2) จัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม โปร่งใส และตอบโต้การพัฒนา 3) ส่งเสริมการเรียนรู้และอบรมตามบริบทสายงานของบุคลากร 4) สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อยกระดับการทำงานร่วมกัน 5) ติดตาม สนับสนุน และผลักดันความก้าวหน้าในสายงานอย่างต่อเนื่อง
6. วัฒนธรรมองค์กร	ค่านิยมร่วมและวิถีปฏิบัติของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาที่สะท้อนอัตลักษณ์ขององค์กร ความเป็นมืออาชีพและมีเสรีภาพทางวิชาการซึ่งมีอิทธิพลต่อแนวทางการบริหารจัดการและการพัฒนาคุณภาพในระดับองค์กร โดยก่อให้เกิดบรรยากาศที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การเรียนรู้และความมุ่งมั่นในบทบาท	1) ยึดมั่นในค่านิยมขององค์กร 2) แสดงความเป็นมืออาชีพในการปฏิบัติงาน 3) เปิดกว้างทางความคิดและเคารพในเสรีภาพทางวิชาการ 4) มีความร่วมมือและเอื้อเฟื้อในการทำงานเป็นทีม 5) ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	พฤติกรรมบ่งชี้
	หน้าที่ของแต่ละบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน	
7. การเรียนรู้และพัฒนา	ระดับความสามารถของผู้นำในระบบ อุดมศึกษาในการแสวงหาและพัฒนา รวมถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ตลอดจน การส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีทักษะ ในการปรับตัว เรียนรู้ตลอดชีวิตและ พัฒนานตนเองอย่างต่อเนื่องซึ่งสะท้อน ผ่านพฤติกรรม เช่น การจัดอบรม การจัด ระบบพี่เลี้ยง การส่งเสริมการเรียนรู้เชิง รุกและการติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนา สมรรถนะของบุคลากรและองค์กร	1) ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร 2) สนับสนุนการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง 3) เป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ตลอดชีวิต 4) วางแผนและประเมินผลการพัฒนาอย่าง มีระบบ 5) ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อช่วยใน การติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ

1.3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย

ตารางที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย

องค์ประกอบ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	M	SD	แปลผล	M	SD	แปลผล
1. ความรับผิดชอบ	4.63	0.47	มากที่สุด	4.57	0.43	มากที่สุด
2. วิสัยทัศน์	4.48	0.53	มาก	4.42	0.49	มาก
3. การวางแผนกลยุทธ์	4.78	0.39	มากที่สุด	4.69	0.41	มากที่สุด
4. ความมุ่งมั่น	4.66	0.42	มากที่สุด	4.55	0.50	มากที่สุด
5. การเป็นที่ปรึกษา/ช่วยเหลือ/สนับสนุน	4.81	0.36	มากที่สุด	4.75	0.38	มากที่สุด
6. วัฒนธรรมองค์กร	4.58	0.48	มากที่สุด	4.50	0.46	มากที่สุด
7. การเรียนรู้และพัฒนา	4.60	0.46	มากที่สุด	4.55	0.44	มากที่สุด
รวม	4.65	0.44	มากที่สุด	4.57	0.44	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทยทั้ง 7 ด้านพบว่า ได้รับการประเมินในระดับมากที่สุดทั้งในด้านความเหมาะสม ($M = 4.65$, $SD = 0.44$) และความเป็นไปได้ ($M = 4.57$, $SD = 0.44$) โดยองค์ประกอบที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ การเป็นที่ปรึกษา/ช่วยเหลือ/สนับสนุน ($M = 4.81$, 4.75) รองลงมา ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์และความมุ่งมั่น ส่วนวิสัยทัศน์ แม้จะได้คะแนนเฉลี่ย

ต่ำสุด แต่ยังอยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบทั้ง 7 ด้านมีความเหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำในอุดมศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่ององค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทของการอุดมศึกษาไทย ได้มาจากการสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงระบบที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้ในสถาบันอุดมศึกษาของไทยประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบ 2) วิสัยทัศน์ 3) การวางแผนกลยุทธ์ 4) ความมุ่งมั่น 5) วัฒนธรรมองค์กร 6) การเป็นที่ปรึกษา/ช่วยเหลือ/สนับสนุน และ 7) การเรียนรู้และพัฒนาองค์ประกอบทั้ง 7 ด้านดังกล่าวได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาพบว่า ค่าเฉลี่ยภาพรวมของความเหมาะสมอยู่ที่ ($M = 4.65$, $SD = 0.44$) และค่าความเป็นไปได้อยู่ที่ ($M = 4.57$, $SD = 0.44$) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด โดยองค์ประกอบที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ **การเป็นที่ปรึกษา/ช่วยเหลือ/สนับสนุน** ซึ่งได้คะแนนเฉลี่ยด้านความเหมาะสมเท่ากับ ($M = 4.81$, $SD = 0.36$) และด้านความเป็นไปได้เท่ากับ ($M = 4.75$, $SD = 0.38$) รองลงมาคือ **การวางแผนกลยุทธ์ และความมุ่งมั่น** ซึ่งล้วนได้รับการประเมินในระดับมากที่สุดเช่นกัน ทั้งนี้แม้องค์ประกอบด้าน **วิสัยทัศน์** จะได้รับคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่มแต่ยังอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านความเหมาะสม ($M = 4.48$, $SD = 0.53$) และด้านความเป็นไปได้ ($M = 4.42$, $SD = 0.49$) แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบทุกด้านที่ได้รับการสังเคราะห์และตรวจสอบล้วนมีศักยภาพในการประยุกต์ใช้จริงในระบบการบริหารจัดการอุดมศึกษาไทยอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยชี้ว่าในบริบทอุดมศึกษาไทย ผู้นำควรปรับบทบาทตามแนวคิดภาวะผู้นำเชิงระบบเพื่อรับมือกับความท้าทายในโลกยุค VUCA World ซึ่งมีทั้งความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือโดยต้องมียุทธศาสตร์ การบูรณาการกลยุทธ์และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะบทบาทในฐานะ **การเป็นที่ปรึกษา/ผู้สนับสนุน** ซึ่งได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมสูงสุด สะท้อนถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่าย การให้คำปรึกษาและการพัฒนาศักยภาพภายในองค์กรซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2011) ที่เน้นการเรียนรู้ร่วมและการสร้างกลไกการพัฒนาแบบองค์รวม นอกจากนี้องค์ประกอบ **การวางแผนกลยุทธ์** ซึ่งได้รับคะแนนรองลงมา สะท้อนถึงความสำคัญของผู้นำที่สามารถกำหนดทิศทางองค์กรโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศและการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย Bartlett (2007) ได้เสนอว่าแผนกลยุทธ์ไม่ควรถูกมองว่าเป็นเพียงเครื่องมือเชิงเทคนิค แต่ควรเป็นเครื่องมือที่เชื่อมโยงเป้าหมายขององค์กรเข้ากับการเรียนรู้ร่วมกัน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของ อธิพงษ์ เพชรสุทธิ (2567) ซึ่งเห็นว่าผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้องมีทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูล โอกาสและความเสี่ยงอย่างรอบด้านเพื่อขับเคลื่อนองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนองค์ประกอบ **ความมุ่งมั่น** ซึ่งอยู่ในระดับสูง สะท้อนถึงเจตคติของผู้นำที่เปี่ยมด้วยแรงบันดาลใจ การอุทิศตนและความต่อเนื่องในการ

ปฏิบัติการกิจองค์กร Hopkins and Higham (2007) ได้กล่าวว่าความมุ่งมั่นของผู้นำเป็นพลังผลักดันที่สำคัญในการเสริมสร้างแรงจูงใจและความมั่นใจให้กับบุคลากรภายใต้ภาวะที่องค์กรต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ สุดารัตน์ พรหมสิงห์ และ ปารย์พิชชา ก้านจักร (2568) ที่เน้นว่าความมุ่งมั่นจากภายในจะส่งผลต่อความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลงองค์กร ในส่วนองค์ประกอบด้าน ความรับผิดชอบ วัฒนธรรมองค์การและการเรียนรู้และพัฒนา ล้วนมีบทบาทสำคัญในการสร้างเสถียรภาพขององค์กรในระดับอุดมศึกษา **ความรับผิดชอบต่อ** สะท้อนคุณธรรมในการบริหาร ความกล้าตัดสินใจและความโปร่งใสของผู้นำซึ่งมีผลต่อความน่าเชื่อถือและมาตรฐานขององค์กรอย่างยั่งยืน (Leithwood, 2006) ผู้นำที่มีความรับผิดชอบต่อจะสามารถขับเคลื่อนองค์กรให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมั่นคง ส่วน **วัฒนธรรมองค์การ** เป็นกลไกที่หล่อหลอมค่านิยมร่วมของบุคลากรในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม สุดารัตน์ พรหมสิงห์ และ ปารย์พิชชา ก้านจักร (2568) บ่งชี้ว่า องค์กรที่มีวัฒนธรรมที่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญจะสามารถเติบโตและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน ประการต่อมา **การเรียนรู้และพัฒนา** เป็นองค์ประกอบที่ส่งเสริมให้บุคลากรปรับตัว พัฒนาทักษะและสร้างนวัตกรรมผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้นำที่เอื้อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจะช่วยยกระดับสมรรถนะขององค์กรในระยะยาว ประการสุดท้าย **วิสัยทัศน์** แม้ว่าจะได้รับคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับองค์ประกอบอื่น แต่ยังอยู่ในระดับมากซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความสามารถของผู้นำในการกำหนดเป้าหมายร่วมขององค์กรอย่างมีทิศทาง ทั้งนี้ แนวคิดของ O'Leary and Bringham (2009) ได้เสนอว่าผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ควรสามารถถ่ายทอดเป้าหมายให้เกิดแรงบันดาลใจ พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในกระบวนการกำหนดนโยบาย

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบทั้ง 7 ด้านของภาวะผู้นำเชิงระบบมีลักษณะของความสัมพันธ์เชิงบูรณาการที่สามารถสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างมีแบบแผน ผู้นำในระดับอุดมศึกษาที่สามารถหลอมรวมองค์ประกอบเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสม จะมีศักยภาพในการขับเคลื่อนองค์กรให้เผชิญกับความท้าทายได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสร้างรากฐานที่มั่นคงและยั่งยืนสำหรับการพัฒนาการศึกษาไทยในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบด้านการเป็นที่ปรึกษา/ช่วยเหลือ/สนับสนุนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้งในด้านความเหมาะสม ($M = 4.81$) และความเป็นไปได้ ($M = 4.75$) จึงควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษามีบทบาทในการให้คำปรึกษาแก่บุคลากรอย่างใกล้ชิดโดยอาจจัดให้มีช่วงเวลาการพบปะหรือการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการเพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือในองค์กร

2. องค์ประกอบด้านการวางแผนกลยุทธ์ซึ่งได้รับค่าเฉลี่ยรองลงมา โดยด้านความเหมาะสม ($M = 4.78$) และความเป็นไปได้ ($M = 4.69$) ควรถูกนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางขององค์กร โดยควรจัดกระบวนการทบทวนและปรับปรุงแผนกลยุทธ์ร่วมกับบุคลากรทุกภาคส่วนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การดำเนินงานมีความสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของระบบอุดมศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรดำเนินการวิจัยเชิงพัฒนาเพื่อสร้างรูปแบบภาวะผู้นำเชิงระบบที่เน้นบทบาทการเป็นที่ปรึกษา/ช่วยเหลือ/สนับสนุนและการวางแผนกลยุทธ์ สำหรับผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม โดยใช้กระบวนการวิจัยที่ครอบคลุมตั้งแต่การออกแบบพัฒนา การทดลองใช้และการประเมินผล เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงในยุค VUCA World
2. ควรดำเนินการวิจัยในเชิงของการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างบทบาทการเป็นที่ปรึกษาและการวางแผนกลยุทธ์ของผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษา โดยเน้นการสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบผ่านกระบวนการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้ได้แนวทางที่สามารถนำไปใช้ส่งเสริมภาวะผู้นำได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของอุดมศึกษาในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กรัณท์รัตน์ จำเริญพันธ์ุ, พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวิฑฒโน, และเผด็จ จงสกุลศิริ. (2566). ภาวะผู้นำเชิงระบบตามหลักปาปนิคมธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุค VUCA WORLD. *วารสารบรรณการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์*, 4(1), 45-53.
https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS/article/view/269727.
- ธีระนันต์ โมธรรม, วาโร เฟิงสวัสดิ์, และเอกลักษณ์ เพียสา (2566). องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครพนม. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(3), 77-92. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/article/view/260227>.
- เนตรนภิส นพเกตุ, ประยูร อัมสวาทดี, และธนวิน ทองแพง. (2563). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงระบบของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 31(1), 60-74.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/edupsu/article/view/194101/164281>.
- เนตรนภิส นพเกตุ. (2562) *การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงระบบของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา* วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
https://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/56810061.pdf.
- รณกฤต ผลแมน และมาลีรัตน์ ขจิตเนติธรรม. (2567). จากมาตรฐานค่าของลิเคิร์ทสู่การพัฒนามาตรประเมินค่าแนวใหม่. *วารสารการวัด ประเมินผล สถิติและการวิจัยทางสังคมศาสตร์*, 5(1), 1-16.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/mesr/article/view/275553/183741>.
- สุครัตน์ พรหมสิงห์ และปารย์พิชชา ก้านจักร. (2568) โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงระบบของผู้บริหารสถานศึกษาต่อองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น. *HRD Journal*, 16(1), 122-123.
<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/HRDJ/article/view/280538/179899>.

- อธิพงษ์ เพชรสุทธิ. (2567). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน. *The Journal of Development Administration Research*, 15(1), 109-120. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/JDAR/article/view/276467>.
- Bartlett, P. (2007). *Systems leadership*. Queensland: Macdonald Associates Consultancy.
- Collier, J., & Esteban, R. (2000). Systemic leadership: Ethical and effective. *The Leadership & Organization Development Journal*, 21(4), 207-215. https://www.researchgate.net/publication/241904270_Systemic_Leadership
- Craig, J. (2006). *System leadership: Lessons from literature*. Nottingham: National College for School Leadership (NCSL).
- Fullan, M. (2011). *The Role of Leadership in the Promotion of Knowledge Management in Schools*. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/135406002100000530>.
- Hopkins, D. (2005). *Every school a great school*. New York: Open University Press.
- Higham, R., Hopkins, D., & Matthews, P. (2009). *System leadership in practice*. New York: Open University Press.
- Hopkins, D., & Higham, R. (2007). System leadership: mapping the landscape. *School Leadership & Management*, 27(2), 147-166. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13632430701237289>.
- Higham, R., Hopkins, D., & Matthews, P. (2009). *System leadership in practice*. New York: Pen. University Press.
- Leithwood, K., Harris, A., & Strauss, T. (2006). *Leading school turnaround: how successful Leaders transform low-performing schools*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Sperry, G., & Cunliffe, A. (2004). *A Framework for system leadership in Catholic Education in Australia*. Sydney: QCEC.
- O'Leary, R., & Blomgren, B. L. (2009). *The collaborative public manager*. Washington D.C. Georgetown University Press.

บทความวิจัย (Research article)

แนวทางการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

Guidelines for Developing Professional Learning Communities in
Small Primary Schools under the Loei Primary Educational Service
Area Office 1กุลณัฐ ศรีประชุม^{1*}Kulanat Sornprachoom^{1*}

วันที่รับบทความ (Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)

13 กรกฎาคม 2568

31 กรกฎาคม 2568

1 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 และ 2) เสนอแนวทางการพัฒนา PLC ของโรงเรียนดังกล่าว การวิจัยแบ่งเป็นสองขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .97 กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารและครู จำนวน 214 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) ขั้นตอนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนา PLC อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.02), สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.93), และความต้องการจำเป็นสูงสุดคือด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน (PNI = 0.26) แนวทางที่เสนอมี 6 ด้าน รวม 24 วิธีการดำเนินงาน และ 70 กิจกรรม พร้อมเงื่อนไขแห่งความสำเร็จที่สามารถนำไปสู่การพัฒนา PLC ในโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ : ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, โรงเรียนขนาดเล็ก, การบริหารสถานศึกษา

¹โรงเรียนเชียงกลมวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

¹Chiangkhom Wittaya School, Secondary Educational Service Area Office Loei Nongbua Lamphu

*corresponding author email : kulanat@sesao19.go.th

Abstract

This research aimed to (1) study the current condition, desirable condition, and the needs for the development of Professional Learning Communities (PLC) in small primary schools under the Loei Primary Educational Service Area Office 1, and (2) propose development guidelines. A mixed-methods approach was employed, including quantitative analysis from questionnaires and qualitative data from in-depth interviews and focus group discussions. The sample consisted of 214 administrators and teachers, and 9 key informants. The findings showed that the highest priority need was in the aspect of shared vision, followed by supporting structure and shared leadership. Based on the findings, the study proposed PLC development guidelines in six key areas: shared vision, supportive structure, shared leadership, collaborative teams, professional friendship, and continuous learning and professional development. These guidelines aim to empower small schools to sustainably enhance educational quality through collaborative learning communities.

Keywords : Professional Learning Community, Small School, Educational Administration

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ส่งผลให้การศึกษาต้องปรับตัวเพื่อเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์และยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) โรงเรียนประถมศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน ตามแนวนโยบายพื้นฐานด้านการศึกษาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 ที่มุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561; พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ, 2560) อย่างไรก็ดี โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กเผชิญกับข้อจำกัดทั้งด้านงบประมาณ การขาดแคลนครูผู้เชี่ยวชาญ และข้อจำกัดทางชุมชน ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กจึงต้องพัฒนาระบบที่มีความคล่องตัว ยืดหยุ่น และเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

แนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพครูและการบริหารจัดการโรงเรียนคือการจัดตั้งและส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยสร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพของครูอย่างต่อเนื่อง (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560; สุภัทรา สภาพัตต์, 2564) PLC ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดี มีความศรัทธา และความเอื้อเฟื้อในเชิงวิชาการระหว่างครู ช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยวในการปฏิบัติงาน และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันที่เข้มแข็ง (ธน

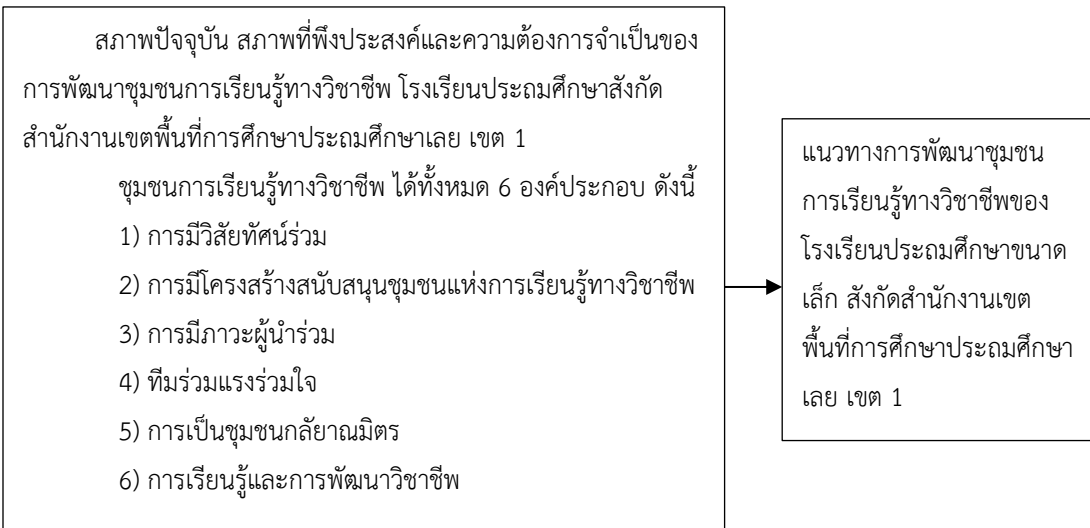
ภูมิ มะลิกุล, 2564) การพัฒนา PLC ในโรงเรียนขนาดเล็กเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากช่วยเพิ่มศักยภาพครูและผู้บริหารในการวางแผนและจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายสนับสนุนและส่งเสริมการทำงานร่วมกันในเครือข่ายโรงเรียน รวมถึงสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนครูและทรัพยากร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

ดังนั้น การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างกลไกส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสนับสนุนซึ่งกันและกันในหมู่ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายของสถานศึกษาและยุทธศาสตร์ชาติอย่างมีประสิทธิภาพ (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

กรอบแนวคิดการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

วิธีการวิจัยหรือระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรคือผู้บริหารและครูของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 480 คน กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารและครูจำนวน 214 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร 36 คน และครูผู้สอน 178 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยพิจารณาเขตอำเภอและตำแหน่งหน้าที่เป็นเกณฑ์การแบ่งชั้น จากนั้นจึงสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ภายในแต่ละชั้น เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายและครอบคลุมทั้ง 14 อำเภอในเขตพื้นที่การศึกษาดังกล่าว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากองค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) จำนวน 6 ด้าน โดยวัดระดับความคิดเห็นด้วยมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ท 5 ระดับ ได้แก่ 5 = มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย และ 1 = น้อยที่สุด

แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ค่าอำนาจจำแนกของแต่ละข้อมีค่า $r \geq 0.30$ และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ .97

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยเป็นดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง ระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง ระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 9 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด คือ

1. เป็นผู้บริหารหรือครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในสังกัด สพป.เลย เขต 1
2. มีประสบการณ์ในการบริหารหรือการจัดการเรียนการสอนไม่น้อยกว่า 5 ปี
3. มีความรู้หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานหรือการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และแนวทางการสนทนากลุ่มที่พัฒนาขึ้นจากประเด็นการวิจัยและองค์ประกอบของ PLC ทั้ง 6 ด้าน

ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารและครูของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 214 คน พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.24) สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.41) ความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) พบว่าเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ (1) การมีวิสัยทัศน์ร่วม (2) โครงสร้างสนับสนุน PLC (3) ภาวะผู้นำร่วม (4) ทีมร่วมแรงร่วมใจ(5) ชุมชนกัลยาณมิตร และ(6) การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ

ผลลัพธ์สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาวิสัยทัศน์ร่วมภายในองค์กร รวมถึงการจัดระบบและโครงสร้างเพื่อสนับสนุน PLC อย่างเป็นรูปธรรม

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ	สภาพปัจจุบัน		แปล ผล	สภาพที่พึง ประสงค์		แปลผล	ความต้องการ จำเป็น (PNI)	
	$\bar{x}$	S.D.		$\bar{x}$	S.D.		ค่า PNI	ลำดับที่
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม	4.15	0.22	มาก	4.91	0.12	มากที่สุด	0.18	6
2. ด้านการมีโครงสร้างสนับสนุน ชุมชน	3.87	0.12	มาก	4.89	0.10	มากที่สุด	0.26	1
3. ด้านภาวะผู้นำร่วม	4.00	0.16	มาก	4.95	0.09	มากที่สุด	0.24	3
4. ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ	4.08	0.16	มาก	4.93	0.11	มากที่สุด	0.21	4
5. ด้านชุมชนกัลยาณมิตร	3.90	0.17	มาก	4.91	0.14	มากที่สุด	0.25	2

การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ	สภาพปัจจุบัน		แปล ผล	สภาพที่พึง ประสงค์		แปลผล	ความต้องการ จำเป็น (PNI)	
	$\bar{x}$	S.D.		$\bar{x}$	S.D.		ค่า PNI	ลำดับที่
6. ด้านการเรียนรู้และการ พัฒนาวิชาชีพ	4.15	0.40	มาก	4.98	0.05	มากที่สุด	0.20	5
โดยรวม	4.02	0.12	มาก	4.93	0.05	มากที่สุด	0.18	

จากตารางที่ 1 พบว่าการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 1 มีสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.12) เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.22) และด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุดคือด้านการมีโครงสร้างสนับสนุนชุมชน ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.22)

สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง ที่สุดคือด้านด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.05) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้าน การมีโครงสร้างสนับสนุนชุมชน ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.22)

ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ด้านการมีโครงสร้างสนับสนุนชุมชนเป็นลำดับที่ 1 ด้านชุมชนกลยุธมิตรเป็นลำดับที่ 2 ด้านภาวะผู้นำร่วมเป็นลำดับที่ 3 ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจเป็นลำดับที่ 4 ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพเป็นลำดับที่ 5 และด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม เป็นลำดับที่ 6

2. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 9 คน เพื่อ นำไปสู่การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบข้อเสนอแนะเชิง ปฏิบัติที่สามารถจัดจำแนกตามองค์ประกอบของ PLC ได้ดังนี้

ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ประกอบด้วย 4 วิธีการดำเนินงาน และ 12 กิจกรรม/วิธีปฏิบัติ ข้อเสนอแนะ ที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับเป้าหมายของ PLC ในระดับโรงเรียน การกำหนดเป้าหมาย ร่วมระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้อง การประชุมเพื่อจัดทำวิสัยทัศน์ร่วม และการติดตามประเมินผล ความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์อย่างสม่ำเสมอ

ด้านการมีโครงสร้างสนับสนุนชุมชน ประกอบด้วย 4 วิธีการดำเนินงาน และ 14 กิจกรรม/วิธีปฏิบัติ ข้อเสนอแนะ เช่น การกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน การสนับสนุนด้านเวลาและ ทรัพยากร การจัดโครงสร้างภายในที่เอื้อต่อการทำงานเป็นกลุ่ม การมีงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์สนับสนุน กิจกรรม PLC อย่างเพียงพอ

ด้านภาวะผู้นำร่วม ประกอบด้วย 4 วิธีการดำเนินงาน และ 10 กิจกรรม/วิธีปฏิบัติ ข้อเสนอแนะ เช่น การเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การผลักดันให้เกิดการเป็นผู้นำทางวิชาการภายในทีม การส่งเสริมให้ครูมีบทบาทในการกำหนดแนวทางพัฒนาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวง PLC

ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจประกอบด้วย 4 วิธีการดำเนินงาน และ 12 กิจกรรม/วิธีปฏิบัติ ข้อเสนอแนะ เช่น การสร้างทีมงานที่มีความหลากหลายและมีเป้าหมายร่วมกัน การส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วมและแบ่งปันประสบการณ์อย่างเท่าเทียม การสื่อสารภายในที่มีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมบรรยากาศการทำงานร่วมอย่างมีความสุข

ด้านชุมชนกัลยาณมิตร ประกอบด้วย 4 วิธีการดำเนินงาน และ 11 กิจกรรม/วิธีปฏิบัติ ข้อเสนอแนะ เช่น การส่งเสริมวัฒนธรรมการเคารพซึ่งกันและกัน การให้ข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ การจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ และการให้กำลังใจกันอย่างสม่ำเสมอในวงครูและบุคลากร

ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ประกอบด้วย 4 วิธีการดำเนินงาน และ 11 กิจกรรม/วิธีปฏิบัติ ข้อเสนอแนะ เช่น การเปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การใช้เครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่เป็นฐานการเรียนรู้ร่วม การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการตามความสนใจของครู และการส่งเคราะห์องค์ความรู้จากการปฏิบัติงานจริง สรุปแล้วผลการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนา PLC ที่ครอบคลุม 6 ด้านหลัก รวม 24 วิธีการ และ 70 กิจกรรม/วิธีปฏิบัติ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงลึกที่สำคัญในการออกแบบแนวทางการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัด สพป.เลย เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 214 คน

จากการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดเรียงลำดับดังนี้ : 1) โครงสร้างสนับสนุนชุมชน 2) ชุมชนกัลยาณมิตร 3) ภาวะผู้นำร่วม 4) ทีมร่วมแรงร่วมใจ 5) การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ และ 6) การมีวิสัยทัศน์ร่วม

ผลการเสนอแนวทางการพัฒนา

ผลการศึกษานำไปสู่การจัดทำแนวทางการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยจำแนกออกเป็น 6 ด้านหลัก รวม 24 วิธีการดำเนินงาน และ 70 กิจกรรม/วิธีปฏิบัติ พร้อมระบุเงื่อนไขแห่งความสำเร็จในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม มี 4 วิธีการ 12 กิจกรรม เน้นการกำหนดเป้าหมายโดยมีส่วนร่วม สื่อสารเป้าหมายอย่างทั่วถึง และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน มี 4 วิธีการ 12 กิจกรรม มุ่งพัฒนาตารางเวลา บุคลากร ระบบสนับสนุน และเทคโนโลยีเพื่อเอื้อต่อการดำเนินงาน PLC

ด้านภาวะผู้นำร่วม มี 4 วิธีการ 11 กิจกรรม ส่งเสริมบทบาทผู้นำของครู เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และใช้การนิเทศแบบโค้ชชิ่ง

ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ มี 4 วิธีการ 12 กิจกรรม สนับสนุนการทำงานเป็นทีม สร้างความไว้วางใจ และกำหนดโครงสร้างทีม PLC อย่างเหมาะสม

ด้านการเป็นชุมชนกัลยาณมิตร มี 4 วิธีการ 12 กิจกรรม เน้นบรรยากาศที่เป็นมิตร การสื่อสารที่เปิดกว้าง และการมีเครือข่ายความร่วมมือ

ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ มี 4 วิธีการ 12 กิจกรรม ส่งเสริมกิจกรรม PLC อย่างต่อเนื่อง สร้างระบบพัฒนารายบุคคล และเปิดโอกาสการเรียนรู้นอกโรงเรียน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม การทำงานเป็นทีม และการพัฒนาวิชาชีพ สาเหตุที่ทำให้สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม การทำงานเป็นทีม และการพัฒนาวิชาชีพ อาจเนื่องมาจากในช่วงเวลาที่ผ่านมา หน่วยงานต้นสังกัดได้กำหนดนโยบายส่งเสริมและขับเคลื่อน PLC ภายในโรงเรียน โดยเน้นให้โรงเรียนทุกแห่ง โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก มีการจัดทำวิสัยทัศน์ร่วม การสร้างทีมปฏิบัติงาน และการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผ่านกิจกรรมการประชุม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายโรงเรียน ซึ่งช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงาน PLC ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ DuFour and Eaker (1998) ที่เสนอว่า PLC ที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มต้นจากการมีวิสัยทัศน์ร่วม การทำงานเป็นทีม และการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรตนา เครือชาติ (2562) ซึ่งพบว่า การมีวิสัยทัศน์ร่วมและการทำงานเป็นทีมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนา PLC เป็นไปอย่างยั่งยืน ตลอดจน สอดคล้องกับงานวิจัยของสະໄຫຼພິພ ອຸປະ (2564) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาวิชาชีพครูและการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันช่วยส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม ยังมีงานวิจัยบางฉบับที่พบอุปสรรคในการดำเนินงาน PLC เช่น ขวัญจิรา แดงทอง (2565) ที่ระบุว่าบางโรงเรียนยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจนในกระบวนการ PLC และครูมีภาระงานจำนวนมาก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องและประสิทธิภาพของการดำเนินงานในบางบริบท

2. สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สาเหตุที่ทำให้สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ อาจเนื่องมาจากแนวโน้มการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะและสมรรถนะของครูอย่างต่อเนื่อง ครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจึงเห็นว่าการสร้างชุมชนการเรียนรู้ร่วมกันจะช่วยเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสะท้อนคิด และการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ การสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดและการมีเครือข่ายโรงเรียนยังช่วยสร้างบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ

ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานของสุพิชา คณาโจด (2566) ที่พบว่าการพัฒนาวิชาชีพครูผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีผลต่อการสร้างนวัตกรรมการสอนและการเรียนรู้ร่วมกันที่ยั่งยืน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร จำปาเทศ (2565) ที่ระบุว่าการจัดระบบ PLC ที่เน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการสะท้อนคิดช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและสร้างความตระหนักในวิชาชีพครู

3. ความต้องการจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีลำดับความจำเป็นแตกต่างกัน โดยด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ ด้านโครงสร้างสนับสนุน PLC รองลงมาคือ ด้านชุมชนกัลยาณมิตร และ ด้านภาวะผู้นำร่วม ขณะที่ ด้านวิสัยทัศน์ร่วม อยู่ในลำดับสุดท้าย ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า แม้โรงเรียนจะมีเอกสารแสดงวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายไว้ในเชิงรูปธรรมแล้วก็ตาม แต่กลับยังขาดโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการดำเนินงาน PLC อย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านเวลา งบประมาณ ทรัพยากร และบทบาทหน้าที่ของครูและบุคลากร ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการขับเคลื่อนกิจกรรม PLC ในระดับปฏิบัติให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน ความจำเป็นในการพัฒนาโครงสร้างสนับสนุนสะท้อนถึงข้อเท็จจริงที่ว่า โรงเรียนขนาดเล็กมักมีข้อจำกัดด้านจำนวนครู งบประมาณ และภาระงานหลากหลาย ส่งผลให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือพัฒนาวิชาชีพร่วมกันได้อย่างเต็มที่ หากไม่มีระบบบริหารจัดการที่ชัดเจนและสนับสนุนโดยตรง ผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับข้อเสนอของ Stoll (2003) ที่เน้นว่าการมีโครงสร้างที่สนับสนุนอย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นด้านเวลา ทรัพยากร หรือบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน ถือเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนา PLC ที่มีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับงานของ Hord (2004) ซึ่งชี้ว่า ระบบสนับสนุนภายในโรงเรียนเป็นฐานที่ช่วยให้ครูสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งและต่อเนื่อง สำหรับความต้องการในด้านชุมชนกัลยาณมิตร ซึ่งอยู่ในลำดับถัดมา สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อให้ครูรู้สึกปลอดภัย กล้าคิด กล้าพูด และร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่ครูมีบทบาทหลากหลายและมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกัน การส่งเสริมบรรยากาศแห่งมิตรภาพและความไว้วางใจจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันให้เกิดขึ้นได้จริงในขณะที่ยังคงภาวะผู้นำร่วม อยู่ในลำดับที่สามของความต้องการจำเป็น สะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักในบทบาทของครูทุกคนในการเป็นผู้นำการ

เรียนรู้ ไม่ใช่เฉพาะผู้บริหารเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Harris (2004) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำร่วมมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ และเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญของการพัฒนา PLC อย่างแท้จริง ในทางตรงกันข้าม ด้านวิสัยทัศน์ร่วม แม้จะมีความสำคัญในเชิงอุดมการณ์ แต่กลับอยู่ในลำดับความต้องการจำเป็นต่ำสุด อาจเนื่องมาจากครูและบุคลากรรับรู้ว่ามีอยู่แล้วในเชิงเอกสาร แต่ยังขาดกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์หรือการสร้างความรู้สึกร่วมในทางปฏิบัติจริง ส่งผลให้ไม่เกิดการมีส่วนร่วมอย่างลึกซึ้งในการขับเคลื่อนเป้าหมายขององค์กร

4. แนวทางการพัฒนา ผลการวิจัยเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยกำหนดองค์ประกอบสำคัญจำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ร่วม 2) การมีโครงสร้างสนับสนุน 3) ภาวะผู้นำร่วม 4) ทีมร่วมแรงร่วมใจ 5) ชุมชนกัลยาณมิตร และ 6) การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวประกอบด้วยวิธีดำเนินงาน 24 วิธี และกิจกรรม/แนวปฏิบัติ 70 รายการ ซึ่งพัฒนาโดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์จากการวิจัยเชิงคุณภาพและการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ แนวทางที่กำหนดขึ้นมุ่งเน้นหลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เช่น ครู ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ในกระบวนการวางแผน ดำเนินงาน และประเมินผล เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมและความเป็นเจ้าขององค์กร (shared ownership) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ DuFour and Eaker (1998) ที่ให้ความสำคัญกับการมีเป้าหมายและค่านิยมร่วม

2) การสร้างระบบสนับสนุนเชิงโครงสร้าง อาทิ การบริหารเวลา การจัดตั้งทีม PLC อย่างชัดเจน และ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและจัดการความรู้ ตลอดจนการวางระบบงบประมาณและการประเมินผลที่เป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hord (2004) ที่ชี้ว่าระบบสนับสนุนเป็นรากฐานของ PLC ที่มีประสิทธิภาพ

3) การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร ที่เอื้อให้เกิดความไว้วางใจ เคารพความคิดเห็น และส่งเสริมการสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ภายในองค์กร เพื่อให้เกิดความเป็น ชุมชนกัลยาณมิตร อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Stoll (2006) ที่เสนอว่าการมีวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบไม่ตัดสิน เป็นหัวใจของ PLC ที่ยั่งยืน

4) การเรียนรู้ร่วมอย่างยั่งยืน ผ่านกิจกรรม PLC ที่มีเป้าหมายชัดเจนและสม่ำเสมอ เช่น การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ หรือการสะท้อนแนวปฏิบัติที่ดี โดยเน้นให้ครูเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและส่งเสริมความเติบโตทางวิชาชีพต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนแนวทางของ Fullan (2001) ที่เน้นการสร้าง learning organization และการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้งของบุคลากร

โดยภาพรวม แนวทางการพัฒนา PLC ที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร แต่มีความยืดหยุ่นสูงในด้านความสัมพันธ์ภายในองค์กร การออกแบบแนวทางโดยเชื่อมโยงข้อมูลเชิงประจักษ์กับกรอบแนวคิดทางวิชาการที่ได้รับการยอมรับ จึงถือเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ประยุกต์ในบริบทอื่นที่คล้ายคลึงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดให้การพัฒนา PLC เป็นนโยบายระดับชาติ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนอย่างเหมาะสม รวมถึงส่งเสริมการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมให้เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดตั้งเครือข่าย PLC ระดับเขต พัฒนาครูและผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำร่วม และมีระบบกำกับ ติดตามที่สะท้อนผลลัพธ์จริง

1.3 โรงเรียนควรจัดโครงสร้างและตารางการดำเนินงาน PLC อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมภาวะผู้นำร่วม และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 ควรส่งเสริมและดำเนินงาน PLC อย่างต่อเนื่องในโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาในด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูง ได้แก่ ด้านโครงสร้างสนับสนุน ด้านชุมชนกัลยาณมิตร และด้านภาวะผู้นำร่วม โดยจัดให้มีระบบการสนับสนุนทรัพยากร บรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน และการสร้างภาวะผู้นำร่วมในทุกระดับ

2.3 แนวทางการพัฒนาที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ควรนำไป ทดลองใช้จริงในโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อติดตามผลปรับปรุง และขยายผลการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของแต่ละโรงเรียนต่อไป

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดโครงสร้างสนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ให้มีความเป็นรูปธรรมและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก

3.2 ควรมีการวิจัยการนำแนวทางที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษา พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในการปรับปรุงแนวทางและยืนยันประสิทธิภาพการดำเนินงาน

3.3 ควรขยายการศึกษาให้ครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรภายนอก เพื่อพัฒนาแนวทาง PLC ที่ สนับสนุนการมีส่วนร่วมในวงกว้างอันจะช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและเพิ่มประสิทธิภาพโดยรวมของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
<https://www.moe.go.th>
- กระทรวงศึกษาธิการ./ (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. <https://www.onec.go.th/index.php/page/view/Outstand/2532>
- ขวัญจิรา แดงทอง./(2565). /การศึกษาปัญหาการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. <https://shorturl.asia/YAuq2>
- จิราพร จำปาเทศ. (2565). การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. <https://e-thesis.mcu.ac.th/thesis/4622>
- ชูชาติ แปลงล้วน. (2563). กระบวนการพัฒนางานวิชาชีพครูสู่ความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(8),228-245. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/view/242188/166426>
- ธนภูมิ มะลิกุล, พูนชัย ยาวีราช, ไพโรภ รัตนะชูวงศ์. (2564). แนวทางการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนวาวีวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36. *วารสารครุศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 7(2), 183-197. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/jeducru/article/view/254416/175780>
- ปราณี นาคทอง. (2565). กลยุทธ์การจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน [ดุชนิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. <https://e-thesis.mcu.ac.th/storage/wiQmfxudrDhi0Kx4s3G263Z5kWec4GrnscvWbbXB.pdf>
- สไบทิพ อุปละ, พูนชัย ยาวีราช, สุวดี อุปปินใจ. (2565). แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์15 (เวียงเก่าแสนภูวิทยาประชาสพ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. *วารสารครุศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 7(1), 106-119<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/jeducru/article/view/254421/175410>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560*. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
<https://web.parliament.go.th/assets/portals/7/files/constitution2560.pdf>

- สันติ สีลา, วิเชียร รุ้ยนิยง. (2564). แนวทางการส่งเสริมการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 11(2), 29-43 <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/neuarj/article/view/246970>
- สุพิชา คณาโจด. (2566). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 21 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการบริหารจัดการการศึกษา]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุรัตนา เครือชาลี. (2562). *สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 21* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการบริหารจัดการการศึกษา]. มหาวิทยาลัยนครพนม.
- DuFour, R. (2004). What is a professional learning community. *Educational Leadership*, 63(8):6-11. https://greengold.uvu.edu/edsc/3050/12R_clark/lessons/12/docs/professional_community.pdf
- DuFour, R. & Eaker, R. (1998). *Professional learning communities at work: Best practices for enhancing student achievement*. Bloomington, IN : Solution. Education Service. <https://www.scrip.org/reference/ReferencesPapers?ReferenceID=1214428>
- DuFour, R., Eaker, R. & Many, T. (2006). *Learning by Doing. A Handbook for professional learning communities at work*. Bloomington, IN : Solution Tree. <https://www.scrip.org/reference/referencespapers?referenceid=799995>
- Fullan, M. G. (2006). The future of educational change : System thinkers in action. *Journal of Educational Change*, 7(3): 113-122. <https://www.scribd.com/doc/251598412/fullan-jec-future-of-educational-change>
- Harris, J. & Muijs, S. (2005). *Professional and community : Perspectives on reforming urban schools*. Thousand Oaks, CA : Corwin Press.
- Hord, S.M, (2004). *Learning together, Leading together: Changing schools through professional learning communities*. New York : Teachers College Press. <https://www.scrip.org/reference/referencespapers?referenceid=2633014>
- Stoll, L. & others. (2003). *The effective executive*. New York : Harper and Row.

บทความวิจัย (Research article)

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้าง
สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาตอนต้นDevelopment of Experiential Learning Activities for Enhancing Active
Citizenship Competency among Lower Primary School Studentsสุदारัตน์ เสมอใจ^{1*} และ จักรวาท บุษดี²Sudarut samerjai^{1*} and Chakrawut Busadee²

วันที่รับบทความ (Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)

10 กรกฎาคม 2568

6 สิงหาคม 2568

6 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น และศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมดังกล่าว การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนประถมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 10 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แบบประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมือง 4 ด้าน (ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม การเคารพสิทธิ และความเป็นประชาธิปไตย) แบบสังเกตพฤติกรรม และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ศึกษาข้อมูล ออกแบบกิจกรรม ทดลองใช้ตามรูปแบบ Single-Subject Research Design (A-B-A) และการประเมิน/ปรับปรุง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา การทดสอบ Wilcoxon Signed-Rank Test และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมจำนวน 8 แผน ที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองได้ครบทุกด้านตามแนวคิดของ Kolb โดยได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ย 4.44 จาก 5.00) และมีประสิทธิผลในการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) พร้อมมีแนวโน้มของการคงอยู่ของพฤติกรรมเป้าหมายหลังการทดลอง สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักเรียนในบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก

คำสำคัญ: การเรียนรู้จากประสบการณ์, สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง, นักเรียนประถมศึกษาตอนต้น, โรงเรียนขนาดเล็ก

¹นักวิจัยอิสระ¹Independent Researcher²โรงเรียนหนองโพนสูง²Nong Phon Sung School

*Corresponding author email: sudarut.sa@ksu.ac.th

Abstract

This study aimed to develop experiential learning activities to enhance active citizenship competency among lower primary school students and to examine their effectiveness. The research employed a Research and Development approach with a Mixed Methods Design. The target group comprised 10 lower primary school students from a small-sized school. Instruments included expert interviews, a citizenship competency assessment covering four dimensions (responsibility, participation, respect for rights, and democratic values), behavioral observation forms, and semi-structured interviews. The study proceeded in four phases: needs analysis, activity design, implementation using a Single-Subject Research Design (A-B-A), and evaluation/improvement. Data were analyzed using descriptive statistics, the Wilcoxon Signed-Rank Test, and content analysis. The findings indicated that the developed set of 8 activity plans effectively addressed all four dimensions of citizenship competency, based on Kolb's experiential learning cycle. Experts rated the activities as highly appropriate (mean = 4.44 on a 5-point Likert scale). The activities showed statistically significant effectiveness ($p < 0.05$) in enhancing citizenship competency, with observable sustainability in post-intervention behaviors. These findings highlight the potential of experiential learning as a powerful pedagogical approach for fostering citizenship competency in lower primary students within the small school context.

Keywords: experiential learning, active citizenship competency, lower primary school students, small schools

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมที่ดีงาม (UNESCO, 2015) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen) เป็นหนึ่งในสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนต้องพัฒนา โดยประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) พลเมืองรู้เคารพสิทธิ 2) พลเมืองรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ 3) พลเมืองมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และ 4) พลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษาตอนต้น เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่เด็กเริ่มเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม มีการพัฒนาค่านิยมและทัศนคติพื้นฐาน รวมทั้งเป็นรากฐานสำคัญของการเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคต (Dewey, 1916; Piaget, 1932) งานวิจัยของ Garcia-Gracia and Valls (2025) แสดงให้เห็นว่า การสร้างพื้นฐานความเป็นพลเมืองในวัยเด็กมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคมในวัยผู้ใหญ่ ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะเหล่านี้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาตอนต้นจึงเป็นการลงทุนที่สำคัญสำหรับอนาคตของประเทศ

อย่างไรก็ตาม การศึกษาเอกสารหลักสูตรและตัวชี้วัดในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับระดับประถมศึกษาตอนต้น พบว่า มีช่องว่างสำคัญในการครอบคลุมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่

เข้มแข็งทั้ง 4 ด้าน โดยเฉพาะในด้านการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจรรย์ญาณและการสร้างการเปลี่ยนแปลง ซึ่งยังมีตัวชี้วัดไม่เพียงพอหรือขาดหายไป ในบางระดับชั้น (ศุภชัย สมนวน และ คณะ, 2565) นอกจากนี้ การสำรวจเบื้องต้นจากครูผู้สอนระดับประถมศึกษาตอนต้น 50 คน พบว่า ร้อยละ 76 ของครูระบุว่าขาดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และร้อยละ 82 ต้องการเครื่องมือและแนวทางการจัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้การพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในระดับประถมศึกษาตอนต้นยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่พึงประสงค์ จำเป็นต้องมีการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในส่วนที่ยังขาดหายไป ในการนี้ ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของ Kolb (1984) เป็นแนวทางที่มีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในวัยเด็ก เนื่องจากสมรรถนะพลเมืองเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้ ทักษะ และเจตคติ ซึ่งต้องการการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb เน้นการเรียนรู้ผ่านวงจร 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ประสบการณ์จริง (Concrete Experience) 2) การสังเกตและสะท้อนคิด (Reflective Observation) 3) การสร้างแนวคิดเชิงนามธรรม (Abstract Conceptualization) และ 4) การทดลองใช้อย่างแข็งขัน (Active Experimentation) ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กในระดับประถมศึกษาตอนต้นที่เรียนรู้ได้ดีผ่านการเล่นและการสัมผัสประสบการณ์จริง (Chen et al, 2018; Bal & Akcil, 2024)

งานวิจัยหลายชิ้นแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการใช้ทฤษฎี Kolb ในการพัฒนาทักษะทางสังคมและการเป็นพลเมือง เช่น งานวิจัยของ ปิยาพัชร สาวิสัย และคณะ (2568) ที่พบว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์มีผลต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ในเด็กอายุ 6-9 ปีอย่างมีนัยสำคัญ และงานวิจัยของ Wong et al. (2022) ที่แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมในเด็กระดับประถมศึกษา

ดังนั้น การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญ ซึ่งจะช่วยเติมเต็มช่องว่างในหลักสูตร สร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย และพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพสำหรับสังคมไทยในอนาคต

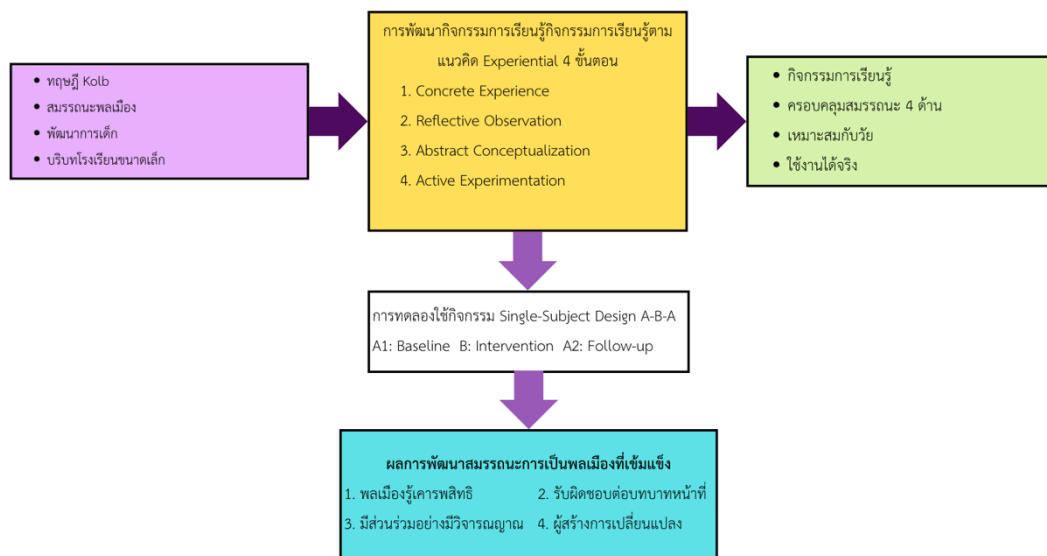
วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นต่อการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น

สมมติฐานในการศึกษา

กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น

กรอบแนวคิดการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ตามแนวทางของ Borg and Gall (1989) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ที่ส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Design) ซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อออกแบบกิจกรรม และการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อประเมินประสิทธิผลของกิจกรรม

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1–3) ในโรงเรียนขนาดเล็กแห่งหนึ่ง ซึ่งมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 10 คน การวิจัยโดยใช้วิธีการสำรวจแบบเต็มจำนวน (Census Survey) เนื่องจากจำนวนประชากรมีขนาดเล็กและการวิจัยมุ่งเน้นการพัฒนาและประเมินผลในกลุ่มเป้าหมายเฉพาะภายใต้บริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก นอกจากกลุ่มนักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักแล้ว ยังมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ครูผู้สอน จำนวน 3 คน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทการจัดการเรียนรู้ ความต้องการพัฒนาผู้เรียน และประเมินผลของกิจกรรมที่ใช้ในการวิจัย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน ให้ข้อมูลเชิงนโยบาย วัฒนธรรมของโรงเรียน และแนวทางสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 10 คน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนในบริบทครอบครัว การสนับสนุนการเรียนรู้ และการรับรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงของบุตรหลานหลังเข้าร่วมกิจกรรม

เครื่องมือวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือวิจัยจำนวน 2 ประเภทหลัก ได้แก่ (1) เครื่องมือสำหรับการออกแบบและพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ และ (2) เครื่องมือสำหรับการประเมินประสิทธิผลของกิจกรรม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือสำหรับการพัฒนากิจกรรม

1.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้เชี่ยวชาญ ใช้เพื่อรวบรวมแนวคิดและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้าน หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ขนาดเล็ก การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ซึ่งให้ความเห็นตรงกันทุกข้อ ค่า IOC เท่ากับ 1.00

1.2 แบบสอบถามความต้องการของครูผู้สอน ใช้เพื่อสำรวจความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

1.3 แบบประเมินความเหมาะสมของกิจกรรม

แบบประเมินนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญใช้ในการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมที่ออกแบบ โดยพิจารณาใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความเหมาะสมของเนื้อหา 2) ความเหมาะสมของกระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 3) ความสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนทำการประเมิน พบว่าแบบประเมินดังกล่าวมีค่าระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ “ดี” แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่ออกแบบมีคุณภาพในระดับที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เครื่องมือสำหรับการประเมินประสิทธิผลของกิจกรรม

2.1 แบบประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Rubric) พัฒนาโดยอิงจากกรอบแนวคิดสมรรถนะพลเมือง แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) การรู้และเคารพสิทธิ (2) ความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ (3) การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจรรย์ญาณ และ (4) การเป็นพลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง โดยแต่ละด้านมีระดับพัฒนาการ 4 ระดับ ได้แก่ เริ่มต้น พัฒนา เชี่ยวชาญ และชำนาญ การตรวจสอบคุณภาพตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ค่า IOC เท่ากับ 1.00

ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ทดสอบกับนักเรียนในบริบทใกล้เคียงจำนวน 15 คน และคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่า 0.91 แสดงถึงระดับความเชื่อมั่นสูง

2.2 แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ตามวงจร Kolb ออกแบบโดยอิงแนวคิดวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) ได้แก่ Concrete Experience, Reflective Observation, Abstract Conceptualization และ Active Experimentation การตรวจสอบคุณภาพตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ค่า IOC เท่ากับ 1.00

2.3 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง พัฒนาเพื่อใช้กับนักเรียน ครู และผู้ปกครอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรม และรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรม สมรรถนะ และทัศนคติ การตรวจสอบคุณภาพตรวจสอบความเหมาะสมของคำถามและรูปแบบการสัมภาษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พร้อมทั้งนำไปทดลองใช้เพื่อปรับปรุงภาษาก่อนการเก็บข้อมูลจริง

2.4 แบบบันทึกการสะท้อนคิด (Reflection Journal) ออกแบบเป็นแบบฟอร์มปลายเปิดสำหรับนักเรียน ใช้สะท้อนความเข้าใจ ประสบการณ์ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม การตรวจสอบคุณภาพพัฒนาโดยอิงหลักการออกแบบการสะท้อนคิดสำหรับระดับประถมศึกษา และได้รับการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและการเรียนรู้เด็กประถม

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ตามลำดับกระบวนการของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) (Borg & Gall, 1989) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนแรก ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาความรู้พื้นฐานและข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีกิจกรรมหลักดังนี้

1.1 ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เกี่ยวกับ แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning: Kolb, 1984) สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในบริบทของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ลักษณะเฉพาะของโรงเรียนขนาดเล็กและการจัดการเรียนรู้ในบริบทดังกล่าว

1.2 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร จำนวน 3 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะในการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับพัฒนาการของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

1.3 สำรวจความต้องการของครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานจริงเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก

1.4 วิเคราะห์บริบทของโรงเรียน ได้แก่ โครงสร้างหลักสูตร เวลาเรียน จำนวนนักเรียน ทรัพยากรการเรียนรู้ และข้อจำกัดของโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทจริง

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนากิจกรรม

ขั้นตอนนี้เป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยยึดหลักการ 4 ขั้นของ Kolb ได้แก่ ประสบการณ์ตรง การสะท้อนคิด การสรุปเป็นแนวคิด และการนำไปใช้ปฏิบัติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 8 แผน โดยแต่ละแผนมีระยะเวลาดำเนินกิจกรรม 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง ประกอบด้วย กิจกรรมแต่ละแผนมุ่งเน้นการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองในแต่ละด้าน กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ตัวชี้วัด กระบวนการจัดการเรียนรู้ และวิธีการประเมินผล

2.2 นำกิจกรรมร่างเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อประเมินความเหมาะสม โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของกิจกรรม วิเคราะห์ข้อเสนอแนะและปรับปรุงกิจกรรมตามคำแนะนำ

2.3 ทดลองใช้กิจกรรมเบื้องต้นกับนักเรียน 3 คน (ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย) เพื่อประเมินความเข้าใจ เวลาในการดำเนินกิจกรรม และความสนใจของผู้เรียน

2.4 ปรับปรุงกิจกรรมขั้นสุดท้าย เพื่อความเหมาะสมและเตรียมความพร้อมสำหรับการทดลองใช้จริง

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้และประเมินผล

การทดลองใช้และประเมินผล ดำเนินการใน 3 ระยะ ตามรูปแบบการวิจัยเชิงทดลองรายบุคคล (Single-Subject Research Design) ประเภท A-B-A (Kazdin, 2021) โดยมีรายละเอียดในแต่ละระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ก่อนการทดลอง (A1 – Baseline Phase)

ระยะนี้ใช้เวลา 1 สัปดาห์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจพฤติกรรมพื้นฐานของนักเรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น โดยดำเนินการดังนี้ สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในบริบทการเรียนรู้ปกติ โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) เพื่อระบุพฤติกรรมตั้งต้นที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการเป็นพลเมือง ประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเบื้องต้นของนักเรียนรายบุคคล โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะ (Rubric) ที่ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การรู้เคารพสิทธิ ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง เก็บรวบรวมข้อมูลสนับสนุนจากการบันทึกเชิงบรรยายของครูผู้สอนหรือผู้วิจัย เพื่อประกอบการพิจารณาความสอดคล้องของพฤติกรรม

ระยะที่ 2 ระหว่างการทดลอง (B – Intervention Phase)

ในระยะนี้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ โดยกิจกรรมทั้งหมดมีจำนวน 8 แผน แผนละประมาณ 2 ชั่วโมง รวม 16 ชั่วโมง ของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 บ้านของเรา สิทธิของเรา ด้านพลเมืองรู้เคารพสิทธิ กิจกรรมที่ 2 เพื่อนกันต้องเข้าใจ ด้านพลเมืองรู้เคารพสิทธิ กิจกรรมที่ 3 ฉันมีหน้าที่อะไรในห้องเรียน ด้านรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ กิจกรรมที่ 4 โรงเรียนของเราอยู่ ด้านรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ กิจกรรมที่ 5 ชาวเล่าเรื่อง – เราอยู่ในโลกนี้ ด้านมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ กิจกรรมที่ 6 คิดก่อนแชร์ ด้านมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ กิจกรรมที่ 7 เปลี่ยนแปลงเริ่มที่เรา ด้านผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง กิจกรรมที่ 8 ส่งต่อความดี ด้านผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดการเก็บข้อมูลในระยะนี้ ได้แก่ ดำเนินกิจกรรมตามแผนที่ออกแบบไว้ โดยจัดการเรียนรู้ตามวงจรของ Kolb ครบทั้ง 4 ขั้น ได้แก่ Concrete Experience, Reflective Observation, Abstract Conceptualization และ Active Experimentation สังเกตและบันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในแต่ละกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกตและแบบฟอร์มการสะท้อนคิด (Reflection Journal) ของนักเรียน เพื่อเก็บข้อมูลทั้งเชิงพฤติกรรมและความคิดภายใน บันทึกพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง และรวบรวมข้อมูลรายวันเพื่อใช้วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมและสมรรถนะในแต่ละด้าน

ระยะที่ 3 หลังการทดลอง (A2 – Follow-up Phase)

ระยะนี้มีระยะเวลา 1 สัปดาห์ ดำเนินการหลังจากสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อประเมินความคงอยู่ของพฤติกรรมและผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม โดยมีการเก็บข้อมูลดังนี้ ประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งหลังจบกิจกรรม โดยใช้เครื่องมือชุดเดียวกับช่วงก่อนการทดลอง สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในบริบทการเรียนรู้ทั่วไป เพื่อเปรียบเทียบกับพฤติกรรมที่แสดงออกระหว่างและก่อนการทดลอง สัมภาษณ์นักเรียน ครูผู้สอน และผู้ปกครอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อสะท้อนผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลด้วยการประมวลข้อมูลจากหลายแหล่ง (Data Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุง

หลังจากสิ้นสุดการทดลองใช้กิจกรรม ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

4.1 วิเคราะห์ผลข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบประเมินสมรรถนะ ด้วยสถิติพรรณนา และการวิเคราะห์แบบไม่อิงพารามิเตอร์ Wilcoxon Signed-Rank Test

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากบันทึกการสังเกต แบบสะท้อนคิด และการสัมภาษณ์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและทาคีม (Thematic Analysis)

4.3 ปรับปรุงกิจกรรม ตามข้อค้นพบที่ได้จากข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

4.4 จัดทำคู่มือการใช้กิจกรรมสำหรับครูผู้สอน โดยสรุปขั้นตอนการจัดกิจกรรม ข้อควรระวัง วิธีการประเมินผล และคำแนะนำเพิ่มเติม เพื่อใช้ในการขยายผลในโรงเรียนอื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้จัดเรียงตามวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ข้อ โดยผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ และประสิทธิผลของกิจกรรมต่อการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น การนำเสนอตารางและภาพ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

1.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ผลการศึกษาพบว่า ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การเผชิญประสบการณ์จริง (Concrete Experience) การสะท้อนคิด (Reflective Observation) การสรุปแนวคิด (Abstract Conceptualization) และการทดลองปฏิบัติใหม่ (Active Experimentation) สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในบริบทของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งมีลักษณะการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติและการสัมผัสประสบการณ์ตรง

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ จำนวน 3 คน พบความเห็นร่วมกันในประเด็นสำคัญ ดังนี้ กิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นควรเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม สนุกสนาน และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน การพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองควรใช้กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง หรืออย่างน้อยควรใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่พวกเขาพบเจอในชีวิตประจำวัน วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb เหมาะสมในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาทักษะทางสังคมและความเป็นพลเมืองในเชิงพฤติกรรม ระยะเวลาของกิจกรรมควรอยู่ในช่วงไม่เกิน 2 ชั่วโมงต่อครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับช่วงความสนใจและความสามารถในการจดจำของนักเรียนวัยประถม

จากการสำรวจความต้องการจากครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ต้องการกิจกรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในห้องเรียน และควรมีลักษณะยืดหยุ่นต่อบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก ควรมีคู่มือการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งเป้าหมาย วิธีการจัดกิจกรรม และแนวทางการประเมินผล ความต้องการให้การประเมินผลของกิจกรรมมีความหลากหลาย ทั้งในรูปแบบการสังเกต การสะท้อนคิด และการประเมินเชิงพฤติกรรม เห็นพ้องถึง

ความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะในด้านความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิ และการมีส่วนร่วมในสังคม ผลการศึกษาข้างต้นเป็นข้อมูลสำคัญที่นำไปสู่การออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นตอนต่อไปอย่างมีทิศทาง ชัดเจน และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนเป้าหมาย

1.2 ผลการออกแบบและพัฒนากิจกรรม

จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 8 แผน ดังนี้

ตารางที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้

แผนที่	ชื่อกิจกรรม	สมรรถนะที่เสริมสร้าง	เวลา
1	บ้านของเรา สิทธิของเรา	พลเมืองรู้เคารพสิทธิ	2 ชั่วโมง
2	เพื่อนกันต้องเข้าใจ	พลเมืองรู้เคารพสิทธิ	2 ชั่วโมง
3	ฉันมีหน้าที่อะไรในห้องเรียน	รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่	2 ชั่วโมง
4	โรงเรียนของเราอยู่	รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่	2 ชั่วโมง
5	ข่าวเล่าเรื่อง – เราอยู่ในโลกนี้	มีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ	2 ชั่วโมง
6	คิดก่อนแชร์	มีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ	2 ชั่วโมง
7	เปลี่ยนแปลงเริ่มที่เรา	ผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง	2 ชั่วโมง
8	ส่งต่อความดี	ผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง	2 ชั่วโมง

กิจกรรมทุกแผนได้รับการออกแบบตามวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb โดยประกอบด้วย **ประสบการณ์ตรง (Concrete Experience)** กิจกรรมสถานการณ์จำลอง เกม หรือการลงมือปฏิบัติจริง **การสะท้อนคิด (Reflective Observation)** การพูดคุย แลกเปลี่ยน การบันทึกความรู้ สึก **การสร้างแนวคิด (Abstract Conceptualization)** การสรุปหลักการ การเชื่อมโยงกับความรู้เดิม **การทดลองใช้ (Active Experimentation)** การนำไปปฏิบัติในสถานการณ์ใหม่

1.3 ผลการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ

กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ (1) ความสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้จากประสบการณ์ (2) ความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน (3) ความสอดคล้องกับสมรรถนะการเป็นพลเมือง (4) ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ และ (5) ความชัดเจนของขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ผลการประเมินในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ ความสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 4.67 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.47 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนว่า กิจกรรมมีลักษณะสอดคล้องกับทฤษฎีของ Kolb อย่างชัดเจน ทั้งในมิติของประสบการณ์ตรง การสะท้อนคิด การสรุปเป็นแนวคิด และการนำไปประยุกต์ใช้ ในด้านความสอดคล้องกับสมรรถนะการเป็นพลเมือง ได้รับคะแนนเฉลี่ย 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.5 ซึ่งจัดอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน แสดงถึงความชัดเจนในการออกแบบกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ สิทธิ ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และการสร้างการเปลี่ยนแปลงในทางบวกตามกรอบสมรรถนะ

พลเมือง ด้านความชัดเจนของขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมและความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนได้คะแนนเฉลี่ย 4.44 และ 4.33 ตามลำดับ อยู่ในระดับ มาก สะท้อนว่ากิจกรรมมีความเหมาะสมต่อพัฒนาการของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น และมีโครงสร้างที่ชัดเจนเป็นลำดับขั้น โดยเฉพาะกิจกรรมที่มีลักษณะกระตุ้นความสนใจผ่านการลงมือทำและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขณะที่ด้าน ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ได้รับคะแนนเฉลี่ย 4.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 อยู่ในระดับ มาก ซึ่งสะท้อนว่า กิจกรรมมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะนำไปใช้ในห้องเรียนจริง แม้ในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร โดยรวม กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นมีคะแนนเฉลี่ยรวมทั้ง 5 ด้านเท่ากับ 4.44 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวม 0.34 จัดอยู่ในระดับ มาก แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมของกิจกรรมในภาพรวมทั้งเชิงหลักการ แนวทางการจัดการเรียนรู้ และการนำไปใช้ได้จริง นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญยังได้เสนอแนะเพิ่มเติมใน 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) ควรเพิ่มตัวอย่างรูปแบบการประเมินผลที่หลากหลาย เพื่อให้ครูสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมของผู้เรียน (2) ควรปรับภาษาในคู่มือการจัดการกิจกรรมให้ง่ายต่อความเข้าใจ เพื่อสนับสนุนการใช้จริงในชั้นเรียน และ (3) ควรเพิ่มคำแนะนำในการปรับใช้กิจกรรมกับนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบมีความหมายสำหรับนักเรียนทุกคน ข้อเสนอแนะเหล่านี้จะถูกนำไปใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมและคู่มือการใช้งานให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในลำดับถัดไป

1.4 ผลการทดลองใช้เบื้องต้น

จากการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นกับนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น จำนวน 15 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย พบผลในภาพรวมว่า กิจกรรมมีความเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน และสามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยมีข้อค้นพบที่สำคัญ ดังนี้ 1) นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น แสดงให้เห็นถึงความสนใจและความตื่นตัวต่อกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติ 2) เวลาที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมแต่ละแผน เป็นไปตามที่วางแผนไว้ โดยไม่มีความล่าช้าหรือเบี่ยงเบนจากแผนการสอน และ 3) นักเรียนสามารถเข้าใจขั้นตอนของกิจกรรม และปฏิบัติตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสดงถึงความเหมาะสมของโครงสร้างกิจกรรมในเชิงกระบวนการ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้

2.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนทั้งสิ้น 10 คน โดยเป็นนักเรียนชาย 6 คน และนักเรียนหญิง 4 คน มีอายุเฉลี่ย 7.8 ปี (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.2) ซึ่งอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 คน ปีที่ 2 จำนวน 6 คน และปีที่ 3 จำนวน 2 คน นักเรียนทั้งหมดมาจากครอบครัวที่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมในชุมชนท้องถิ่นเดียวกัน สภาพแวดล้อมและบริบททางสังคมมีลักษณะคล้ายคลึงกัน และไม่มีนักเรียนคนใดในกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการวินิจฉัยว่ามีความต้องการพิเศษ ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความเหมาะสมต่อการทดลองใช้กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นภายใต้บริบทของโรงเรียนขนาดเล็กอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 ผลการประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

2.2.1 ผลการประเมินโดยรวม

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนก่อนและหลังการทดลอง (n = 10)

การประเมิน	มัธยฐาน (Median)	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด
ก่อนการทดลอง (A1)	10.5	9.00	12.00
หลังการทดลอง (A2)	13.5	11.00	14.00
การพัฒนา	+2.00	–	–
ผลการทดสอบ Wilcoxon	Z = -2.803	p = 0.005	(p < .05)*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนระดับประถมศึกษา ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า มัธยฐานของคะแนนก่อนการทดลองอยู่ที่ 10.5 คะแนน โดยมีคะแนนต่ำสุด 9.00 คะแนน และสูงสุด 12.00 คะแนน ขณะที่หลังการทดลอง มัธยฐานของคะแนนเพิ่มขึ้นเป็น 13.5 คะแนน โดยมีคะแนนต่ำสุด 11.00 คะแนน และสูงสุด 14.00 คะแนน แสดงถึงแนวโน้มการพัฒนาสมรรถนะที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกคน เมื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยใช้การทดสอบ Wilcoxon Signed-Rank Test ซึ่งเหมาะสมสำหรับข้อมูลแบบจัดอันดับในกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก พบว่าค่าทางสถิติที่ได้คือ Z = -2.803 และค่า p = 0.005 ซึ่งอยู่ในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (p < .05) แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นส่งผลให้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดที่เน้นประสบการณ์ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญด้านการเป็นพลเมือง ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย

2.2.2 ผลการประเมินรายด้าน

ตารางที่ 3 สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

สมรรถนะ	ก่อนการทดลอง (Median:IQR)	หลังการทดลอง (Median)	Z	p-value
พลเมืองรู้เคารพสิทธิ	2.50 (2.00–2.75)	3.50 (3.25–4.00)	-2.701	0.007*
รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่	2.25 (1.75–2.50)	3.50 (3.00–4.00)	-2.803	0.005*
มีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ	2.00 (1.50–2.50)	3.25 (3.00–4.00)	-2.803	0.005*
ผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง	2.00 (1.50–2.50)	3.50 (3.00–4.00)	-2.701	0.007*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติ Wilcoxon Signed-Rank Test เพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของคะแนนสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งทั้ง 4 ด้าน ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง พบว่า นักเรียนมีค่ามัธยฐานของคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p < .05) รายละเอียด คือ

ด้าน พลเมืองรู้เคารพลสิทธิ ค่ามัธยฐานก่อนการทดลอง = 2.50 (IQR: 2.00–2.75) และหลังการทดลอง = 3.50 (IQR: 3.25–4.00) ผลการทดสอบ Wilcoxon ได้ค่า $Z = -2.701$, $p = 0.007$ ด้าน รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ ค่ามัธยฐานก่อนการทดลอง = 2.25 (IQR: 1.75–2.50) และหลังการทดลอง = 3.50 (IQR: 3.00–4.00) ผลการทดสอบได้ค่า $Z = -2.803$, $p = 0.005$ ด้าน มีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณ์ญาณ ค่ามัธยฐานก่อนการทดลอง = 2.00 (IQR: 1.50–2.50) และหลังการทดลอง = 3.25 (IQR: 3.00–4.00) ได้ค่า $Z = -2.803$, $p = 0.005$ ด้าน ผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง ค่ามัธยฐานก่อนการทดลอง = 2.00 (IQR: 1.50–2.50) และหลังการทดลอง = 3.50 (IQR: 3.00–4.00) ผลการทดสอบได้ค่า $Z = -2.701$, $p = 0.007$ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบต่อและการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณ์ญาณ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนทั้งในเชิงพฤติกรรมและเจตคติของนักเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากบันทึกการสะท้อนคิดของนักเรียน การสัมภาษณ์นักเรียน ครูผู้สอน และผู้ปกครอง สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์ออกเป็นประเด็นสำคัญดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์แบบบันทึกการสะท้อนคิดของนักเรียน นักเรียนได้เขียนสะท้อนประสบการณ์หลังการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งจากการวิเคราะห์เนื้อหา พบมีหลัก 4 ประการ ได้แก่ (1) การตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ โดยนักเรียนเริ่มเข้าใจสิทธิของตนเองและผู้อื่น เช่น การไม่รบกวนเพื่อนและการรักษาความสะอาดห้องเรียน (2) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น การเก็บของเล่นให้เรียบร้อยและการขออนุญาตก่อนใช้ของผู้อื่น (3) การมีส่วนร่วมและการคิดวิเคราะห์ โดยนักเรียนสามารถคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณก่อนตัดสินใจ และมีความกระตือรือร้นในการร่วมพัฒนาสิ่งแวดล้อมรอบตัว และ (4) ความภาคภูมิใจในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งนักเรียนรู้สึกยินดีที่การกระทำของตนเองเป็นแบบอย่างให้เพื่อน ๆ ปฏิบัติตาม

2) ผลการสัมภาษณ์นักเรียน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักเรียน 10 คน พบการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ กล่าวคือ นักเรียนสามารถอธิบายสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองเบื้องต้นได้ เข้าใจการคิดวิเคราะห์ข้อมูลก่อนตัดสินใจ รวมถึงสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น และแสดงความเห็นได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังมีความรับผิดชอบต่อความกระตือรือร้นต่อกิจกรรมของโรงเรียนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

3) ผลการสัมภาษณ์ครูผู้สอน ครูผู้สอนทั้ง 3 คนให้ความเห็นตรงกันว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี โดยเฉพาะในเรื่องความรับผิดชอบต่อ เช่น การดูแลความสะอาด การฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการกล้าแสดงออก ครูยังเห็นว่ากิจกรรมที่ใช้สามารถช่วยให้เด็กเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับรายวิชาอื่นได้ โดยเฉพาะเมื่อมีคู่มือที่ให้รายละเอียดชัดเจนและสามารถนำไปใช้ได้จริง

4) ผลการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ผู้ปกครองต่างเห็นพ้องกันว่า บุตรหลานมีความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกหลังเข้าร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะในเรื่องความรับผิดชอบต่อในบ้าน เช่น การช่วยทำงานบ้านโดยไม่ต้องบอก การจัดของเล่นให้เป็นระเบียบ และการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ในการมีส่วนร่วมกับครอบครัว รวมถึงการเคารพลสิทธิของผู้อื่น เช่น การขออนุญาตและการให้อภัยเมื่อทำผิด

5) การผสมผสานข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เมื่อเปรียบเทียบผลข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบประเมินสมรรถนะ กับข้อมูลเชิงคุณภาพจากแหล่งต่าง ๆ พบว่า ทั้งสองประเภทข้อมูลสนับสนุนกันในทุกมิติ เช่น การเพิ่มขึ้นของคะแนนหลังการทดลอง สอดคล้องกับพฤติกรรมที่ครูและผู้ปกครองสังเกตเห็น และข้อมูลเชิงคุณภาพยังช่วยขยายความเข้าใจในกระบวนการเปลี่ยนแปลง เช่น การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง การสะท้อนคิด และการฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ จนนำไปสู่การเปลี่ยนพฤติกรรมและสร้างนิสัยที่ดี

สรุปและอภิปรายผล

สรุป

การวิจัยนี้ประสบความสำเร็จในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยกิจกรรมได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญในระดับดีมาก (เฉลี่ย 4.44) และสอดคล้องกับหลักการของ Kolb และทฤษฎีพัฒนาการของ Piaget การออกแบบกิจกรรมสามารถตอบสนองบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างเหมาะสมด้านประสิทธิภาพ กิจกรรมส่งผลให้สมรรถนะของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ข้อมูลเชิงคุณภาพยังแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงเชิงลึกทั้งด้านความคิด พฤติกรรม และเจตคติ สะท้อนถึงการเรียนรู้ที่มีความยั่งยืนและถ่ายโอนไปสู่บริบทชีวิตจริง

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1: การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์สำหรับเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งประสบความสำเร็จ โดยได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 4.44 จาก 5.00) ความสำเร็จนี้เกิดจากการใช้กระบวนการพัฒนาที่เป็นระบบ ตามแนวทางของ Borg and Gall (1989) ที่เน้นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานอย่างละเอียด การรับฟังความต้องการของผู้ใช้งานจริง และการทดสอบปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chen et al. (2024) ที่พบว่า การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการศึกษาริบทและความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป

การออกแบบกิจกรรมทั้ง 8 แผนตามวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการนำทฤษฎีนี้มาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองในระดับประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นการยืนยันแนวคิดของ Dewey (1916) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติและประสบการณ์ตรงจุดสำคัญที่ทำให้การประยุกต์ใช้ประสบความสำเร็จคือ การปรับขั้นตอนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โดยเฉพาะในขั้น Abstract Conceptualization ที่ต้องใช้ภาษาและตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย และเชื่อมโยงกับประสบการณ์ชีวิตประจำวันของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget (1932) ที่เด็กในวัยนี้อยู่ในขั้น Concrete Operational Stage

การพัฒนากิจกรรมที่ครอบคลุมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งทั้ง 4 ด้าน อย่างสมดุล เป็นการตอบสนองต่อช่องว่างที่ ศุภชัย สมนวน และคณะ (2565) ชี้ให้เห็นในหลักสูตรปัจจุบัน โดยเฉพาะในด้านการมีส่วนร่วมอย่างมีวิถรณ์คุณธรรมและการสร้างการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมักได้รับการพัฒนาน้อยกว่าด้านอื่นๆ กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นมีจุดเด่นในการ

ผสานการเรียนรู้หลายด้านเข้าด้วยกัน ไม่ได้แยกสมรรถนะแต่ละด้านออกจากกัน แต่ให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะหลายด้านพร้อมกันผ่านกิจกรรมที่สมบูรณ์ ซึ่งสะท้อนธรรมชาติของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้ ทักษะ และเจตคติ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ต่อการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประสิทธิผลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลที่ชัดเจนของกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยมีการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ในทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นมีอิทธิพลที่แข็งแกร่งต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน การที่นักเรียนทุกคน (100%) มีการพัฒนาที่เพิ่มขึ้น เป็นข้อค้นพบที่น่าสนใจ เนื่องจากแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับนักเรียนที่มีความสามารถหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ Universal Design for Learning ที่เน้นการออกแบบการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้สำหรับผู้เรียนทุกคน

ผลการติดตามในระยะ A2 (Follow-up) แสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมีความยั่งยืน โดยนักเรียนยังคงแสดงพฤติกรรมและสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นแม้หลังจากสิ้นสุดกิจกรรมแล้ว ความยั่งยืนนี้เป็นตัวชี้วัดสำคัญของการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เน้นการสร้างความหมายจากประสบการณ์ตรง การที่ผู้ปกครองสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงของบุตรหลานในบริบทรอบครัว แสดงให้เห็นถึงการถ่ายโอนการเรียนรู้ (Transfer of Learning) จากบริบทโรงเรียนสู่บริบทชีวิตจริง ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมือง

ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และการสะท้อนคิดของนักเรียนแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่ลึกซึ้งกว่าตัวเลขสถิติ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและค่านิยม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะการเป็นพลเมือง การที่นักเรียนสามารถแสดงออกถึงการตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ผ่านคำพูดและการกระทำในชีวิตประจำวัน แสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงในระดับพฤติกรรมภายนอก แต่เกิดขึ้นในระดับการคิดและความเชื่อด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Garcia-Gracia and Valls (2025) เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพข้อค้นพบใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัย

การเรียนรู้แบบบูรณาการในโรงเรียนขนาดเล็ก การวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า บริบทของโรงเรียนขนาดเล็กมีข้อได้เปรียบในการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เนื่องจากมีความยืดหยุ่นในการจัดกิจกรรม ครูสามารถให้ความสนใจเป็นรายบุคคลได้มากขึ้น และนักเรียนมีโอกาสมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้อย่างเต็มที่ ข้อค้นพบนี้ขัดแย้งกับความเชื่อทั่วไปที่มองว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีข้อจำกัดในการจัดการเรียนรู้ แต่กลับแสดงให้เห็นว่า หากมีการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม โรงเรียนขนาดเล็กสามารถเป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองได้เป็นอย่างดี

การเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ในโรงเรียนกับชีวิตครอบครัว การที่ผู้ปกครองสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงของบุตรหลานในบ้าน แสดงให้เห็นถึงพลังของการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน นักเรียนไม่เพียงแต่นำความรู้และทักษะที่ได้รับไปใช้ในบริบทครอบครัว แต่ยังเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในครอบครัวด้วย ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิด Ripple Effect ของการศึกษาเพื่อสังคม ที่การเปลี่ยนแปลงของบุคคลหนึ่งสามารถส่งผลกระทบเชิงบวกไปยังคนรอบข้างได้

ศักยภาพของการสะท้อนคิดในการเรียนรู้ของเด็กเล็ก การที่นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสามารถสะท้อนคิดและแสดงออกถึงการเรียนรู้ผ่านแบบบันทึกการสะท้อนคิด เป็นข้อค้นพบที่น่าสนใจ เนื่องจากมักมีความเชื่อว่า เด็กในวัยนี้ยังไม่มีความสามารถในการคิดเชิงนามธรรมและการสะท้อนคิด ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า หากมีการออกแบบเครื่องมือและกระบวนการที่เหมาะสม เด็กเล็กสามารถพัฒนาทักษะการสะท้อนคิดได้ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลการศึกษานี้สนับสนุนงานวิจัยของ ปิยาพัชร สวัสดิ์ และคณะ (2568) ที่แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ในเด็กอายุ 6-9 ปี และยังขยายผลโดยเน้นเฉพาะสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก ในขณะที่ Wong et al. (2021) ได้รายงานว่าการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมในเด็กระดับประถมศึกษาซึ่งงานวิจัยนี้ได้พิสูจน์เพิ่มเติมด้วยข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างครบถ้วน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 โรงเรียนควรนำกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทและทรัพยากรของแต่ละโรงเรียน

1.2 ครูควรได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถออกแบบและดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 การประเมินผลการเรียนรู้ควรครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเน้นการสะท้อนคิดและการสังเกตพฤติกรรม เพื่อให้เห็นภาพพัฒนาการของนักเรียนอย่างครบถ้วน

1.4 ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนและครอบครัว

1.5 โรงเรียนขนาดเล็กควรใช้จุดแข็งของบริบทที่เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นรายบุคคลและการมีส่วนร่วมของนักเรียน เพื่อส่งเสริมสมรรถนะที่หลากหลายและลึกซึ้งมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

2.1 ควรศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ในระดับชั้นที่สูงขึ้น เช่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 หรือมัธยมศึกษา เพื่อประเมินความเหมาะสมและประสิทธิผลในกลุ่มผู้เรียนที่มีพัฒนาการแตกต่างกัน

2.2 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างและพื้นที่การศึกษา เพื่อทดสอบประสิทธิผลของกิจกรรมในบริบทที่หลากหลาย เช่น โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนในพื้นที่ชนบท หรือในเขตเมือง

2.3 การวิจัยควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามายุคที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อศึกษาผลกระทบต่อการเรียนรู้และสมรรถนะการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล

2.4 ควรทำการศึกษาผลกระทบระยะยาว (longitudinal study) ของกิจกรรมการเรียนรู้ต่อการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองและพฤติกรรมในชีวิตประจำวันของนักเรียน

2.5 ควรพัฒนารูปแบบการประเมินที่หลากหลายและทันสมัย เช่น การใช้เทคนิคการประเมินแบบออนไลน์ หรือการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก เพื่อเพิ่มความแม่นยำและครอบคลุมในการวัดผล

2.7 ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการสะท้อนคิดและการเรียนรู้เชิงลึกในกลุ่มนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ หรือมีความหลากหลายทางการเรียนรู้ เพื่อออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุม

สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ปิยาพัชร สวัสดิ์, ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลธร, และชลธิป สมานิติ. (2568). ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการร่วมกับผังกรฟิกที่มีต่อทักษะการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบในเด็กปฐมวัย. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 5(2), 1-18. <https://doi.org/10.60027/iarj.2025.279844>

ศุภชัย สมนวน, กิตติชัย สุธาสีโนบล, รุ่งทิพา แยมรุ่ง. (2565). องค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 18(1), 75-89. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/view/262472/177939>

Beard, C., & Wilson, J. P. (2013). *Experiential learning: A handbook for education, training and coaching* (3rd ed.). Kogan Page.

Bal, E., & Akcil, U. (2024). The implementation of a sustainable online course for the development of digital citizenship skills in higher education. *Sustainability*, 16(1), 445. <https://doi.org/10.3390/su16010445>

Borg, W. R., & Gall, M. D. (1989). *Educational research: An introduction* (5th ed.). Longman.

Chen, S., Sermeno, R., Hodge, K., Murphy, S., Agenbroad, A., Schweitzer, A., ... & Roe, A. J.

(2024). Young children's self-regulated learning benefited from a metacognition-driven science education intervention for early childhood teachers. *Education Sciences*, 14(6), 565. <https://doi.org/10.3390/educsci14060565>

- Davis, R., & Wilson, M. (2020). Enhancing children's social-emotional and citizenship skills through experiential learning. *Early Childhood Research Quarterly*, 53, 223–234. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2020.03.008>
- Dewey, J. (1916). *Democracy and education: An introduction to the philosophy of education*. Macmillan.
- Garcia-Gracia, M., & Valls, O. (2025). School absenteeism, emotional engagement and school organisation: an international comparative approach. *International Journal of Inclusive Education*, 29(8), 1323-1337. <https://doi.org/10.1080/13603116.2023.2266722>
- Kazdin, A. E., & Tuma, A. H. (1982). Single-case research designs. Yale University.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice-Hall.
- Piaget, J. (1932). *The moral judgment of the child*. Harcourt, Brace & Company.
- UNESCO. (2015). *Global citizenship education: Topics and learning objectives*. UNESCO Publishing. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf000023299>
- Wong, K. L., Chong, E. K. M., Leung, W. T., & Leung, Y. W. (2022). Experiential learning for civic education: Typologies and learning outcomes. *Citizenship Teaching & Learning*, 17(2), 183-202. https://doi.org/10.1386/ctl_00090_1

บทความวิจัย (Research article)

การพัฒนาบทเรียนออนไลน์สองภาษา ไทย-พม่า รายวิชาภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร
สำหรับนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคามDevelopment of bilingual online lessons, Thai-Burmese, Burmese
language for communication course, General Education Office,
Mahasarakham Universityจูน อี ซอว์^{1*} และ เฉลิมศักดิ์ บุตรพวง²Htun Ei Zaw^{1*} and Chalernsuk Bootphuang²

วันที่รับบทความ (Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)
18 มิถุนายน 2568 13 สิงหาคม 2568 14 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาบทเรียนออนไลน์สองภาษา ไทย-พม่า สำหรับรายวิชาภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร ของนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และ (2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตที่เรียนด้วยบทเรียนดังกล่าวในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตจำนวน 200 คน จาก 4 ห้องเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บทเรียนออนไลน์ 2 ภาษา แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน จำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาบทเรียนได้ดำเนินการตามโมเดลการออกแบบการเรียนการสอนของ Dick และ Carey (2009) ซึ่งประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ได้แก่ การระบุเป้าหมายของการสอน การวิเคราะห์ผู้เรียนและเนื้อหา การระบุพฤติกรรมเชิงวัตถุประสงค์ การพัฒนาเครื่องมือวัด การออกแบบกลยุทธ์การเรียนการสอน การพัฒนาบทเรียน การออกแบบและดำเนินการประเมินแบบฟอร์มาทีฟ และการประเมินแบบซัมเมทีฟ โดยยึดหลักความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิธีการ และการวัดผล

ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนออนไลน์สองภาษา ไทย-พม่า ที่พัฒนาขึ้นโดยใช้โมเดล Dick and Carey มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($M = 4.67$, $SD = 0.41$) ทั้งด้านเนื้อหา ภาษา และกิจกรรมการเรียนรู้ จากการ

¹สำนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹General Education Office, Mahasarakham University

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

*Corresponding author email: tun.z@msu.ac.th

ทดลองใช้กับนิสิตจำนวน 200 คน พบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน (Pre-test) เท่ากับ 45.80 (SD = 7.52) และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (Post-test) เท่ากับ 78.35 (SD = 6.14) โดยผลการวิเคราะห์ด้วย Dependent Sample t-test มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$ แสดงว่าการใช้บทเรียนออนไลน์สองภาษา มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านภาษาพม่าเพื่อการสื่อสารอย่างชัดเจน

คำสำคัญ : บทเรียนออนไลน์, วิชาภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร, การเรียนรู้สองภาษา

Abstract

This study aimed to (1) develop a bilingual Thai–Burmese online learning module for the “Burmese for Communication” course at the General Education Office, Mahasarakham University, and (2) examine the learning achievement of students who studied with the module in the second semester of the 2024 academic year. The sample consisted of 200 students from four classrooms, selected through purposive sampling. The research instruments were the bilingual online learning module and pre- and post-tests for six learning units. The development of the module followed the Dick and Carey (2009) instructional design model, which comprises nine steps: identifying instructional goals, conducting instructional analysis, identifying entry behaviors and learner characteristics, writing performance objectives, developing assessment instruments, developing instructional strategy, developing and selecting instructional materials, designing and conducting formative evaluation, and conducting summative evaluation. The development process adhered to the principle of alignment between objectives, content, instructional methods, and assessment.

Results showed that the bilingual Thai–Burmese online learning module developed using the Dick and Carey model was rated at a very good level ($M = 4.67$, $SD = 0.41$) in terms of content, language, and learning activities. From the trial with 200 students, the mean pre-test score was 45.80 ($SD = 7.52$), and the mean post-test score was 78.35 ($SD = 6.14$). Analysis using a Dependent Sample t-test indicated a statistically significant difference at the $p < 0.05$ level, clearly demonstrating that the use of the bilingual online learning module was effective in enhancing students’ learning achievement in Burmese for communication.

Keywords : Online learning, Burmese language Communication, Bilingual education

บทนำ

ในยุคของการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเป็นทักษะที่สำคัญในการสื่อสารระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่แน่นแฟ้นตามกรอบความร่วมมือของ

ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ภาษาพม่าถือเป็นหนึ่งในภาษาที่มีบทบาทสำคัญในการติดต่อสื่อสาร เนื่องจากประเทศไทยและเมียนมาร์มีการค้าขายและการเดินทางระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากข้อมูลของกรมการค้าต่างประเทศ (2567) มูลค่าการค้าชายแดนไทย-เมียนมาร์ มีแนวโน้มเติบโตขึ้นร้อยละ 18.5 ต่อปี และมีแรงงานชาวเมียนมาร์ในประเทศไทยจำนวน 2.9 ล้านคน โดยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวน 41,309 คน คิดเป็นร้อยละ 1.38% ของแรงงานข้ามชาติทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) ส่งผลให้เกิดความต้องการทักษะการสื่อสารภาษาพม่าในหมู่นักศึกษาและประชากรในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ศูนย์อาเซียนศึกษา (2563) ระบุว่า การจัดทำบทเรียนสองภาษา ไทย-พม่า เป็นแนวทางหนึ่งในการลดอุปสรรคด้านภาษาและวัฒนธรรมระหว่างนักศึกษาต่างชาติและนักศึกษาไทย

แม้จะมีความต้องการเรียนรู้ภาษาพม่าเพิ่มขึ้น แต่การจัดการเรียนการสอนภาษาพม่าในประเทศไทยยังคงประสบปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย 1. การขาดแคลนบุคลากรผู้สอน จากการสำรวจของสำนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในปีการศึกษา 2567 พบว่ามีอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาพม่าเพียง 2 คน ในขณะที่มีนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนมากกว่า 500 คน ต่อภาคการศึกษา 2. สื่อการเรียนการสอนที่ไม่เพียงพอ ตำราและสื่อการเรียนรู้ภาษาพม่าที่เหมาะสมกับผู้เรียนชาวไทยมีอยู่อย่างจำกัด โดยส่วนใหญ่เป็นตำราภาษาอังกฤษที่แปลมา ไม่สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนไทย (Myint, 2018) 3. รูปแบบการเรียนการสอนที่ขาดความยืดหยุ่น การเรียนการสอนแบบดั้งเดิมในห้องเรียนมีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ที่ผ่านมา ทำให้การเข้าถึงการเรียนรู้มีความยากลำบาก 4. ความแตกต่างของพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนซึ่งผู้เรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความรู้ ความสามารถทางภาษาที่แตกต่างกัน ผู้เรียนบางรายไม่มีพื้นฐานด้านภาษาพม่าเลย ทำให้ต้องใช้เวลาในการปรับตัวและเกิดความท้อแท้ในการทำความเข้าใจเนื้อหา

การพัฒนาบทเรียนออนไลน์สองภาษาอาศัยแนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้หลายประการ โดย Krashen (1992) เสนอทฤษฎี Input Hypothesis ที่ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ภาษาที่สองจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รับ comprehensible input ที่เหมาะสมกับระดับของตน การใช้ภาษาแม่เป็นตัวช่วยจึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญ นอกจากนี้ทฤษฎี Cognitive Load Theory ของ Sweller (1988) ยังเน้นการลดภาระทางปัญญาด้วยการออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม ซึ่งการใช้ภาษาไทยควบคู่กับภาษาพม่าสามารถช่วยลดความซับซ้อนในการประมวลผลข้อมูลของผู้เรียน ในด้านการออกแบบการเรียนรู้ Phyo et. al, (2021) เสนอแนวทางการพัฒนาบทเรียนออนไลน์สำหรับผู้เรียนที่ไม่มีพื้นฐานภาษามาก่อน ว่าควรใช้รูปแบบเนื้อหาสองภาษา ควบคู่กับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบโต้ตอบ (Interactive Learning) เพื่อเพิ่มความเข้าใจเนื้อหาและกระตุ้นแรงจูงใจในการเรียน ซึ่งตรงกับ ทฤษฎี Multimedia Learning Theory ของ Mayer (2009) เสนอว่าการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพเมื่อใช้ทั้งภาพ เสียง และข้อความควบคู่กัน โดยเฉพาะการนำเสนอเนื้อหาที่มีความซับซ้อน เช่น ภาษาใหม่ การใช้บทเรียนสองภาษาแบบมัลติมีเดีย เช่น คำศัพท์พร้อมภาพ เสียง และแปลภาษาแม่ จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้เร็วขึ้น และมีแนวโน้มจะจดจำได้ยาวนาน

การพัฒนาบทเรียนออนไลน์สองภาษา (ไทย-พม่า) เป็นแนวทางที่สามารถตอบสนองปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจาก 1. ความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงบทเรียนได้ตลอดเวลาและ

จากทุกสถานที่ที่มีอินเทอร์เน็ต ตอบสนองไลฟ์สไตล์ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล 2. การใช้ภาษาแม่เป็นตัวช่วย การอธิบายเนื้อหาด้วยภาษาไทยควบคู่กับภาษาพม่าช่วยลดอุปสรรคในการเรียนรู้และเพิ่มความเข้าใจ สอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่สอง (Baker, 2011) 4. การใช้สื่อมัลติมีเดีย การผสมผสานระหว่างข้อความ เสียง ภาพ และวิดีโอ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และกระตุ้นความสนใจ ในงานวิจัยของ Anderson และ Dron (2011) ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ โดยเฉพาะในบริบทของผู้เรียนที่ไม่มีพื้นฐานภาษามาก่อน การออกแบบบทเรียนควรผสมผสานทั้งการจัดระบบความรู้ (จาก Cognitive-Behaviourist) การเรียนรู้ผ่าน กิจกรรมร่วมกัน (จาก Social Constructivist) และการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล (จาก Connectivist) เพื่อ สร้างการเรียนรู้ที่หลากหลาย ยืดหยุ่น และตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในฐานะสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ ประเทศไทย มีบทบาทสำคัญในการผลิตบัณฑิตที่มีทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม สำนักศึกษาทั่วไปได้เล็งเห็น ความสำคัญของการเรียนการสอนภาษาพม่า จึงได้เปิดรายวิชา "ภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร" เพื่อตอบสนองความ ต้องการของนิสิตและสังคม โดยมีจำนวนนิสิตลงทะเบียนเรียนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 285 คน ในปีการศึกษา 2565 เป็น 400 คน ในปีการศึกษา 2567 อย่างไรก็ตาม จากการประเมินสถานการณ์การเรียนการสอนของ สำนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (2567) พบว่าการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบดั้งเดิมยังประสบ ปัญหาหลายประการ ได้แก่ ความไม่เพียงพอของอาจารย์ผู้สอน (อัตราส่วนอาจารย์ต่อนิสิต 1:200) การขาด แคลนสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม ตรวจสอบการขาดแคลน และข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ในการเรียนรู้ จากการศึกษาคณะ พระราชวรเมธี, ลำพอง กลมกุล และ รัชณี จุลทะหว่า (2563) ชี้ให้เห็นว่านักศึกษาไทยจำนวน มากประสบปัญหาในการสื่อสารกับแรงงานข้ามชาติจากประเทศเมียนมาร์ในบริบทการทำงานจริง เนื่องจากไม่มี พื้นฐานภาษาพม่าและไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ ทำให้การจัดการเรียนรู้ภาษาพม่าผ่าน บทเรียนออนไลน์ในมหาวิทยาลัยเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความพร้อมให้กับนักศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาสารคามยังมีบทบาทในการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความ ต้องการของตลาดแรงงานและสังคม รวมทั้งการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะภาษา เช่น การอบรม การสัมมนา การจัดการแข่งขันทักษะภาษา และการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนนิสิตกับสถาบันในประเทศและต่างประเทศ เพื่อ เพิ่มโอกาสในการใช้ภาษาในบริบทจริง นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยยังมีหน้าที่สนับสนุนทรัพยากรและ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภาษา เช่น ห้องสมุดดิจิทัล ศูนย์ภาษา และระบบเรียนรู้ออนไลน์ ซึ่งช่วยให้ นิสิตสามารถพัฒนาทักษะภาษาได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพสูงสุด

นอกจากนี้ การพัฒนาบทเรียนในรูปแบบสองภาษายังช่วยให้ นิสิตชาวเมียนมาร์ที่เข้ามาศึกษา ในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม สามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ง่ายขึ้น และลดข้อจำกัดด้านภาษาในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาวิทยาลัยสู่ความเป็นสากลและการส่งเสริมความร่วมมือทางการศึกษา ในภูมิภาคอาเซียน อีกทั้งยังสนับสนุนการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาพม่าสำหรับผู้ที่ทำธุรกิจ การท่องเที่ยว และงานบริการที่ต้องติดต่อกับชาวเมียนมาร์โดยตรง

จากปัญหาและความท้าทายดังกล่าว การพัฒนาบทเรียนออนไลน์สองภาษา (ไทย-พม่า) สำหรับ รายวิชาภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร จึงมีความสำคัญในหลายมิติ 1. มิติทางการศึกษา เป็นการตอบสนองความ

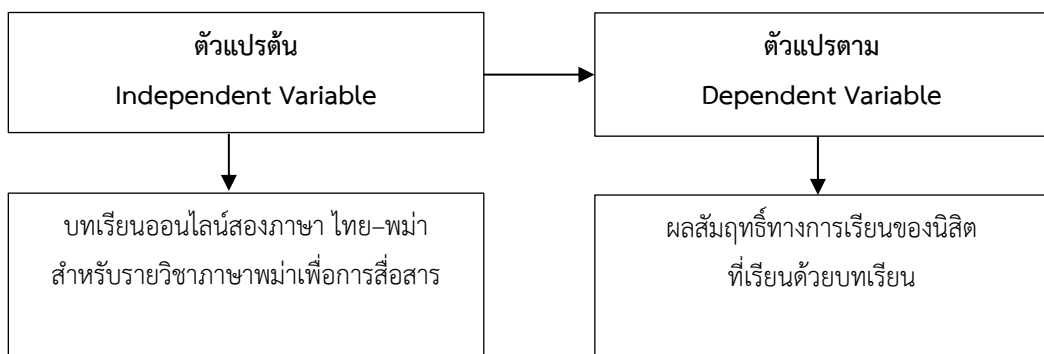
ต้องการของนิสิตในการเรียนรู้ภาษาพม่าอย่างมีประสิทธิภาพ และแก้ปัญหาการขาดแคลนอาจารย์และสื่อการเรียนการสอน 2. มิติทางเทคโนโลยี เป็นการสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนที่สามารถขยายผลได้และนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนภาษาอื่น ๆ 3. มิติทางสังคม ส่งเสริมการเตรียมความพร้อมของบัณฑิตสู่การทำงานในบริบทวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียน และเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม

การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการพัฒนาบทเรียนออนไลน์สองภาษาที่อาศัยหลักการออกแบบการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ โดยใช้โมเดล Dick and Carey (2009) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ได้รับการยอมรับในการพัฒนาบทเรียนที่มีประสิทธิภาพ ร่วมกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ออนไลน์ที่ทันสมัย เพื่อสร้างสื่อการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล การผสมผสานระหว่างแนวคิดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเทคโนโลยีดิจิทัลนี้ ช่วยส่งเสริมให้การเรียนภาษาพม่ามีประสิทธิภาพมากขึ้นและสอดคล้องกับบริบทของการศึกษายุคใหม่ (Chen & Tseng, 2021)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนออนไลน์ 2 ภาษา ไทย-พม่า รายวิชาภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร สำนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร สำนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 4 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 200 คน โดยการใช้บทเรียนออนไลน์ 2 ภาษา ไทยพม่า

กรอบแนวคิดการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

วิธีการวิจัยหรือระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาบทเรียนออนไลน์สองภาษา (ไทย-พม่า) สำหรับรายวิชาภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร โดยใช้กระบวนการออกแบบการเรียนการสอนตามโมเดลของ Dick & Carey (2009) และศึกษาประสิทธิภาพของบทเรียนที่พัฒนาขึ้นด้วยการออกแบบการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) ในรูปแบบ One Group Pretest-Posttest Design ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยรวม 12 เดือน แบ่งออกเป็น 2 ระยะหลัก คือ ระยะการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ ใช้ระยะเวลา 7 เดือน และระยะการทดลองและประเมินประสิทธิภาพ ใช้ระยะเวลา 5 เดือน (1 ภาคการศึกษา)

ระยะที่ 1 การพัฒนาบทเรียนออนไลน์

การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ในระยะนี้ใช้กระบวนการออกแบบการเรียนการสอนตามโมเดล Dick & Carey (2009) ซึ่งเป็นแนวทางที่เป็นระบบและได้รับการยอมรับในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยประกอบด้วย 9 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนแรกเป็นการระบุเป้าหมายการเรียนรู้ (Identify Instructional Goals) เพื่อกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและวัดผลได้ของบทเรียนออนไลน์ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตรและจุดประสงค์รายวิชาภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร ควบคู่กับการสำรวจความต้องการของผู้เรียนผ่านแบบสอบถามจำนวน 50 คน และสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาพม่าจำนวน 3 คน รวมถึงการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาพม่า ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้คือเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน เช่น "ผู้เรียนสามารถสื่อสารภาษาพม่าเบื้องต้นในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม"

ขั้นตอนที่สองเป็นการวิเคราะห์การสอน (Conduct Instructional Analysis) เพื่อแยกย่อยทักษะและความรู้ที่จำเป็นสำหรับการบรรลุเป้าหมาย ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาภาษาพม่าเพื่อการสื่อสารตามลำดับความยากง่าย และแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 หน่วยการเรียนรู้ พร้อมทั้งกำหนดทักษะย่อยและความรู้พื้นฐานที่จำเป็น รวมถึงการสร้างแผนผังการวิเคราะห์การสอน (Instructional Analysis Chart) ผลผลิตจากขั้นตอนนี้คือโครงสร้างเนื้อหา 6 หน่วยการเรียนรู้ และแผนผังความสัมพันธ์ของทักษะ

ขั้นตอนที่สามเป็นการวิเคราะห์ผู้เรียนและบริบท (Analyze Learners and Contexts) เพื่อศึกษาลักษณะของผู้เรียนและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ผู้วิจัยสำรวจข้อมูลพื้นฐานของนิสิต ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ภาษาต่างประเทศ ประเมินความรู้เดิมด้านภาษาพม่าผ่าน Pre-assessment สำรวจการเข้าถึงเทคโนโลยี เช่น อุปกรณ์ อินเทอร์เน็ต ทักษะการใช้เทคโนโลยี และวิเคราะห์บริบทการเรียนรู้ เช่น สถานที่ เวลา สิ่งแวดล้อม ผลที่ได้คือรายงานการวิเคราะห์ผู้เรียนและข้อเสนอแนะการออกแบบบทเรียน

ขั้นตอนที่สี่เป็นการกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (Write Performance Objectives) เพื่อเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สามารถสังเกตและวัดผลได้ ผู้วิจัยเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมสำหรับแต่ละหน่วยการเรียนรู้ กำหนดเกณฑ์การประเมิน (Criteria) และเงื่อนไข (Conditions) ตรวจสอบความสอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ และขอความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตัวอย่างจุดประสงค์ที่กำหนดขึ้น เช่น "นิสิตสามารถแนะนำ

ตนเองเป็นภาษาพม่าได้อย่างถูกต้องครบทั้ง 5 ประโยค ภายในเวลา 3 นาที" และ "นิสิตสามารถทักทายและตอบรับการทักทายในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม" ผลผลิตจากขั้นตอนนี้คือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมทั้งหมด 18 ข้อ (3 ข้อต่อหน่วย คูณ 6 หน่วย) โดยผู้วิจัยได้จัดทำจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมสำหรับแต่ละหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 6 หน่วย โดยกำหนดจำนวน 3 ข้อต่อหน่วย รวมเป็น 18 ข้อ โดยแต่ละข้อได้ระบุอย่างชัดเจนถึงพฤติกรรมที่ผู้เรียนควรแสดงออกได้ เช่น การพูด การเขียน หรือการฟัง พร้อมกับกำหนดเกณฑ์การประเมิน (Criteria) เช่น จำนวนประโยคที่ต้องพูด ความถูกต้องของไวยากรณ์ หรือระดับความเข้าใจ และเงื่อนไข (Conditions) เช่น เครื่องมือหรือสื่อที่ใช้ เวลา และสถานการณ์จำลองในการปฏิบัติ เพื่อให้สามารถวัดผลได้จริง และมีความแม่นยำ

ขั้นตอนที่ห้าเป็นการพัฒนาเครื่องมือประเมินผล (Develop Assessment Instruments) เพื่อสร้างเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ การดำเนินงานในขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ การสร้างแบบทดสอบ การพัฒนา Rubric Score และการหาคุณภาพเครื่องมือ สำหรับการสร้างแบบทดสอบ ก่อนเรียน-หลังเรียน ผู้วิจัยสร้างข้อสอบจำนวน 42 ข้อ โดยแบ่งเป็นข้อสอบปรนัย (Multiple Choice) ครอบคลุมเนื้อหาทั้ง 6 หน่วยการเรียนรู้ โดยในแต่ละหน่วยมีข้อสอบ 7 ข้อ เพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ ข้อสอบปรนัยจะวัดความรู้ด้านคำศัพท์ ไวยากรณ์ และความเข้าใจเนื้อหา การหาคุณภาพเครื่องมือดำเนินการในหลายขั้นตอน เริ่มจากการหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบทดสอบและ Rubric Score ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาพม่า 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน 1 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้อง และความสอดคล้องกับจุดประสงค์ โดยใช้เกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ≥ 0.5 ข้อสอบที่มีค่า IOC ต่ำกว่าเกณฑ์จะถูกปรับปรุงหรือตัดออก การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบ ผู้วิจัยนำแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับนิสิตที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สูตร Kuder-Richardson 20 (KR-20) ได้ค่าเฉลี่ยความยากอยู่ที่ 0.55 อำนาจจำแนกของข้อสอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.35 และความเชื่อมั่นของแบบทดสอบมีค่าถึง 0.82

ขั้นตอนที่หกเป็นการออกแบบกลยุทธ์การสอน (Develop Instructional Strategy) เพื่อวางแผนการนำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยเลือกใช้กลยุทธ์การเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Learning) ประยุกต์ใช้แนวทาง Communicative Approach ตาม Richards (2006) ออกแบบกิจกรรมโต้ตอบ (Interactive Learning) ได้แก่ วิดีโอ บทสนทนา เกม และแบบฝึกหัด รวมถึงจัดลำดับการเรียนรู้จากง่ายไปยากและจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ โดยแต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การเตรียมความพร้อม (Preparation) การนำเสนอเนื้อหา (Presentation) การฝึกปฏิบัติ (Practice) การประยุกต์ใช้ (Application) และการประเมินผล (Assessment)

ขั้นตอนที่เจ็ดเป็นการพัฒนาและเลือกสื่อการเรียนรู้ (Develop and Select Instructional Materials) เพื่อผลิตสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบดิจิทัลที่มีคุณภาพ การดำเนินงานในขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอนย่อยที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบโครงสร้างบทเรียนผ่าน 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การศึกษาแนวทางการสอน การกำหนดหลักการออกแบบ และการจัดโครงสร้างเนื้อหา ขั้นตอนแรกเป็นการศึกษาแนวทางการสอนภาษาพม่าที่เหมาะสมกับผู้เรียนชาวไทย โดยพิจารณาหลักสูตรการสอนภาษาพม่าทั้งในประเทศไทยและเมียนมาร์ พร้อมทั้งคำนึงถึงบริบททางภาษาศาสตร์ วัฒนธรรม และเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน ขั้นตอนที่สองเป็นการกำหนดหลักการออกแบบตามแนวคิดของ Communicative Approach ตาม Richards (2006) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการสื่อสารผ่านสถานการณ์จริงและการโต้ตอบ โดยแต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การเตรียมความพร้อม การนำเสนอเนื้อหา การฝึกปฏิบัติ การประยุกต์ใช้ และการประเมินผล ขั้นตอนที่สามเป็นการจัดโครงสร้างเนื้อหาโดยแบ่งออกเป็น 6 หน่วยการเรียนรู้ตามลำดับความยากง่าย ได้แก่ หน่วยที่ 1 ตัวอักษรและระบบเสียงในภาษาพม่า (Burmese Alphabets and Phonetics) ฝึกทักษะการออกเสียงพยัญชนะและสระภาษาพม่า ร่วมกับกิจกรรมแบบฝึกหัดการอ่านออกเสียงและเกมคำศัพท์ หน่วยที่ 2 ระบบเสียงวรรณยุกต์และตัวเลข (Tones and Numbers in Burmese) เรียนรู้ระบบเสียงวรรณยุกต์ ตัวเลข และเครื่องหมายวรรคตอนในภาษาพม่า ร่วมกับกิจกรรมฝึกฟังเสียงวรรณยุกต์และเกมการนับเลข หน่วยที่ 3 การสร้างคำและโครงสร้างประโยค (Word Formation and Sentence Structure) เรียนรู้การผสมคำและสร้างประโยคพื้นฐานในภาษาพม่า ร่วมกับกิจกรรมการจับคู่คำศัพท์และการสร้างประโยคในสถานการณ์ต่าง ๆ หน่วยที่ 4 การทักทายและการแนะนำตัว (Greetings and Introductions) ฝึกการใช้ประโยคพื้นฐานในการทักทายและแนะนำตัวเอง ร่วมกับกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติในสถานการณ์พบปะผู้คน หน่วยที่ 5 การพูดคุยเกี่ยวกับกิจกรรมประจำวัน (Talking about Daily Activities) เรียนรู้การใช้คำกริยาและประโยคที่เกี่ยวข้องกับกิจวัตรประจำวัน ร่วมกับกิจกรรมการบันทึกกิจวัตรประจำวันและการสนทนาโต้ตอบ และหน่วยที่ 6 ครอบครัวและความสัมพันธ์ (Family and Relationships) ศึกษาคำศัพท์และการใช้ประโยคที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและความสัมพันธ์ ร่วมกับกิจกรรมการเขียนแผนผังครอบครัวและการสนทนาเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัว

ขั้นตอนย่อยที่ 2 การจัดทำเนื้อหาดิจิทัล ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก

ส่วนแรกเป็นการผลิตวิดีโอการสอนที่มีคำบรรยายทั้งภาษาไทยและพม่าจำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พยัญชนะและสระภาษาพม่า หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วรรณยุกต์ ตัวเลข และเครื่องหมายวรรคตอน หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การประสมคำในภาษาพม่า หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 สวัสดิ์ (မင်္ဂလာ) หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ทำอะไรอยู่ (မင်းဘာလုပ်နေတာလဲ?) และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 ครอบครัวของฉัน (ငါ့မိသားစု) โดยแต่ละวิดีโอมีความยาวประมาณ 15-20 นาที พร้อมซับไตเติลสองภาษาและการออกเสียงโดยเจ้าของภาษา

ส่วนที่สองเป็นการสร้างบทสนทนาจำลองสถานการณ์การใช้ภาษาพม่าในชีวิตประจำวัน เช่น การซื้อของในตลาด การสอบถามทิศทาง การสั่งอาหารในร้าน และการแนะนำตัวในที่ทำงาน โดยบทสนทนาแต่ละเรื่องจะมีทั้งรูปแบบเสียงและข้อความ พร้อมคำแปลและคำอธิบายเพิ่มเติม

ตัวอย่าง: การออกแบบบทสนทนาจำลอง
สถานการณ์การใช้ภาษาพม่าในชีวิตประจำวัน

A: สวัสดี

ဟယ်လို (main-ga-lar-par)

B: สบายดีไหม

နေကောင်းလား (nay-kaun-gg-larr)

A: ดูแลตัวเองนะ

ဂရုစိုက်ပါ (ga-ruh-cite -par)

ภาพที่ 1 บทสนทนา

ส่วนที่สามเป็นการพัฒนาแบบฝึกหัดแบบโต้ตอบ (Interactive Exercises) เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ โดยเน้น 4 ทักษะ ได้แก่ ฟัง พูด อ่าน เขียน ประกอบด้วยแบบฝึกหัดหลากหลายรูปแบบ เช่น การจับคู่คำศัพท์ กับภาพ การเติมคำในช่องว่าง การเรียงลำดับประโยค การบันทึกเสียง และการเขียนประโยค พร้อมระบบให้คะแนนอัตโนมัติตาม Rubric Score ที่กำหนดไว้ คะแนนรวมอยู่ในช่วง 4-20 คะแนน โดยแบ่งระดับผลการเรียน เป็น 5 ระดับ (ดีเยี่ยม ดี ปานกลาง พอใช้ ต้องปรับปรุง)

ตารางที่ 1 ตารางการให้คะแนนการประเมินแบบ RUBRIC SCORE

เกณฑ์การประเมิน	1 (ปรับปรุง)	2 (พอใช้)	3 (ปานกลาง)	4 (ดี)	5 (ดีเยี่ยม)
ความถูกต้องของการเขียน (Accuracy)	มีข้อผิดพลาดบ่อยครั้ง	มีข้อผิดพลาดหลายจุด	มีข้อผิดพลาดเล็กน้อย	แทบไม่มีข้อผิดพลาด	ถูกต้องสมบูรณ์
โครงสร้างประโยคและไวยากรณ์ (Grammar and Sentence Structure)	โครงสร้างไม่ถูกต้องและเข้าใจยาก	โครงสร้างไม่ถูกต้องบางส่วน	มีโครงสร้างที่ถูกต้องแต่ยังมีข้อผิดพลาด	โครงสร้างดี มีข้อผิดพลาดเล็กน้อย	โครงสร้างดีเยี่ยม ไม่มีข้อผิดพลาด

เกณฑ์การประเมิน	1 (ปรับปรุง)	2 (พอใช้)	3 (ปานกลาง)	4 (ดี)	5 (ดีเยี่ยม)
การสื่อความหมายได้ชัดเจน (Clarity and Coherence)	สื่อสารไม่ชัดเจน เข้าใจยาก	สื่อสารได้แต่ยังมีจุดคลุมเครือ	สื่อสารได้เข้าใจระดับปานกลาง	สื่อสารได้ชัดเจน เข้าใจง่าย	สื่อสารได้ดีมาก ชัดเจนและเข้าใจง่าย
ความสมบูรณ์ของเนื้อหา (Content Completeness)	เนื้อหาไม่ครบถ้วน	มีเนื้อหาครบแต่ยังไม่สมบูรณ์	เนื้อหาค่อนข้างครบถ้วน	เนื้อหาครบถ้วนและมีรายละเอียดดี	เนื้อหาครบถ้วนและละเอียดมาก

ขั้นตอนย่อยที่ 3 ผู้วิจัยเลือกใช้ Google Classroom เป็นแพลตฟอร์มหลัก เนื่องจากมีความเหมาะสมกับผู้เรียนในด้านการเข้าถึง ความคุ้นเคย และการใช้งานที่ไม่ซับซ้อน โดย Google Classroom มีความสามารถในการนำเสนอเนื้อหาที่มีเดีย การติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน และการให้ feedback ผู้วิจัยจัดการเนื้อหาภายใน Google Classroom โดยสร้างห้องเรียนออนไลน์สำหรับรายวิชาภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร อพโหลตวิดีโอการสอนและสื่อการเรียนรู้ทั้ง 6 หน่วย จัดระบบการแบ่งหมวดหมู่เนื้อหาให้ชัดเจนตามลำดับการเรียนรู้ สร้างการมอบหมายงาน (Assignments) สำหรับแบบฝึกหัดในแต่ละหน่วย ตั้งค่าระบบการให้คะแนนและ feedback อัตโนมัติ และกำหนดกำหนดส่งงานที่เหมาะสม รวมถึงการใช้ระบบแจ้งเตือนผ่าน Google Classroom เพื่อติดตามความก้าวหน้าและให้การสนับสนุนผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนย่อยที่ 4 การตรวจสอบคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการในหลายขั้นตอน เริ่มจากการตรวจสอบเทคนิคด้วยการทดสอบการทำงานของระบบ การโหลดเนื้อหา ความเร็วในการเข้าถึง และความเสถียรของแพลตฟอร์ม จากนั้นนำเสนอบทเรียนต่อผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาพม่า 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบการเรียนการสอน 1 ท่าน เพื่อประเมินคุณภาพในด้านความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมของสื่อ ความน่าสนใจของกิจกรรม และความเหมาะสมในการนำไปใช้สอน โดยใช้แบบประเมินคุณภาพ 5 ระดับ และกำหนดเกณฑ์ผ่านที่ค่าเฉลี่ย 3.51 (ระดับดี) ผลผลิตจากขั้นตอนนี้คือบทเรียนออนไลน์ครบ 6 หน่วย พร้อมสื่อประกอบ แบบฝึกหัด และแพลตฟอร์มที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพครบถ้วน

ขั้นตอนที่แปดเป็นการประเมินผลระหว่างพัฒนา (Design and Conduct Formative Evaluation) เพื่อประเมินและปรับปรุงบทเรียนก่อนนำไปใช้งานจริง การดำเนินงานในขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็น 3 ระดับการประเมิน ได้แก่ การประเมินรายบุคคล การประเมินกลุ่มย่อย และการทดลองใช้ภาคสนาม

การประเมินรายบุคคล (One-to-One Evaluation) ผู้วิจัยนำบทเรียนที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาพม่าและเทคโนโลยีการศึกษา 3 ท่าน ประเมินในด้านความถูกต้องของเนื้อหา ความน่าสนใจ และความเหมาะสมในการนำไปใช้สอน โดยใช้แบบประเมินคุณภาพ 5 ด้าน ได้แก่ (1) ความถูกต้องของเนื้อหา (2) ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (3) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ (4) ความเหมาะสมของเทคโนโลยี และ (5) ความ

สอดคล้องของเนื้อหากับจุดประสงค์ โดยกำหนดเกณฑ์ผ่านที่ค่าเฉลี่ย ≥ 3.51 (ระดับดี) หากผลการประเมินไม่ผ่านเกณฑ์ในด้านใด จะดำเนินการปรับปรุงทันทีก่อนไปขั้นตอนถัดไป

การประเมินกลุ่มย่อย (Small Group Evaluation) ผู้วิจัยทดลองใช้บทเรียนกับนิสิตที่ไม่เคยเรียนภาษาพม่ามาก่อน จำนวน 20 คน เพื่อเก็บข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความเข้าใจในเนื้อหา และปัญหาที่พบระหว่างการใช้งาน ผู้วิจัยดำเนินการในลักษณะของการนำร่อง (Pilot Study) เพื่อศึกษาความเหมาะสมของเนื้อหา วิธีการนำเสนอ และการใช้งานบทเรียนในสภาพจริง โดยให้นิสิตกลุ่มทดลองใช้บทเรียนเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ จากนั้นเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามความพึงพอใจ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ และการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group) ในประเด็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ (1) ความเข้าใจในเนื้อหา (2) ความเหมาะสมของสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ และ (3) ปัญหาในการใช้งาน ผลการประเมินพบว่านิสิตส่วนใหญ่ร้อยละ 85 มีความเห็นว่าเนื้อหาบทเรียนมีความเข้าใจง่าย อธิบายชัดเจน และมีตัวอย่างประกอบที่ช่วยให้เห็นภาพจริงในสถานการณ์การสื่อสาร อย่างไรก็ตาม มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในด้านคำศัพท์บางหมวด เช่น คำศัพท์ด้านการซื้อขายและการบริการ ควรมีการอธิบายและยกตัวอย่างการใช้งานเพิ่มเติม

การทดลองใช้ภาคสนาม (Field Test) ผู้วิจัยนำบทเรียนที่ผ่านการปรับปรุงจากขั้นตอนก่อนหน้านี้ไปทดลองใช้กับนิสิตในรายวิชาภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร จำนวน 6 สัปดาห์ เพื่อประเมินประสิทธิภาพการใช้งานในสภาพจริง ติดตามปัญหาที่อาจเกิดขึ้น และเก็บข้อมูลสำหรับการปรับปรุงขั้นสุดท้าย โดยมีการประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาทั้งก่อนและหลังการใช้บทเรียน รวมถึงการสำรวจความพึงพอใจและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่เก้าเป็นการปรับปรุงบทเรียน (Revise Instruction) ผู้วิจัยปรับปรุงบทเรียนออนไลน์ตามผลการประเมินและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญและผู้เรียนในทุกกระดานการประเมิน เพื่อให้ได้บทเรียนที่มีคุณภาพและเหมาะสมที่สุดก่อนนำไปใช้ในการทดลองจริง การปรับปรุงดำเนินการใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ (1) การปรับปรุงเนื้อหาสาระให้ครบถ้วนและถูกต้อง โดยเพิ่มเนื้อหาส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างประโยคพื้นฐานของภาษาพม่า คำศัพท์ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน และตัวอย่างบทสนทนาในสถานการณ์จริง พร้อมทั้งปรับลดเนื้อหาบางส่วนที่ไม่จำเป็นหรืออาจทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสน (2) การพัฒนาและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน โดยเพิ่มรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การเพิ่มเกมภาษา การฝึกจับคู่คำศัพท์กับภาพ การจำลองบทสนทนา รวมถึงกิจกรรมฝึกฟังเสียงเจ้าของภาษาและการออกเสียงตาม (3) การปรับปรุงการออกแบบสื่อและรูปแบบบทเรียนให้ดึงดูดและเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยการใช้ภาพประกอบและไอคอนที่ชัดเจน สอดคล้องกับเนื้อหา การเลือกใช้สีที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการจัดวางข้อความและสื่อในลักษณะที่อ่านง่ายและไม่ซับซ้อน (4) การแก้ไขและปรับปรุงแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยปรับปรุงข้อสอบให้มีความชัดเจน ถูกต้อง และสอดคล้องกับเนื้อหาและเป้าหมายของบทเรียนมากขึ้น โดยเฉพาะในส่วนของคำถามที่วัดความสามารถในการใช้ภาษาในสถานการณ์จริง และ (5) การทบทวนและปรับแก้ภาษาที่ใช้ในบทเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียนชาวไทย โดยปรับปรุงภาษาที่ใช้ในการอธิบายเนื้อหาและคำสั่งต่าง ๆ ให้มีความกระชับ ชัดเจน และเข้าใจง่ายมากขึ้น ผลผลิตจากขั้นตอนนี้คือบทเรียนออนไลน์สองภาษาที่พร้อมนำไปใช้ในการทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่

ระยะที่ 2 การทดลองและประเมินประสิทธิภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 4 ห้องเรียน จำนวน 400 คน โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาดังกล่าว จำนวน 200 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากต้องการผู้เรียนที่มีลักษณะเฉพาะตามเกณฑ์ที่กำหนด

เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion Criteria) ประกอบด้วย (1) เป็นนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2567 (2) ไม่เคยเรียนภาษาพม่ามาก่อน หรือมีความรู้พื้นฐานระดับเริ่มต้น (ผลคะแนน Pre-test ≤ 50) (3) สามารถใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีและเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ และ (4) ยินยอมเข้าร่วมการวิจัยและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ครบถ้วนตลอดระยะเวลาการวิจัย เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) ประกอบด้วย (1) ไม่เข้าร่วมการทดสอบครบทั้งก่อนและหลังเรียน (2) ขาดการเรียนออนไลน์เกิน 20% ของเวลาทั้งหมด (3) ถอนรายวิชาระหว่างภาคการศึกษา และ (4) มีข้อมูลไม่ครบถ้วนสำหรับการวิเคราะห์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) บทเรียนออนไลน์สองภาษา (ไทย-พม่า) ที่ผ่านการปรับปรุงจากระยะที่ 1 ครบทั้ง 6 หน่วยการเรียนรู้ พร้อมสื่อมัลติมีเดีย กิจกรรมโต้ตอบ และระบบประเมินผลอัตโนมัติ (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Pre-test และ Post-test) จำนวน 42 ข้อ ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 0.78) และความเชื่อมั่น (KR-20 = 0.84)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการเป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ขั้นตอนแรกเป็นการทดสอบก่อนเรียนและปฐมนิเทศ (สัปดาห์ที่ 1-3) นิสิตทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) เพื่อวัดระดับความรู้พื้นฐานก่อนเข้าศึกษาบทเรียน และเข้าร่วมการปฐมนิเทศการใช้งานระบบบทเรียนออนไลน์ รวมถึงการชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอนการดำเนินงาน และการขอความยินยอมในการเข้าร่วมวิจัย ขั้นตอนที่สองเป็นการใช้บทเรียนออนไลน์ (สัปดาห์ที่ 4-9) นิสิตเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ โดยเรียนหน่วยละ 1 สัปดาห์ มีการติดตามและให้คำแนะนำจากผู้วิจัยผ่านระบบออนไลน์ การตอบข้อซักถาม และการให้ feedback แบบ Real-time ผู้วิจัยจะติดตามความก้าวหน้าของนิสิตผ่านระบบ LMS และบันทึกข้อมูลการเข้าใช้งาน เวลาที่ใช้ในการเรียน และผลคะแนนจากแบบฝึกหัดในแต่ละหน่วย ขั้นตอนที่สามเป็นการทดสอบหลังเรียน (สัปดาห์ที่ 10-12) นิสิตทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากใช้บทเรียนออนไลน์ รวมถึงการให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมผ่านคำถามปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ใช้สถิติ ได้แก่ (1) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ (2) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สถิติทดสอบ Paired Sample t-test เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้บทเรียนออนไลน์ โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ $\alpha = 0.05$ ก่อนการทดสอบสมมติฐานจะตรวจสอบเงื่อนไขพื้นฐาน (Assumptions) ของการใช้ t-test ได้แก่ การตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูลด้วย Shapiro-Wilk test

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1 เพื่อพัฒนาบทเรียนออนไลน์สองภาษา ไทย-พม่า รายวิชา ภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร โดยการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ดำเนินการตามโมเดล Dick and Carey (2009) มีการจัดทำบทเรียนจำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้ ครอบคลุมทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน โดยผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ผลการประเมินความเหมาะสมของบทเรียนแต่ละด้านแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพ

ด้านการประเมิน	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับคุณภาพ
ความถูกต้องของเนื้อหา	4.73	0.38	ดีมาก
ความเหมาะสมของภาษา	4.65	0.44	ดีมาก
การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	4.62	0.40	ดีมาก
ความสอดคล้องของเนื้อหา	4.69	0.36	ดีมาก
รวม	4.67	0.41	ดีมาก

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพบว่า บทเรียนออนไลน์ได้รับคะแนนในระดับดีมากในทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านความถูกต้องของเนื้อหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.73 (SD = 0.38) รองลงมาคือความสอดคล้องของเนื้อหา (M = 4.69, SD = 0.36) และความเหมาะสมของภาษา (M = 4.65, SD = 0.44) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบทเรียนถูกออกแบบอย่างมีความแม่นยำและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีค่าเฉลี่ย 4.62 (SD = 0.40) ยังบ่งชี้ว่าบทเรียนสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระตุ้นกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสรุปแล้ว บทเรียนออนไลน์สองภาษานี้มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก (M = 4.67, SD = 0.41) ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร โดยใช้บทเรียนออนไลน์สองภาษาไทย-พม่า โดยให้ประชากรนิสิตทั้ง 200 คน ทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ดังผลการทดสอบที่แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 คะแนนทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาพม่าเพื่อการสื่อสารก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	จำนวน (n)	ค่าเฉลี่ย (M)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	t	df	Effect size
ก่อนเรียน (Pre-test)	200	45.80	7.52	35.47*	199	
หลังเรียน (Post-test)	200	78.35	6.14			

*ระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ SPSS ผลการวิจัยพบว่า นิสิตที่เข้าร่วมการเรียนรายวิชาภาษาพม่าเพื่อการสื่อสารด้วยบทเรียนออนไลน์สองภาษา มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน (Pre-test) เท่ากับ 45.80 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 7.52) ซึ่งสะท้อนถึงระดับความรู้พื้นฐานในภาษาพม่าที่ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และจัดอยู่ในระดับ “ต้องปรับปรุง” ตามเกณฑ์ Rubric Score ที่กำหนดไว้สำหรับคะแนนต่ำกว่า 50 อย่างไรก็ตาม หลังจากเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์สองภาษาเป็นระยะเวลา 6 หน่วยการเรียนรู้ คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (Post-test) ของนิสิตเพิ่มขึ้นเป็น 78.35 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.14) ซึ่งอยู่ในระดับ “ดีเยี่ยม” ตามเกณฑ์ Rubric Score สำหรับคะแนนตั้งแต่ 75 ขึ้นไป

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียนด้วยสถิติ Dependent Sample t-test พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน (Pre-test) เท่ากับ 45.80 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 7.52) คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (Post-test) ของนิสิตเพิ่มขึ้นเป็น 78.35 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.14) มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 35.47, p < 0.05$) แสดงให้เห็นว่าการใช้บทเรียนออนไลน์สองภาษาช่วยส่งเสริมและพัฒนาความรู้ทักษะภาษาพม่าของนิสิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การลดลงของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจาก 7.52 ในก่อนเรียนเป็น 6.14 หลังเรียน ยังบ่งชี้ว่านิสิตมีความสม่ำเสมอในการทำคะแนนมากขึ้น และมีความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนที่สูงขึ้นอย่างทั่วถึง

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Baker (2011) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้สองภาษาสามารถช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาได้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังสนับสนุนทฤษฎีของ Siemens (2005) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้ออนไลน์สามารถเพิ่มความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพของการเรียนรู้ รวมถึงงานวิจัยในประเทศไทยที่ชี้ให้เห็นว่าการใช้บทเรียนออนไลน์ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยมีรายละเอียดผลการพัฒนาบทเรียนออนไลน์สองภาษา ไทย-พม่าเพิ่มเติมดังนี้

1. ประสิทธิภาพของการพัฒนาบทเรียนออนไลน์สองภาษา

การพัฒนาบทเรียนออนไลน์สองภาษา ไทย-พม่า ตามโมเดล Dick & Carey (2009) ให้ผลลัพธ์ที่เป็นสื่อการเรียนที่ครบถ้วนและเหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาล่าสุดของ Perez Peguero (2024) ที่พบว่าการบูรณาการเทคโนโลยีเสริมการเรียนรู้ภาษา (Technology-Enhanced Language Learning: TELL)

ในการศึกษาสองภาษามีแนวโน้มที่สามารถปรับเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาและส่งเสริมความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมในสภาพแวดล้อมการศึกษา คะแนนการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญที่ 4.67 จาก 5 คะแนน แสดงให้เห็นว่าการใช้โมเดลการออกแบบการสอนอย่างเป็นระบบช่วยสร้างบทเรียนที่มีคุณภาพสูง

2. ประสิทธิภาพของการเรียนรู้สองภาษาผ่านระบบออนไลน์

นิสิตที่เรียนด้วยบทเรียนออนไลน์สองภาษา ไทย-พม่า จำนวน 200 คน มีพัฒนาการที่ก้าวกระโดดอย่างชัดเจน โดยคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 45.80 (SD = 7.52) เป็น 78.35 (SD = 6.14) ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนการพัฒนาจากระดับ "ต้องปรับปรุง" ไปสู่ระดับ "ดีเยี่ยม" ในระยะเวลาการเรียนเพียงหนึ่งภาคการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรพัฒนาบทเรียนเพิ่มเติมในหัวข้อที่ซับซ้อนและเสริมเนื้อหาวัฒนธรรมพม่า เพิ่มการใช้เทคโนโลยีมัลติมีเดีย เช่น วิดีโอและแบบฝึกหัดโต้ตอบ เพื่อช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ควรขยายกลุ่มทดลองไปยังนิสิตมหาวิทยาลัยอื่น และติดตามประเมินผลระยะยาวว่าบทเรียนมีผลต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องหรือไม่

2. สำหรับการวิจัยต่อไป ควรทดสอบบทเรียนกับนิสิตจากหลากหลายสาขา ศึกษาเปรียบเทียบกับวิธีการสอนแบบอื่น รวมถึงพัฒนาบทเรียนในวิชาต่างประเทศเพิ่มเติม พร้อมทั้งเก็บข้อมูลทั้งด้านผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจ โดยประยุกต์ใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลายทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เช่น แบบทดสอบสัมภาษณ์ และการสังเกต เพื่อครอบคลุมทุกมิติของการเรียนรู้

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ สำนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งโครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยในปีงบประมาณ พุทธศักราช 2568 ของสำนักศึกษาทั่วไป สำหรับโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบทเรียนออนไลน์สองภาษา ไทย-พม่า รายวิชาภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร” ซึ่งทุนดังกล่าวเป็นแรงสนับสนุนที่สำคัญยิ่งในการส่งเสริมให้การดำเนินงานวิจัยบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และมีคุณภาพตามมาตรฐานทางวิชาการ ข้าพเจ้ายังขอแสดงความขอบคุณอย่างจริงใจต่อ คณะกรรมการพิจารณาทุนวิจัย ที่ได้เล็งเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของหัวข้อวิจัย ตลอดจนให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการพัฒนางานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการประเมินบทเรียน ให้คำปรึกษาทางวิชาการ และให้ข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งล้วนมีคุณูปการต่อการปรับปรุงและพัฒนาผลงานให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ท้ายที่สุดนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณ นิสิตที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทดลองใช้บทเรียน ซึ่งข้อมูลที่ได้รับมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการวิเคราะห์และอภิปรายผลในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- พระราชวรเมธี, ลำพอง กลมกุล และ รัชณี จุฑะหว่า (2563). กลไกสู่การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์: ไทยศึกษา พม่าศึกษา และศาสนศึกษา. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์*, 3(3), 1-15. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jcr/article/view/157372>
- ศูนย์อาเซียนศึกษา. (2563). รายงานสถานการณ์การใช้ภาษาพม่าในประเทศไทย. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). *การสำรวจแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย*. กระทรวงแรงงาน. <https://www.doe.go.th/prd/alien/statistic/param/site/152/cat/82/sub/0/pull/category/view/list-label>
- Anderson, T., & Dron, J. (2011). *Three generations of distance education pedagogy*. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 12(3), 80-97. <https://doi.org/10.19173/irrodl.v12i3.890>
- Baker, C. (2011). *Foundations of bilingual education and bilingualism* (5th ed.). Multilingual Matters.
- Chen, Y.-L., & Tseng, H.-W. (2021). Learner-centered digital language learning: Enhancing engagement and achievement in bilingual online courses. *Educational Technology & Society*, 24(2), 45-57. <https://www.cambridge.org/core/journals/bilingualism-language-and-cognition/article/digital-language-learning-dll-insights-from-behavior-cognition-and-the-brain/EAC2766155C2827B0FEE8E6B70B1D0A4>
- Dick, W., & Carey, L. (2009). *The systematic design of instruction* (7th ed.). Pearson.
- Krashen, S. (1992). The Input Hypothesis: An Update. In J. E. Alatis (Ed.), *Linguistics and language Pedagogy: The State of the Art* (pp. 409-431). Georgetown University Press.
- Mayer, R. E. (2009). *Multimedia learning* (2nd ed.). Cambridge University Press. <https://dl.acm.org/doi/book/10.5555/1538707>
- Myint, T. (2018). Burmese language education in ASEAN: Challenges and opportunities. *Journal of Southeast Asian Studies*, 26(2), 45-60. https://www.researchgate.net/publication/335791156_Challenges_of_Qualified_Rural_Teacher_Education_in_Myanmar
- Phyo, M. T., Aye, W. M., & Khaing, Y. M. (2022). Magmatic arcs and nappes in Myanmar and western Thailand related to Neo-Tethys closure and Indian Ocean subduction. *Thai Geoscience Journal* 3(4), 2022, p. 36-62. file:///C:/Users/ADMIN/Downloads/TGJ-033++manuscript+TGJ+form+(36-62).pdf

- Perez Peguero, Lisset , translator. “The Impact of Technology-Enhanced Language Learning on Bilingual Education”. *International Journal of Scientific Research and Management (IJSRM)*, vol. 12, no. 04, Apr. 2024, pp. 3340-5, <https://doi.org/10.18535/ijssrm/v12i04.el05>.
- Richards, J. C. (2006). *Communicative language teaching today*. Cambridge University Press.
- Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1), 3–10.
https://jotamac.typepad.com/jotamacs_weblog/files/connectivism.pdf
- Sweller, J. (1988). Cognitive load during problem solving: Effects on learning. *Cognitive science*, 12(2), 257-285. https://doi.org/10.1207/s15516709cog1202_4

บทความวิชาการ (Academic article)

การรับรู้ทางสังคมเพื่อป้องกันและรับมือกับการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ ในนักเรียนประถมศึกษา

Social Cognition for the Prevention and Management of Cyberbullying among Primary School Students

ธัญยาภักค์ คมธัชนิธิชัยวัฒน์^{1*} วสันิกา ฉลากบาง¹ และ พรเทพ เสถียรนพเก้า¹

Thanyaphak Khomthatnithichayawat^{1*}, Wannika Chalabang¹ and Pornthep Steannoppakao¹

วันที่รับบทความ (Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)
2 กรกฎาคม 2568 14 สิงหาคม 2568 14 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์แนวคิดด้านการรับรู้ทางสังคม อันเป็นกลไกหลักที่จำเป็นในการป้องกันและรับมือกับการกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ภายใต้บริบทที่เด็กเล็กเข้าถึงเทคโนโลยีได้รวดเร็วแต่ยังขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมที่เพียงพอ เนื้อหาในการนำเสนอครั้งนี้ประกอบด้วย 4 ส่วนสำคัญ ได้แก่ (1) ความหมายและองค์ประกอบของการรับรู้ทางสังคม (2) ภาพรวมปัญหาและรูปแบบการกลั่นแกล้งออนไลน์ที่พบบ่อยในโรงเรียนประถม (3) ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการรับรู้ทางสังคมกับการป้องกันการกลั่นแกล้งออนไลน์ในนักเรียนและ (4) แนวทางเสริมสร้างการรับรู้ทางสังคมด้วยกิจกรรมบูรณาการในหลักสูตร กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และการให้คำปรึกษาแบบยืดหยุ่น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีการรับรู้ทางสังคม ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม และแบบจำลองขั้นตอนการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นแนวทางในการป้องกันและรับมือเพื่อให้สถานศึกษาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนป้องกัน ปรับปรุง และติดตามปัญหาในโรงเรียนระดับประถมได้อย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ : การรับรู้ทางสังคม, การป้องกันและรับมือ, การกลั่นแกล้งทางออนไลน์

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

¹Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: Thanyaphak.bim@gmail.com

Abstract

This academic article aims to synthesize theoretical perspectives on social perception as core mechanism for preventing and coping with cyberbullying among primary school students. The discussion is organized into four key areas: (1) definitions and components of social perception, (2) an overview of cyberbullying issues and common patterns observed in Thai primary schools, (3) the relationship between students' levels of social perception and their ability to prevent or respond to cyberbullying, and (4) strategies for fostering social perception through curriculum integration, cooperative group activities, and child-centered counseling. The analysis is grounded in relevant theoretical frameworks including Social Cognitive Theory, Social Learning Theory, and the Empathic Cycle Model. These frameworks are translated into practical guidelines for schools to systematically plan, prevent, improve, and monitor cyberbullying issues at the primary level.

Keywords: social perception, prevention and coping, cyberbullying

บทนำ

ในทศวรรษที่ผ่านมา สภาพแวดล้อมทางดิจิทัลของเด็กนักเรียนประถมศึกษาเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว โดยมีโรงเรียนจำนวนมากที่อนุญาตให้เด็กนักเรียนสามารถนำโทรศัพท์เคลื่อนที่หรือแท็บเล็ตติดตัวและนำเข้ามาในโรงเรียนได้ งานวิจัยเชิงคุณภาพของ สุหทัย โตสรวง (2568) ระบุว่า เด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่ 4-6 ในเขตเมืองกว่าร้อยละ 70 เคยถูกเพื่อนล้อเลียนหรือเผยแพร่รูปภาพที่มีการดัดแปลงจนเกิดความอับอายในโซเชียล สอดคล้องกับ อเนชา รัตนธรรมทอง (2566) เมื่อพบว่าจำนวนสองในสามของเด็กไทยที่ได้รับประสบการณ์การกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์ใช้โซเชียลมีเดียก่อนถึงวัยอันควรและการขาดระบบเฝ้าระวังในโรงเรียน ซึ่งทำให้การกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์มีความซับซ้อนและควบคุมได้ยาก

ผลกระทบของพฤติกรรมนี้ไม่หยุดอยู่เพียงความรู้สึกที่อับอายแต่ส่งผลกระทบทางจิตใจ ดังเช่นงานวิจัยของธำรง เลิศรัตนกุล (2565) พบว่า เหยื่อของการถูกกลั่นแกล้งทางออนไลน์มีความเสี่ยงทำให้อาจเกิดภาวะซึมเศร้าและวิตกกังวลสูง 3-4 เท่าของคนปกติ และมักเกิดพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการเข้าเรียนหรือหยุดเรียนเป็นช่วง ๆ กรณีศึกษาหลายจังหวัดยังแสดงให้เห็นว่าครอบครัวต้องแบกรับค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมในการรักษาสุขภาพจิต ขณะที่โรงเรียนยังขาดศูนย์บริการให้คำปรึกษาที่เข้าถึงได้ จึงยิ่งทำให้เมื่อเกิดปัญหาไม่ได้รับความช่วยเหลืออย่างทันท่วงที

ดังนั้นการเสริมสร้างกระบวนการรับรู้ทางสังคมและความเห็นอกเห็นใจเป็นกลไกเชิงป้องกันและรับมือที่มีประสิทธิภาพที่สุดในช่วงวัยประถม โครงการแนะแนวของ ลิขิต ใจดี (2566) แสดงให้เห็นว่า หลังผ่าน

กิจกรรมฝึกสลับบทบาทการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น พบว่าเด็กนักเรียนมีคะแนนทักษะการตีความหมายเจตนาผู้อื่นและความสามารถในการตอบข้อความได้ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่โปรแกรม SEL แบบห้องเรียนของพรพิมล เจริญอักษรกุล และคณะ (2567) ช่วยเพิ่มระดับความเห็นอกเห็นใจและลดการกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์ลงกว่าร้อยละ 40 ดังนั้นการบูรณาการทักษะรับรู้ทางสังคมเข้าในหลักสูตรประถมจึงไม่เพียงลดพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ได้ แต่ยังสามารถวางรากฐานความปลอดภัยทางดิจิทัลและความเป็นอยู่ที่ดีของผู้เรียนไทยทั้งในปัจจุบัน

แนวคิดและทฤษฎีการรับรู้ทางสังคม

การรับรู้ทางสังคม คือ กระบวนการทางปัญญาของมนุษย์ที่ใช้การสังเกต ตีความหมาย และสังเคราะห์สัญญาณต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้อื่นร่วมกับบริบทแวดล้อมแล้วนำมาสร้างความหมายเพื่อคาดการณ์พฤติกรรมและปรับการตอบสนองของตนให้เหมาะสม (Fiske & Taylor, 2013) กระบวนการดังกล่าวมิใช่เพียงการรับข้อมูลผ่านประสาทสัมผัส หากแต่เป็นการดำเนินงานภายใน ที่เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ สืบหาท่าทาง น้ำเสียง หรืออิโมจิออนไลน์ ต่อเนื่องไปสู่การดึงความรู้เดิมและค่านิยมส่วนบุคคลมาอธิบายแรงจูงใจของผู้อื่น ก่อนจะคาดหวังสิ่งที่อาจเกิดขึ้นกับทั้งตนเองและคู่ที่สื่อสาร จากนั้นจึงเลือกถ้อยคำ ท่าที หรือการกระทำที่คิดว่าจะลดความขัดแย้งและยังคงรักษาความสัมพันธ์ได้ดีที่สุด (Crick & Dodge, 1994) นักเรียนประถมศึกษาที่มีทักษะการรับรู้ทางสังคมสูงจะสามารถแยกแยะการหยอกล้อของเพื่อนได้ ในขณะที่บางคนเลือกที่จะถอนตัวออกจากกลุ่มแชต หรือบางคนตอบโต้ข้อความด้วยอารมณ์ที่รุนแรง

เด็กวัยประถมศึกษาซึ่งตรงกับช่วงวัยเด็กตอนปลายและเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น งานวิจัยตามแนวพัฒนาการระบุว่าเด็กเริ่มเข้าใจความคิดที่ซับซ้อนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การศึกษาของ Osterhaus & Koerber (2021) ที่ติดตามกลุ่มตัวอย่าง 161 คน ตลอด 5 ปี พบว่า เด็กจำนวนมากความสามารถเข้าใจความคิดความรู้สึกของผู้อื่นได้อย่างรวดเร็ว เมื่ออายุราว 9 ปี ก่อนจะค่อย ๆ ใช้ทักษะนี้อ่านใจเพื่อนและครูได้คล่องขึ้นในช่วงประถมปลาย ความสามารถดังกล่าวทำให้เด็กมองเห็นว่าผู้อื่นอาจคิดหรือรู้สึกต่างจากตน และเป็นรากฐานของความสามารถในการแยกแยะได้ถึงเจตนาในการหยอกล้อกันในแพลตฟอร์มดิจิทัล

Ratner, K. G. (2020) กล่าวว่า การรับรู้ทางสังคม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การสังเกต (2) การตีความ (3) การอธิบายสาเหตุ และ (4) การเลือกตอบสนองที่เหมาะสม กรอบแนวคิดนี้สอดคล้องกับการวิจัยภาคสนามของ ขวัญชนก การิก และคณะ (2565) ซึ่งใช้กิจกรรมกลุ่มเสริมสมรรถนะทางสังคมในเด็กกรุงเทพฯ พบว่า หลังทำกิจกรรม เด็กประถมปลายมีค่าเฉลี่ยของกระบวนการรับรู้ทางสังคม สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .01$) ยืนยันว่าโครงสร้าง 4 องค์ประกอบนี้ สามารถนำไปออกแบบกิจกรรมในชั้นเรียนเพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ได้อย่างเหมาะสม

แนวคิดการพัฒนาการรู้คิดทางสังคมเป็นงานทบทวนเชิงวิพากษ์ของ Blythe A. Corbett et al. (2018) ชี้ให้เห็นว่า การสังเกตโมเดล การเลียนแบบ และการเสริมแรง ยังคงเป็นสิ่งที่ใช้ได้ผลดีกับนักเรียนระดับประถมในการพัฒนาตนเอง ส่วนงานวิจัยของ รักษ์ ห้วยไร่ (2568) ได้พัฒนาแผนการสอนตามแนว

ทางการเรียนรู้จากตัวแบบ พบว่าการเน้นเพื่อนเป็นแบบอย่างร่วมกับการเสริมแรงเชิงบวกจากครูผู้สอน จะช่วยลดพฤติกรรมความก้าวร้าวทางวาจาและเพิ่มทักษะการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ได้ หากโรงเรียนมีต้นแบบเพื่อนที่ดีและสนับสนุนเชิงบวก เด็กจะซึมซับบรรทัดฐานการสื่อสารที่เคารพผู้อื่น ซึ่งเป็นเกราะป้องกันสำคัญต่อการกลั่นแกล้งออนไลน์ในยุคปัจจุบัน

ทฤษฎีการเข้าใจใจผู้อื่นซึ่ง Baron Cohen (1988) ได้อธิบายพัฒนาการของการเข้าใจว่าผู้อื่นมีความเชื่อ ความรู้สึก และเจตนาของตนเอง เด็กชั้นประถมปลายเด็กเริ่มเข้าใจว่าคนอื่นอาจมีความเชื่อที่ไม่ตรงกับความจริง และจะตัดสินใจตามความเชื่อของตัวเอง ไม่ใช่ตามสิ่งที่เราเห็นว่าจริง แล้วจะเริ่มรับรู้ได้ว่าข้อความประชดในห้วงสนทนาอาจไม่มีเจตนาร้ายจริง ๆ เมื่อแยกแยะได้ว่าอีกฝ่ายอาจพูดหรือเป็นเพียงการล้อเล่น ความเข้าใจคลาดเคลื่อนที่นำไปสู่การตอบโต้รุนแรงจึงลดลง เมื่อเด็กอายุราว 10–11 ปี ที่สามารถอ่านและเข้าใจความหมายของข้อความในเชิงประชด เหน็บแนม หรือโอมิจิสองแง่ ทำให้สามารถรับมือกับเหตุการณ์เสี่ยงบนสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีสติ

ทฤษฎีการอธิบายสาเหตุพฤติกรรมของ Heider (1958) และการต่อยอดด้วยโมเดลความผันแปรร่วมของ Kelley (1973) กล่าวว่าความคิดพื้นฐานคือมนุษย์แสวงหาสาเหตุในการทำนายและควบคุม หากเด็กมองว่าการถูกล้อเลียนเกิดจากนิสัยหยาบคายประจำตัวของคู่สนทนา เด็กอาจโต้ตอบด้วยความก้าวร้าว ความโกรธ ต่างจากกรณีที่ดีความว่าคู่สนทนาถูกกดดันจากกลุ่มเพื่อนให้ใช้ถ้อยคำที่รุนแรง ซึ่งจะโน้มน้าวให้เด็กเลือกตอบสนองด้วยการดักเตือนหรือเพิกเฉย อย่างไรก็ดี มนุษย์มักตกอยู่ใต้อคติที่ให้ความสำคัญในการตีความหมายกับอคติที่มากเกินไปจึงทำให้ความหมายในการสื่อสารผิดเพี้ยนและทำให้เด็กจำนวนไม่น้อยโยนความผิดให้กับเพื่อน

จากนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การรับรู้ทางสังคมเป็นผลลัพธ์ของการทำงานร่วมกันระหว่างการเรียนรู้เชิงเลียนแบบตามทฤษฎีปัญญาสังคม คือความสามารถเข้าใจมุมมองผู้อื่นตามกรอบทฤษฎีความเข้าใจใจผู้อื่นและกลไกการวิเคราะห์สาเหตุพฤติกรรมตามแนวคิดทฤษฎีการอธิบายสาเหตุพฤติกรรม หากโรงเรียนระดับประถมศึกษามีการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในการออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กมีทัศนคติในเชิงบวกจากต้นแบบที่ดี ผูกสลับบทบาทหรือมุมมองการรับรู้ และไตร่ตรองเหตุปัจจัยอย่างเป็นระบบ เด็กย่อมมีภูมิคุ้มกันในการตีความเหตุการณ์บนโลกออนไลน์อย่างแม่นยำ ลดโอกาสตอบโต้ด้วยความรุนแรง และพร้อมเลือกวิธีสื่อสารที่ปลอดภัย มีความสร้างสรรค์ และเกื้อกูลกัน

ความหมายและองค์ประกอบหลัก

นักจิตวิทยาสังคมได้พัฒนาทฤษฎีการรับรู้ทางสังคมตั้งแต่มิเดิลสวอธที่ 20 เป็นต้นมา โดย Healy, M., Richard, A., & Kidia, K. (2022) มองว่ามนุษย์ใช้กระบวนการรับข้อมูลและจัดระบบความรู้เกี่ยวกับผู้อื่น เพื่อสร้างภาพจิต ที่ช่วยให้เราใช้ชีวิตร่วมกันอย่างราบรื่น ขณะเดียวกัน Bruner & Tagiuri (1954) ให้ความสำคัญกับแบบแผนทางวัฒนธรรม ซึ่งฝังอยู่ในการตีความสีหน้า น้ำเสียง และท่าทางของคน

รอบข้าง ส่วน Heider (1958) เชื่อว่า เราสร้างกรอบสาเหตุให้พฤติกรรมผู้อื่นเพื่อทำนายและควบคุมสถานการณ์รอบตัวได้ดียิ่งขึ้น

เมื่อมาถึงยุคของทฤษฎีบุคลิกภาพเชิงต้นแบบ Cantor & Mischel (1979) เห็นว่าการรับรู้ทางสังคมคือการจับใจความสำคัญของแต่ละคน แล้วเปรียบเทียบกับหมวดหมู่บุคคลในความทรงจำ เพื่อเข้าใจและคาดเดาพฤติกรรม ต่อมา Crick & Dodge (1994) ขยายเป็นโมเดลการประมวลข้อมูลทางสังคมสำหรับเด็ก ที่แบ่งขั้นตอนเป็น รับสัญญาณ ตีความ ตั้งเป้าหมาย วางแผน ลงมือ ประเมินผล และสังเคราะห์แนวคิดก่อนหน้าแล้วเชื่อว่า ทฤษฎีการสมองมีจำกัด จึงทำให้เราใช้ “อคติ” และ “แบบแผน” เพื่อประหยัดพลังงานในการตีความ ในด้านการเข้าใจจิตใจผู้อื่น Baron-Cohen (1988) นิยามว่าเป็นความสามารถในการอ่านใจผู้อื่น ทำให้เราเข้าใจว่าคนอื่นมีความเชื่อ เจตนา และอารมณ์อย่างไร ต่อมา Saxe (2006) และ Epley & Gilovich (2016) เสนอว่า การรับรู้ทางสังคมคือการแก้ปัญหาเชิงอนุมาน ภายใต้อข้อมูลไม่ครบถ้วน โดยอาศัยทั้งประสบการณ์จริง สมมุติฐานเดิม และบริบทเฉพาะหน้าในการคาดการณ์พฤติกรรมของผู้อื่นให้แม่นยำขึ้น

จากนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การรับรู้ทางสังคม หมายถึง กระบวนการที่มนุษย์รับข้อมูล จัดระบบ และตีความพฤติกรรมหรือสภาวะจิตใจของผู้อื่น ผ่านการสังเกตสีหน้า น้ำเสียง ท่าทาง และบริบททางวัฒนธรรม เพื่อสร้าง “ภาพจิต” หรือแบบจำลองภายในใจที่ช่วยให้เข้าใจ เจตนา อารมณ์ และแรงจูงใจของผู้อื่น อีกทั้งใช้การอนุมานบนฐานข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ ผสานกับประสบการณ์เดิม สมมุติฐาน และทฤษฎีการสมองที่มีจำกัด เพื่อทำนาย พยากรณ์ และควบคุมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

บริบทการกลั่นแกล้งทางออนไลน์

1. นิยามและลักษณะพฤติกรรม

ในการศึกษาวิจัยหลายชิ้น นักวิจัยส่วนใหญ่ให้ความหมายของการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ว่าเป็นพฤติกรรมที่ผู้กระทำมีเจตนาจงใจใช้ช่องทางดิจิทัลในการทำร้ายหรือสร้างความทุกข์ใจให้กับผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง ภายใต้อคติความไม่สมดุลของสถานะระหว่างผู้กระทำกับผู้ถูกกระทำ กล่าวคือ บริบทของสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งไร้ตัวตนช่วยลดการยับยั้งชั่งใจ ทำให้พฤติกรรมเหล่านี้เกิดขึ้นได้ง่ายและบ่อยครั้ง โดย นฤมล พรรณ กัลยาณวุฒิ และคณะ (2566) เน้นว่าการกระทำต้องมัลักษณะประสงค์ร้ายและแผ่ขยายแบบต่อเนื่อง ขณะที่ พินวาท แสนใหม่ (2563) เสริมว่าอำนาจในการใช้เทคโนโลยีเป็นแกนสำคัญที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้ง และนำไปสู่การใช้ถ้อยคำรุนแรงหรือการใช้สื่อส่วนตัวของผู้อื่นมาประจาน หัทยชนก เผ่าวิริยะ (2564) ได้จำแนกพฤติกรรมออกเป็นกลุ่ม เช่น การใช้ถ้อยคำหยาบคายในห้องสนทนา การเผยแพร่ภาพอัปยศ และการกีดกันสมาชิกในกลุ่มออนไลน์ แสดงให้เห็นมิติของรูปแบบการกระทำที่หลากหลาย แต่ยังคงมีแกนร่วมกันว่าต้องเป็นการกระทำที่เลือกจงหว่าเลือกเป้าหมาย และกระทำซ้ำ ๆ

ในขณะเดียวกัน มีงานวิจัยบางชิ้นที่นำเสนอความหมายที่ต่างออกไป เช่น บุชราคัม ชัชวาล ชาญชนกิจ และคณะ (2566) ให้ความสำคัญกับกลไกการกดดันทางสังคม เช่น การแบล็กเมล์ข้อมูลส่วนตัว

หรือการหลอกลวงให้โอนเงิน ซึ่งสะท้อนว่าการกลั่นแกล้งทางออนไลน์อาจไม่ใช่เพียงคำหยาบคายในแชท แต่เป็นการละเมิดสิทธิและทรัพย์สินได้ พิณวา แสนใหม่ (2563) ยังชี้ให้เห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ทักษะการควบคุมตนเองต่ำ หรือภูมิหลังครอบครัวตึงเครียด อาจทำให้ผู้เรียนสลับบทบาทระหว่างผู้กระทำและเหยื่อได้อีกด้วย

จากการสังเคราะห์งานวิจัยข้างต้น เราจึงสามารถสรุปร่วมกันได้ว่า การกลั่นแกล้งทางออนไลน์ หมายถึง การใช้สื่อดิจิทัลในการกระทำที่มีเจตนาร้ายและเกิดซ้ำ ๆ ภายใต้โครงสร้างอำนาจที่ไม่สมดุล อย่างไรก็ตาม การศึกษาบางชิ้นได้อธิบายพฤติกรรมทั้งในแง่ของกลไกทางสังคม ปัจจัยส่วนบุคคล และรูปแบบการละเมิดสิทธิต่าง ๆ ซึ่งช่วยอธิบายให้เข้าใจสถานการณ์มากยิ่งขึ้น และชี้ให้เห็นว่ากลยุทธ์การป้องกันควรครอบคลุมในรูปแบบของการพัฒนาทักษะรู้เท่าทันสื่อ การสร้างสภาพแวดล้อมออนไลน์ที่ปลอดภัย และการเสริมพลังให้กับผู้เรียนในการควบคุมตนเองอย่างเหมาะสมต่อไปในอนาคต

2. ปัจจัยกระตุ้นในโลกออนไลน์

ใน พ.ศ. 2564 สุธิตรา แก้วสินวล และคณะ เปรียบเทียบนักเรียน ป.4-6 ในจังหวัดเชียงใหม่ และสงขลา พบว่าโรงเรียนที่ปล่อยให้เด็กใช้มือถือส่วนตัวอย่างอิสระหลังเลิกเรียน และมีสัญญาณไวไฟครอบคลุมทั้งอาคารจะมีสัดส่วนเด็กเคยถูกกลั่นแกล้งทางออนไลน์สูงกว่าถึงเกือบเท่าตัว สรุปได้ว่าการเข้าถึงโซเชียลเป็นด่านแรกที่ทำให้มีความเสี่ยงในการกลั่นแกล้งกันในโลกออนไลน์สูง ขณะเดียวกันความใกล้ชิดระหว่างครูกับเด็ก เช่น มีครูประจำชั้นตอบแชตหลังเลิกเรียนจะสามารถช่วยลดเหตุลงได้ จึงจัดอยู่ในกลุ่มปัจจัยคุ้มครอง ถัดมาใน พ.ศ. 2564 กิตติรัตน์ สุวรรณรงค์ พบว่า การเสพสื่อรุนแรงบนแพลตฟอร์มวิดีโอ, แร็กดตันจากเพื่อนที่ชอบกลั่นแกล้ง และการเลียนแบบอำนาจนิยม เป็นตัวแปรร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมเป็นผู้กลั่นแกล้งทางออนไลน์ได้ถึง 33.4 % ของความแปรปรวนทั้งหมด งานของ พงษ์สุตา ป้องสีดา (2564) พบว่าปัจจัยที่สามารถกระตุ้นการกลั่นแกล้งทางออนไลน์นั้นเริ่มตั้งแต่ระดับประถมต้น ซึ่งเป็นวัยที่เริ่มหลุดพ้นจากการควบคุมของครอบครัว, ณรงค์ศักดิ์ นวภัทร (2566) ได้สัมภาษณ์เชิงลึกนักเรียน ครู ผู้ปกครอง เพื่อสร้างคู่มือสถานศึกษาต้นแบบ ผลการวิเคราะห์เหตุเผยให้เห็นแรงขับเคลื่อน สังคมออนไลน์อย่างชัดเจน ความต้องการมีตัวตนและเพิ่มยอดไลค์, การเลียนแบบอินฟลูเอนเซอร์, รวมถึงช่องโหว่ของระบบเฝ้าระวังในโรงเรียน ทำให้เด็กใช้การกลั่นแกล้งทางออนไลน์เป็นการแสดงออกเพื่อเรียกเสียงหัวเราะจากเพื่อน ต่อมางานวิจัยและพัฒนาชุดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ของ นฤมลพรรณ กัลยาณวุฒิ (2566) เป็นการทดลองด้านการป้องกันในเด็กวัย 9-10 ปี ที่มีการกลั่นแกล้งทางออนไลน์มักอ่านความรู้สึกของเหยื่อไม่ออก หลังผ่านกิจกรรมสวมบทบาทและสะท้อนอารมณ์ พบว่าพฤติกรรมความรุนแรงในกลุ่มแชตลดลง จึงเป็นการบ่งบอกว่าความเห็นอกเห็นใจกันเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการป้องกันพฤติกรรมรุนแรงในโลกออนไลน์ได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุปปัจจัยกระตุ้นหลักคือ (1) การเข้าถึงโซเชียลที่ง่ายและใช้ในระยะเวลาานาน (2) เนื้อหาและเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง (3) แรงจูงใจจากระบบโซเชียล(การกระตุ้นยอดไลค์ การแชร์) และ (4) ความเห็นอกเห็นใจ ส่วนปัจจัยคุ้มครองที่วิจัยซ้ำได้ผล คือความใกล้ชิดของครู และครอบครัวที่พร้อมพูดคุยและกิจกรรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจกัน

3. ผลกระทบต่อเด็กนักเรียนประถมศึกษา

ในช่วงที่ผ่านมาผลกระทบของการถูกกักกันกักตัวทางโลกออนไลน์ที่มีต่อเด็กประถมเริ่มมีภาพที่ชัดเจน จากการศึกษาของนักวิชาการต่อไปนี้ เพื่อให้เห็นพัฒนาการตลอดระยะเวลา พ.ศ. 2562-2567 งานแรกซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้น คือ การศึกษาภาคสนามเชิงคุณภาพของ ปัญญาธิ์ ไส้สุวรรณชาติ และคณะ. (2562) ในโรงเรียนสังกัด กทม. ที่เลือกสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักเรียนที่เคยถูกเพื่อนปลอมแปลงบัญชีในโซเชียล แล้วโพสต์ข้อความลามก ยั่ว ความขัดแย้ง ทำให้เกิดความอับอายและความหวาดกลัวจนทำให้เด็กบางคนไม่กล้าไปโรงเรียนและเก็บตัวเงียบไม่อยากไปโรงเรียน ซึ่งอาจจะถูกแก้ไขได้ก็ต่อเมื่อครอบครัวมีช่องทางพูดคุยหรือรับฟังร่วมกัน งานของ สุจิตรา แก้วสีนวล และคณะ (2564) ได้ศึกษาด้วยการสำรวจความสามารถในการปรับตัวเชิงดิจิทัล ของเด็กนักเรียนประถมปลายในเชียงใหม่และสงขลา ผลปรากฏว่าเมื่อเผชิญหน้ากับเหตุการณ์การกักกันกักตัวในโลกออนไลน์ นักเรียนตอบสนองด้วยการฟ้องครูหรือโทรสายด่วนมากกว่า และการมีครูคอยปลอบโยนหลังเกิดเหตุเป็นวิธีที่สามารถเยียวยาจิตใจได้ในระดับหนึ่ง โดยในวารสารจังหวัดเชียงราย ซึ่ง พงษ์สุตา ป้องสีดา (2564) พบว่าร้อยละ 55 ที่ถูกกักกันกักตัวส่วนใหญ่เป็นการคำทอในห้องสนทนาออนไลน์ ผลข้างเคียงที่เกิดขึ้นคือเกิดความเครียด ทำให้ออนไม่หลับ และไม่อยากไปโรงเรียน แม้งานนี้จะรวมเด็กมัธยมตอนต้นไว้ด้วย แต่ข้อมูลระดับประถมตอนปลายก็ชี้ชัดว่าอาการทางจิตสังคมเกิดขึ้นตั้งแต่มานานขึ้น ม.1 แล้ว

นฤมลพรรณ กัลยาณวุฒิ (2566) ได้ออกแบบชุดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ ให้เด็กนักเรียนที่เคยกักกันกักตัวเพื่อนทั้งต่อหน้าและทางออนไลน์ ภายหลังทำกิจกรรม ทำให้สะท้อนความรู้สึกได้ชัดเจนขึ้น ผลการศึกษานี้ช่วยอธิบายวงจรการกักกันกักตัวทางออนไลน์ สามารถเรียนรู้ที่จะยังมีเมื่อเข้าใจผลกระทบเชิงอารมณ์ ต่อมางานวิจัยเชิงนโยบายของ ณรงค์ศักดิ์ นวภัทร (2566) ได้สร้างคู่มือสถานศึกษาต้นแบบในการป้องกันการถูกกักกันกักตัว พบว่าแม้โรงเรียนจะจัดการกับการกักกันกักตัวต่อหน้าได้แต่การกักกันกักตัวออนไลน์ยังถูกมองว่าเป็นแค่การเล่นสนุก ทั้งที่ผลกระทบทางจิตใจต่อเหยื่อนั้นทำให้เกิดการซึมเศร้า วิตกกังวล ไม่กล้าแสดงออก ผลการเรียนรู้ตกรุ่นแรงไม่แพ้กัน ข้อเสนอของงานจึงชี้ให้เห็นความสำคัญในการจัดระบบเฝ้าระวังในโรงเรียนควบคู่การสื่อสารกับครอบครัวอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าเมื่อลำดับเหตุการณ์พบว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็กนักเรียนเรียงลำดับตามเหตุการณ์คือ (1) เด็กวัยประถมเริ่มเข้าสู่การถูกกักกันกักตัวในโลกออนไลน์และยังไม่สามารถแยกแยะเหตุการณ์ได้ (2) ผลกระทบทางอารมณ์เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน เช่น ความกลัว ความอับอาย และความเครียด แต่จะเรื้อรังถ้าไม่มีผู้ใหญ่ช่วยประคอง (3) บริบทโรงเรียนและการใส่ใจของครอบครัวเป็นตัวแปรคุ้มครองสำคัญที่สุด (4) หลักฐานที่เน้นการสื่อสาร การรู้เท่าทัน และกิจกรรมสร้างสรรค์ช่วยให้ทั้งเหยื่อและผู้กระทำตระหนักผลกระทบและสามารถลดพฤติกรรมได้จริง และ (5) การจัดระบบเฝ้าระวังระดับโรงเรียนยังไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้หมดไปเนื่องจากผลกระทบทางจิตใจที่เกิดขึ้นทางจิตใจควรถูกดูแลจากบุคคลใกล้ชิด ครูและผู้ปกครองจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในปัญหาค้างนี้ แนวทางที่จะช่วยป้องกันได้ผลจึงประกอบไปด้วย 3 ส่วนที่สำคัญ คือ ครอบครัว โรงเรียน และพื้นที่ออนไลน์ที่สร้างสรรค์

การเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ทางสังคมกับการป้องกันการกลั่นแกล้งออนไลน์ในนักเรียน

1. กระบวนการรับรู้สถานการณ์

ในขั้นตอนแรกเด็กจะต้อง “รับสัญญาณ” และ “จดจำ” จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมออนไลน์ เช่น ข้อความ เสียงอิโมติคอน หรือโทนถ้อยคำต่าง ๆ งานของ Van Reemst et al. (2021) พบว่า ผู้ที่เคยถูกกลั่นแกล้งทางออนไลน์มักจะมีแนวโน้มที่จะมีความไวสูงต่อสัญญาณการโจมตี เช่น คำหยาบ ภาพล้อเลียน ทำให้พวกเขาโฟกัสแต่กับสิ่งลบเพียงด้านเดียว ขณะที่งานวิจัยของ Modecki et al. (2021) ใช้ Game จำลองสถานการณ์ พบว่าเมื่อให้นักเรียนฝึกผ่านสถานการณ์จำลองซ้ำ ๆ จะช่วยเพิ่มความแม่นยำในการจดจำสัญญาณบ่งชี้พฤติกรรมก้าวร้าว และลดการมองข้ามสิ่งทีก่อให้เกิดความยุ่งได้

2. การตีความเจตนาและอารมณ์ผู้อื่น

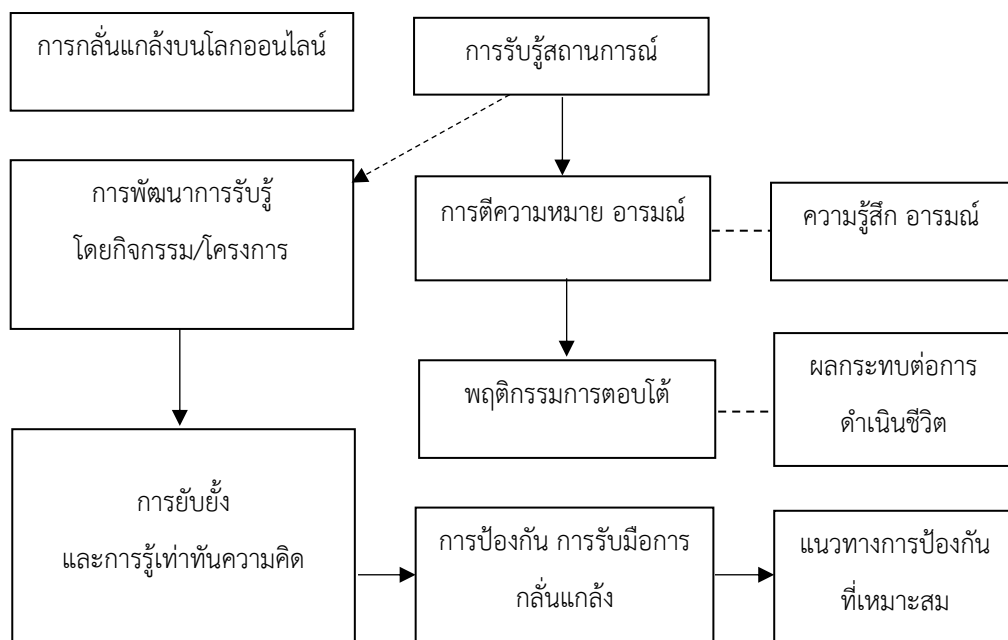
หลังจากรับสัญญาณแล้ว เด็กจะต้องตีความว่าผู้ส่งมีเจตนาอย่างไร และแฝงด้วยอารมณ์ใด งานวิจัยของ Franzen, M. (2021) พบว่า ความสามารถในการอ่านอารมณ์ผู้อื่น เป็นตัวกลางระหว่างประสบการณ์ถูกปฏิเสธจากผู้ปกครองกับการมีแนวโน้มแสดงออกพฤติกรรมก้าวร้าวทางออนไลน์ ผู้ที่มี EQ สูงจะตีความได้แม่นยำกว่าและลดโอกาสการใช้ความรุนแรงในการตอบโต้ ส่วน Ratnayaka et al. (2020) ชี้ว่า การฝึกให้เด็กรับมือกับบทในสถานการณ์จำลองเพื่อตรวจจับบทบาทผู้ดำเนินการ, ผู้ถูกกระทำ หรือผู้สังเกตการณ์จะช่วยให้เด็กรู้จักมุมมองในบริบทต่าง ๆ และตีความพฤติกรรมผู้อื่นได้แม่นยำและคล่องมากขึ้น

3. กลไกป้องกันเบื้องต้น

เมื่อนักเรียนรู้จักรับรู้และตีความสัญญาณอย่างถูกต้อง จึงจะสามารถนำความรู้ไปใช้เลือกตอบสนองหรือยับยั้ง การกระทำที่อาจลุกลามเป็นการกลั่นแกล้งออนไลน์ได้ โดยโปรแกรม Leff, S. (2020) ซึ่งผสมผสานเกม สื่ออินเทอร์แอคทีฟ และสื่อมัลติมีเดีย ถูกออกแบบให้เด็กฝึกผ่านขั้นตอน SIP ทั้ง 6 ขั้น พบว่าหลังฝึก เด็กมีแนวโน้มใช้วิธี “Stop-Save-Block-Tell” เพื่อลดการตอบโต้เชิงลบได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ งานของ Pérez et al. (2023) แนะนำการใช้ Serious Game ร่วมกับ Bayesian Networks เพื่อจำลองสถานการณ์ถ้ามีคนโพสต์ข้อความล่วงละเมิด แล้วให้เด็กเลือกกลไกป้องกัน (เช่น บล็อก แจ้งผู้ใหญ่) ผลเบื้องต้นแสดงว่าช่วยลดความอยากตอบโต้โกรธและเพิ่มความมั่นใจในการเอาตัวรอดในการใช้สื่อสังคมออนไลน์

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการเชื่อมโยงระหว่าง การรับรู้สถานการณ์ การตีความเจตนาอารมณ์ และการกำกับตนก่อนส่งข้อความ หากเมื่อโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการการฝึกหยุดคิด การสลับมุมมอง และการตั้งคำถามเชิงคุณค่าเข้าในกิจกรรมประจำวัน จะทำให้เด็กมีการรับรู้ทางสังคมที่ดีพร้อมป้องกันและลดการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสามารถอธิบายขยายความการเชื่อมโยงระหว่าง การรับรู้สถานการณ์ การตีความเจตนาอารมณ์ และการกำกับตนก่อนส่งข้อความ ให้รายละเอียดเพิ่มเติมเพื่อป้องกันและรับมือกับการกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ภาพอธิบายกระบวนการรับรู้กับการพัฒนาการรับรู้

จากภาพข้างต้นอธิบายผังภาพลำดับขั้นของกระบวนการรับรู้กับการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ ต้นเหตุของการกลั่นแกล้งทางออนไลน์เกิดขึ้นได้ง่าย เพราะผู้กระทำความผิดอยู่ในสถานะ “ไร้ตัวตน” และมีอำนาจเหนือกว่าผู้ถูกระทำ เช่น การใช้บัญชีปลอม คอมเมนต์ลบข่าวลือ หรือแชร์ข้อมูลส่วนตัว ทำให้เขากล้าทำพฤติกรรมซ้ำ ๆ โดยไม่กลัวผลตามมา ลำดับต่อมา คือ ขั้นตอนการรับรู้และตีความสถานการณ์เมื่อเจอข้อความหรือภาพในโซเชียล ที่ปรากฏเพียงตัวอักษร ซึ่งขาดสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ในการสื่อความหมาย เช่น น้ำเสียง สีหน้า ท่าทาง จึงอาจเข้าใจผิด คิดว่าถูกล้อเลียนหรือข่มขู่ ทำให้อารมณ์และพฤติกรรมตอบโต้ที่นำไปสู่ผลกระทบที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตได้ ถ้าตีความว่าเป็นการรังแก เราจะรู้สึกโกรธ เสียใจ หรือตกใจ แรงอารมณ์นี้อาจทำให้ตอบกลับด้วยคำรุนแรง ลบคอมเมนต์ หรือถอนตัวจากกลุ่ม จนส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต เช่น เครียด เรียนไม่รู้เรื่อง หรือห่างเหินจากกลุ่มเพื่อน

หากแต่การพัฒนาทักษะและยับยั้งชั่งใจหลังจากการรับรู้เหตุการณ์จะสามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ โดยทางโรงเรียนอาจจัดกิจกรรมฝึกคิดก่อนโพสต์หรืออบรมเชิงปฏิบัติการการรู้เท่าทันสื่อ ให้เด็กได้ลองเล่นเกมจำลองสถานการณ์ เมื่อฝึกบ่อย ๆ จะช่วยให้สังเกตบริบทได้ดีขึ้น และหยุดคิดก่อนตอบโต้ นำไปสู่แนวทางป้องกันและช่วยเหลือในแต่ละบริบทของสถานศึกษา เมื่อรู้ทันและควบคุมอารมณ์ได้ เด็กจะรู้วิธีรับมือ เช่น บล็อกผู้รังแก แจ้งครู หรือปรึกษาเพื่อน ซึ่งช่วยลดโอกาสเกิดเหตุซ้ำ และสร้างสภาพแวดล้อมออนไลน์ที่ปลอดภัยในระยะยาว

สรุปคือ ถ้าเราเริ่มจากรู้ทันสถานการณ์ ดีความอย่างมีสติ ฝึกยับยั้งอารมณ์ แล้วใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันร่วมกับเพื่อนและครู ก็จะสามารถลดปัญหาการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ได้

แนวทางพัฒนาการรับรู้ทางสังคมในนักเรียนระดับประถม

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี สามารถนำมาเป็นแนวทางในการป้องกันและรับมือกับการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ของนักเรียนประถมศึกษาได้ ดังนี้

6.1 เด็กควรฝึกสร้าง “ภาพจิต” ที่ถูกต้อง โดยเริ่มจากบันทึกหลักฐาน เช่น วันที่ เวลา และเนื้อหาข้อความ ก่อนสรุปเจตนา เพื่อหลีกเลี่ยงการตัดสินใจและเข้าใจบริบทของข้อความนั้นอย่างชัดเจน

6.2 นำแบบแผนทางวัฒนธรรม มาใช้เป็นกรอบในการตีความหมาย โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้เด็กแลกเปลี่ยนความคิดเห็นว่าในวัฒนธรรมไทยหรือในกลุ่มเพื่อน ข้อความใดถือเป็นคำสุภาพหรือการเหน็บแนม เพื่อป้องกันการเข้าใจผิดที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้ง

6.3 สอนเด็กฝึกตั้งคำถามเชิงสาเหตุ ว่าเพราะเหตุใดอีกฝ่ายจึงโพสต์ข้อความนั้น โดยพิจารณาทั้งปัจจัยภายใน เช่น อารมณ์หรือสภาพจิตใจ และปัจจัยภายนอก เช่น ปัญหาส่วนตัวหรือสิ่งเร้ารอบข้าง เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมของผู้อื่นอย่างรอบด้าน

6.4 ระบบจำลองสถานการณ์แบบอวตารบนเว็บ Russo-Ponsaran (2021) ให้เด็กลงมือฝึกตัดสินใจตามขั้นตอน SIP ในบริบทต่าง ๆ (เช่น ถูกกลั่นแกล้ง การเข้ากลุ่มเพื่อน) ทำให้เด็กมีความมั่นใจในการตีความสัญญาณทางสังคม และความมั่นใจในการเลือกกลยุทธ์ตอบโต้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

6.5 กระตุ้นให้ตระหนักถึง “อคติ” ที่เกิดโดยธรรมชาติของมนุษย์ โดยฝึกให้ตั้งคำถามย้อนกลับ เช่น เราเคยเห็นพฤติกรรมนี้จากบุคคลเดิมหรือไม่ เพื่อหลีกเลี่ยงการตัดสินใจที่ผิดพลาด

6.6 พัฒนาทฤษฎีจิตใจและความเห็นอกเห็นใจ ผ่านกิจกรรมสลับบทบาท ให้เด็กได้ลองรับรู้ความรู้สึกของทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ช่วยให้เข้าใจอารมณ์ เจตนา และมุมมองของผู้อื่นได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

6.7 ฝึกการอนุมานเชิงบริบท โดยผสมผสานข้อมูลที่ได้พบ สมมุติฐานเดิม และบริบทเฉพาะหน้าเข้าด้วยกันก่อนสรุปความหมาย ช่วยให้การตีความพฤติกรรมผู้อื่นมีความแม่นยำและลดความเข้าใจผิดที่อาจนำไปสู่การกลั่นแกล้งทางออนไลน์ได้อย่างเป็นระบบ

บทสรุป

สรุปประเด็นเชิงทฤษฎี

การรับรู้ทางสังคมเป็นสิ่งจำเป็นที่เด็กสามารถใช้มองและตีความข้อความบนสื่อออนไลน์ ทฤษฎีการประมวลข้อมูลทางสังคมที่อธิบายขั้นการรับสัญญาณและตีความเจตนา ส่วนทฤษฎีจิตใจของผู้อื่นเน้นความสามารถสลับมุมมองและอ่านอารมณ์ ขณะที่ทฤษฎีสังคมปัญญาคงจะต่อยอดอิทธิพลของแบบอย่าง

และแรงเสริมจากสิ่งแวดล้อม เมื่อนำกรอบเหล่านี้มาทำงานร่วมกันเป็นกระบวนการ ตั้งแต่การมองเห็น รู้สึก คิด ตัดสินใจ จนถึงการตอบสนองต่อเหตุการณ์การกลั่นแกล้งทางออนไลน์ หากเด็กพัฒนาทักษะในแต่ละขั้น ได้อย่างสมดุล ย่อมสามารถลดโอกาสในการตกเป็นเหยื่อ ลดแรงจูงใจเป็นผู้กระทำ และส่งเสริมการช่วย ยับยั้งเหตุการณ์ร้ายแรงที่อาจเกิดขึ้นได้

การประยุกต์ใช้ในภาคปฏิบัติ

แนวทางการปฏิบัติเสนอแบ่งเป็น 4 แนวทาง ดังนี้ (1) กิจกรรมสวมบทบาทและสลับบทบาท เพื่อกระตุ้นความเห็นอกเห็นใจกัน (2) เกมจำลองสถานการณ์ออนไลน์ ช่วยฝึกคิดก่อนคลิกในสภาพใกล้เคียงจริง (3) การเรียนรู้แบบร่วมมือ วางเงื่อนไขให้เด็กต้องรับฟังและเคารพกันเพื่อบรรลุเป้าหมายกลุ่ม และ (4) การบูรณาการหัวข้อพลเมืองดิจิทัลกับรู้เท่าทันสื่อในหลักสูตรวิชาหลัก เมื่อนโยบายโรงเรียนสนับสนุนผ่าน คู่มือสังเกตพฤติกรรม ศูนย์แจ้งเหตุออนไลน์ และเครือข่ายผู้ปกครอง ทุกฝ่ายจะร่วมสร้างวัฒนธรรม หยุด ฟัง ถาม ก่อนส่งข้อความ ซึ่งเป็นเกราะรับรู้ทางสังคมที่เด็กสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในและนอกห้องเรียน

ข้อจำกัดเชิงบทความ

ข้อเสนอในบทความอิงจากกรอบทฤษฎีและงานวิจัยต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ จึงยังขาด หลักฐานเชิงประจักษ์ที่เก็บข้อมูลระยะยาวในบริบทโรงเรียนประถมไทย นอกจากนี้ การประเมินทักษะรับรู้ ทางสังคมและพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ยังใช้แบบประเมินตนเองเป็นหลัก อาจเกิดจากการอคติ ด้านการโต้ตอบ งานวิจัยในอนาคตควรออกแบบการทดลองภาคสนามที่ควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนและใช้วิธี สังเกตพฤติกรรมควบคู่กับประเมินแบบสอบถาม เพื่อยืนยันประสิทธิผลของกิจกรรมต่าง ๆ อย่างชัดเจน และควรศึกษาความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภูมิภาค และเพศ เพื่อปรับแนวทางให้เหมาะสมกับความ หลากหลายของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กิติรัตน์ สุวรรณรงค์. (2564). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ของนักเรียนประถมศึกษา

จังหวัดชลบุรี. [วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา]. 51-57.

https://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/62910131.pdf

ขวัญชนก การิก, มณฑิรา ตารุเพ็ง, และพัชรารณ. (2565). กิจกรรมกลุ่มเสริมสมรรถนะทางสังคมในเด็ก ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร. *วารสารพัฒนาการเด็ก*, 10(2), 150–165.

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/edj/article/view/258907>

ปัญจรัตน์ ได้สุวรรณชาติ, ธานินทร์ สุธีประเสริฐ, และสุภาพร บุญศิริลักษณ์. (2562). ปัจจัยทำนายการกลั่น แกล้งและถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนในภาคกลางของประเทศ, *วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย*, 30(2), 100–113.

<https://he01.tci-thaijo.org/index.php/jmht/article/view/252315>

- ณรงค์ศักดิ์ นวภัทร. (2566). สถานศึกษาต้นแบบในการป้องกันการกลั่นแกล้ง ช่มเหง รังแกกันในโรงเรียน
ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. *วารสารกระบวนกรายุติธรรม*, 16(1), 35–
68. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JTJS/article/view/260584>
- อํารง เลิศรัตน์กุล, อีรพร สุนทรลักษณ์, และศุภกร สุทธิกุล. (2565). *Awareness, perception and
perpetration of cyberbullying by high school students and undergraduates in
Thailand*. *PLOS ONE*, 17(4), e0267702.
<https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0267702>
- นฤมลพรรณ กัลยาณวุฒิ. (2566). การพัฒนาชุดกิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อป้องกันพฤติกรรมกลั่น
แกล้งรังแกผู้อื่นของเด็กในช่วงอายุ 9–10 ปี โรงเรียนวลีรัตน์วิทยา. *วารสารสังคมศาสตร์และ
วัฒนธรรม*, 7(8), 268–278. [http://ir-
thesis.swu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2507/1/gs611130388.pdf](http://ir-thesis.swu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2507/1/gs611130388.pdf)
- บุษราคัม ชัชวาลชาญนิกิจ, อีระ กุลสวัสดิ์, และภัสสนันท์ พวงเถื่อน. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม
กลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์: กรณีศึกษานิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจ
และการเมือง*, 12(2).
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/papojournal/article/view/270975/181227>
- พงษ์สุดา ป้องสีดา. (2564). ความชุกของการรังแกกันและปัจจัยด้านครอบครัวที่เกี่ยวข้องในนักเรียน
ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษา จังหวัดน่าน. *เขียนรายเวชสาร*, 13(2), 102–
119. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/crmjournal/article/view/249930/170275>
- พรพิมล เจริญอักษรกุล. (2567). *การเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย
โดยใช้กิจกรรมแนะแนว*. [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/283693/187278>
- พินา แสนใหม่. (2563). *การรังแกทางไซเบอร์ผ่านสื่อออนไลน์: สาเหตุและแนวทางการจัดการปัญหา*.
[วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์].
https://libdcms.nida.ac.th/thesis6/2563/b210818e.pdf?utm_source=chatgpt.com
- รักษ ห้วยเรไร. (2568). *การพัฒนาการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการทฤษฎีการบำบัดความคิดพฤติกรรมต่อคติ
สมบุรณ์แบบของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์*.
[วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].
<https://buuir.buu.ac.th/handle/1234567890/6942>
- ลิขิต ใจดี. (2566). การวิจัยละครสร้างสรรค์ในประเทศไทย สู่แนวทางการพัฒนาโมเดล ละครสร้างสรรค์
เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการความขัดแย้งของเยาวชน ในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน.
วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์, 10(1), 234-254.
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/arts/article/view/266491>

- สุทธิชัย โตสังวาล. (2568). บทบาทพยาบาลจิตเวชและแนวปฏิบัติในการป้องกันการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ของวัยรุ่น. *วารสารวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา*, 39(2), 85-91.
<https://he02.tci-thaijo.org/index.php/JPNMH/article/view/268269>
- สุจิตรา แก้วสินวล, และฤทัยชนนี สิทธิชัย. (2564). การศึกษาความสามารถในการปรับตัวเชิงดิจิทัลต่อการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์และประทุษวาจาออนไลน์ของนักเรียนประถมศึกษาเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดเชียงใหม่-สงขลา. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*, 39(4), 87-102.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jiskku/article/view/253747>
- หทัยชนก เผ่าวิริยะ. (2564). พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นและการตกเป็นเหยื่อการรังแกผ่านโลกไซเบอร์ของนิสิตพยาบาล. *พยาบาลสาร*, 48(1), 159-173.
https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2020/TU_2020_6014030123_11316_15897.pdf?utm_source=chatgpt.com
- อมรทิพย์ อมราภิบาล. (2559). เหยื่อการรังแกผ่านโลกไซเบอร์ในกลุ่มเยาวชน: ปัจจัยเสี่ยง ผลกระทบต่อสุขภาพจิต และการปรึกษามุคคัลที่สาม. *วารสารวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา*, 14(1), 59-73. <https://ojs.lib.buu.ac.th/index.php/search2/article/view/4395>
- อเนชา รัตนธรรมทอง. (2566). การพัฒนาโปรแกรมการยอมรับและพันธะสัญญาออนไลน์เพื่อเสริมสร้างการควบคุมยับยั้งการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ในวัยรุ่น. *วารสารวิจัยการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 24(1). 80-91.
<https://he01.tci-thaijo.org/index.php/JRTAN/article/view/257018/177443>
- Corbett BA., Qualls LR., Valencia B., Fecteau SM., & Swain DM. (2018). *Peer-mediated theatre-based intervention improves social cognition in inclusive elementary classrooms*. *Frontiers in Psychiatry*, 9, 234.
https://www.researchgate.net/publication/267743541_Peer-Mediated_Theatrical_Engagement_for_Improving_Reciprocal_Social_Interaction_in_Autism_Spectrum_Disorder
- Baron-Cohen, S. (1988). *Mindblindness: An essay on autism and theory of mind*. MIT Press.
<https://archive.org/details/mindblindnessess0000baro/page/n6/mode/1up>
- Bruner, J. S., & Tagiuri, R. (1954). *The perception of people*. In J. S. Bruner & E. G. Judd (Eds.), *Person perception and interpersonal behavior*. Stanford University Press, 41-66. https://archive.org/details/personperception0000tagi_c8e9/page/n1/mode/1up

- Cantor, N., & Mischel, W. (1979). *Prototypes in person perception*. *Advances in Experimental Social Psychology*, 12, 3–52.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0065260108602580?via%3Dihub>
- Crick, N. R., & Dodge, K. A. (1994). A reformulation of social information-processing mechanisms in children's social adjustment. *Psychological Bulletin*, 115(1), 74–101. <https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2F0033-2909.115.1.74>
- Epley, N., & Gilovich, T. (2016). *The mechanics of motivated reasoning*. *Journal of Economic Perspectives*, 30(3), 133–140.
<https://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/jep.30.3.133>
- Fiske, S. T., & Taylor, S. E. (2013). *Social cognition: From brains to culture (2nd ed.)*. Sage Publications. <https://sk.sagepub.com/book/mono/preview/social-cognition-2e.pdf>
- Franzen, M., de Jong, P. J., Veling, W., & aan het Rot, M. (2021). *Victims of bullying: Emotion recognition and understanding*. *Frontiers in Psychology*, 12, Article 729835.
<https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2021.729835/full>
- Healy, M., Richard, A., & Kidia, K. (2022). *How to reduce stigma and bias in clinical communication: A narrative review*. *Journal of General Internal Medicine*, 37(10), 2533–2540. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9360372/>
- Heider, F. (1958). *The psychology of interpersonal relations*. Wiley.
https://archive.org/details/psychologyofinte00heidrich/page/n4/mode/1up?utm_source=chatgpt.com
- Kelley, H. H. (1973). *The processes of causal attribution*. *American Psychologist*, 28(2), 107–128. <https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2Fh0034225>
- Leff, S. S., Waasdorp, T. E., Paskewich, B. S., Bevans, K. B., & Winston, F. K. (2020). *The Free2B multi-media bullying prevention experience: An exemplar of scientific edutainment*. *Frontiers in Psychiatry*, 11, Article 679.
<https://www.frontiersin.org/journals/psychiatry/articles/10.3389/fpsyg.2020.00679/full>

- Modecki, K. L., Low-Choy, S., Vasco, D., Vernon, L., & Uink, B. (2021). *Commentary response: Smartphone use and parenting: Re-stratifying the multiverse for families of young children. Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 62(12), 1497–1500. <https://doi.org/10.1111/jcpp.13433>
- Osterhaus, C., & Koerber, S. (2021). The development of advanced theory of mind in middle childhood: A longitudinal study from age 5 to 10 years. *Child Development*, 92(5), 1872–1888. <https://srcd.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/cdev.13627>
- Pérez, J., Castro, M., Awad, E., López, G., & Reneses, M. (2023). *Virtual harassment, real understanding: Using a serious game and Bayesian Networks to study cyberbullying. SSRN*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4648587
- Ratner, K. G. (2020). *Social Cognition. Oxford Research Encyclopedia of Psychology*. <https://spl.psych.ucsb.edu/publication/journal-article/social-cognition/Social%20Cognition.pdf>
- Ratnayaka, G., Atapattu, T., Herath, M., Zhang, G., & Falkner, K. (2020). *Enhancing the identification of cyberbullying through participant roles*. <https://aclanthology.org/2020.alw-1.11.pdf>
- Russo-Ponsaran, N., McKown, C., Karls, A., & Wu, I. (2021). Psychometric properties of Virtual Environment for Social Information Processing (VESIP), a social information processing simulation assessment for children. *Social Development*, 30(3), 615–640. <https://eric.ed.gov/?id=ED613494>
- Saxe, R. (2006). *Uniquely human social cognition. Current Opinion in Neurobiology*, 16(2), 235–239. <https://saxelab.mit.edu/wp-content/uploads/2018/11/Saxe-R.-2006.-Uniquely-Human-Social-Cognition-Current-Opinion-in-Neurobiology.pdf>
- Van Reemst, L., & Jongerling, J. (2021). Measuring and modeling exposure to external workplace aggression in three types of emergency responders. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(17-18), 7978–8003. <https://doi.org/10.1177/0886260519847780>

บทความวิจัย (Research article)

การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
ในจังหวัดสกลนครComponents of Integrative Leadership of Primary School
Administrators in Sakhon Nakhon Province

ธัญยาภักค์ คมธัญนิชัยวัฒน์^{1*} วาโร เพ็งสวัสดิ์¹ วันเพ็ญ นันทะศรี¹ อำนาจ ไชยสงค์¹ และ อาจารย์ นวภัทรอภิญา¹
Thanyaphak Khomthatnithichayawat^{1*}, Waro Pengsawas¹, Wanpen Nantasri¹, Amnat Chaisong¹
and Ajaree Navapatapinya¹

วันที่รับบทความ (Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)
2 กรกฎาคม 2568 17 สิงหาคม 2568 17 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน 3 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัย 10 แหล่ง (2) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน และ (3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ในจังหวัดสกลนคร ปีการศึกษา 2568 เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสังเกตเอกสารแบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบองค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการ 3 ด้าน คือ (1) วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการ (2) ความร่วมมือและการสร้างเครือข่าย และ (3) นวัตกรรมและการแก้ปัญหาเชิงปรับตัว โดยมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ($M = 4.67$, $S.D. = 0.41$)

ข้อเสนอแนะคือควรนำแนวคิดภาวะผู้นำบูรณาการไปใช้เพื่อเสริมศักยภาพผู้บริหารให้มีกลยุทธ์วิสัยทัศน์ และความสามารถในการสร้างเครือข่ายและขับเคลื่อนนวัตกรรม สอดคล้องกับแผนปฏิรูปการศึกษา และนโยบายพัฒนาผู้นำระยะยาว เพื่อยกระดับผลลัพธ์การเรียนรู้และการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ
คำสำคัญ: ภาวะผู้นำบูรณาการ, ความร่วมมือ, การสร้างเครือข่าย

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

¹Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

*Corresponding author email : thanyaphak.bim@gmail.com

Abstract

This study aimed to examine the components of integrative leadership among primary school administrators using a mixed-methods approach in three stages: (1) reviewing ten sources of documents and research studies, (2) assessing content validity through interviews with five experts, and (3) evaluating suitability and feasibility by five experts in Sakon Nakhon Province during the 2025 academic year. Research instruments included a document synthesis form, interview form, and a five-point Likert scale evaluation form. Data were analyzed using the mean and standard deviation. The results identified three components of integrative leadership: (1) vision and integrative strategy, (2) collaboration and network building, and (3) innovation and adaptive problem-solving. The overall suitability and feasibility were rated at the highest level ($M = 4.67$, $S.D. = 0.41$).

It is recommended that the concept of integrative leadership be applied to enhance administrators' capacity in strategy, vision, network building, and driving innovation. This is consistent with the national education reform plan and long-term leadership development policies, aiming to improve learning outcomes and the effectiveness of school management.

Keywords: Integrative Leadership, Collaboration, Networking

บทนำ

ในยุคที่บริบทของการบริหารจัดการองค์กรมีความซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การยึดติดกับรูปแบบผู้นำเชิงสั่งการหรือควบคุมเพียงอย่างเดียวจึงไม่สามารถตอบโจทย์ความท้าทายในยุคสมัยใหม่ได้ ภาวะผู้นำบูรณาการ (Integrative Leadership) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งและควรนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กร เนื่องจากเป็นแนวทางการบริหารที่เน้นการประสานองค์ความรู้ ทรัพยากร และนวัตกรรมจากหลากหลายภาคส่วนเข้าด้วยกัน เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและเครือข่ายภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งจะช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ได้ชัดเจน สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้อย่างยั่งยืน (Wyss & Ernst, 2015)

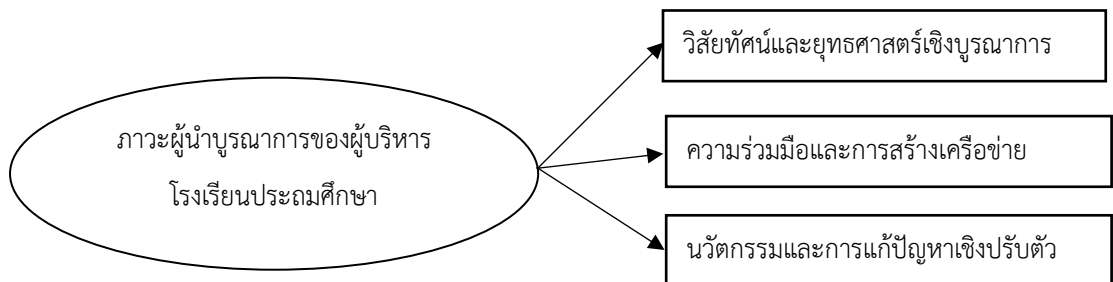
สำหรับบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษา ผู้บริหารต้องเผชิญกับความคาดหวังทั้งจากภาครัฐ ชุมชน ผู้ปกครอง และครูผู้สอน จึงจำเป็นต้องใช้ภาวะผู้นำบูรณาการในการขับเคลื่อนงานทั้งด้านวิชาการ การจัดสรรบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากรอื่น ๆ อย่างสอดคล้องกัน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน จึงมีความสำคัญอย่างมากที่จะช่วยเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้และพัฒนานักเรียนให้ก้าวทันบริบทโลก อีกทั้งยังทำให้การวางแผนพัฒนาผู้นำและการประเมินผลมีความแม่นยำและตรงตามความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่ง

งานวิจัยฉบับนี้จะใช้วิธีการสังเคราะห์เอกสาร จากงานวิจัยและบทความทั้งในและต่างประเทศจำนวน 10 แหล่ง โดยวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพเพื่อระบอบองค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการ จากนั้นรวบรวมและจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบตามค่าความถี่ร้อยละ เพื่อค้นหาปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อประสิทธิภาพการนำ สรุปรูปเป็นกรอบแนวคิดที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมและมาตรการประเมินศักยภาพผู้นำโรงเรียนประถมศึกษาได้อย่างเป็นระบบและตรวจสอบได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร

1.1 การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีของภาวะผู้นำเชิงระบบ

ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิดและองค์ประกอบของภาวะผู้นำบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ บทความวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องจำนวนทั้งสิ้น 10 แหล่ง เพื่อรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำบูรณาการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระบบของการศึกษาไทย

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสารซึ่งพัฒนาขึ้นจากกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีรายการสำหรับบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบ คำนิยาม และคำอธิบายของภาวะผู้นำบูรณาการที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัยแต่ละแหล่ง

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลได้ถูกรวบรวมจากแหล่งเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือกตามเกณฑ์คุณภาพ เช่น ความน่าเชื่อถือ ความเกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยและการเผยแพร่ในวารสารทางวิชาการหรือสถาบันที่เชื่อถือได้ ข้อมูลจากแต่ละแหล่งจะถูกบันทึกอย่างเป็นระบบลงในแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวทางของ อีรีนันต์ โมธธรรม และคณะ (2566) โดยดำเนินการจัดระเบียบข้อมูล แยกหมวดหมู่ สังเคราะห์เนื้อหาและสรุปองค์ประกอบเบื้องต้น จากนั้นจึงนำองค์ประกอบที่ปรากฏจากหลายแหล่งมาเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบและจัดทำเป็นตารางสังเคราะห์องค์ประกอบเพื่อหาจุดร่วมที่สอดคล้องกัน

1.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การแจกแจงความถี่ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณาว่าองค์ประกอบใดปรากฏในเอกสารไม่น้อยกว่า 5 ครั้ง หรือเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 50 ของแหล่งข้อมูลทั้งหมดจึงจะคัดเลือกมาเป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร (เนตรนภิส นพเกตุ, 2562)

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงกับภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียน ขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดสกลนคร ประกอบด้วย

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยนำองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

2.1.1 ศึกษานิเทศ โดยมีประสบการณ์ในการนิเทศสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี มีคุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป สาขาการบริหารการศึกษาหรือนิติศาสตร์จำนวน 2 คน

2.2.2 ผู้บริหารโรงเรียน โดยมีประสบการณ์ในการบริหารไม่น้อยกว่า 5 ปี มีคุณวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 3 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.2.1 เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอ้างอิงจากองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1

2.2.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยร่างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียน และนำร่างแบบสัมภาษณ์ให้ประธานคณะกรรมการและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของประธานคณะกรรมการและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ทั้งโครงสร้างไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเองและมีการนัดหมายไว้ล่วงหน้า (สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม, 2568)

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

2.4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวិเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารโดยการจัดระเบียบข้อมูล กำหนดรหัสข้อมูล แยกหมวดหมู่และสังเคราะห์ออกมาเป็นองค์ประกอบพร้อมนิยามเชิงปฏิบัติการและพฤติกรรมตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียน

2.4.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์ โดยเริ่มจากการถอดเทปเสียงสัมภาษณ์แล้วทำการจัดระเบียบข้อมูล กำหนดรหัสข้อมูล ซึ่งกำหนดจากคำสำคัญในคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ หลังจากการจัดระเบียบข้อมูลแล้ว ได้สร้างข้อสรุปเบื้องต้นเพื่อกำหนดองค์ประกอบและนิยามเชิงปฏิบัติการองค์ประกอบของภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียน

2.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การแจกแจงความถี่เป็นสถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนับจำนวนครั้งที่มีการกล่าวถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียน แต่ละข้อ จากนั้นพิจารณาคัดเลือกเฉพาะองค์ประกอบที่ปรากฏอย่างน้อย 5 ครั้งขึ้นไป จากจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความสำคัญและจัดลำดับความเด่นชัดขององค์ประกอบที่เหมาะสม

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการในจังหวัดสกลนคร โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการในจังหวัดสกลนคร โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ซึ่งปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดสกลนคร ประกอบด้วย

3.1.1 อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา โดยมีประสบการณ์ในการสอนด้านการบริหารการศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีคุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกขึ้นไป จำนวน 3 คน

3.1.2 ผู้บริหารโรงเรียน โดยมีประสบการณ์ในการบริหาร ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีคุณวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโททางการบริหารการศึกษาขึ้นไป จำนวน 2 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการในจังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท โดยกำหนดคะแนนไว้ 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

3.2.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาจัดทำร่างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบดังกล่าว จากนั้นจึงนำร่างแบบสอบถามไปตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจนของถ้อยคำและความสมบูรณ์ของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องก่อนดำเนินการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการในจังหวัดสกลนคร และนำแบบประเมินที่ได้รับคืนมาวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ยและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำค่าเฉลี่ยไปแปลความหมายโดยเทียบกับเกณฑ์การประเมิน โดยเลือกองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมมากหรือมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป เพื่อให้ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการในจังหวัดสกลนคร โดยการแปลผลข้อมูลจากการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการในจังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามช่วงคะแนน โดยกำหนดช่วงค่าเฉลี่ยไว้ 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด (รณกฤต ผลแมน และ มาลีรัตน์ ขจิตเนติธรรม, 2567)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับน้อย

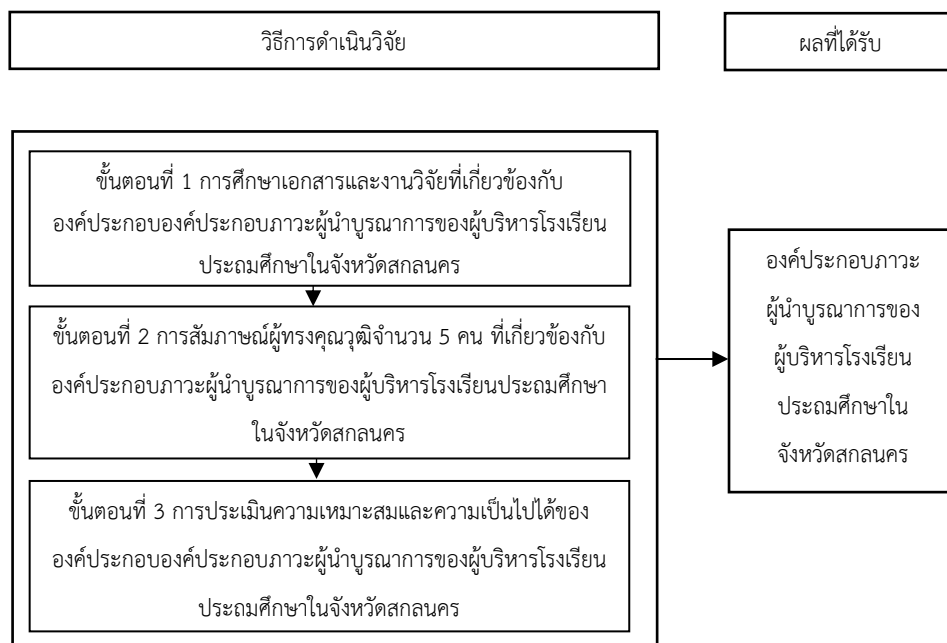
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้มาก หรือมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป จึงคัดสรรเป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการ

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อแสดงระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบในแต่ละข้อ

ในการดำเนินการวิจัยเพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการและผลที่ได้รับชัดเจน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามภาพประกอบที่ 1 ซึ่งแสดงวิธีการดำเนินการวิจัยเรื่องการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร

ภาพที่ 2 วิธีการดำเนินการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร

1.1 ผลการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการ แสดงดังตาราง 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

องค์ประกอบ	แหล่งข้อมูล	Wan Khairuzzaman (2011)	Wilson-Prangle (2016)	Malin, J. R., & Hackmann, D. G. (2019)	แจ่มแจ้ง ศักดา (2560)	ศักดิ์ดา พรหมกุล (2563)	ณัฐธิดา ดิยะศาสด์ (2563)	Zhang, D (2022)	Parkinen, J. (2024)	เขตรัฐ จันทิห์ (2566)	ความถี่ (9)	ร้อยละ	องค์ประกอบที่เลือกใช้
1. วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการ											5	56	✓
- ยุทธศาสตร์เชิงบริหาร					✓								
- ยุทธศาสตร์บูรณาการ			✓										
- กลยุทธ์บูรณาการ													
- การบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์			✓										
- การสร้างวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์			✓										
- การบูรณาการนโยบาย									✓				
- กระบวนการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ	✓												
2. ความร่วมมือและการสร้างเครือข่าย											8	89	✓
- ร่วมมือทุกฝ่าย					✓								
- การบริหารแบบมีส่วนร่วม										✓			
- การมีส่วนร่วม						✓							
- การทำงานร่วมกัน							✓						
- การสร้างเครือข่ายข้ามหน่วย													
- การบูรณาการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย		✓											
- วัฒนธรรมความร่วมมือ								✓					
- การอำนวยความสะดวกความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน									✓				
- การมีส่วนร่วมของชุมชน									✓				
- ผลลัพธ์ทั้งประสิทธิภาพและความผูกพัน	✓												
3. นวัตกรรมและการแก้ปัญหาเชิงปรับตัว											6	67	✓
- แก้ปัญหารวดเร็ว						✓							
- คิดนอกกรอบ						✓							
- ความทันสมัย					✓								

องค์ประกอบ \ แหล่งข้อมูล	Wan Khairuzzaman (2011)	Wilson-Prangley (2016)	Malin, J. R., & Hackmann, D. G. (2019)	แจ่มแจ้ง คักดา (2560)	คักดา พรหมกุล (2563)	ณัฐนิชา ดิยะศาสด์ (2563)	Zhang, D (2022)	Parkkinen, J. (2024)	เขตรัฐ จันทิห์ (2566)	ความถี่ (9)	ร้อยละ	องค์ประกอบที่เลือกใช้
- การปรับกระบวนการยืดหยุ่น												
- การจัดสรรทรัพยากร			✓									
- การตัดสินใจแบบปรับตัว		✓										
- ทักษะบูรณาการเทคโนโลยี							✓					
- บริบทและตัวแทนควบคุม	✓											
4. การบริหารเชิงคุณภาพและจริยธรรม										3	30	-
- บริหารเชิงคุณภาพ									✓			
- คุณธรรมธุรกิจ					✓							
- พฤติกรรมพื้นฐานของผู้นำ	✓											
5. การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเอง										2	20	-
- การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเอง						✓						
- ทักษะคิดต่อการเปลี่ยนแปลง						✓						
- การพัฒนาทรัพยากรบุคคล					✓							
- การพัฒนาองค์กร					✓							
รวม	4	3	3	3	6	3	2	3	2	-		

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการ ซึ่งได้จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารสู่ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบ โดยใช้ค่าความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป ซึ่งเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 50 ของความถี่ทั้งหมด มาเป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการ พบว่ามี 3 องค์ประกอบ โดยเรียงตามน้ำหนักค่าร้อยละจากมากที่สุดเรียงลำดับไปน้อยได้ ดังนี้ 1) ความร่วมมือและการสร้างเครือข่าย มีค่าความถี่ 8 ร้อยละ 89 2) นวัตกรรมและการแก้ปัญหาเชิงปรับตัว มีค่าความถี่ 6 ร้อยละ 67 และ 3) วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการ มีค่าความถี่ 6 ร้อยละ 67

จากนั้นผู้วิจัยนำผลการศึกษาคำประกอบภาวะผู้นำบูรณาการ มาจัดทำเป็นนิยามเชิงปฏิบัติการ และพฤติกรรมบ่งชี้ภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา มี 3 องค์ประกอบ 16 พฤติกรรมบ่งชี้ แสดงดังตาราง 2 ดังนี้

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา แสดงดังตาราง 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร

ผู้ให้ข้อมูล องค์ประกอบ	การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ					ความถี่	ร้อยละ	องค์ประกอบที่คิดสรร
	ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3	ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4	ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5			
1. วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการ	√	√	√	√	√	5	100	√
2. ความร่วมมือและการสร้างเครือข่าย	√	√	√	√	√	5	100	√
3. นวัตกรรมและการแก้ปัญหาเชิงปรับตัว	√	-	√	√	√	4	80	√
4. การบริหารเชิงคุณภาพและจริยธรรม	√	√	-	-	-	2	40	-
5. การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเอง	-	-	√	-	-	1	20	-
รวม	4	3	4	3	3	-		

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน นำมาจัดรวบรวมและจัดกลุ่มในตารางสังเคราะห์องค์ประกอบ โดยใช้ค่าความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป คัดสรรเป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า มี 3 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการ 2) ความร่วมมือและการสร้างเครือข่าย และ 3) นวัตกรรมและการแก้ปัญหาเชิงปรับตัว

จากนั้นผู้วิจัยนำผลการสังเคราะห์องค์ประกอบในตอนที่ 1 และตอนที่ 2 มาจัดทำเป็นนิยามเชิงปฏิบัติการและพฤติกรรมบ่งชี้ภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา แสดงดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 องค์ประกอบ นิยามเชิงปฏิบัติการ และพฤติกรรมบ่งชี้ของภาวะผู้นำบูรณาการ

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	พฤติกรรมบ่งชี้
1. ความร่วมมือและการสร้างเครือข่าย (Collaboration and Networking)	กระบวนการบริหารและขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และเครือข่ายข้ามหน่วยงาน โดยยึดหลักการการบริหารแบบมี	1) องค์กรมีกลไกให้ภาคีทุกฝ่ายร่วมวางแผนและตัดสินใจร่วมกัน

องค์กรประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	พฤติกรรมบ่งชี้
	ส่วนร่วม และสร้างวัฒนธรรมความร่วมมือผ่านการประสานงานอย่างเป็นระบบ การบูรณาการนโยบายและกลไกสนับสนุน ตลอดจนการอำนวยความสะดวกระหว่างภาคส่วน เพื่อก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่วัดได้ทั้งด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและความผูกพันของทุกฝ่ายต่อเป้าหมายร่วมกัน	2) องค์กรส่งเสริมวัฒนธรรมความร่วมมือโดยเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความเห็นระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเสมอภาค 3) นโยบายและกลไกสนับสนุนขององค์กรถูกออกแบบมาให้บูรณาการการทำงานข้ามหน่วยงานอย่างเป็นระบบ 4) องค์กรอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน 5) ผลลัพธ์จากความร่วมมือขององค์กรสามารถประเมินได้ทั้งในมิติประสิทธิภาพการทำงานและความผูกพันของผู้เกี่ยวข้อง
2. นวัตกรรมและการแก้ปัญหาเชิงปรับตัว (Innovation and Adaptive Problem Solving)	ระบบบริหารงานที่ผสมองค์ประกอบสำคัญไว้ด้วยกันอย่างบูรณาการเพื่อรับมือกับความท้าทายในยุคดิจิทัลและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประกอบด้วยความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างฉับไว การคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรมและการนำความทันสมัยมาประยุกต์ใช้ ควบคู่กับการปรับกระบวนการให้ยืดหยุ่น การจัดสรรทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ และการตัดสินใจแบบปรับตัว	1) องค์กรมีกระบวนการแก้ปัญหาอย่างรวดเร็วทันท่วงที 2) องค์กรส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์นอกรอบในการพัฒนากลยุทธ์ 3) องค์กรนำเทคโนโลยีทันสมัยมาประยุกต์ใช้ควบคู่กับทักษะบูรณาการเทคโนโลยี 4) องค์กรปรับกระบวนการทำงานให้ยืดหยุ่นและตอบสนองบริบทที่เปลี่ยนแปลง 5) องค์กรจัดสรรทรัพยากรเชิงกลยุทธ์อย่างเหมาะสมเพื่อสนับสนุนเป้าหมาย 6) องค์กรตัดสินใจแบบปรับตัวตามสถานการณ์และตัวแปรควบคุมที่แตกต่างกัน
3. วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการ (Vision and Strategic Integration)	กระบวนการที่นำเอาหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ การสร้างภาพอนาคตเชิงกลยุทธ์ การผสมผสานนโยบายและแผนงานต่างๆ ร่วมกับกลยุทธ์ปฏิบัติการที่ปรับใช้ทรัพยากร โครงสร้าง และระบบข้อมูลให้สอดคล้องประสานกันอย่างเป็นหนึ่งเดียว ก่อนส่งผ่านลงสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อให้ทุกแผนงานและโครงการขององค์กรขับเคลื่อนออกมาอย่างสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ระยะยาว และบรรลุเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์	1) ผู้บริหารสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ระยะยาวของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม 2) ผู้บริหารมีความสามารถในการเชื่อมโยงนโยบาย แผนงาน และกลยุทธ์ปฏิบัติการให้สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ 3) ผู้บริหารจัดสรรทรัพยากร โครงสร้าง และระบบข้อมูลเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ได้อย่างเหมาะสม 4) ผู้บริหารถ่ายทอดแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง 5) ทุกโครงการและกิจกรรมของสถานศึกษาถูกขับเคลื่อนให้สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ขององค์กร

ตอนที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบย่อยเพื่อให้ได้นิยามเชิงปฏิบัติการและพฤติกรรมบ่งชี้ จากนั้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบ ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอในตารางที่ 4 ดังนี้

ตาราง 4 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร

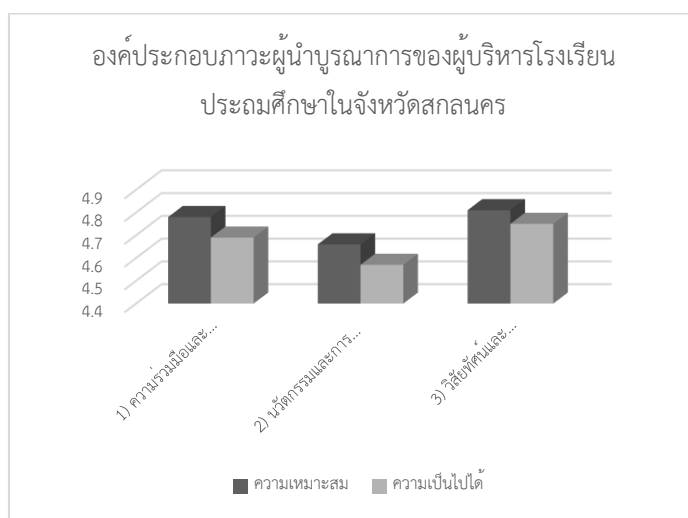
องค์ประกอบ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	M	S.D.	แปลผล	M	S.D.	แปลผล
1) ความร่วมมือและการสร้างเครือข่าย	4.78	0.48	มากที่สุด	4.69	0.41	มากที่สุด
2) นวัตกรรมและการแก้ปัญหาเชิงปรับตัว	4.66	0.42	มากที่สุด	4.57	0.44	มากที่สุด
3) วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการ	4.81	0.39	มากที่สุด	4.75	0.38	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.75	0.43	มากที่สุด	4.67	0.41	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ได้รับการประเมินในระดับมากที่สุดทั้งสองด้านทั้งในด้านความเหมาะสม ($M = 4.75$, $S.D.=0.43$) และความเป็นไปได้ ($M = 4.67$, $S.D.=0.41$) โดยองค์ประกอบที่ได้คะแนนโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการ ความร่วมมือและการสร้างเครือข่าย และ นวัตกรรมและการแก้ปัญหาเชิงปรับตัว แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบทั้ง 3 มีความเป็นไปได้และความเหมาะสมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำบูรณาการได้เป็นอย่างดี

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่ององค์ประกอบของภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ได้มาจากการสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารเชิงวิชาการ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำบูรณาการที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้ในสถาบันศึกษาระดับประถมศึกษาในบริบทไทยประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการ 2) ความร่วมมือและการสร้างเครือข่าย และ 3) นวัตกรรมและการแก้ปัญหาเชิงปรับตัว ซึ่งได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาพบว่าค่าเฉลี่ยในภาพรวมของความเหมาะสมอยู่ที่ ($M = 4.67$, $S.D.=0.41$) และความเป็นไปได้ ($M = 4.67$, $S.D.=0.41$) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด โดยองค์ประกอบที่ได้รับคะแนนค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการ ซึ่งได้คะแนนเฉลี่ยด้านความเหมาะสมเท่ากับ ($M = 4.81$, $S.D.=0.39$) และด้านความเป็นไปได้เท่ากับ ($M = 4.75$, $S.D.=0.38$) รองลงมาคือ ความร่วมมือและการสร้างเครือข่าย ซึ่งได้คะแนนเฉลี่ยด้านความเหมาะสมเท่ากับ ($M = 4.78$, $S.D.=0.48$) และด้านความเป็นไปได้เท่ากับ ($M = 4.69$, $S.D.=0.41$)

สุดท้ายองค์ประกอบด้านนวัตกรรมและการแก้ปัญหาเชิงปรับตัว ซึ่งได้คะแนนเฉลี่ยด้านความเหมาะสมเท่ากับ ($M = 4.66$, $S.D.=0.42$) และด้านความเป็นไปได้เท่ากับ ($M = 4.57$, $S.D.=0.44$) รายละเอียดดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ภาพองค์ประกอบของภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียน

ซึ่งทุกองค์ประกอบล้วนมีคะแนนการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบทุกด้านที่ได้ผ่านการสังเคราะห์และตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมีระดับคะแนนสอดคล้องกันไปในแนวทางเดียวกัน เป็นการบ่งบอกถึงประสิทธิภาพในการนำไปใช้กับสถานศึกษาได้เป็นอย่างดีเหมาะกับการนำไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำบูรณาการที่ตรงกับยุคสมัยในปัจจุบันนี้เป็นอย่างมาก

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ได้แก่ (1) วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการ (2) ความร่วมมือและการสร้างเครือข่าย และ (3) นวัตกรรมและการแก้ปัญหาเชิงปรับตัว ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดและผลการวิจัยในบริบททั้งในและต่างประเทศอย่างชัดเจน ในด้านวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการ พบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการกำหนดภาพอนาคตและการเชื่อมโยงแผนงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่เน้นบทบาทของผู้นำในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมและขับเคลื่อนองค์กรสู่เป้าหมายระยะยาว (Wyss & Ernst, 2015) นอกจากนี้ ผลการศึกษาของ Zhang (2021) ยังพบว่าการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและการผสานแผนงานเข้าด้วยกันมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลขององค์กรในบริบทขององค์กรการศึกษาต่างประเทศ การศึกษาของศักดา พรหมกุล (2563) ในบริบทประเทศไทยสนับสนุนแนวคิดนี้โดยเน้นการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่เป็นระบบและตอบสนองต่อบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทยอย่างเหมาะสม สำหรับองค์ประกอบ ความร่วมมือและการสร้างเครือข่าย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเปิดโอกาสให้ผู้

มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและแลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม ที่พบว่าการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและความผูกพันของบุคลากร (Parkkinen, 2023) ในประเทศไทย การศึกษาของ ญัฐนิชา ตียะ ศาสวัต (2563) พบว่าการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนและการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายข้ามหน่วยงานยังได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติว่าเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนและหลากหลาย (Wilson-Prangley, 2016)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 ผู้บริหารโรงเรียนควรพัฒนาวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการอย่างชัดเจน และเชื่อมโยงแผนงานทุกระดับให้สอดคล้องและเป็นระบบ เพื่อสร้างทิศทางและเป้าหมายร่วมในการบริหารโรงเรียน
- 1.2 ควรส่งเสริมการสร้างความร่วมมือและเครือข่ายระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกองค์กร เช่น ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ-เอกชน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาการศึกษา
- 1.3 โรงเรียนควรส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดโอกาสให้เกิดนวัตกรรมและการแก้ปัญหาเชิงปรับตัว รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม
- 1.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับผู้บริหารโรงเรียนในด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ การสร้างเครือข่าย และนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะในการนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.5 ควรพัฒนาเครื่องมือและระบบการประเมินภาวะผู้นำบูรณาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้ติดตามผลและปรับปรุงการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนให้สอดคล้องกับบริบทและความเปลี่ยนแปลง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรทำการวิจัยในเชิงปริมาณเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำบูรณาการกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาหรือผลลัพธ์ของโรงเรียนในบริบทต่าง ๆ
- 2.2 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังโรงเรียนในพื้นที่และระดับการศึกษาที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ครอบคลุมและสามารถทั่วไปได้มากขึ้น
- 2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการพัฒนานวัตกรรมและการแก้ปัญหาเชิงปรับตัวของผู้บริหารโรงเรียนอย่างลึกซึ้ง รวมถึงอุปสรรคและแนวทางแก้ไข
- 2.4 ควรมีการศึกษาผลกระทบของการฝึกอบรมภาวะผู้นำบูรณาการที่จัดขึ้นจริงต่อการพัฒนาทักษะและพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน
- 2.5 ควรวิจัยพัฒนาเครื่องมือวัดภาวะผู้นำบูรณาการที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ในบริบทของประเทศไทย เพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการประเมินอย่างต่อเนื่อง

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญจำนวนจำกัดและอยู่ในบริบทเฉพาะพื้นที่ในจังหวัดสกลนคร ทำให้ข้อค้นพบมีความจำเพาะต่อโครงสร้างการบริหาร ทรัพยากร และวัฒนธรรมองค์กรท้องถิ่น อาจไม่ครอบคลุมความหลากหลายของโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ
2. การอาศัยการประเมินด้วยแบบสอบถามและความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิเป็นหลัก แม้ช่วยยืนยันเนื้อหาเชิงแนวคิด แต่ยังไม่ถึงขั้นพิสูจน์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่สังเคราะห์ขึ้น อีกทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเป็นหลัก ยังไม่รองรับการทดสอบโครงสร้างโมเดลหรือความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมืออย่างเข้มแข็ง
3. กระบวนการศึกษาธิการควรบรรจุกรอบสมรรถนะดังกล่าวทั้ง 3 องค์ประกอบ ไว้ในมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหาร หลักสูตรพัฒนาผู้นำ และแบบประเมินผลการปฏิบัติงาน พร้อมจัดสรรงบประมาณสำหรับโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการระยะยาว การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ท้องถิ่น เอกชน ตลอดจนตั้งกองทุนสนับสนุนนวัตกรรมโรงเรียน และระบบติดตามประเมินผลระดับชาติที่สะท้อนความก้าวหน้าในทั้งสามองค์ประกอบอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- เขตรัฐ จันทิห์ล่า. (2566). *ภาวะผู้นำเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา*. [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา]. 375-383.
<https://so07.tci-thaijo.org/index.php/rtnb/article/download/2662/1752/16717?utmsource=chatgpt.com>.
- แจ่มแจ้ง คักดา. (2560). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบูรณาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปฐมวัยสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 8(2), 93–113. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJPU/article/view/64001>.
- ธีระนันต์ โมธรรม, วาโร เฟิงสวัสดิ์, และเอกลักษณ์ เพียสา (2566). องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครพนม. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(3), 77-92. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/article/view/260227>.
- เนตรนภิส นพเกตุ, ประยูร อิมสวาทดี, และธนวิน ทองแพง. (2563). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงระบบของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 31(1), 60-74.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/edupsu/article/view/194101/164281>.

- ศักดิ์ดา พรหมกุล. (2563). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงบูรณาการที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น].
https://www.researchgate.net/publication/365952016_modelsmarkhorngrangphawaphunacheingburnakarthisngphltxrongreinykhunphaph
- ณัฐนิชา ตียะศาสตร์. (2563). Relationship between emotional intelligence and transformational leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office 2. *Rajapark Journal*, 14(36), 189–202.
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RJPJ/article/view/245142/168239>.
- Zhang, D., Sun, X., Tian, F., & Zhou, S. (2021). The impact of integrative leadership on employees' innovation performance in the context of internet-based transition: Evidence from China. *Chinese Management Studies*, 15(5), 985–1008.
<https://www.ingentaconnect.com/content/mcb/cms/2021/00000015/00000005/art00002;jsessionid=9bup1ogght2t2.x-ic-live-01>
- Parkkinen, J. (2024). *Integrative public leadership: A systematic review*. *International Journal of Public Sector Management*. Advance online publication.
<https://doi.org/10.1108/IJPSM-03-2024-0093>.
- Ismail, W. K. W., Hussain, G., & Rashid, M. A. (2011). Integrative framework of leadership effectiveness. *International Journal of Business and Social Science*, 2(2), 126–132. <https://www.academia.edu/>.
- Wilson-Prangley, A. & Olivier, J. (2016). Integrative public leadership in the private sector in South Africa. *Development Southern Africa*, 33(2), 258–271.
https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/0376835X.2015.1120653?utm_source=chatgpt.com
- Malin, J. R., & Hackmann, D. G. (2019). Integrative leadership and cross-sector reforms: High school career academy implementation in an urban district. *Educational Administration Quarterly*, 55(3), 318–355. <https://doi.org/10.1177/0013161X18785870>.

บทความวิจัย (Research article)

แนวทางการส่งเสริมการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiD
ในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร
Guidelines for Promoting the Acceptance of the ThaiD
Application in the Area of Sai Thong Watthana District
Kamphaeng Phet Province

ฉันทน์ชนก จันทัน^{1*}

Tanchanok Jungun^{1*}

วันที่รับบทความ (Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)
29 มิถุนายน 2568 23 สิงหาคม 2568 24 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiD ในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร และ เสนอแนวทางส่งเสริมการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiD ในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีรายการลงทะเบียนแอปพลิเคชัน ThaiD จำนวน 375 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiD ในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ระดับการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiD โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D.= 0.31) โดยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.38$, S.D.= 0.28) รองลงมาคือด้านการรับรู้ถึงความง่ายต่อการใช้งาน ($\bar{X} = 4.36$, S.D.= 0.32) และด้านทัศนคติต่อการใช้งาน ($\bar{X} = 4.20$, S.D.= 0.35) ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน ตามลำดับ 2) แนวทางส่งเสริมการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiD ในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า แนวทางส่งเสริมการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiD ได้แก่ ควรส่งเสริมให้หน่วยงานรัฐต่าง ๆ ใช้ระบบร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม, ควรมี

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Kamphaeng Phet University

*Corresponding Author email: Kingdom_overtime@hotmail.com

การพัฒนาระบบให้เหมาะสมกับผู้ใช้งานทุกกลุ่ม, สร้างความเชื่อมั่นและตรวจสอบได้ เช่น แสดงให้เห็นว่าระบบมีการดูแลข้อมูลตามมาตรฐานความปลอดภัย

คำสำคัญ : แนวทางการส่งเสริม, การยอมรับ, แอปพลิเคชัน ThalD

Abstract

This research aimed to study the level of acceptance of the ThalD application in Sai Thong Watthana District, Kamphaeng Phet Province; and propose guidelines to promote the acceptance of the ThalD application in Sai Thong Watthana District, Kamphaeng Phet Province. A mixed-methods research design was employed. The research sample consisted of 375 individuals who had registered for the ThalD application and 8 key informants. The research instruments included a questionnaire and a structured interview form. Data were analyzed using statistical methods such as frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The findings revealed that 1) the level of acceptance of the ThalD application in Sai Thong Watthana District, Kamphaeng Phet Province was at a high level overall ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.31). The highest mean score was for perceived usefulness ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.28), followed by perceived ease of use ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.32), and attitude toward usage ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.35), all of which were at a high level; and 2) the recommended guidelines for promoting acceptance of the ThalD application in Sai Thong Watthana District, Kamphaeng Phet Province included: encouraging concrete collaboration among government agencies, developing the system to accommodate all user groups, and building trust and verifiability by demonstrating that the system adheres to national data security standards.

Keywords: Guidelines for Promoting, Acceptance, ThalD Application

บทนำ

การบริการภาครัฐ (Public Service) ถือเป็นบริการสาธารณะพื้นฐานสำคัญในการบริหารจัดการประเทศและสังคม โดยครอบคลุมทั้งด้านสาธารณสุข การศึกษา การปกครอง ความมั่นคง และการอำนวยความสะดวกในบริการต่าง ๆ เช่น การจัดทำเอกสารราชการ การขอใบอนุญาต รวมถึงการให้บริการทางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิและบริการของรัฐได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาไปสู่ความเจริญอย่างยั่งยืน (กรมการปกครอง, 2567) ในยุคดิจิทัล รัฐบาลในหลายประเทศได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการให้บริการ โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อลดความซับซ้อน เพิ่มประสิทธิภาพ และลดต้นทุนการดำเนินงาน เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบ e-Government และแอปพลิเคชันดิจิทัล เป็นเครื่องมือที่ช่วยเพิ่มความสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใสในการให้บริการประชาชน การดำเนินงานดังกล่าวยังช่วยลดข้อผิดพลาดจากระบบ

แบบดั้งเดิมและสร้างการเข้าถึงบริการของประชาชนอย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล (สำนักงานพัฒนา รัฐบาลดิจิทัล, 2567) งานทะเบียนราษฎรเป็นภารกิจสำคัญของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล ของประชาชน ซึ่งข้อมูลทะเบียนราษฎร เช่น การเกิด การเสียชีวิต การสมรส และการย้ายที่อยู่ เป็นข้อมูลสำคัญ ที่สนับสนุนการวางแผนและบริหารจัดการทรัพยากรของรัฐ (ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำ ทะเบียนราษฎร, 2562) การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้งานทะเบียนราษฎร เช่น ระบบทะเบียนราษฎรดิจิทัล หรือแอปพลิเคชัน "ThaiD" ช่วยเพิ่มความสะดวก ลดความล่าช้า และลดความซับซ้อนในการดำเนินงาน ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้ง่ายขึ้นผ่านสมาร์ทโฟนโดยไม่ต้องเดินทางไปยังสำนักงานราชการ (กรมการปกครอง, 2567)

การยอมรับเทคโนโลยีในงานทะเบียนราษฎรเป็นหัวใจสำคัญในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อยกระดับการให้บริการของภาครัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในทุกภาคส่วน การยอมรับเทคโนโลยีไม่ใช่เพียงแค่ความสามารถในการใช้งานระบบดิจิทัลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการปรับตัวของผู้ใช้งานกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งรวมถึงประชาชนและบุคลากรภาครัฐ เพื่อให้เกิดการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีงานทะเบียนราษฎร คือ ความสะดวกในการใช้งานของระบบดิจิทัล สำหรับประชาชนทั่วไป การเข้าถึงบริการที่ง่าย สะดวก และรวดเร็วมีส่วนสำคัญต่อการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการใช้งานเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน การให้บริการที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลาโดยไม่ต้องเดินทางไปยังสำนักงานราชการ ยังช่วยลดภาระในการเดินทางและลดค่าใช้จ่ายของประชาชน การสร้างความเชื่อมั่นในเรื่องความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลถือเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีในงานทะเบียนราษฎรโดยตรง ความกังวลของประชาชนเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัว การรั่วไหลของข้อมูล หรือการถูกนำข้อมูลไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต อาจเป็นอุปสรรคที่ทำให้บางกลุ่มประชาชนไม่กล้าใช้งานเทคโนโลยีใหม่ ๆ ภาครัฐจึงแสดงให้เห็นถึงมาตรการในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล เช่น การใช้ระบบยืนยันตัวตนแบบหลายชั้น การเข้ารหัสข้อมูล และการควบคุมการเข้าถึงข้อมูลอย่างเข้มงวด ตลอดจนการเปิดเผยข้อมูลนโยบายความปลอดภัยอย่างโปร่งใส จะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจของประชาชนต่อระบบดิจิทัลของรัฐได้อย่างยั่งยืน และ การสื่อสารอย่างทั่วถึง และเป็นระบบเพื่อให้ประชาชนเข้าใจถึงประโยชน์ วิธีการใช้งาน และความปลอดภัยของเทคโนโลยี เป็นสิ่งที่จำเป็น ภาครัฐควรมีแนวทางการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อที่หลากหลายเพื่อให้เกิดการรับรู้ในวงกว้าง ยิ่งกว่านั้น การยอมรับเทคโนโลยียังขึ้นอยู่กับระดับการให้ความรู้และการสนับสนุนจากภาครัฐในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการใช้งานเทคโนโลยีงานทะเบียนราษฎร ภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ข้อมูล เพื่อสร้างความเข้าใจและทักษะการใช้งานให้กับประชาชนทุกกลุ่มอายุและทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุหรือผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับการใช้งานเทคโนโลยี การยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance) หรือแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model : TAM) เป็นแนวคิดที่พัฒนาโดย Davis (1989) เพื่ออธิบายและทำนายการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งาน โดย TAM ถือเป็นโมเดลพื้นฐานที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในการวิจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีในหลากหลายบริบท โมเดลนี้เน้นการทำความเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อ

พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีผ่านกรอบการวิเคราะห์ที่เรียบง่ายและตรงประเด็นเหมาะที่จะนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การให้บริการภาครัฐถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศและสังคมให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล โดยครอบคลุมการจัดการด้านทะเบียนราษฎร การอำนวยความสะดวก และการเข้าถึงสิทธิของประชาชน แอปพลิเคชัน ThaiID ถูกพัฒนาขึ้นโดยกรมการปกครอง เพื่อยกระดับการให้บริการในรูปแบบดิจิทัล เช่น การยืนยันตัวตน การค้ำประกันทะเบียนบ้าน และการแจ้งย้ายปลายทางอัตโนมัติ แม้ว่าจะระบบดังกล่าวจะเพิ่มประสิทธิภาพและความสะดวก แต่การลงทะเบียนและการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiID ในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนานั้นยังไม่ถึงเกณฑ์ที่ทางรัฐขอความร่วมมือ สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างในการยอมรับและการแอปพลิเคชัน ThaiID ของประชาชนในระดับท้องถิ่น อันอาจเกิดจากหลายปัจจัย ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ศึกษาระดับการยอมรับในพื้นที่เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการยอมรับงานแอปพลิเคชัน ThaiID

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiID ในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiID ในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร

กรอบแนวคิดการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษามุ่งเน้นศึกษาแนวทางการส่งเสริมการยอมรับและการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiID ของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร โดยอาศัยแนวคิดจากแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้งานเทคโนโลยี โดยเฉพาะในบริบทของการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการชีวิตประจำวัน โดยมี 3 หัวข้อหลัก ได้แก่ 1. การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ 2. การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และ 3. ทักษะติดต่อการใช้งาน ผู้ศึกษาจึงใช้กรอบแนวคิดนี้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางส่งเสริมการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiID ให้สอดคล้องกับสภาพบริบทจริงในพื้นที่ ซึ่งจะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบาย แนวปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในระดับท้องถิ่น และออกแบบการวิจัยด้วยกระบวนการวิจัยแสดงดังภาพ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัยหรือระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่เป็นกลุ่มผู้ใช้บริการด้านงานทะเบียนราษฎรและด้านบัตรประจำตัวประชาชนที่สำนักทะเบียนอำเภอทรายทองวัฒนาและสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลทุ่งทราย อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้ข้อมูลผู้ลงทะเบียนแอปพลิเคชัน ThaiID ทั้งหมดในอำเภอทรายทองวัฒนา ข้อมูล ณ วันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2567 จำนวน 6,110 ราย (กรมการปกครอง, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ผู้ศึกษาได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane T., 1973) ใช้ในการประมาณค่า และกำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% โดยใช้ข้อมูลผู้ลงทะเบียนแอปพลิเคชัน ThaiID ทั้งหมดในอำเภอทรายทองวัฒนา ข้อมูล ณ วันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2567 จำนวน 6,110 ราย จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 375 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะจงจากผู้มีองค์ความรู้/ประสบการณ์ จำนวน 8 คน โดยกำหนดแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1 กลุ่มผู้มีความรู้ด้านงานทะเบียนราษฎร จำนวน 4 คน โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกจากคุณสมบัติ ดังนี้

2.1.1 เป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับระบบทะเบียนราษฎร หัวหน้าฝ่ายทะเบียนหรือผู้รับผิดชอบงานทะเบียน

2.1.2 มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านทะเบียนไม่น้อยกว่า 3 ปี

2.1.3 มีความรู้เกี่ยวกับระบบทะเบียนกลาง งานคัดร่ายการทะเบียนบ้าน การแจ้งเกิด แจ้งตาย และงานบริการทะเบียนอื่น ๆ อย่างรอบด้าน

2.1.4 เคยมีประสบการณ์ในการใช้งานระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับทะเบียน เช่น โปรแกรมทะเบียนออนไลน์ หรือการให้บริการผ่านแอปพลิเคชัน ThaiID หรือผู้ที่ผ่านการอบรมด้านเทคโนโลยีเกี่ยวกับ แอปพลิเคชัน ThaiID โดยตรง

2.2 กลุ่มผู้มีความรู้ด้านการให้บริการภาครัฐ การพัฒนาคุณภาพหน่วยงาน จำนวน 4 คน โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกจากคุณสมบัติ ดังนี้

2.2.1 เป็นหัวหน้าหน่วยงานหรือหัวหน้างานที่มีหน้าที่ให้บริการประชาชนโดยตรง เช่น เจ้าหน้าที่อาวุโสฝ่ายปกครอง หรือผู้ดูแลระบบงานบริการสำนักงาน

2.2.2 มีประสบการณ์ในการให้บริการประชาชนไม่น้อยกว่า 3 ปี

2.2.3 มีความเข้าใจในขั้นตอนการใช้เทคโนโลยีร่วมกับงานบริการ แลปฏิสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่

2.2.4 มีประสบการณ์หรือรับรู้ถึงปัญหา/ข้อเสนอแนะของประชาชนการคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่มนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากประสบการณ์ตรงในระดับพื้นที่อำเภอ อันจะสะท้อนให้เห็นภาพรวมของความเข้าใจ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางที่เป็นไปได้ในการส่งเสริมการยอมรับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในงานทะเบียนราษฎรอย่างเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire)เป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณแบบมีโครงสร้างประกอบด้วย 3 ตอน เพื่อให้ครอบคลุมข้อมูลที่จำเป็นในการศึกษา ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน 10 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ภูมิลำเนา สถานะทะเบียนบ้าน ความถี่ในการมาใช้บริการทะเบียนราษฎร ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางมาที่สำนักงานทะเบียนราษฎร ระยะเวลาในการให้บริการ และช่องทางที่ทราบเกี่ยวกับการให้บริการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีใช้แอปพลิเคชัน ThaiID โดยใช้กรอบแนวคิดจากทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ปัจจัยต่างๆ เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีการสื่อสารในการทำงาน หัวข้อละ 8 คำถามจำนวน 3 หัวข้อหลัก

หัวข้อที่ 1 ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์

หัวข้อที่ 2 ด้านการรับรู้ถึงระบบที่ง่ายต่อการใช้งาน

หัวข้อที่ 3 ด้านทัศนคติต่อการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiID

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ ด้านการยอมรับเทคโนโลยี

3.2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiID โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจง (Purposive Sampling) 3 หัวข้อหลัก ได้แก่ 1) การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ 2) การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน 3) ทัศนคติต่อการใช้งาน

4. การหาคุณภาพเครื่องมือ

4.1 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย โดยการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย รวมถึงความเข้าใจในข้อคำถามและตรงกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่ามีค่า IOC เท่ากับ 0.88

4.2 การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม และจากการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1970) ได้ทำการตรวจสอบความเชื่อมั่น ทดลองจากประชาชนที่สำนักทะเบียนเทศบาลเมืองกำแพงเพชร (Try Out) จำนวน 30 ชุด ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น 0.843

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 แจกแบบสอบถามในรูปแบบเอกสารและออนไลน์ ติดตามและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จนได้ผู้ตอบแบบสอบถามจนครบ บันทึกข้อมูลจากแบบสอบถามลงโปรแกรมช่วยวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5.2 นัดหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ บันทึกบทสัมภาษณ์ ตั้งแต่วันที่ 23 มีนาคม 2568 – 25 มีนาคม 2568 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาบันทึกลงในระบบเพื่อตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้อมูลจากแบบสอบถาม ทั้งนี้ได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiD วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าคะแนนเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับการยอมรับ
4.51 – 5.00	มากที่สุด
3.51 – 4.50	มาก
2.51 – 3.50	ปานกลาง
1.51 – 2.50	น้อย
1.00 – 1.50	น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการยอมรับแอปพลิเคชัน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและนำเสนอเป็นความเรียง

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ศึกษาวิเคราะห์จากผู้มีประสบการณ์จำนวน 8 คน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiD ในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียด ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ พบว่า เป็นเพศหญิง ร้อยละ 61.0 มีอายุระหว่าง 40-49 ปี ร้อยละ 34.7 ด้านระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 35.7 ด้านอาชีพเป็นกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 34.1 ด้านภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในจังหวัดกำแพงเพชร ร้อยละ 95.7 เป็นผู้อาศัยในทะเบียนบ้าน ร้อยละ 71.2 พฤติกรรมการใช้บริการที่สำนักงานทะเบียนราษฎร ส่วนใหญ่เคยใช้บริการ 1-3 ครั้งต่อปี ร้อยละ 58.7 ในด้านระยะเวลาในการเดินทางพบว่าส่วนใหญ่ใช้เวลาไม่เกิน 30 นาที ร้อยละ 73.1 และได้รับบริการภายใน 15 นาที ร้อยละ 58.4 ช่องทางการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับแอปพลิเคชัน ThaiD ได้รับข้อมูลผ่านโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook หรือ Line คิดเป็นร้อยละ 55.2

ระดับการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiD ในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร

ตารางที่ 1 ระดับการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiD ในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร ภาพรวม

ด้านที่	การยอมรับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการยอมรับ
1	ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ	4.38	0.28	มาก
2	ด้านการรับรู้ถึงระบบที่ง่ายต่อการใช้งาน	4.36	0.32	มาก
3	ด้านทัศนคติต่อการใช้งาน	4.20	0.35	มาก
	รวม	4.31	0.31	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาภาพรวมด้านระดับการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiD ในพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.31) แยกเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มากที่สุดคือ ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.38$, S.D.=0.28) รองลงมาเป็น ด้านการรับรู้ถึงระบบที่ง่ายต่อการใช้งาน ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.32) และด้านทัศนคติต่อการใช้งาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$, S.D.=0.35) ตามลำดับ แยกเป็นรายด้านดังนี้

ตารางที่ 2 ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับของแอปพลิเคชัน ThaiD ในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร

ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. แอปพลิเคชัน ThaiD ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทะเบียนราษฎร	4.49	0.61	มาก
2. การใช้แอปพลิเคชัน ThaiD ช่วยเพิ่มประโยชน์ในการทำงานและลดปัญหาความผิดพลาดในการจัดการข้อมูล	4.45	0.59	มาก

ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
3. การใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ช่วยเพิ่มความรวดเร็วในกระบวนการทำงานและการเข้าถึงบริการทะเบียนราษฎร	4.51	0.64	มากที่สุด
4. แอปพลิเคชัน ThaiD ช่วยเพิ่มความสะดวกในการติดต่อกับหน่วยงานราชการและการเข้าถึงบริการต่าง ๆ	4.09	0.79	มาก
5. การใช้แอปพลิเคชัน ThaiD ช่วยลดความซับซ้อนในกระบวนการยืนยันตัวตนและขั้นตอนที่ยุ่งยาก	4.41	0.63	มาก
6. การใช้แอปพลิเคชัน ThaiD ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางติดต่อกับงานทะเบียนในการขอคัดสำเนา	4.26	0.63	มาก
7. แอปพลิเคชัน ThaiD ช่วยให้การยืนยันตัวตนได้สะดวกมากขึ้น	4.54	0.73	มากที่สุด
8. แอปพลิเคชัน ThaiD ช่วยลดการใช้เอกสารกระดาษในการดำเนินงานราชการได้มากขึ้น	4.33	0.60	มาก
รวม	4.38	0.28	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.38, S.D.=0.28) แยกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ แอปพลิเคชัน ThaiD ช่วยให้การยืนยันตัวตนได้สะดวกมากขึ้น ($\bar{X}$ =4.54, S.D.=0.73) รองลงมาคือ การใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ช่วยเพิ่มความรวดเร็วในกระบวนการทำงานและการเข้าถึงบริการทะเบียนราษฎร ($\bar{X}$ =4.51, S.D.=0.64) แอปพลิเคชัน ThaiD ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทะเบียนราษฎร ($\bar{X}$ =4.49, S.D.=0.61) การใช้แอปพลิเคชัน ThaiD ช่วยเพิ่มประโยชน์ในการทำงานและลดปัญหาความผิดพลาดในการจัดการข้อมูล ($\bar{X}$ =4.45, S.D.=0.59) การใช้แอปพลิเคชัน ThaiD ช่วยลดความซับซ้อนในกระบวนการยืนยันตัวตนและขั้นตอนที่ยุ่งยาก ($\bar{X}$ =4.41, S.D.=0.63) แอปพลิเคชัน ThaiD ช่วยลดการใช้เอกสารกระดาษในการดำเนินงานราชการได้มากขึ้น ($\bar{X}$ =4.33, S.D.=0.60) การใช้แอปพลิเคชัน ThaiD ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางติดต่อกับงานทะเบียนในการขอคัดสำเนา ($\bar{X}$ =4.26, S.D.=0.63) และแอปพลิเคชัน ThaiD ช่วยเพิ่มความสะดวกในการติดต่อกับหน่วยงานราชการและการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ($\bar{X}$ =4.09, S.D.=0.79) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ด้านการรับรู้ถึงความง่ายต่อการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร

ด้านการรับรู้ถึงระบบที่ง่ายต่อการใช้งาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. แอปพลิเคชัน ThaiD ช่วยให้ทำธุรกรรมผ่านระบบดิจิทัลทำได้สะดวกโดยไม่ต้องเดินทางไกล	4.45	0.77	มาก
2. แอปพลิเคชัน ThaiD มีคำแนะนำการใช้งานที่ชัดเจนง่าย	4.47	0.75	มาก

ด้านการรับรู้ถึงระบบที่ง่ายต่อการใช้งาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
3. เมนูในแอปพลิเคชัน ThaiD มีความชัดเจน เข้าใจง่าย มีความเป็นมิตรต่อผู้ใช้งาน	4.37	0.77	มาก
4. แอปพลิเคชัน ThaiD มีขั้นตอนการลงทะเบียนใช้งานที่ไม่ซับซ้อน	4.47	0.79	มาก
5. การเชื่อมต่อแอปพลิเคชัน ThaiD กับบริการออนไลน์ของหน่วยงานอื่นง่ายและสะดวก	4.13	0.82	มาก
6. สามารถเรียนรู้การใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ได้ด้วยตัวเอง	4.22	0.75	มาก
7. ขั้นตอนการกู้คืนรหัสผ่านของแอป ThaiD ทำได้สะดวกและไม่ยุ่งยาก	4.47	0.75	มาก
8. เมนูและไอคอนในแอปพลิเคชัน ThaiD มีการจัดวางอย่างเป็นระเบียบ ทำให้ ค้นหาสิ่งที่ต้องการได้ง่าย	4.37	0.65	มาก
รวม	4.36	0.32	มาก

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาด้านการรับรู้ถึงระบบที่ง่ายต่อการใช้งาน พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.36, S.D.=0.32) แยกเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มากที่สุดคือ แอปพลิเคชัน ThaiD มีคำแนะนำการใช้งานที่ชัดเจนง่าย ($\bar{X}$ =4.47, S.D.=0.75) แอปพลิเคชัน ThaiD มีขั้นตอนการลงทะเบียนใช้งานที่ไม่ซับซ้อน ($\bar{X}$ =4.47, S.D.=0.79) ขั้นตอนการกู้คืนรหัสผ่านของแอป ThaiD ทำได้สะดวกและไม่ยุ่งยาก ($\bar{X}$ =4.47, S.D.=0.75) รองลงมาคือ แอปพลิเคชัน ThaiD ช่วยให้ทำธุรกรรมผ่านระบบดิจิทัลทำได้สะดวกโดยไม่ต้องเดินทางไกล ($\bar{X}$ =4.45, S.D.=0.77) เมนูในแอปพลิเคชัน ThaiD มีความชัดเจนเข้าใจง่าย มีความเป็นมิตรต่อผู้ใช้งาน ($\bar{X}$ =4.37, S.D.=0.77) เมนูและไอคอนในแอปพลิเคชัน ThaiD มีการจัดวางอย่างเป็นระเบียบทำให้ ค้นหาสิ่งที่ต้องการได้ง่าย ($\bar{X}$ =4.37, S.D.=0.65) สามารถเรียนรู้การใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ได้ด้วยตัวเอง ($\bar{X}$ =4.22, S.D.=0.75) และการเชื่อมต่อแอปพลิเคชัน ThaiD กับบริการออนไลน์ของหน่วยงานอื่นง่ายและสะดวก ($\bar{X}$ =4.13, S.D.=0.82) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ด้านทัศนคติต่อการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร

ด้านทัศนคติต่อการใช้งาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. แอปพลิเคชัน ThaiD มีส่วนช่วยเปลี่ยนทัศนคติของผู้คนต่อการใช้งานให้มีการใช้งานที่มากขึ้น	4.33	0.69	มาก
2. มีความพึงพอใจและตั้งใจที่จะใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ต่อไปในอนาคต	4.28	0.60	มาก

ด้านทัศนคติต่อการใช้งาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
3. รู้สึกมั่นใจในความปลอดภัยของข้อมูลที่ใช้งานผ่านแอปพลิเคชัน ThaiD	3.99	0.76	มาก
4. รู้สึกว่าสะดวกสบายในการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ในการทำนิติกรรม	4.13	0.88	มาก
5. การเชื่อมต่อแอปพลิเคชัน ThaiD กับบริการออนไลน์ของหน่วยงานอื่นง่ายและสะดวก	4.25	0.87	มาก
6. แอปพลิเคชัน ThaiD มีประโยชน์ต่อผู้ตั้งใจใช้งาน	4.47	0.73	มาก
7. การทำธุรกรรมผ่านแอปพลิเคชัน ThaiD มีความความสม่ำเสมอของประสิทธิภาพและไม่มีอุปสรรค	4.18	0.88	มาก
8. มีความคิดที่จะแนะนำแอปพลิเคชัน ThaiD ให้กับผู้อื่นใช้งาน	4.02	0.85	มาก
รวม	4.20	0.35	มาก

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาด้านทัศนคติต่อการใช้งานแอปพลิเคชัน พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.20, S.D.=0.35) แยกเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มากที่สุดคือ แอปพลิเคชัน ThaiD มีประโยชน์ต่อผู้ตั้งใจใช้งาน ($\bar{X}$ =4.47, S.D.=0.73) แอปพลิเคชัน ThaiD มีส่วนช่วยเปลี่ยนทัศนคติของผู้คนต่อการใช้งานให้มีการใช้งานที่มากขึ้น ($\bar{X}$ =4.33, S.D.=0.69) แอปพลิเคชัน ThaiD มีส่วนช่วยเปลี่ยนทัศนคติของผู้คนต่อการใช้งานให้มีการใช้งานที่มากขึ้น ($\bar{X}$ =4.28, S.D.=0.60) การเชื่อมต่อแอปพลิเคชัน ThaiD กับบริการออนไลน์ของหน่วยงานอื่นง่ายและสะดวก ($\bar{X}$ =4.25, S.D.=0.87) การทำธุรกรรมผ่านแอปพลิเคชัน ThaiD มีความความสม่ำเสมอของประสิทธิภาพและไม่มีอุปสรรค ($\bar{X}$ =4.18, S.D.=0.88) รู้สึกว่าสะดวกสบายในการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiD ในการทำนิติกรรม ($\bar{X}$ =4.13, S.D.=0.88) มีความคิดที่จะแนะนำแอปพลิเคชัน ThaiD ให้กับผู้อื่นใช้งาน ($\bar{X}$ =4.02, S.D.=0.35) และ รู้สึกมั่นใจในความปลอดภัยของข้อมูลที่ใช้งานผ่านแอปพลิเคชัน ThaiD ($\bar{X}$ =3.99, S.D.=0.76) ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiD ในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร มีดังนี้

- 1.ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ
- 1.1 ควรขยายการเชื่อมต่อข้อมูลกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น เชื่อมโยงข้อมูลกับกรมการขนส่งทางบก เพื่อให้สามารถใช้แอปพลิเคชัน ThaiD แสดงใบอนุญาตขับขี่ได้ในรูปแบบดิจิทัล รวมถึงการเชื่อมต่อกับโรงพยาบาลของรัฐหรือเอกชน ธนาคาร สถานศึกษา และสำนักงานประกันสังคม เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถใช้บัตรประชาชนดิจิทัลในการกิจประจำวันได้จริงและรู้สึกว่า ThaiD เป็นสิ่งจำเป็น

1.2 สนับสนุนให้แอปพลิเคชัน ThaiID เชื่อมต่อสิทธิสวัสดิการของผู้ใช้งานได้ เช่น สิทธิบัตรทอง สิทธิประกันสังคม หรือสิทธิบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อให้ประชาชนรับรู้ถึงสิทธิผ่านแอปพลิเคชันเดียว ไม่ต้องติดต่อหลายหน่วยงาน (ชินวุฒิ จารุเสนีย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 25 มีนาคม 2567).

2. ด้านการรับรู้ถึงระบบที่ง่ายต่อการใช้งาน

2.1 พัฒนาให้รองรับทุกอุปกรณ์และการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เช่น รองรับสมาร์ตโฟนรุ่นเก่าและพื้นที่ที่มีอินเทอร์เน็ตช้า ควรมีโหมดใช้งานแบบออฟไลน์ เช่น การแสดงบัตรประชาชนดิจิทัล เพื่อความสะดวกในพื้นที่ชนบทหรือห่างไกล (ศศิวิมล บุญคง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 24 มีนาคม 2567).

2.2 ควรจัดทำคู่มือการใช้งานหรือวิดีโอแนะนำที่เข้าใจง่าย เนื้อหาควรเป็นภาษาไทยที่ชัดเจน มีเสียงบรรยายประกอบ ควรมีคำแนะนำที่แยกตามกลุ่มผู้ใช้งาน เช่น ผู้สูงอายุ หรือ นักเรียน (ณัชชวกร พิเศษฤทธิ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 25 มีนาคม 2567).

3. ด้านทัศนคติต่อการใช้งาน

3.1 ควรมีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของข้อมูลเพื่อให้เข้าใจง่ายถึงระบบการเข้ารหัสข้อมูลการป้องกันการสวมสิทธิ (นัทสุคนธ์ ศิริสุนทร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 24 มีนาคม 2567).

3.2 ส่งเสริมบทบาทของผู้นำท้องถิ่นให้เป็นแบบอย่างในการใช้งาน เช่น การอบรมให้ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน หรือข้าราชการประจำตำบล แสดงการใช้งานจริงเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเชื่อถือและยินดีทดลองใช้งาน (บุญเหลี่ยม ตาคำ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 มีนาคม 2567).

การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการยอมรับแอปพลิเคชัน วิเคราะห์เชิงเนื้อหา

สรุปภาพรวมการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่าทุกท่านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า แอปพลิเคชัน ThaiID เป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการยืนยันตัวตนและติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐ แต่ในทางปฏิบัติยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการใช้งานได้อย่างครบถ้วนเต็มประสิทธิภาพ โดยประเด็นสำคัญที่ควรเร่งดำเนินการคือ การขยายการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaiID ให้ครอบคลุมหน่วยงานภายนอก เช่น โรงพยาบาล หน่วยงานประกันสังคม และธนาคาร ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนเห็นประโยชน์มากขึ้น สามารถลดขั้นตอนและเอกสาร ลดค่าใช้จ่าย ระยะเวลาในการเดินทาง (ชินวุฒิ จารุเสนีย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 25 มีนาคม 2567). และควรจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติ จัดทำคู่มือและสื่อการสอนที่เข้าใจง่าย เพื่อส่งเสริมความรู้และความมั่นใจแก่ผู้ใช้งาน โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่สามารถถ่ายทอดความรู้สู่ผู้ปกครองและชุมชน (ณัชชวกร พิเศษฤทธิ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 25 มีนาคม 2567). ประชาชนบางส่วนยังไม่มีมั่นใจในการใช้แอปพลิเคชัน โดยเฉพาะในเรื่องความปลอดภัยของข้อมูล จึงเสนอเน้นการประชาสัมพันธ์เรื่องระบบความปลอดภัย เช่น จัดให้มีศูนย์ช่วยเหลือและช่องทางติดต่อที่เข้าถึงง่าย พร้อมส่งเสริมการบอกต่อจากผู้ใช้งานจริงและบุคคลใกล้ชิดเพื่อสร้างความมั่นใจ (นัทสุคนธ์ ศิริสุนทร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 24 มีนาคม 2567).

ตารางที่ 5 สรุปแนวทางการส่งเสริมการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiD ในเขตอำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร

ด้านการรับรู้	แนวทางการส่งเสริม
ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ	1. ควรส่งเสริมให้หน่วยงานรัฐใช้ระบบแอปพลิเคชัน ThaiD ร่วมกัน 2. ควรทำให้ประชาชนเห็นว่าแอปพลิเคชันมีประโยชน์ สามารถทำเข้าถึงระบบที่หลากหลาย 3. ควรเชื่อมต่อกับสวัสดิการ หรือ นโยบายของรัฐ
การรับรู้ถึงระบบที่ง่ายต่อการใช้งาน	1. ควรเปิดรับระบบแอปพลิเคชัน ThaiD ให้เป็นแนวทางปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้ง่ายต่อการติดต่อภาครัฐ 2. ควรมีการสอนการใช้งานแบบตัวต่อตัวเพื่อให้เข้าใจในระบบ ให้ผู้รับสารสามารถส่งต่อการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน 3. ควรมีการพัฒนาแอปพลิเคชันให้เหมาะสมกับผู้ใช้งานทุกกลุ่ม
ด้านทัศนคติต่อการใช้งาน	1. ควรสร้างความเชื่อมั่นในระบบความปลอดภัยที่สามารถตรวจสอบได้ จะช่วยให้ผู้ใช้งานรู้สึกมั่นใจมากขึ้น ลดความกังวลในการใช้งานระบบดิจิทัลของรัฐ 2. ควรประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความเข้าใจและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของแอปพลิเคชัน จะช่วยปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนให้เห็นว่าแอปพลิเคชันนี้ใช้งานได้จริง มีประโยชน์ และน่าเชื่อถือ 3. การเชื่อมโยงแอปพลิเคชันกับหน่วยงานสำคัญ จะช่วยเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้งาน โดยผู้ใช้งานจะรู้สึกว่าการใช้แอปพลิเคชันมีประโยชน์รอบด้าน และสามารถเข้าถึงบริการของรัฐได้ง่าย ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเชิงบวกต่อการใช้งาน และมีแนวโน้มที่จะใช้งานแอปพลิเคชันอย่างต่อเนื่อง

สรุปและอภิปรายผล

สรุป

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.1 อายุระหว่าง 40-49 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 35.7 ด้านอาชีพเป็นกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 34.1 ด้านภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในจังหวัดกำแพงเพชร ร้อยละ 95.7 เป็นผู้อาศัยในทะเบียนบ้าน ร้อยละ 71.2 พฤติกรรมการใช้บริการที่สำนักงานทะเบียนราษฎร ส่วนใหญ่เคยใช้บริการ 1-3 ครั้งต่อปี ร้อยละ 58.7 ในด้านระยะเวลาในการเดินทางพบว่าส่วนใหญ่ใช้เวลาไม่เกิน 30 นาที ร้อยละ 73.1 และได้รับการบริการภายใน 15 นาที ร้อยละ 58.4 ช่องทางการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับแอปพลิเคชัน ThaiD ได้รับข้อมูลผ่านโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook หรือ Line คิดเป็นร้อยละ 55.2 ภาพรวมด้านระดับการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiD ในเขต พื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.31, S.D.=0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.38, S.D.=0.28) ด้านการรับรู้ถึงระบบที่ง่ายต่อการใช้งาน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.36, S.D.=0.32) และ ด้านทัศนคติต่อการใช้งาน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.20, S.D.=0.35) แยกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ แอปพลิเคชัน ThaiD ช่วยให้การยืนยันตัวตนได้สะดวกมากขึ้น ($\bar{X}$ =4.54, S.D.=0.73) ด้านการรับรู้ถึงระบบที่ง่ายต่อการใช้งาน พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ แอปพลิเคชัน ThaiD มีคำแนะนำการใช้งานที่ชัดเจนง่าย ($\bar{X}$ =4.47, S.D.=0.75) แอปพลิเคชัน ThaiD มีขั้นตอนการลงทะเบียนใช้งานที่ไม่ซับซ้อน ($\bar{X}$ =4.57, S.D.=0.79) ขั้นตอนการกู้คืนรหัสผ่านของแอป ThaiD ทำได้สะดวกและไม่ยุ่งยาก ($\bar{X}$ =4.47, S.D.=0.75) และ ด้านทัศนคติต่อการใช้งาน พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ แอปพลิเคชัน ThaiD มีประโยชน์ต่อผู้ตั้งใจใช้งาน ($\bar{X}$ =4.47, S.D.=0.73)

ข้อมูลแนวทางการส่งเสริมการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiD ในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร

ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ

การส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ นำแอปพลิเคชัน ThaiD มาใช้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน และแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้งานในมิติที่หลากหลาย เช่น การเข้าถึงบริการของรัฐ การยืนยันตัวตนในธุรกรรม และการตรวจสอบสิทธิประโยชน์ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ควรมีการเชื่อมโยงแอปพลิเคชันเข้ากับสวัสดิการหรือนโยบายภาครัฐ เพื่อให้ประชาชนตระหนักว่าแอปพลิเคชันเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้เข้าถึงสิทธิและบริการของรัฐได้ง่ายขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการรับรู้ว่ามีประโยชน์อย่างแท้จริง และส่งเสริมให้ประชาชนยอมรับและใช้งานอย่างต่อเนื่อง

ด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน

ควรส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐใช้แอปพลิเคชัน ThaiD ในแนวทางเดียวกัน เพื่อลดความสับสนในการใช้แอปพลิเคชันที่เยอะเกินไป การสอนแบบตัวต่อตัวจะช่วยให้ประชาชนเข้าใจการใช้งาน และสามารถถ่ายทอด

ต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควรพัฒนาแอปพลิเคชันให้เหมาะสมกับผู้ใช้งานทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เพื่อให้เกิดการรับรู้ว่าการใช้งานได้ง่ายและเข้าถึงได้จริง

ด้านทัศนคติต่อการใช้งาน

การสร้างเชื่อมั่นในระบบความปลอดภัยที่ตรวจสอบได้ จะช่วยลดความกังวลของผู้ใช้งานและส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกต่อระบบดิจิทัลของรัฐ ควบคู่กับการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง สร้างภาพลักษณ์ที่ดีของแอปพลิเคชันจะช่วยให้ประชาชนมองว่า ThaiID เป็นระบบที่เชื่อถือได้และมีประโยชน์

อภิปรายผล

จากการศึกษา แนวทางการส่งเสริมการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiID ในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ภาพรวมของระดับการยอมรับแอปพลิเคชัน ThaiID ในเขตพื้นที่อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$) รายด้านมี ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.38$, S.D.=0.28) แสดงให้เห็นว่า ประชาชนทราบถึงประโยชน์ของแอปพลิเคชัน ThaiID ที่ช่วยเพิ่มความรวดเร็วในกระบวนการทำงานและการเข้าถึงบริการ และช่วยให้การยืนยันตัวตนได้สะดวกมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดหลักของ Davis (1989) ในแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ที่ระบุว่าการรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness) เป็นปัจจัยสำคัญอันดับต้น ๆ ที่ส่งผลต่อการยอมรับและใช้งานเทคโนโลยี เมื่อผู้ใช้งานเชื่อว่าเทคโนโลยีนั้นจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน อำนวยความสะดวก หรือให้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น พวกเขาก็มีแนวโน้มที่จะยอมรับและใช้งานเทคโนโลยีนั้น นอกจากนี้ ยังโยงถึงการรับรู้ความง่ายต่อการใช้งานที่จะส่งผลถึงทัศนคติของผู้ใช้งานด้วยเช่นกัน และยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ เกียรติศักดิ์ อ่อนศรี (2564) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีการสื่อสารในการทำงาน พบว่า บุคลากรมีการรับรู้ถึงประโยชน์ของการยอมรับเทคโนโลยีในระดับสูงสุด โดยเฉพาะในด้านการลดต้นทุน ลดความเสี่ยง และเพิ่มประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ชัดเจนนำไปสู่การยอมรับเทคโนโลยีในระดับสูงได้ นอกจากนี้ ผลการศึกษาของ สรลขนา แก้วบัวดี และ ธนย์พัทธ์ ไกรวานิช (2564) วิจัยเรื่อง ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการเทเลเฮลธ์ หลังวิกฤติการณ์โควิด-19 ที่แสดงให้เห็นว่า การเน้นย้ำประโยชน์จากการใช้งาน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการตัดสินใจใช้บริการ ซึ่งสนับสนุนว่าการที่ประชาชนมองเห็นประโยชน์ของเทคโนโลยีในด้านต่างๆ จะนำไปสู่ระดับการรับรู้ประโยชน์ที่สูง นอกจากนี้ กมลชนก งามมาก (2563) ศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับ Smart Watch แต่ผลการวิจัยก็พบว่าการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานส่งผลเชิงบวกต่อการรับรู้ถึงประโยชน์ ซึ่งเป็นไปได้ว่าแอปพลิเคชัน ThaiID ได้รับการออกแบบมาให้ใช้งานง่าย ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและตระหนักถึงประโยชน์ต่างๆ เช่น การลดขั้นตอนและเอกสาร การประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปยังหน่วยงานราชการ หรือความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือในการทำธุรกรรมออนไลน์ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าค่าเฉลี่ยจะอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าระดับการรับรู้ถึงประโยชน์อาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับประสบการณ์การใช้งาน ความคุ้นเคยกับเทคโนโลยี หรือความต้องการและบริบทส่วนบุคคล

ระดับด้านทัศนคติต่อการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$, $S.D.=0.35$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่า ประชาชนอาจยังมีความรู้สึกไม่มั่นใจ หรือยังไม่เชื่อมั่นต่อการใช้ออปพลิเคชัน ThaiD อย่างเต็มที่ อันอาจเกิดจากความกังวลด้านความปลอดภัยของข้อมูล การไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยี หรือประสบการณ์การใช้งานที่ยังไม่เพียงพอ การรับรู้ข่าวสารเชิงลบ เช่น ข่าวมีจลาจลที่แอบอ้างระบบราชการ ล้วนส่งผลต่อการมีทัศนคติเชิงลบต่อการใช้งานแอปพลิเคชันภาครัฐ แม้ว่าจะรับรู้ว่าแอปพลิเคชัน ThaiD มีประโยชน์หรือใช้งานได้ง่ายในระดับหนึ่งก็ตาม จึงสะท้อนให้เห็นว่าทัศนคติต่อการใช้งานเทคโนโลยีไม่ได้ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของระบบเพียงอย่างเดียว ยังผูกพันกับประสบการณ์ของผู้ใช้งาน ความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนความเชื่อมั่นในระบบและหน่วยงานเจ้าของเทคโนโลยี ทัศนคติเป็นตัวแปรที่มีนัยสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการใช้งาน จึงควรได้รับการส่งเสริมควบคู่กับการพัฒนาระบบให้มีความง่ายและมีประโยชน์อย่างแท้จริง สอดคล้องกับ ศุภวัฒน์ เกหาบาล (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้เทคโนโลยีรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ที่มีปัญญาประดิษฐ์ พบว่า ผู้เริ่มต้นใช้งานจะมีความคาดหวังในประสิทธิภาพเรื่องความปลอดภัยทางไซเบอร์อิทธิพลจากสังคมมีผลต่อการตัดสินใจใช้งานเทคโนโลยี การสร้างความน่าเชื่อถือของเทคโนโลยี และ การรับรู้ถึงประโยชน์และความง่ายในการใช้งาน เป็นปัจจัยสำคัญต่อการยอมรับ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Venkatesh et al. (2003) ศึกษาเรื่องการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริโภคที่ตัดสินใจนำเทคโนโลยีมาใช้ในการชีวิตประจำวัน ว่าการเริ่มต้นทดลองเป็นกระบวนการที่บุคคลแสดงความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีใหม่ โดยได้รับแรงกระตุ้นจากสังคม ภาพลักษณ์ และความสนใจในการใช้งานเทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรขับเคลื่อนให้หน่วยงานภาครัฐทุกส่วน มีส่วนร่วมในการใช้และประชาสัมพันธ์ให้เห็นภาพชัดเจนว่าแอปพลิเคชัน ThaiD สามารถช่วยลดระยะเวลาและขั้นตอนในการติดต่อราชการ จะช่วยให้ประชาชนรู้สึกว่าการใช้ประโยชน์ ไม่ต้องพบกับัตรประชาชนตัวจริง ลดเอกสาร และเข้าถึงบริการได้แม้ไม่อยู่ในพื้นที่

1.2 ควรมีการใช้พลังชุมชนช่วยสื่อสาร ผลักดันให้เยาวชนเข้าใจเกี่ยวกับแอปพลิเคชัน สามารถบอกเล่าประสบการณ์ เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับคนใกล้ชิดและชุมชนเพื่อกระตุ้นการใช้งาน

1.3 ควรมีการจัดทำสื่อที่สามารถเข้าถึงได้ทุกกลุ่ม เช่น การโฆษณา เสียงตามสาย ป้ายประชาสัมพันธ์ตามที่สาธารณะ เน้นย้ำว่าเรื่องประโยชน์และความปลอดภัยของข้อมูล เพื่อสร้างความมั่นใจและลดความกลัวที่ไม่จำเป็น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเชิงลึกในมุมมองของประชาชนเกี่ยวกับมาตรการด้านความปลอดภัยของแอปพลิเคชัน ThaiD โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ใช้งานที่มีความกังวลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล และเปรียบเทียบกับแอปพลิเคชันอื่นที่ประชาชนคุ้นเคย เช่น แอปพลิเคชันธนาคาร แอปพลิเคชันเป๋าตัง นำวิเคราะห์และพัฒนากลยุทธ์ในการสื่อสารความปลอดภัยอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมการใช้งาน ThalD เช่น อิทธิพลจากครอบครัว ชุมชน หรือผู้นำท้องถิ่น เพื่อออกแบบแนวทางส่งเสริมการยอมรับที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก งามมาก. (2563). ปัจจัยต่อการยอมรับเทคโนโลยีของลูกค้ายที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อ กระจกศึกษา smart watch. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:178161
- กรมการปกครอง. (2567). ข้อมูลสำคัญของกระทรวงมหาดไทย 2567 การบริการภาครัฐและการบริหารจัดการประเทศไทยอย่างยั่งยืน. <https://www.dopa.go.th/policy/plan1/topic48>
- กรมการปกครอง. (2567). งานทะเบียนราษฎร แบบรายการสถิติผู้ใช้บริการ 31 สิงหาคม 2567. <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew>
- กรมการปกครอง. (2567). สำนักบริการงานทะเบียน. https://www.bora.dopa.go.th/ThalD_authen_services
- เกียรติศักดิ์ อ่อนศรี. (2564). ปัจจัยการยอมรับและพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำงานของบุคลากรภายในกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:275379
- ชินวุฒิ จารุเสนีย์. (2567, 25 มีนาคม). [การสัมภาษณ์ โดย ชาญชนก จันทัน].
- ณัฏฐกร พิเศษฤทธิ์. (2567, 25 มีนาคม). [การสัมภาษณ์ โดย ชาญชนก จันทัน].
- นันทสุนทร ศิริสุนทร. (2567, 24 มีนาคม). [การสัมภาษณ์ โดย ชาญชนก จันทัน].
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 10). สำนักพิมพ์สุวิทย์วิทยาสน.
- บุญเหลี่ยม ตาคำ. (2567, 26 มีนาคม). [การสัมภาษณ์ โดย ชาญชนก จันทัน].
- ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562. (21 มิถุนายน 2562). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนพิเศษ 158 ง หน้า 1-16.
- ศศิวิมล บุญคง. (2567, 24 มีนาคม). [การสัมภาษณ์ โดย ชาญชนก จันทัน].
- ศุภวัฒน์ เคาบาล. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้เทคโนโลยีรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ที่มีปัญญาประดิษฐ์. [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:314501
- สรลชนา แก้วบัวดี และธัญพัทธ์ ไคร์วานิช. (2564). ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแพลตฟอร์มหลังวิกฤติการณ์โควิด-19. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 13(2), 36-53. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/truhusocjo/article/view/252400/171509>

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2567). มาตรฐานสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (หลักเกณฑ์และการประเมินระดับวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์สำหรับบริการภาครัฐ). <https://standard.dga.or.th/standard/dga-std/7956/>

Cronbach, Lee J., (1970). Essentials of psychological testing (3rd Ed). Harper and Row.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340. <https://doi.org/10.2307/249008>

Davis, F. D., Bagozzi, R. P., & Warshaw, P. R. (1989). User acceptance of computer technology: A comparison of two theoretical models. *Management Science*, 35(8), 982–1003. <https://doi.org/10.1287/mnsc.35.8.982>

Venkatesh, Morris, Davis, & Davis, (2003). User Acceptance of Information Technology:Toward a Unified View. *MIS Quarterly*, 27(3), 425. <https://doi.org/10.2307/30036540>

Yamane T., (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd Ed). Harper and Row.

บทความวิจัย (Research article)

การศึกษาการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

A Study of Teamwork in Schools

Under Loei Primary Education Service Area Office 1

ชาตรี ไมยวิสัย^{1*}

Chatree Maivisai^{1*}

วันที่รับบทความ (Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)

18 กรกฎาคม 2568

20 สิงหาคม 2568

25 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการทำงานเป็นทีม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 297 คน โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 35 ข้อ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.977 และสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้บริหารการศึกษา 1 คน และผู้อำนวยการสถานศึกษา 4 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดด้านการติดต่อสื่อสาร รองลงมาคือการมีเป้าหมายร่วม การยอมรับนับถือ การมีส่วนร่วม การมีปฏิสัมพันธ์ และต่ำสุดคือด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน สำหรับแนวทางการพัฒนาพบว่า ควรส่งเสริมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและเปิดกว้าง มีกระบวนการทำงานร่วมกันและกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน สร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ เคารพและยอมรับซึ่งกันและกัน จัดกิจกรรมเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ และเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : การทำงานเป็นทีม, ครูและบุคลากรทางการศึกษา, แนวทางการพัฒนา

¹โรงเรียนบ้านด่านกรกราง หมู่ 6 ตำบลโนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5

¹Ban Dan Krong Krang School Moo 6, Non Thai Sub-district, Non Thai District, Nakhon Ratchasima Province, Thailand Under the Office of Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area 5

*Corresponding author email : chatree1998.27841@gmail.com

Abstract

This study aimed to (1) examine the level of teamwork among teachers and educational personnel in schools under the Loei Primary Educational Service Area Office 1, and (2) explore guidelines for its development and promotion. The sample consisted of 297 teachers and educational personnel. The research instruments included a 35-item, 5-point rating scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.977, and semi-structured interviews with one educational administrator and four school principals. Data were analyzed using descriptive statistics and content analysis.

The results revealed that the overall level of teamwork among teachers and educational personnel was high. Communication scored the highest, followed by shared goals, mutual respect, participation, interaction, and, lastly, mutual trust. The recommended guidelines for development included promoting effective and open communication, fostering collaborative processes with clearly defined goals, creating an atmosphere of trust, encouraging respect and acceptance, organizing activities to enhance interaction, and ensuring continuous opportunities for all personnel to participate in school operations.

Keywords : Teamwork, Teachers and Educational Personnel in Schools, Development approaches

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ให้ความสำคัญกับ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” โดยมุ่งเน้นการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) การทำงานเป็นทีมจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร เพราะเอื้อให้เกิดการแบ่งปันความรู้ ความร่วมมือ และการใช้ศักยภาพของบุคลากรร่วมกัน (บุญป่อง สิงห์คู่, 2549; Katzenbach & Smith, 2005) อีกทั้งยังสัมพันธ์กับวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมและค่านิยมร่วมของสมาชิกทีม (Schein, 2010)

งานวิจัยในประเทศชี้ว่าการทำงานเป็นทีมช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและการบริหารโรงเรียน เช่น ปราณี เอื้อวิริยานุกูล (2545) ที่เน้นว่าความร่วมมือและความไว้วางใจช่วยลดความขัดแย้งและสร้างนวัตกรรม กาญจนา ช้างเยาว์ (2561) และพัสวิพิชญ์ ศิลาสุวรรณ (2562) พบว่าการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรอยู่ในระดับสูงและส่งผลต่อประสิทธิผลของทีมงาน ขณะที่แนวคิดสากลของ Hord (1997) และ DuFour และ Eaker (1998) และ Hall, J., & Watson (1970) เน้นบทบาทของ Professional Learning Community (PLC) ที่ช่วยสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ยังประสบปัญหาด้านการประสานงาน การสื่อสารไม่ชัดเจน และความร่วมมือไม่ต่อเนื่อง ส่งผลให้การดำเนินงานไม่บรรลุ

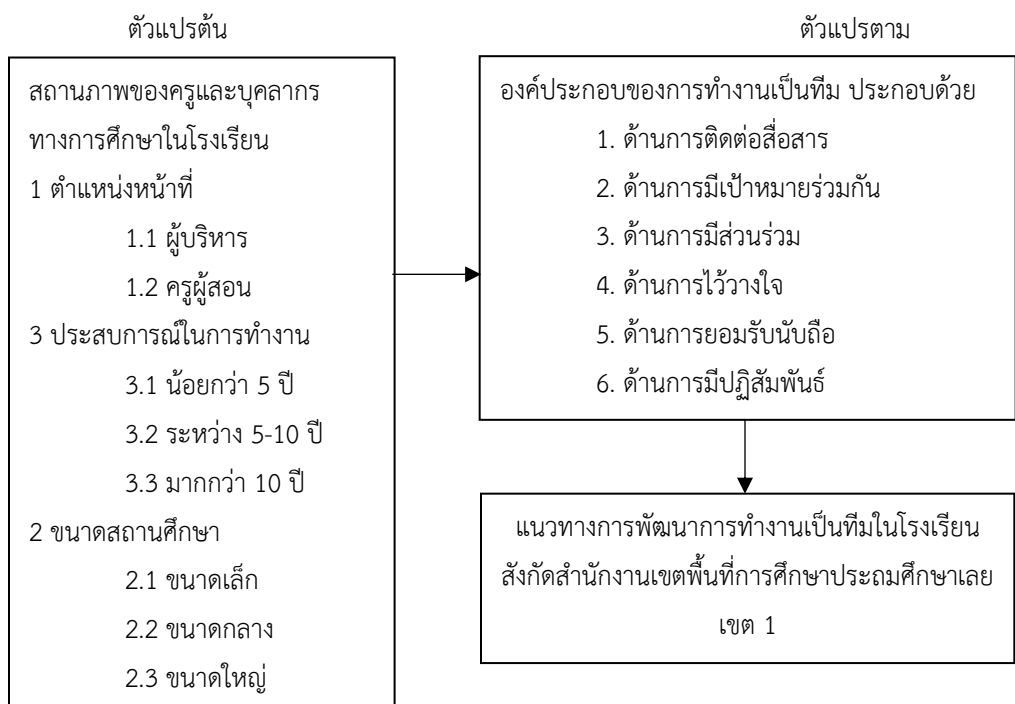
เป้าหมาย (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2559) ดังนั้น การศึกษาแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรทางการศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

กรอบแนวคิดการศึกษา

การศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัย สาระคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย แล้วนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยตามลำดับดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัยหรือระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,274 คน จากโรงเรียน 134 แห่ง (โรงเรียนขนาดเล็ก 84 แห่ง ขนาดกลาง 42 แห่ง และขนาดใหญ่ 8 แห่ง) โดยแบ่งเป็นผู้บริหาร 130 คน และครูผู้สอน 1,144 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 297 คน (ผู้บริหาร 30 คน และครูผู้สอน 267 คน) ได้มาจากการสุ่มแบบเป็นชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดโรงเรียนและตำแหน่งงาน โดยอ้างอิงตารางของ Krejcie & Morgan (1970) เพื่อกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างให้มีความเหมาะสมและเป็นตัวแทนของประชากร

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้บริหาร สถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารมากกว่า 5 ปี จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 2 ชนิด ได้แก่

1. แบบสอบถาม

1.1 ตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เพื่อเก็บข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ เช่น เพศ อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน

1.2 ตอนที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เกี่ยวกับการทำงาน เป็นทีมของครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 35 ข้อ ครอบคลุม 6 ด้าน ได้แก่ การสื่อสาร การมีเป้าหมายร่วม การไว้วางใจซึ่งกันและกัน การยอมรับนับถือ การมีส่วนร่วม และการมีปฏิสัมพันธ์

2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 สร้างข้อคำถามจากกรอบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม

2.2 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่าข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00

2.3 ทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

2.4 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.977

3. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

3.1 สร้างจากประเด็นคำถามที่เชื่อมโยงกับผลการวิจัยเชิงปริมาณใน 6 ด้าน เพื่อเจาะลึกความคิดเห็น แนวทางการแก้ปัญหา และข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูล

3.2 ตรวจสอบความเหมาะสมของคำถามโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คน ก่อนนำไปใช้จริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง 297 คน และเก็บกลับคืนครบถ้วน

4.2 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล 5 คน โดยบันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนาม จากนั้นถอดความเป็นข้อความเพื่อการวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พร้อมแปลผลตามเกณฑ์มาตราส่วนลิเคิร์ท 5 ระดับ

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำไปสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรทางการศึกษา

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 จำนวน 297 คน จำแนกได้ดังนี้

1.1 ตามตำแหน่งหน้าที่: ผู้บริหาร 30 คน คิดเป็นร้อยละ 10.10 และครูผู้สอน 267 คน คิดเป็นร้อยละ 89.90

1.2 ตามประสบการณ์ทำงาน: น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 135 คน (ร้อยละ 45.50) ระหว่าง 5–10 ปี จำนวน 89 คน (ร้อยละ 30.00) และมากกว่า 10 ปี จำนวน 73 คน (ร้อยละ 24.50)

1.3 ตามขนาดสถานศึกษา: โรงเรียนขนาดเล็ก 107 คน (ร้อยละ 36.00) ขนาดกลาง 144 คน (ร้อยละ 48.50) และขนาดใหญ่ 46 คน (ร้อยละ 15.50)

2. สภาพการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรทางการศึกษา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับของการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวม

การทำงานเป็นทีมในโรงเรียน	ระดับการทำงานเป็นทีม			
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	อันดับ
1. ด้านการติดต่อสื่อสาร	3.93	0.67	มาก	1
2. ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน	3.92	0.69	มาก	2
3. ด้านการมีส่วนร่วม	3.83	0.69	มาก	4
4. ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน	3.70	0.78	มาก	6
5. ด้านการยอมรับนับถือ	3.88	1.24	มาก	3
6. ด้านการมีปฏิสัมพันธ์	3.73	0.67	มาก	5
รวมเฉลี่ย	3.83	0.79	มาก	

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษา ระดับและอันดับของการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรทางการศึกษา ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) รองลงมาคือ ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) ด้านการยอมรับนับถือ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) ด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) ตามลำดับ

ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ครูและบุคลากรมีความสามารถในการทำงานเป็นทีมที่เข้มแข็งในด้านการสื่อสารและการมีเป้าหมายร่วม แต่ยังมีจุดอ่อนในด้านความไว้วางใจและความเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน

3. แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน พบข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับผลเชิงปริมาณ โดยสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนา ดังนี้

3.1 ด้านการติดต่อสื่อสาร จำนวน 7 แนวทางการพัฒนา การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ควรส่งเสริมช่องทางการสื่อสารที่เปิดกว้าง โปร่งใส และสม่ำเสมอ ทั้งในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ

3.2 ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน จำนวน 7 แนวทางการพัฒนา การทำงานร่วมกัน เพื่อเป้าหมายชัดเจน จัดทำแผนงานร่วมที่มีเป้าหมายสอดคล้องกับนโยบายโรงเรียนและความต้องการของบุคลากร

3.3 ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน จำนวน 6 แนวทางการพัฒนา การสร้างความไว้วางใจ ส่งเสริมบรรยากาศแห่งความซื่อสัตย์ ยุติธรรม และความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน

3.4 ด้านการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน จำนวน 6 แนวทางการพัฒนา จัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูและบุคลากร

3.5 ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ จำนวน 6 แนวทางการพัฒนา การสร้างปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนได้มีบทบาทในการตัดสินใจและร่วมดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

แนวทางดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า หากสามารถพัฒนาการสื่อสาร สร้างความไว้วางใจ และเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมได้อย่างเป็นรูปธรรม จะช่วยยกระดับการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

1.1 ผู้ตอบแบบสอบถามรวม 297 คน แบ่งเป็นผู้บริหาร 30 คน (ร้อยละ 10.10) และครูผู้สอน 267 คน (ร้อยละ 89.90)

1.2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน: น้อยกว่า 5 ปี 135 คน (ร้อยละ 45.50), 5–10 ปี 89 คน (ร้อยละ 30.00), มากกว่า 10 ปี 73 คน (ร้อยละ 24.60)

1.3 จำแนกตามขนาดโรงเรียน: ขนาดเล็ก 107 คน (ร้อยละ 36.00), ขนาดกลาง 144 คน (ร้อยละ 48.50), ขนาดใหญ่ 46 คน (ร้อยละ 15.50)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการทำงานเป็นทีม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การติดต่อสื่อสาร รองลงมาคือ การมีเป้าหมายร่วมกัน, การยอมรับนับถือ, การมีส่วนร่วม, การมีปฏิสัมพันธ์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน สรุปแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ได้ดังนี้

1) ด้านการติดต่อสื่อสาร โรงเรียนควรกำหนดระบบการสื่อสารที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ใช้เทคโนโลยีและช่องทางสื่อสารที่ทันสมัย เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารสองทางในทุกระดับ สร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเชิงบวก และพัฒนาทักษะการสื่อสารของบุคลากรเพื่อสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจในทีม

2) ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน โรงเรียนควรกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและวัดผลได้ เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ แบ่งบทบาทและความรับผิดชอบอย่างชัดเจน อิงบริบทและนโยบายที่เกี่ยวข้อง ใช้กระบวนการทำงานแบบร่วมมือ และเชื่อมโยงเครือข่ายภายนอก พร้อมทั้งติดตามและประเมินผลเพื่อนำไปพัฒนาต่อเนื่อง

3) ด้านการมีส่วนร่วม โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในบรรยากาศที่เปิดเผยและเป็นกันเอง รับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การวางแผน และการตัดสินใจ จัดตั้งคณะทำงานที่มีตัวแทนหลากหลายฝ่าย ปลุกฝังความรู้สึกเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วม ยึดหลักประชาธิปไตยในการบริหาร และสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและเป็นมิตรเพื่อสร้างความไว้วางใจ

4) ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ควรส่งเสริมการสื่อสารที่เปิดเผย โปร่งใส และจริงใจ สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร ลดช่องว่างระหว่างตำแหน่ง จัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์เพื่อลดความเกรงใจและเพิ่มความเข้าใจ สนับสนุนการรักษาคำพูดและความตรงต่อเวลา ชื่นชมและให้กำลังใจเพื่อสร้างแรงจูงใจ และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงศักยภาพและร่วมแก้ไขปัญหา

5) ด้านการยอมรับนับถือ ควรสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและไว้วางใจ รับฟังความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม ส่งเสริมความเคารพในทุกระดับ สนับสนุนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมและรับผิดชอบ ชื่นชมและยอมรับผลงานอย่างจริงใจ เคารพในความแตกต่างและความคิดสร้างสรรค์ และจัดกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์เพื่อสร้างความใกล้ชิดและความร่วมมือในทีม

6) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ โรงเรียนควรจัดกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เช่น กีฬา งานสังสรรค์ และกิจกรรมละลายพฤติกรรม เพื่อส่งเสริมความผ่อนคลายและความใกล้ชิดระหว่างบุคลากรจากสายงานต่าง ๆ สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและปลอดภัยทางจิตใจ เปิดโอกาสให้พูดคุยแบบไม่เป็นทางการ รวมถึงเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม กระจายงานและบทบาทอย่าง

เหมาะสมเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของทีม ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรื่องส่วนตัวในขอบเขตที่เหมาะสม และผู้บริหารควรสนับสนุนและให้เกียรติสมาชิกทีมโดยแสดงความเห็นอกเห็นใจและเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิสัมพันธ์ภายในทีม

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า การทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการติดต่อสื่อสาร การมีเป้าหมายร่วมกัน การยอมรับนับถือ การมีส่วนร่วม การมีปฏิสัมพันธ์ และการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายสำนักงานเขตพื้นที่ฯ ที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพครูผ่านกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การประชุมกลุ่มคุณภาพ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่เป็นขนาดเล็ก ทำให้ครูต้องทำงานร่วมกันหลากหลายบทบาท เกิดการแบ่งปันและสัมพันธ์ใกล้ชิด ส่งผลให้ทีมงานมีความยืดหยุ่นและเข้มแข็งในปฏิบัติการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิศักดิ์ เพ็ชรยิ้ม (2563), เปรมชัย ปิยะศิลป์ และคณะ (2565) และสุทัตตา ภักดีเรือง (2566) ที่พบว่า การทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก

1. ด้านการติดต่อสื่อสาร ครูและบุคลากรมีทักษะการฟังและประสานงานที่ดี สนับสนุนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและกิจกรรม PLC ซึ่งช่วยสร้างความเข้าใจและเป้าหมายร่วมกัน รวมถึงโครงสร้างโรงเรียนขนาดเล็กที่เอื้อต่อการสื่อสารใกล้ชิด

2. ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน ครูและบุคลากรมีความเข้าใจและยึดมั่นในเป้าหมายเดียวกัน เกิดความผูกพันและความรับผิดชอบร่วม โดยได้รับการสนับสนุนจากนโยบายยุทธศาสตร์ชาติและการบริหารกลุ่มคุณภาพที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และวางแผนร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของรุ่งเพชร ทรัพย์เจริญ (2560) และสุทัตตา ภักดีเรือง (2566) ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมและการประเมินผลร่วมในทีมงาน

3. ด้านการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากครูและบุคลากรมีความเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมและทำงานร่วมกับองค์กรอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความเป็นเจ้าของและผูกพันกับภารกิจของโรงเรียน นโยบายที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมและการเปิดโอกาสให้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมที่เข้มแข็ง สอดคล้องกับพัสรีพิชญ์ ศิลาสูวรรณ (2562) ที่เน้นการติดตามดูแลและเสริมแรงด้วยรางวัล รวมทั้งกาญจนา ช้างยาว (2561) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรอยู่ในระดับมาก

4. ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับมาก เนื่องจากครูและบุคลากรมีความสัมพันธ์เชิงบวก เปิดโอกาสสื่อสารตรงไปตรงมา ในบรรยากาศที่ไม่แข่งขันหรือหลอกลวงกัน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมอย่างมั่นคง ความไว้วางใจจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความร่วมมือและความสำเร็จของทีม สอดคล้องกับสุทัตตา ภักดีเรือง (2566) ที่เน้นการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีและเชื่อมั่นในผู้นำ และที่พบว่าด้านการไว้วางใจอยู่ในระดับมากเช่นกัน

5. ด้านการยอมรับนับถือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากครูและบุคลากรมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน โดยเฉพาะการรับฟังความคิดเห็น การให้เกียรติ และยกย่องความสามารถของเพื่อนร่วมงาน ซึ่งช่วย

ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับ รุ่งเพชร ทรัพย์เจริญ (2560) ที่เน้นว่าการยอมรับนับถือสร้างแรงจูงใจและความเชื่อมั่นในทีมและพบว่าด้านนี้อยู่ในระดับมาก

6. ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากครูและบุคลากรสร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมมือกันจนบรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับรุ่งเพชร ทรัพย์เจริญ (2560) ที่พบว่าโรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์และการระดมความคิด รวมถึงสุทัตตา ภักดีเรือง (2566) ที่พบว่าด้านนี้อยู่ในระดับมากเช่นกัน

แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด 5 ท่าน สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน ได้ดังนี้

1. ด้านการติดต่อสื่อสาร โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ควรส่งเสริมการสื่อสารที่เป็นระบบ มีแนวทางชัดเจน ตรงประเด็น และติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูลและสนับสนุนการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น เว็บไซต์ เพชบุ๊ค โลก และอีเมล เพื่อเพิ่มความรวดเร็วและสะดวกในการสื่อสาร นอกจากนี้ควรสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเชิงบวก ส่งเสริมการใช้ถ้อยคำสุภาพ เปิดโอกาสให้สื่อสารสองทาง และพัฒนาทักษะการพูด เขียน และโต้ตอบของบุคลากร เพื่อสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจในทีมงาน แนวทางนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพัสวิพิชญ์ ศิลาสุวรรณ (2562) ที่พบว่าการประชุมและการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้ง เปรมชัย ปิยะศิลป์ (2565) ที่ชี้ว่าการสื่อสารภายในทีมควรเปิดเผย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และสร้างความสัมพันธ์อันดีทั้งภายในและภายนอกทีม รวมถึงการมีเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างยั่งยืนและตอบสนองความต้องการของชุมชน

2. ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน ควรกำหนดเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน เป็นที่ยอมรับร่วมกัน และเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผนจนถึงการตัดสินใจ พร้อมแบ่งบทบาทและความรับผิดชอบอย่างเหมาะสม เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกัน เป้าหมายควรสอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัด ความต้องการผู้เรียน และความคาดหวังของชุมชน โดยส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วม เช่น การจัดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพทีมงานให้เข้มแข็งและยั่งยืน แนวทางนี้สอดคล้องกับเปรมชัย ปิยะศิลป์ (2565) ที่เน้นการกำหนดเป้าหมายร่วมกันและการเผยแพร่เป้าหมายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ

3. ด้านการมีส่วนร่วม โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในบรรยากาศเปิดเผย เป็นกันเอง และเท่าเทียม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน ตัดสินใจ และกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของและส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมที่เข้มแข็ง สอดคล้องกับ รุ่งเพชร ทรัพย์เจริญ (2560) ที่พบว่าสมาชิกทีมมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน รวมถึง พัสวิพิชญ์ ศิลาสุวรรณ (2562) ที่เสนอว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยให้ครูมีอำนาจในการตัดสินใจและได้รับการสนับสนุนในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน โรงเรียนควรส่งเสริมการสื่อสารที่เปิดเผย ตรงไปตรงมา ด้วยความสุภาพและโปร่งใส เพื่อสร้างความไว้วางใจและบรรยากาศเป็นมิตร ลดช่องว่างระหว่างตำแหน่ง รวมถึงจัดกิจกรรมละลายพฤติกรรมเพื่อส่งเสริมความร่วมมืออย่างธรรมชาติ การให้เกียรติ รักษาคำพูด ตรงต่อเวลา และชื่นชมผลงานช่วยเสริมกำลังใจ สร้างความรู้สึกมีคุณค่า และเปิดโอกาสให้แสดงศักยภาพร่วมแก้ปัญหา สอดคล้องกับ เปรมชัย ปิยะศิลป์ (2565) และ รุ่งเพชร ทรัพย์เจริญ (2560) ที่เน้นความไว้วางใจ การสื่อสารตรงไปตรงมา และความจริงใจระหว่างสมาชิกทีม

5. ด้านการยอมรับนับถือ ควรส่งเสริมบรรยากาศเปิดกว้าง รับฟังและให้เกียรติความแตกต่างด้านประสบการณ์และบทบาทอย่างเท่าเทียม การมอบหมายงานตามศักยภาพและชื่นชมผลงานอย่างจริงใจช่วยเสริมความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในทีม การยอมรับนับถือกันเป็นรากฐานสำคัญของทีมงานที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนรากรโต บำรุง (2566) ที่เน้นการยึดหลักธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และการเคารพสิทธิของสมาชิกในทีม

6. ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ ควรจัดกิจกรรมร่วม เช่น กีฬาและละลายพฤติกรรม เพื่อสร้างบรรยากาศผ่อนคลายและเปิดโอกาสทำงานร่วมกัน ส่งเสริมการสื่อสารเปิดใจในบรรยากาศปลอดภัยและสร้างเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ การกระจายงานและกำหนดบทบาทชัดเจนช่วยเสริมความรู้สึกรับผิดชอบและคุณค่าในทีม ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างส่งเสริมการเคารพและสนับสนุนทีม สอดคล้องกับ หทัยทิพย์ วงศ์มามี (2564) และ สุทัตตา ภัคดีเรือง (2566) ที่เน้นความสัมพันธ์ดีและกิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคีในทีม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ดังนี้

1. ด้านการติดต่อสื่อสาร ควรพัฒนาการสื่อสารให้เป็นระบบ ชัดเจน และติดตามผลต่อเนื่อง พร้อมส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี เช่น เว็บไซต์ ไลน์ อีเมล เพื่อเพิ่มความรวดเร็ว สร้างวัฒนธรรมสื่อสารเชิงบวก เปิดโอกาสสื่อสารสองทาง และอบรมทักษะการสื่อสาร เพื่อเสริมความเข้าใจ ไว้วางใจ และเป้าหมายร่วม นำไปสู่ทีมที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน ควรกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผนถึงตัดสินใจ เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของและแรงจูงใจ พร้อมแบ่งบทบาทหน้าที่ชัดเจน เป้าหมายควรสอดคล้องกับนโยบายบริบทผู้เรียนและชุมชน โดยใช้กระบวนการ PLC แลกเปลี่ยนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านการมีส่วนร่วม ควรเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ในบรรยากาศเปิดเผยและเป็นกันเอง พร้อมรับฟังทุกภาคส่วน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และประเมินผล ผ่านคณะทำงาน และกิจกรรมต่อเนื่อง ปลูกฝังความเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วม ส่งเสริมประชาธิปไตยและเป้าหมายร่วม

4. ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ควรส่งเสริมการสื่อสารเปิดเผย จริงใจ โปร่งใส พร้อมสร้างบรรยากาศเป็นมิตรเหมือนครอบครัว กิจกรรมละลายพฤติกรรมช่วยเปิดใจและเพิ่มความเข้าใจ การให้เกียรติรักษาคำพูด และสนับสนุนผลงานช่วยเสริมความเชื่อมั่นและศรัทธา เปิดโอกาสแสดงศักยภาพและร่วมแก้ปัญหาสร้างความไว้วางใจยิ่งขึ้น

5. ด้านการยอมรับนับถือ ควรส่งเสริมบรรยากาศเปิดกว้าง รับฟังและให้เกียรติความแตกต่างอย่างเท่าเทียม มอบหมายงานตามศักยภาพ เปิดโอกาสแสดงความสามารถ และชื่นชมผลงานอย่างจริงใจ เคารพความหลากหลายทางความคิด จัดกิจกรรมสร้างทีมเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือในองค์กร

6. ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ ควรจัดกิจกรรมร่วม เช่น กีฬา สันทนาการ และละลายพฤติกรรม เพื่อสร้างบรรยากาศผ่อนคลาย เปิดโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งทางการและไม่เป็นทางการ จัดประชุมระดมความคิดและกำหนดเป้าหมายร่วมกัน พร้อมกระจายงานและกำหนดบทบาทชัดเจน เพื่อเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในทีม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและทางการบริหาร จากผลการวิจัย การศึกษาการทำงานเป็นทีมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยอาจทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) หรือการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยใช้ข้อมูลจากผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางเพื่อพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรในโรงเรียน สำนักสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 อันจะส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาต่อไป

2. ควรศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนสังกัดอื่น ๆ เพื่อตรวจสอบความสำคัญของแนวทางการวิจัยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันระหว่างสถานศึกษา หรือไม่ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายละกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะ และบริบทใกล้เคียงกัน

3. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรในโรงเรียน สำนักสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 อันจะส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ช่างเยาว์. (2561). *การทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูในโรงเรียนนระยงวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 18* [วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
<https://buuir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/7404>

- นรากร โตบำรุง และภูมิพิพัฒน์ รักพรหมมงคล. (2567). แนวทางพัฒนาการทำงานเป็นทีมในความปกติใหม่ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา*, 6(1), 215–228. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/article/view/266680/181847>
- บุญป้อม สิงห์คู่. (2549). *การพัฒนาทีมงานในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษยโสธร เขต 2* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย]. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ปราณี เอื้อวิริยานุกูล. (2545). *บทบาทผู้บริหารในการพัฒนาทีมงานสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพายัพ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย]. มหาวิทยาลัยพายัพ. https://archive.lib.cmu.ac.th/full/T/2545/edadm0845pe_abs.pdf
- เปรมชัย ปิยะศิลป์ และธัชชัย จิตรนันท์. (2565). *การพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 6(2), 410-420. <http://ojs.mbu.ac.th/index.php/jbpe/article/view/1934>
- พัสวีย์พิชญ์ ศิลาสูวรรณ. (2562). *การทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. <https://repository.rmutt.ac.th/dspace/handle/123456789/4006>
- รุ่งเพชร ทรัพย์เจริญ. (2560). *การทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูในสถานศึกษา อำเภอบางน้ำเปรี้ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1* [การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์]. มหาวิทยาลัยบูรพา. https://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/58920901.pdf?utm_source=chatgpt.com
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). *ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)*. https://data.opendevlopmentmekong.net/dataset/edbdae42-0d8b-475f-ab9e-402fd34095f6/resource/221befc5-3058-402a-9d31-279ac5bba4ec/download/nesdp_12th_th_article_20170202134836.pdf
- สิทธิศักดิ์ เพ็ชรยิ้ม. (2563). *การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22* [ครุศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. https://gsmsis.snru.ac.th/e-thesis/file_att1/2020061761421229135_fulltext.pdf
- สุทนต์ ภาคิธิเรือง. (2566). *การทำงานเป็นทีมของครูโรงเรียนบ้านคลองวาว* [การค้นคว้าอิสระหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยศิลปากร. <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/5194/1/640620117.pdf>

- DuFour, R., & Eaker, R. (1998). Professional Learning Communities at Work: Best Practices for Enhancing Student Achievement. Bloomington, IN: National Educational Service.
<https://www.scirp.org/reference/ReferencesPapers?ReferenceID=1214428>
- Schein, E. H. (2010). Organizational culture and leadership (4th ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
https://ia800805.us.archive.org/9/items/EdgarHScheinOrganizationalCultureAndLeadership/Edgar_H_Schein_Organizational_culture_and_leadership.pdf?utm_source=chatgpt.com
- Katzenbach, J.R. and Smith, D.K. (2015). *The Wisdom of Teams : Creating the High performance Organization*. Boston : Harvard Business School. <https://hbsp.harvard.edu/product/15042-HBK-ENG>
- Hall, J., & Watson, W. H. (1970). The effects of a normative intervention on group decision-making performance. *Human Relations*, 23(4), 299–317.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/001872677002300404>
- Hord, S. M. (1997). Professional Learning Communities: Communities of Continuous Inquiry and Improvement. Austin, TX: Southwest Educational Development Laboratory.
<https://eric.ed.gov/?id=ED410659>

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และนวัตกรรม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

**KALASIN UNIVERSITY JOURNAL OF
HUMANITIES SOCIAL SCIENCES AND INNOVATION**

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม 2568
Vol.4. No.2. July - December 2025
ISSN: 2821-9635 (Online)

hsi_journal@ksu.ac.th

https://so02.tci-thaijo.org/index.php/hsi_01

